

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

SEZGİN KAYMAZ ROMANLARINDA SÖZ VARLIĞI

İrem Hatlı

Zonguldak 2019

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

SEZGİN KAYMAZ ROMANLARINDA SÖZ VARLIĞI

**Hazırlayan
İrem Hatıl**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Osman Arıcan**

Zonguldak 2019

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

... / ... / 2019

(İmza)

İrem HATIL

T.C.

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında 181282121011 numaralı İrem HATIL'ın hazırladığı “Sezgin Kaymaz Romanlarında Söz Varlığı” konulu DOKTORA/YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 16/05/2019 Perşembe günü saat 14:00’te yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OYBİRLİĞİYLE/OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Betül MUTLU

Üye

Dr. Öğr. Üyesi. Osman ARICAN (Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Fahri DAĞI

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

22.05/2019

Doç. Dr. Ertağrul YILDIRIM

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Edebiyatın en önemli alt başlıklarından biri olan roman, insan hayatında gerçek ya da gerçek olmayan olayların ayrıntılı bir şekilde çözümlenerek anlatıldığı etkili bir araçtır. Çağdaş Türk edebiyatının önemli yazarlarından biri de Sezgin Kaymaz'dır. Yazar, edebiyat hayatına romanla başlamış, yine roman ve öyküyle devam etmiştir. Sezgin Kaymaz'ın on bir romanı ve dört hikâye kitabı olmasına rağmen eserleriyle ilgili bir akademik çalışma haricinde başka bir çalışma bulunmamaktadır. Bazı internet sayfalarında yazarla ilgili bilgiler bulunmaktadır; fakat bunlar yeterli değildir. Bu yüzden Kaymaz, on bir romanı ve dört hikaye kitabıyla edebi dünyaya daha fazla tanıtılmak istenmiştir. Türk edebiyatına kazandırdığı birçok edebi üründen dolayı Sezgin Kaymaz ismi üzerinde durulmuş ve romanlarında söz varlığı unsurları incelenmiştir.

Kaymaz hakkında ansiklopedik bir kaynak bulmak mümkün olmamıştır. Kaymaz hakkında bilgiler romanlarının giriş kısmında ve röportajlarında kısıtlı olarak bulunmaktadır. Bu yüzden, Kaymaz'ın elektronik posta adresine ulaşılmış, kendisiyle iletişime geçilmiştir. Kendisiyle yapılan görüşme sonrası tarafına sorular gönderilmiş ve kendisi tarafından bu sorular cevaplanmıştır. Bu soru-cevap üzerinden yapılan kişisel görüşme sayesinde hayatı ve yazarlığı hakkında bilgi edinilebilmiştir. Hayatı ve edebi kişiliği hakkında verilen bilgiler, yapılan kişisel görüşme üzerinden elde edilen bilgilerle yazılmıştır.

1997 yılında yayımlanan *Uzunharmanlar'da Bir Davetsiz Misafir* romanıyla Türk edebiyatına giriş yapan Kaymaz, dört romanın ardından iki hikaye kitabı çıkarmıştır. Daha sonra dört roman daha yazmıştır. 2017 yılına kadar bunların üzerine, iki hikâye ve bir roman daha eklemiştir. Bu kadar eseri olmasına rağmen, hakkında sadece "Çağdaş dönem yazarlarından Barış Bıçakçı, Emrah Serbes ve Sezgin Kaymaz'ın romanlarında Ankara imgesi" başlıklı bir yüksek lisans tez çalışması yapılmış ve bu çalışmada ise kendisiyle beraber iki yazar daha olduğu görülmüştür. Sadece Sezgin Kaymaz ve eserleri üzerine yapılan akademik bir çalışmaya henüz rastlanılmamıştır. Bu çalışmada ise Sezgin Kaymaz romanları ele alınmış, onlar üzerinden Kaymaz'ın söz varlığı tespit edilmiştir.

Çalışmanın adı *Sezgin Kaymaz Romanlarında Söz Varlığı* şeklindedir. Yazarın *Uzunharmanlar'da Bir Davetsiz Misafir*, *Geber Anne!*, *Kaptanın Teknesi*,

Lucky, Zindankale, Ateş Canına Yapışsın, Kün, Deccal'in Hatırı, Kısas, Son Şura ve Farfara adlı romanları üzerinden söz varlığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Günümüz popüler romancılarında adı geçen ve ortaya koyduğu on bir romanıyla göz ardı edilemeyecek olan Sezgin Kaymaz'ın romanları ve söz varlığı üzerinde yapılan bu çalışmanın, yazarın daha iyi anlaşılabilmesi ve ilerde hakkında yapılacak olan akademik çalışmalara az da olsa katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yüksek lisans eğitimim sırasında bana zamanını ayıran ve her türlü bilgi ve deneyimini aktaran Dr. Öğr. Üyesi Osman Arıcan'a teşekkürlerimi sunarım. Tez yazım aşamamda bana maddi ve manevi desteğini her zaman hissettiren ve sabırla çalışmalarına katlanan annem Mürvet Hatıl'a ve babam Fuat Hatıl'a gönülden teşekkür ederim.

Son olarak, bu sürecin bir bölümünde önce gönlünü açan ve vakit ayırarak elektronik posta üzerinden sorduğum her sorumu cevaplayan, sevecen ve yardımsever tavrıyla beni destekleyen değerli yazar Sezgin Kaymaz'a sonsuz teşekkürler.

ÖZET

Kurum : BEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Başlığı : Sezgin Kaymaz Romanlarında Söz Varlığı

Tez Yazarı : İrem Hatıl

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Osman Arıcan

Tez, Yıl : Yüksek Lisans, 2019

Sayfa Adedi : 207

Sezgin Kaymaz, son dönem Türk edebiyatında adını romanları ve hikâyeleriyle duyurmuş ve kısa zamanda Türk edebiyatına birçok eser kazandırmıştır. Romanlarını ve hikâyelerini kendine özgü üslubuyla yazmıştır.

Çalışmada Sezgin Kaymaz'ın romanları incelenmiş; romanları üzerinden söz varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Yazarın romanları üzerinden söz varlığının ve kendine has üslup özelliklerinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Çalışmada, giriş ve sonuç dışında dört bölüm vardır. Giriş kısmında, roman türünün Türk edebiyatındaki tarihsel gelişiminden kısaca bahsedilmiştir. Birinci bölümde Sezgin Kaymaz'ın hayatı, eserleri ve edebi anlayışı üzerinde durulmuştur. İkinci bölüm, çalışmanın en geniş ve en uzun bölümü olup romanlardaki söz varlığı ortaya çıkarılmıştır. Bu söz varlığı ögeleri alt başlıklara ayrılmış, her alt başlığın altında romanlardan örnek cümleler verilmiştir. Üçüncü bölümde, romanlardaki standart dil ve standart dil dışı kullanımlardan örnekler gösterilmiştir. Dördüncü, son bölümde ise romanlardaki isim ve fiil unsurları ele alınmıştır. Çalışmada Kaymaz'ın romanları esas alındığından, metne dönük bir inceleme yapılmış ve romanlardan örnekler metinler verilmiştir.

Sonuç bölümünde çalışmanın bütününden çıkarılan bulgular tespit edilmiştir. Ekler kısmında da yazara elektronik posta üzerinden gönderilen sorularla yapılan röportaj ve yazarın romanlarının dış kapak fotoğrafları verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sezgin Kaymaz, roman, söz varlığı.

ABSTRACT

Institute : BEU the Institute of Social Sciences, Turkish Language and Literature Department

Title : The Vocabulary in The Novels' of Sezgin Kaymaz

Author : İrem Hatıl

Supervisor : Asst. Prof. Osman Arıcan

Thesis, Year : Master Thesis, 2019

Pages : 207

Sezgin Kaymaz has announced his name with his novels and stories in the last period of Turkish literature, at short notice he has brought many works to Turkish literature.

In this study, Sezgin Kaymaz's novels were examined; his vocabulary was tried to be determined over his novels. The study aims to point out the place and his own literary style's speciality.

The study consists of four sections apart from the introduction and conclusion. In the introduction, the historical development of the novel in Turkish literature was shortly described. In the first section, the life, works and literary personality were presented. In the second section, the longest and broadest part of the study, the vocabulary was revealed in the novels. Items of vocabulary were listed under titles, example sentences from novels were given under the titles. In the third section, examples of standard languages and non-linguistic usages in the novels were shown. In the fourth section, finally, noun and verb factors in the novels were given. Since the study was based on Kaymaz's novels, a context-based analysis was conducted and samples from the texts were presented.

In the conclusion, the study findings were examined. In appendix part, the questions prepared for Sezgin Kaymaz via e-mail and the photographs of Sezgin Kaymaz's novels were included.

Key Words: Sezgin Kaymaz, novel, vocabulary.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1
1. SEZGİN KAYMAZ'IN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	7
1.1. Hayatı	7
1.2. Edebî Kişiliği	10
1.3. Eserleri ve İncelenen Romanların Konuları.....	19
1.3.1. Uzunharmanlar'da Bir Davetsiz Misafir	19
1.3.2. Geber Anne.....	20
1.3.3. Kaptanın Teknesi.....	20
1.3.4. Lucky	21
1.3.5. Zindankale	21
1.3.6. Ateş Canına Yapışsın	21
1.3.7. Kün	22
1.3.8. Deccal'in Hatırı-Kıyas-Son Şura	22
1.3.9. Farfara.....	23
2. SÖZ VARLIĞI.....	24
2.1. Söz Varlığının Tanımı.....	24
2.2. Türkçenin Söz Varlığı ve Zenginliği.....	26
2.3. Sezgin Kaymaz'ın Romanlarındaki Söz Varlığının İçerdiği Ögeler.....	29
2.3.1. Yabancı Sözcükler.....	29
2.3.1.1. Yerleşmiş Yabancı Sözcükler	33
2.3.1.2. Yerleşmemiş Yabancı Sözcükler	36

2.3.2. İlişki Sözleri (Kalıp Sözler).....	38
2.3.2.1. Karşılama-Veda Sözleri.....	41
2.3.2.2. Hal-Hatır-Selamlaşma-Seslenme-Hitap-Sitem Sözleri.....	42
2.3.2.3. Tebrik-Kutlama-İyi Niyet Bildirme Sözleri.....	43
2.3.2.4. Özür-Bağışlanma-Kusur Bildirme-Nezaket Sözleri	44
2.3.2.5. Nasihat Verici/Telkin Edici Sözler	45
2.3.2.6. Kabullenme-Kabullenmeme-Şüphelenme-Yalvarma-Emre İtaat Sözleri	46
2.3.2.7. Kaba Anlam Taşıyan Sözler	47
2.3.2.8. Diğerleri	47
2.3.3. Deyimler	49
2.3.3.1. Fiil Yapısında Olanlar.....	51
2.3.3.1.1. Duygu İçerikli Olanlar	51
2.3.3.1.2. Düşünme Eylemi İçerikli Olanlar	54
2.3.3.1.3. Vücut ve Organ İsimleriyle Kurulanlar.....	55
2.3.3.1.4. Durum Gösterir İçerikli Olanlar.....	60
2.3.3.1.5. Diğerleri	67
2.3.3.2. Fiil Yapısı Dışında Olanlar	69
2.3.3.2.1. Cümlede Zarf Görevinde Olanlar.....	70
2.3.3.2.2. Ayrı Bir Cümle Gibi Kullanılanlar	72
2.3.3.2.3. Diğerleri	74
2.3.4. Atasözleri.....	76
2.3.4.1. Cümlede Bir Olayın/Durumu Sonucunu Bildirici Anlam Taşıyanlar	79
2.3.4.2. Telkin Etme/ Ders Verme İçerikli Olanlar.....	85
2.3.4.3. İnanç İçerikli Olanlar	87
2.3.5. Terimler	89
2.3.5.1. Fen ve Matematik Terimleri	91

2.3.5.2. Coğrafya Terimleri	94
2.3.5.3. Mühendislik Terimleri	95
2.3.5.4. Sosyal Bilimlere Ait Terimler.....	98
2.3.5.5. Tıp Bilimine Ait Terimler.....	100
2.3.5.6. Dini Terimler	102
2.3.6. İkilemeler.....	107
2.3.6.1. Aynı Kelimenin Tekrarıyla Kurulan İkilemeler	110
2.3.6.2. Yakın Anlamlı Kelimelerin Tekrarıyla Kurulan İkilemeler	113
2.3.6.3. İkinci Kelimeye “m-” İlave Edilerek Kurulan İkilemeler.....	117
2.3.6.4. Ses ve Yansıma Seslerin Tekrarıyla Kurulan İkilemeler.....	120
2.3.7. Din İçerikli Sözler	124
2.3.7.1. Dua Niteliğinde Olanlar.....	126
2.3.7.2. Beddua Niteliğinde Olanlar	131
2.3.7.3. Ne Dua Ne Beddua Anlamı Olanlar	132
2.3.8. Argo ve Küfür.....	136
2.3.8.1. İnsanlara/Hayvanlara (Canlılara) Yönelik Söylenenler	138
2.3.8.2. Bir Durum Karşısında Söylenenler.....	145
2.3.8.3. Küfür.....	147
3. ÖLÇÜNLÜ DİL AÇISINDAN SEZGİN KAYMAZ'IN ROMANLARI..	150
3.1. Ölçünlü Dile Ait Kullanımlar.....	153
3.1.1. Seslerin Ölçünlü Dilde Kullanımı	153
3.1.2. Eklerin Ölçünlü Dilde Kullanımı	154
3.1.3. Kelimelerin Ölçünlü Dilde Kullanımı	155
3.2. Ölçünlü Dil Dışı Kullanımlar.....	156
3.2.1. Ünlülerin Normalden Farklı Kullanımı	157
3.2.2. Ünsüzlerin Normalden Farklı Kullanımı.....	158
3.2.3. Konuşma Diline Ait Görüntüler	159

4.1. İsimler	161
4.1.1. Duygu İçerikli İsimler	162
4.1.2. Doğa-Tabiat İsimleri	163
4.1.3. Soyut İsimler	163
4.1.4. Zamanla İlgili İsimler	164
4.1.5. Vücut ve Organ İsimleri	164
4.1.6. Renkler ve Renk Tonları	164
4.1.7. Özel İsimler	165
4.2. Fiiller	166
4.2.1. Hareket Fiilleri.....	167
4.2.2. İletişim Fiilleri	168
4.2.3. Düşünme Fiilleri.....	168
4.2.4. Durum Fiilleri.....	168
SONUÇ.....	170
KAYNAKÇA.....	175
EKLER.....	185
EK 1: SEZGİN KAYMAZ’LA YAPILAN KİŞİSEL GÖRÜŞME.....	185
EK 2: SEZGİN KAYMAZ ROMANLARININ KAPAK FOTOĞRAFLARI....	196
ÖZ GEÇMİŞ.....	207

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: Romanın Türk Edebiyatında Gelişim Süreci	5
Şekil 2: Sezgin Kaymaz'ın Poetikasını Oluşturan Kavramlar	12
Şekil 3: Yabancı Sözcüklerin Sınıflandırılması	32
Şekil 4: Kalıp Sözlerin Sınıflandırılması.....	41
Şekil 5: Deyimlerin Sınıflandırılması.....	51
Şekil 6: Atasözlerinin Sınıflandırılması	78
Şekil 7: Terimlerin Sınıflandırılması.....	91
Şekil 8: İkilemelerin Sınıflandırılması	109
Şekil 9: Din İçerikli Sözlerin Sınıflandırılması	125
Şekil 10: Argonun Alt Başlıkları.....	138
Şekil 11: Ölçünlü Dil ve Ölçünlü Dil Dışı Kullanımlara Ait Sınıflandırma	153

KISALTMALAR LİSTESİ

- ACY** : Ateş Canına Yapışsın
DH : Deccal'in Hatırı
F : Farfara
GA : Geber Anne
KT : Kaptanın Teknesi
K : Kısas
KÜ : Kün
L : Lucky
SŞ : Son Şura
SY : Sayfa Yok
UBDM: Uzunharmanlar'da Bir Davetsiz Misafir
Z : Zindankale

GİRİŞ

Edebî türler içinde kendine has yeri ve önemi olan roman, pek çok bakımdan incelenebilir bir nitelik taşır. Türk edebiyatına roman, diğer türlere göre daha sonradan girmiştir. Roman türüyle ilgili; “Roman, edebî türler içerisinde, her zaman, okurun en çok ilgisini çeken ayrıcalıklı bir tür olmuştur. Romanı ilginç kılan ise, kendine özgü bir anlatım biçimi ve yöntemi olmasıdır.” (İşler ve Türkyılmaz, 1997: 102) ifadeleri önemlidir.

Türk edebiyatında romanın ortaya çıkmasında Batı edebiyatının etkisi olmuştur; çünkü Osmanlı Devleti’nde Tanzimat dönemi Fransızların etkisiyle yaşanmıştır. Bu dönemde, Fransızlardan birçok yenilik ülkeye getirilmiştir. Bu yenilikler; sosyal, kültürel, eğitim, askeri, yönetim vb. alanlar gibi hayatın pek çok alanında görülmüştür ve bu yeniliklerin edebiyat sahasına da yansması kaçınılmaz hale gelmiştir. Romanın ortaya çıkışıyla ilgili; “Türkiye’de roman Avrupa’da olduğu gibi toplumsal koşullar sonucu oluşmamış aksine Batı hayranlığının tezahürü olarak kendini göstermiştir. Çağdaş uygarlığın yani Batı uygarlığının bir gereği olarak benimsenen roman, aynı zamanda bizi bu uygarlığa kavuşturacak araçlardan biri sayılmıştır.” (Gündüz, 2002: 17) görüşü hâkimdir.

Türk edebiyatının ilk romancılarından biri Ahmet Mithat Efendi’dir. Ahmet Mithat Efendi’nin bir eseriyle ilgili yazılan “sahibi olduğu Tercüman-ı Hakikat gazetesinde tefrika ettikten sonra 1882 yılında kitap olarak yayınladığı Dürdane Hanım romanı böyle başlar.” (Koroğlu, 2012: 129) ifadesi, Dürdane Hanım romanına aittir. Dürdane Hanım romanının ne zaman tefrika edildiğiyle ilgili bilgi olmadığı için, kitap olarak yayınlanan tarih temel alınır. İlk romancı sayılan Ahmet Mithat’ın göz önünde olmayan –Felatun Bey ve Rakım Efendi’ye göre- bu romanı, tefrika tarihi bilinse belki de tefrika haliyle yayımlanmış ilk roman sayılabilecektir. Bu dönemde gazetelerin toplum üzerindeki etkisi büyük olduğu için halka verilmek istenen mesajlarda gazeteler kullanılmıştır. Roman da tefrika yoluyla ve çevirilerle gazetelerde ortaya çıkmıştır. Ahmet Mithat’tan sonra akla Şinasi, Namık Kemal, Samipaşazade Sezai, Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit gibi isimler gelir. Tanzimat dönemi, sosyal- kültürel yönleri ve yaptığı etkilerle birçok edebiyatçı ve tarihçi için merak konusu olmuştur. Bu yüzden, Tanzimat dönemi üzerine araştırmalar da sayıca fazladır. Tanzimat

dönemine edebiyat açısından bakıldığında, romanın bu dönemdeki duruşunu çalışan ve akla gelen ilk isimlerden biri Berna Moran'dır. Konuyla ilgili; "Bu dönem romanlarını iki kategoriye ayırır. İlk kategoride belli bir düşünce kalıbına dökülen, toplumsal sorunlara dönük romanlar vardır. İkinci kategori ise bireyler arası ilişkiye ve dolayısıyla bireyin iç dünyasına dönük dramatik romanlardan oluşur." (Moran, 1990: 244) sınıflandırmasıyla Tanzimat dönemi Türk romanını ikiye ayırmıştır.

Tanzimat dönemi romancıları ve onların romancılık anlayışlarıyla ilgili farklı görüşler vardır:

"Ahmet Mithat, romancılığı ekonomik ve edebî anlamda bir meslek olarak kabul eden ilk Türk edebiyatçısıdır. Fakat bu realite, zaman zaman değişik nedenlerle ötelenmektedir. İlk edebî romanın İntibah olduğu ve bu sebeple ilk Türk romancısı olarak Namık Kemal'i kabul etmek gerektiği; Avrupaî anlamda ilk Türk romancısının Halit Ziya olduğu dolayısıyla gerçek anlamda Türk romancılık tarihinin de onunla başlatılmasının uygun olacağı gibi fikirler, Ahmet Mithat'ın Türk edebiyat tarihindeki yerini zaman zaman tartışmalı hâle getirmektedir." (Dayanç, 2014: 83).

Moran'ın bahsettiği iki kategoride ise farklı yazarları görmek mümkündür. İlk dönem yazarları arasında Ahmet Mithat Efendi önemli yer tutmaktadır. Ahmet Mithat'a ait "Felatun Bey ve Rakım Efendi" romanı, Tanzimat döneminin getirmiş olduğu yenilikleri ve bunlarla beraber gelen kültürel değişimleri, aynı zamanda toplumdaki bozulmaları görmek mümkündür. Bu romanda, dönemin eleştirilen yanlış batılılaşma ve alafrangalaşma mevzusu alenen görülmekte ve roman ders verir nitelikte olduğu için toplumsal yönü olmasıyla Tanzimat dönemi romanları içerisinde önemli eserlerden biridir. İkinci dönem ise;

"...sorun temelde toplumsaldan ziyade bireye ve bireyler arası ilişkiye dönüktür. Halit Ziya Uşaklıgil'in Aşk-ı Memnu'su, Mehmet Rauf'un Eylül'ü, yine Halide Edip Adivar'ın Handan'ı bu tip romanlardandır. Kişilerin iç dünyaları, ruh halleri gibi konular bu romanların ana eksenini oluştururken genelde konular bir ev etrafında aile içinde gelişir." (Gündüz, 2002: 18) şeklinde açıklanabilir.

Tanzimat'tan sonra, romancılıkta ve Türk edebiyatında önemli bir yer tutan Servet-i Fünun dönemi başlamıştır. Servet-i Fünun dönemi, aynı adla çıkan dergide yayımlanan bildiriyle başlar. Bu dönemde, Tanzimat romanında işlenen toplumsal olaylara yer verilmemiş, ders verici nitelikte eserler yazılmamıştır. Roman, önceki dönemlere göre daha batılı tarzda ve daha realist bakış açısıyla

yazılmaya çalışılmıştır. Fransız edebiyatı örnek alınmış; bu yüzden ortaya halktan uzak ve halk tarafından anlaşılması daha zor olan romanlar ortaya çıkmıştır. Dil ağır ve sanatlı olduğu için roman daha dar bir kesime hitap etmiştir. Bu dönemde, bireysel konular ağırlıkta olduğundan bireyin kendine dönüşü, bunalım hali görülmektedir. Yine dönemin önemli isimlerinden ilki, Halit Ziya'dır. Bu isim dışında; Mehmet Rauf, Cenap Şehabettin dönemin diğer önemli isimlerindedir. Özellikle Halit Ziya'nın Mai ve Siyah adlı eseriyle ilgili; “ ‘Edebiyatımızın ilk nesil romanı’ olarak nitelenen; hayatın gerçekleri karşısında yaşanan hayal kırıklığını anlatan” (Kefeli, 2005: 81) ifadeleri önemlidir. Bu ifadeye geçen nesil romanı ise “Elbette ki, Halit Ziya'nın da mensuplarından biri olduğu Servet-i Fünûn veya Edebiyat-ı Cedîde topluluğudur.” (Çetişli, 2000: 319) sözleriyle açıklanır.

Servet-i Fünun döneminden sonra gelen Milli Edebiyat döneminde de birçok roman ve hikâye yazılmaya devam etmiştir. Bu dönem, Türk edebiyatının en önemli hikâyecilerinden biri olan Ömer Seyfettin'in “Yeni Lisan” makalesiyle başlar. Bu dönemin en önemli özelliği, eserlerde kullanılan Türkçenin; sade, anlaşılır olması ve konuşma dilinden ayrı olmamasıdır. Dönemin önemli isimleri; Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adivar, Reşat Nuri Güntekin ve Refik Halit Karay'dır. Yakup Kadri, Halide Edip ve Reşat Nuri Türk edebiyatına önemli eserler kazandırmış romancılardandır. Ömer Seyfettin ise öyküleriyle ön plana çıkmış isimlerdendir.

1923 yılı Cumhuriyet'in ilanı ile başlayan yeni siyasi dönem, edebiyatta da Cumhuriyet dönemi olarak ortaya çıkar. Roman bu dönemde daha farklı konulara yönelmiş ve daha da gelişmiştir. Farklı anlayışlar görülen bu dönemde, roman en çok okunan edebî türlerin başındadır. 1923-50 arasındaki dönemde de farklı romanlar, hikâyeler Özellikle, 80'lerden sonra ortaya çıkan postmodern romanlarla ve yeni isimlerle birlikte romanlar daha da ilgi çekici hale gelmeye başlamıştır. Yılların geçmesi ve yeni anlayışların ortaya çıkmasıyla birlikte roman türü daha başarılı hale gelmiştir.

1950'li yıllarla ilgili olarak “1950'li yılların romanında ‘aydın bakışının egemen’ olduğu ‘aydınlanma’ ve ‘aydınlatma’ ön plandadır.” (Andaç, 1998: 180) ifadeleri kullanılmıştır. 60'lı yıllar ve sonrası ise;

“60’lı yıllardan sonraki romanlarda aydınlatmanın yanında insanı tanıma ve iç dünyasına nüfuz etme ön plana geçer. Romancı; artık topluma tepeden bakan ve onu yönlendiren, kendisini ilahi güçlerle donanmış doğüstü bir varlık görmez; insanlara yaklaşır, onu tanımaya, onun güvenini kazanmaya ve onunla arkadaş, dost olmaya çalışır. Konu bulmakta güçlük çeken Türk romancısı, köy konulu romanlarla kendine bir çıkış yolu bulur. Artık Anadolu/taşra/kasaba/köy, tüm sorunlarıyla, sosyoekonomik ve sosyokültürel hayat tarzıyla, feodal düzeniyle, ağa-ırgat, yönetici-köylü, mütegalibe-köylü, ezen-ezilen, varıllık-yoksulluk kutupluluğuna dayalı bir çizgide yoğun olarak romana girer ve 70’li yıllara kadar romanların birincil kaynağı olur.” (Gündüz, 2016: 787) şeklinde açıklanmıştır.

70’li yıllar, sosyal hayata olduğu gibi edebiyata da yansıyan darbelerin etkisinde yazılan ve politik söylemler içeren romanlara şahit olmuştur. Bu romanlar için;

“Edebiyatın darbe travmasını farklı boyutlarıyla “konuşulabilir” kaldığı görülür. Yazarlar yabancılaşıma, şüphe, bunaltı gibi dramatik unsurlara yer vererek kişisel deneyimlerle toplumsal kutuplaşmaları iç içe geçirir, kayıplara ağıtlar yakar, belli konularda özeleştiri yapar ve yer yer tarih ötesi bir sistem eleştirisinde bulunurlar. Bu romanların kimi “dönem romanı”dır; bazı yazarlar gerçek kişilere ve olaylara dayanarak tarihsel bir portre sunmaya ve bu portrede kimi duruş ve düşünüş şekillerini desteklemeye çalışırlar. Bazı yazarlar ise belgesel tarzına mesafeli durur ve darbenin etkilerini, darbeye ilişkin hiçbir tarihsel kişi ya da olayı anmadan, soyut bir dille aktarır.” (Erkol, 2016) şeklinde ifadeler yazılmıştır.

Oğuz Atay, 80’li yıllarda başlayan postmodern romanının habercisi olmuş ve Türk edebiyatına yeni bir soluk getirmiştir. Berna Moran’ın 80 ve sonrası romanlarıyla ilgili;

“Oğuz Atay, 80 sonrası romanının habercisi de olmuştur. Bu anlatım zamanla üçüncü kişinin birinci kişiye dönüşümüyle “sessiz olarak içten konuşan karakterlere” yer açmıştır. Bu durum 80 sonrası post modern anlatımın öne çıkardığı bir form olmuştur. 80 sonrası edebi olduğu kadar toplumsal anlayış bakımından da farklı bir yapıya kavuşmuştur. İdeolojik yönelimlerin, hazır çözümlerin gözden düşmüş oluşu, karmaşanın artması, kapitalist “Pazar Ekonomisi” ne alternatif çözümler bulunmayışı, sol romancıları boşluğa iterken, aynı durum sağ için aksi bir gelişmeye yol açtı. Aslında, Türkiye’de 80 sonrası bu yeni anlatı, Amerika’da ve Batı’da 1960’lı yıllarda ortaya çıkan post modern anlatımın yansımalarıydı.” (Moran, 1994: 36-53) ifadeleri önemlidir.

90’lı yıllar, 80’li yıllarda edebiyata giren postmodernizmin yükselişe geçtiği ve buna bağlı olarak postmodern romanın başı çektiği yıllardır. Postmodernizmle birlikte romana yeni türler, yeni biçimler girmiştir. Üst kurmaca unsuru, bu yeniliklerden biridir ve polisiye, psikoloji, korku, gerilim, fantastik,

bilim kurgu gibi türler de yeni türler arasındadır. Postmodernizm; “Bireyi baskı altında tutmak amacıyla kitlelere empoze edilen gerçek ve doğru düşünceleri reddeder, bilginin doğruluğu ile ilgilenmez, derin anlama yönelirken metafizik bir düzlem oluşturur.” (İlkhan, 2012: 112) Bu düşünceden yola çıkılarak, postmodernist roman gerçeklerin ve doğruların peşinde değildir. Okuru, belli bir düşünceye inandırma zorunluluğu ve okura bu konuda bir baskısı yoktur. Ayrıca yine dikkat çekici bir nokta da metafiziki bir düzlem oluşturmasıdır. Postmodernist romanın unsurları, çalışmacılar tarafından “üstkurmaca, metinlerarasılık, gerilim/gizem ve tarihe yönelim” (Karabulut ve Biricik, 2017: 41-43) ana başlıklarıyla dörde ayrılmıştır.

2000’lerden sonra, postmodern romanlar çoğalmış, yeni türleriyle edebiyat sahasında daha büyük bir yer kaplamaya başlamıştır. Türk romancılar tarafından tutulan bu tür, son yıllarda yeni ve genç romancıların ortaya çıkmasıyla yaygınlığı giderek artmıştır. Roman, günümüzde en çok okunan ve yayımlanan edebî türlerin içinde başı çeker. Kitap basımının daha ucuz ve kolay hale gelmesi, yayınevlerinin çokluğu, yazarların desteklenmesi ve gün geçtikçe artan bir okur kitlesinin bulunması hem yeni romancıları cesaretlendirmiş hem de romanın tutulmasını ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Şimdilerde beğenilen bir roman, internette sosyal medya üzerinden birçok insana ulaştırılabilmekte, bu da okurun merakını cezbedip romanı almasını ve okumasını sağlamaktadır.

Türk edebiyatında romanın tarihi seyri aşağıdaki gibi somutlaştırılabilir:

Şekil 1: Romanın Türk Edebiyatında Gelişim Süreci

Sonuç olarak roman, Türk edebiyatına Tanzimat dönemiyle girdiğinden diğer türlere kıyasla daha gençtir.

Türk edebiyatında roman, çeşitli dönemlerde romancılar tarafından biçimi, içeriği ve yazılış amacı sürekli değiştirilerek gelişmeye devam etmiştir.

Tanzimat'la ortaya çıkan roman bu dönemde, toplum için sanat anlayışıyla halkı bilinçlendirmek ve sanat için sanat anlayışıyla da sanat ürünü olduğunu göstermek amaçlarıyla yazılmıştır.

Servet-i Fünun döneminde, romanların dili daha da ağırlaşmış, konular bireysele dönmüş, ortaya edebî anlamda daha gelişmiş bir roman konmuştur.

Milli edebiyat döneminde roman artık en çok yazılan ve okunan türlerin başında gelmiştir. Bu dönemden sonra gelen Cumhuriyet döneminde de aynı şey devam etmiştir. Roman türü, oldukça gelişme göstermiş, konular çeşitlenmiş ve romanlarının edebî yönü kuvvetlenmiştir.

Ülkenin yaşadığı siyasal, sosyal vb. durumlardan romancılar ve romanları etkilenmiş; 60'lı yıllarla köy, köylü, ezen, ezilen, ağa, sosyokültürel durumlar gibi unsurlar romanlarda gözükmeye başlamıştır. 60'lı, 70'li ve 80'li yıllarda yaşanan darbeler, romancılara yeni bir konu açmış, romanlarda darbelerin etkileri görülmüştür.

80'ler Türk edebiyatı için yeni bir akım olan postmodernizmin etkisinin görülmeye başlandığı yıllar olmuştur. Postmodernizmle konular farklılaşmış, edebiyata yeni konular girmiş ve 80'lerden sonra postmodernizmin etkisi artarak ve genişleyerek devam etmiştir.

Günümüzde roman, en çok okunan türlerin başındadır. Çeşitli konularda yazılan romanlar sayesinde her okuyucu, kendi ilgi alanına yönelik roman bulabilmektedir. Bu da roman okuru sayısının artmasına katkı sağlamaktadır.

1. SEZGİN KAYMAZ'IN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1. Hayatı

Son dönem Türk edebiyatında popüler yazarlardan Sezgin Kaymaz hakkında, kaynakça niteliğinde ansiklopedik bir bilgi bulunmamaktadır. Hayatı hakkında, romanlarındaki kısa bilgi ve kendi internet sayfasında otobiyografik metin haricinde herhangi bir kaynağa rastlanmamıştır. İnternet sayfasındaki metin ve romanlarındaki bilgi dışında, kendisiyle yapılan çeşitli röportajlar bulunmakta ve bunlardan hayatıyla ilgili bilgi edinilebilmektedir; ancak bunlar da yeterli değildir. Kaymaz hakkında kısaca yazılan biyografilerden 1962 Sinop doğumlu olduğu bilgisi edinilmiştir. Hakkındaki kaynakların azlığı nedeniyle, Kaymaz'la elektronik posta üzerinden 17.11.2018 tarihinde son halini alan bir soru cevap görüşmesi yapılmış, hayatıyla ilgili bilgi kendi ağzından öğrenilmiştir. Bu görüşmede;

"Sinop doğumluyum. Erfelek ilçesinde doğdum. O zamanlar ilçe denmezdi, kaza denirdi. Demek ki kazara doğdum. Üç abim, bir ablam, bir de annemle birlikte üç buçuk yaşuma kadar Erfelek'te yaşadım, becerebildiğim kadar büyüdüm.

Hayâl meyal, beş kardeş bir de anne, babamı yola saldığımızı hatırlıyorum o üç buçuk yıl içinde bir yerlerde. Herhâlde ömrümün konuşmayı söktükten sonraki iki senesi, "Babam nereye gitti anne?" ve "Babam ne zaman gelecek anne?" sorusuyla geçmiştir.

Çünkü gitti ve bir daha gelmedi adam.

Yok. Bizi terk etmiş. Benden sonraki en küçük aile bireyi olan ablam bile benden altı yaş büyük olduğu için o da biliyor, ablamdan daha büyük olan abimgil zaten biliyor, bir ben bilmiyordum bunu. Annem (Sabiş), "Çocuk bu yaşta kavrayamaz terk edildiğini, babasından nefret eder, en iyisi bir müddet saklayalım biz bunu bundan." demiş, saklamışlar benden. Yedi yaşuma kadar bilmedim babamın bir daha gelmeyeceğini. "Tayini çıktı, işi biraz uzamış." diye atlattılar beni hep. En nihayet, artık sorup durmamdan bıkmış olacak, bir gün oturttu Sabiş beni karşısına, böyleyken böyle deyip anlattı.

O sıra Konya'daydık. Ben de ilkokula başlamıştım. Kendimi acayip eksik hissettim. Sınıftaki herkesin babası vardı, benim yok. Çok bozuldum.

İnsan her şeye alışıyor, alıştım geçti gitti.

Hazır alışmışken de ilkokulu ve koleji bitirinceye kadar Sabiş'in dizinin dibinde, Konya'da yaşadım. Sonra üniversite sınavı, sonra Ankara Hukuk Fakültesi.

Ankara'ya bir geldim, geliş o geliş. O gün bugündür Ankara'dayım.

Hukuk Fakültesi'ni sıkıcı buluyordum, bir taraftan sporcuyum, hentbolcu, bir taraftan da hentbol antrenörüym; spor çok daha cazip geliyor, ikinci sınıftan terk edip 19 Mayıs Spor Akademisi sınavlarına girdim.

Kazandım, ama tam kayıt yaptıracağım gün, "Yahu nasıl olsa antrenörüm, bir de ekstradan dört sene niye antrenörlük okuyayım?" deyip vazgeçtim ve Hacettepe İngiliz Dilbilimi'ne gidip kaydımı oraya yaptırıldı.

Dört sene boyunca çok başarılı bir öğrenci olduğumu itiraf edeyim. Dönemlik kayıtların sonuncusuna gelmiştik. Dördüncü sınıftayım, bahar kaydımı yaptırıp mezun olacağım. Kayıt yenileme için gittim Öğrenci İşleri'ne, "Sen üçüncü sınıfın Türkçe dersinden kalmışsın, onu tekrar alacaksın." dediler. Kalmadım dedim, elimde transkript denen üniversite dönem karnesi vardı, orada kalmadığımı yazıyordu zaten. "Yok, biz bilmeyiz, burda öyle yazıyor, yüklen şu dersi, mesele çıkarma." dediler.

"Yüklenmiyorum." dedim.

"Öyleyse okuyamazsın." dediler.

"Okumuyorum öyleyse." dedim, vurdum kapıyı çıktım.

Oradan da çıkış o çıkış. Bir daha dönmedim.

Ama Hukuk Fakültesi'ne geri döndüm. Kayıt yaptırabilmem için ikinci sınıfın bütün derslerini tek sınavda vermem gerekiyordu. İnat ettim, verdim, gidip kaydımı yaptırıldı. Fakat antrenörlükte vites büyümüş, milli takım antrenörü olmuştum aradan geçen zaman içinde. "Aaamaan, kim uğraşacak şimdi?" deyip Hukuk Fakültesi'ni de bu kez üçüncü sınıftan ve tekrar terk ettim.

Antrenörlüğe devam.

Çalış çalış, 2006 yılına kadar faal antrenörlük yaptım, pek çok kulüp takımını, milli takımların bütün kategorilerini çalıştırdım.

2006 yılının başlarında, Türkiye Voleybol Federasyonu'nda İcra Kurulu Koordinatörü olarak göreve başladım. Bir o bir bu derken bir sezon daha hentbol antrenörlüğüne devam ettim, sonunda baktım ikisi birden çok yorucu oluyor, antrenörlük hayatıma son verdim ve Voleybol Federasyonu'ndaki görevimi tam gaz sürdürmeye devam ettim.

Bu da 2012 yılının ortalarına kadar sürdü. Federasyon yönetimi değişince istifa edip "Bundan sonra sadece yazacağım." dedim ve o günden beri de öyle yapıyor, sadece yazıyorum." (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) ifadeleriyle kendi hayatı hakkında otobiyografik bir bilgi sunmuştur.

Kaymaz, sporculuk hayatına hentbolla başlamıştır. Hentbolu severek oynadığını fark edince spor hocası, onu bu spor dalında antrenörlük eğitimi almasına yöneltmiştir. Antrenörlük hayatı da yaklaşık otuz iki yıl sürmüş, daha sonra Voleybol Federasyonu yöneticiliği dönemi başlamıştır. 2006-2012 yılları

arası devam eden bu dönem, başkanın ayrılmasıyla birlikte kendisi de ayrılmıştır.

Görüşmede sporculuk ve antrenörlük hayatıyla ilgili soruya;

"Ne ararsan var. Sabiştir spora teşvik ederdi bizi. Elimden tutup o zamanlar Beden Terbiyesi adıyla anılan Konya Spor İl Müdürlüğü'nün cimnastik okuluna götürdü ilk.

Bir zaman sonra atletizm hoşuma gitmeye başladı. Kolejin de iyi atletleri vardı. "Ben atletizm takımına girmek istiyorum." dedim, Sabiştir gene destekledi, okulun beden eğitimi öğretmeni de "Gel buyur." dedi, atlet oldum. Ama kibar bir atlet değildim, cirit, gülle ve çekiç attırdılar bana. Habire halter çalış, habire eline geçirdiğin bir şeyleri öbürlerinin attığından daha uzağa atacağım diye debelen, sıkılıyor insan, ben de sıkıldım, basket oynamaya karar verdim. Ama fazla sert geliyordum basketçilere. "Hoop, öyle ayı gibi çarpılmaz." falan diyorlardı. Sonradan Beden Terbiyesi Genel Müdür Vekili olacak olan beden eğitimi öğretmenimiz Mazhar Vardar gördü bu hallerimi, "Gel buraya..." dedi, "Tam sana göre bir spor var: Hentbol. Oynamak ister misin?"

"Çarpmak, düşmek kalkmak serbest mi?" diye sordum.

"Serbest." dedi.

Hentbolcu oldum.

Hentbolun Türkiye'deki ilk senesiydi. Çok severek oynuyordum. Mazhar Hoca bir gün gene çağırdı beni, "Sen bu işi çok seviyorsun, bak bu branş daha bebek olduğu için Türkiye'de de hiç antrenör yok, ben senin yerinde olsam bir taraftan da antrenörlük eğitimi alırdım." dedi.

Ben zaten benim yerimdeydim, "Alıyorum o zaman." dedim.

Aldım, oldum. Antrenörlük maceram da öyle başladı.

Ve tamı tamına otuz bir buçuk yıl sürdü.

Voleybol Federasyonu yöneticiliği dönemim apayrı bir dönemdir. Federasyonu yedi yüz milyar lira borçla devralıp altı yıl içinde dört büyük şehir (Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa) dört olimpik salon kazandıran, ülkeye voleybol otelleri ve bir de Mili Eğitim Bakanlığı'na hediye ettiğimiz Voleybol Lisesi kazandıran, ayrılırken de kasada kırk trilyon nakit para bırakan muhteşem bir Başkan'ın, Erol Ünal Karabıyık'ın yanında, emrinde çalıştım. Spor hayatımın en güzel yıllarıydı.

Bir önceki soruda da belirttiğim gibi, 2012 yılında Başkan ayrılınca ben de ayrıldım, öyle bir insanla çalışmışsanız başkasıyla çalışamazsınız çünkü." (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) sözleriyle cevap vermiştir.

Kaymaz'ın biyografilerinde de evli olduğu ve 1 çocuk sahibi olduğu bilgisine rastlanılmadığından Kaymaz'a bununla ilgili de soru yöneltilmiş; "...evliyim. Aşk ile sevdiğim bir karım var, Hülya, aşk ile sevdiğim bir kızım var,

Yağmur, aşk ile sevdiğim bir damadım var, Tarık, aşk ile sevdiğim bir torunum var, Tunç.” (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) cevabı alınmıştır.

Soru cevaplarda söylediği “Robert Jordan'ın dediği gibi diyeyim de havam olsun: "Tabutumun son çivisi çakılıncaya kadar yazacağım." ” sözleriyle yazmaya devam edecek olan Kaymaz'ın eserleri, Türk edebiyatında yer bulmaya devam edecektir.

1.2. Edebî Kişiliği

1997 yılında ilk kitabı olan Uzunharmanlar'da Bir Davetsiz Misafir'le edebiyat dünyasına giren yazar, on bir romanı ve dört hikâye kitabı vardır. 17 Kasım 2018 tarihinde yapılan soru-cevap görüşmesinde yazarlık serüveninin başlangıcıyla ilgili soruya;

“İlk romanımı roman olarak çıkarmaya hiçbir zaman karar vermedim ben. Daktilo zamanıydı, bilgisayar pek kullanımda değildi, daktiloda takır tukur yazıp bitirip çekmeceye koymuş, ikinci romanımı yazmaya başlamıştım. Gelip giden eş dost beni daktilo başında gümbürderken görünce "Naapıyon?" falan diyordu, ben de "Roman yazıyorum, sen naapıyon?" diyordum. "Bakalım ne yazmışsın." diyenler oluyordu. Zaten ben yazacağımı yazmışım, bitmiş, benden çıkmış. "Buyur al bak, orda çekmeceye duruyor." diyordum. Eve götürüp bakıp "Ay çok beğendik." deyip geri getiriyorlardı, ben de tekrar basıyordum çekmecenin dibine.

Bu dostlardan biri bakmakla yetinmemiş, "Bu adam inatçıdır, kendi kendine ölse götürmez." diye düşünerek götürüp İletişim Yayınları'nın Ankara ofisine bırakmış. İletişim Ankara beğenmiş kitabı, İstanbul'a göndermiş. O zaman baş editör Can Kozanoğlu. O da okuyup beğenmiş, "Hadi yazarla temas kuralım da basalım." demiş.

Fakat bir bakmışlar yazarın adı yok sanı yok adresi yok izi yok tozu yok.

Bir sene, belki biraz daha uzun süreyle aramış taramış, iz sürmüşler. Bana ulaştıklarında ben üçüncü romanımı da yazıp bitirmiş, gene çekmeceye tepmişim. İstanbul'dan telefon edip "Sen bi gelsene buraya." dediler, gittim, gidiş o gidiş.

Süreç böyle başladı.” (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) sözleriyle cevap verir.

İlk romanından itibaren çok sayıda eser ürettiğinden, edebiyat dünyasında aktif olarak çalışmaktadır. İlk roman, 1997'de çıkmış olmasına rağmen o tarihe kadar üç romanı da evde basılmamış halde beklemektedir. Görüşme esnasında,

Kaymaz'ı yazmaya iten şeyin ne olduğu ve yazmanın ne anlama geldiği sorulduğunda;

“Hoşuma gidiyor. Sevdiğim bir şey bu. Kendimi iyi hissetmemi sağlayan bir şey. Bunun haricinde ne diyeyim bilmiyorum. Dünyanın irinli çibanelerine neşter atmak, ölsen de yüz bin sene yaşamak, kalıcı olmak falan gibi fanfirifinfon ahkâmlara kapım kapalı.

Seviyorum ve yazıyorum, hepsi bu. Beni buna iten şey de sevgidir, aşktır, daha ne olsun?” (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) cevabı alınmıştır.

Yazmaya, sevdiğinden ve hoşlandığından yöneldiğini belirtir. Çevresindeki insanların yazdıklarını okuması üzerine bir dostunun vesilesiyle yazar olarak ortaya çıkan Kaymaz, spor ve teknik işleri de aynı anda yürütmüştür. Hayatın yoğun akışı içinde yazmaya nasıl zaman ayırabiliyorsunuz? sorusuna; “Seviyorsan yapıyorsun. Yazmayı sevdiğim için ona her zaman vaktim vardı, hep seveceğim için her zaman da vaktim olacak.” (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) sözleriyle cevap vermiştir.

Romanları sayfa sayısı açısından hacimlidir. Bununla bağlantılı olarak da romanlarında çok sayıda karakter ve olay geçmektedir. Bunların yanında, başkarakterlerden sayılabilecek, tip diye adlandırılabilir köpekler bulunmaktadır. Bu kadar malzemenin nasıl ortaya çıktığı sorusunu Kaymaz;

“İlham.

Her şey bir şeyden kaynaklanıyor, her şey bir şeyi tetikliyor, devindiriyor ve diğer şeyler böylece harekete geçiyor. Sonrası yazara kalmış, onun aktarma gücüne, kalemine, diline.

Romanın uzununa kısasına bakmıyorsun yazarken, kendi biteceği yere ve zamana kendi karar veriyor, roman kahramanları sahneden ne zaman çekileceklerini kendileri belirliyor, sen sadece hayâlinde şahit olduğun şeyleri yazıyorsun, işlerine karışmadan, onlara şöyle yap böyle yap demeden. O zaman da bezin kalın oluyor, bazen orta hâlli, bazen de ince. Ama hepsi roman oluyor.” (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) şeklinde cevaplar.

Yazar bu cevapla romanlarını yazarken izlediği veya hayalinde gördüğü şeyi olduğu gibi aktardığını ifade etmiştir.

Kaymaz, karakterlerine ve olaylara müdahale etmez. Onları olduğu gibi aktararak hikâyenin sonunu, kendinin de bilmediğinden bahseder. Bu yüzden, üslubunun ve poetikasının bir parçası olan argoya sık rastlanır. Sezgin Kaymaz'ın

edebi dünyasını ortaya çıkarmaya yarayan beş kavram; Ankara, köpek, ölüm, argo ve epigraftır. Kaymaz'a yöneltilen romanlarındaki argo ve küfür kullanımıyla ilgili soruya ise;

“Ay sonunda elektrik ve su tahsildarı kapına gelir, sayaçlarını okur ve "Borcunuz şu kadar." deyip faturayı burnuna dayardı benim çocukluğumda, okuyup gidip sonradan eve fatura gönderme çağları gelmemiştir henüz. Memur sayacı okuduğu anda borcunu ödeyeceksin, yoksa söker, belindeki kancalı tele takar, sallana sallana yürür giderdi. Babanın terk ettiği, bir tanecik annenin beş çocuğu yedirip içirip giydirip okutmakla uğraştığı yok yoksul bir ailede büyüdüm ben. Kemalettin Tuğcu romanlarındaki "garip" çocuklar gibi, ay sonunda elektrik sayacımız sökülmesin diye geceleri mum ışığında, gaz lambası ışığında ders çalışarak büyüdüm. Akşam olup da bütün aile bireyleri bir araya toplanıncaya kadar sobanın yanamadığı, gündüzleri sokaktan daha soğuk bir evde büyüdüm. Doğal olarak da sokakta büyüdüm, koşup oynayınca ısınıyor çünkü insan, üşüdüğünü bilmiyor, hele de çocuksa. Böyle olunca sokağı tanıdım, sokağın dilini öğrendim. Daha doğrusu: Öğrenmişim, haberim yok. Bunu yazmaya başladıktan sonra anladım. Bıçkın bir taksicinin nasıl konuştuğunu biliyorsan ona tutup da Zeki Müren Türkçesi konuşturamazsın. Kimsesiz sokak çocuklarıyla haşır neşir olmuşsan, onların romanını yazarken edebiyat parçalamaz, görgü kuralları çerçevesinde halis bir İstanbul ağzı kullandırmazsın, çünkü olmayacağını, oturmayacağını, yakışmayacağını sokakta staj yaptığın yıllarda öğrenmişindir. Doğal olanı, kendiliğinden olanı yapar, yürür gidersin. Ben de öyle yapıyorum, tam da senin dediğin gibi, kendiliğinden akıyor. Yazarken kimsenin işine karışmıyorum. Herkes neyse o.” (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) ifadeleriyle cevap verir.

Yazar, argo ve küfür, istemeden öğrendiğinden bahseder. Çocukluğunu sokaklarda geçirdiği için sokak dilini öğrenmiştir. Romanlardaki karakterlerinin doğası gereği de bu dile başvurur. Çünkü Kaymaz'ın dediği gibi, bıçkın bir taksicinin veya sokak çocuklarının düzgün bir İstanbul Türkçesiyle konuşması beklenemez. Bu yüzden, Kaymaz'ın karakterleri kaba saba olan dili kullanacaktır ve bu duruma, Kaymaz müdahale etmez. Bunun sonucu olarak, üslubunun ve poetikasının bir parçası olan argo ve küfür ön plana çıkar.

Şekil 2: Sezgin Kaymaz'ın Poetikasını Oluşturan Kavramlar

Şekil 2’de Kaymaz’ın poetikasını oluşturan kavramlar ana başlıklarıyla verilmiştir (Arıcan ve Hatıl, 2019: 39). Ankara da Kaymaz’ın poetikasını oluşturan kavramlar arasındadır. Çünkü Ankara imgesi, Kaymaz’ın romanlarında sıklıkla kullanılmıştır. Trafiğiyle, mimarisiyle, şehir yönüyle, insani özellikleri ve sosyal yönleriyle ele alınan Ankara, Kaymaz’ın hayatının büyük bölümünün geçtiği yerdir. Kaymaz, otobiyografisinde bahsettiği gibi üniversite için Ankara’ya gelmiş ve o zamandan günümüze kadar Ankara’da ikamet etmektedir.

Kaymaz’ın poetikasını oluşturan kavramlar arasına köpekler de girmiştir. Romanlarında göze çarpacak derecede birden çok ve farklı köpek tipleri görülmektedir. Köpekler; konuşmaları, insanları ve olayları tasviri, insansı davranışlarıyla dikkat çekici unsurlardandır. Kaymaz’a hayvan sevgisinin kaynağı sorulmuş ve o da;

“Baba kasap olursa evlât kuzu sevmeyi öğrenemez. Ben fıkır fıkır hayvan sevgisiyle dolu bir ailede büyüdüm, hiç kasap yoktu bizde. Cıvcıvlerimiz vardı, akvaryum balıklarımız vardı, koca koca, kabadayı kabadayı horozlarımız vardı, evin içinde köpek gibi hırlaya hırlaya dolaşan yabani tavşanlarımız vardı, kedilerimiz vardı, köpeklerimiz vardı, güvercinlerimiz vardı, hepsinin bir kimliği, kişiliği, adı sanı vardı. Böyle büyüdüm, hayvan denen güzel varlığın güneşi doğdu her sabah yüzüme, sevmeyi öğrendim hayvanattan, insanlardan öğrendiğimden çok daha fazla insanlık öğrendim.” (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) cevabını vermiştir.

Hayvan sevgisinin ailesinden ve küçüklüğünden geldiği, kendi sözlerinden görülmüştür. Dahası hayvanlar hakkında kurduğu cümleler de Kaymaz’daki hayvan sevgisinin ne kadar önemli ve büyük olduğunun ispatı sayılabilir.

Poetikasında ele alınan kavramlardan bir de ölümdür. Kavram olarak ölüm ele alınırken genel anlamda ölüm olayı düşünülmüş, ölümla alakalı olan unsurlar, bu kavramın içinde sayılmıştır. Ölüler de bunlardan biridir. Kaymaz’da en sık görülen karakterlerden sayılabilecek olan ölümler, neredeyse her romanında okurun karşısına çıkmaktadır. Bu yüzden, neden ölümlere bu kadar ilgili olduğu sorulduğunda bu soruyu kendi hayatından örnekleyerek;

“Soracağımı söylemiştim.

Cevaplıyorum...

İki defa öldüm, dönüp dönüp hayat memet konularına girmem bundan olabilir mi acaba?

İlkini doğduğumda, Sinop'ta ölmüşüm. Morarıp huk demiş gitmişim, az başımda ağlaşıp üstümü tülbentle örtmüşler. Anneannem başucumda dua okurken geri gelip ağlamaya başlamışım. Bunu hatırlamıyorum. Daha doğrusu, başucumda dua okuyan nur yüzlü bir kadın hatırladığımı söylüyorum ama kimse inanmıyor, "Yok canım, biz anlattık da ondan sana öyle geliyor." diyorlar. Öyle olsun.

İkincisini Konya'da öldüm. Bunu hatırlıyorum. Alaaddin Tepesi'nin ordan karşıya geçiyordum. Bir araba çarptı bana. Arada ne olduğunu bilmiyorum ama bebekliğimden başlayarak bütün hayatımı yeni baştan yaşadım o zaman zarfında, her şeyi, her saniyeyi film seyrederek gibi seyrettim, hem de başrolde ben vardım, güzel güzel oynadım. Umumi tuvalette birtakım adamlar, "Dirildi dirildi..." diye bağırıyordu gözlerimi açtığımda, "Nefes almaya başladı, çabuk hastaneye."

Yani yabancıyı sayılmam öte tarafın, birkaç defa gitmiş gelmişliğim var gördüğün gibi. Bu beni kodlamış olabilir. Yoksa kasıtlı olarak o konulara girdiğim yok. Baştan beri söylediğim gibi, nerden eserse ordan yazıyorum.

Bazen bir köpekten esiyor, bazen kediden, fareden, bazen ölümden, bazen cennetten." (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) şeklinde cevaplar.

Kaymaz, köpek kavramında olduğu gibi ölüm ve ölümlerin kaynağıyla ilgili soruyu da kendi hayatından örnek vererek cevaplamıştır.

Poetikasında ele alınan son kavram ise epigraftır. Kaymaz'ın romanlarının bölüm başlarında epigraflar görülür. Bu epigraflar, yerli ve yabancı yazarlardan, halk ozanlarından, düşünürlerden, Mevlana ve Gülten Akın gibi bazı belirgin isimlerdendir. Kaymaz'ın her romanında epigraflara başvurması, dikkat çekicidir. Bölüm başında epigraf kullanmanın hangi düşüncenin ürünü olduğu sorusuna;

"Nerden aklıma geldiğini bilmiyorum, ama o süreç "Geber Anne" romanıyla başladı.

Gene ne yazacağımı bilmeden daktilonun başına oturmuştum, kâğıdın tepesine Mevlânâ'nın Mesnevi'sinden, "Evde düşman gizli, bön örter kapu..." yazdığımı fark ettim. Sonra roman başladı ve bir baktım evdeki düşmandan bahsediyorum.

Öyle başladı, hep öyle gitti o günden sonra." (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) ifadeleriyle cevaplar.

Sezgin Kaymaz, yazmayı sever. Yazmaya, daktilonun olduğu zamanlarda başlamıştır. O dönemlerde, spor hayatında aktif olarak görev yapmaktayken yazma işine tamamen yazmaya olan sevgisinden yöneldiğini belirtir. İlk romanını da hiçbir zaman roman olarak çıkarmayı düşünmediğinden bahseder. Bakıldığında antrenörlük ve yazarlık işinin birbiriyle bağlantısı yok gibi görünmektedir. Yoğun

bir iş hayatına da sahip olan Kaymaz'ın yazmaya vakit bulup romanları peş peşe çıkarması da yazmayı gerçekten sevdiğinin bir ispatı kabul edilebilir. Kaymaz yıllarca antrenörlük yaptıktan sonra yazarlığa yönelmiştir. Bu iki mesleğin birbiriyle bağlantısı şu cevabı verir:

“Yazarlıkta kaybetmek, kazanmak diye bir şey yok, antrenörlükse tam tersi, tamamen kazanma odaklı bir iş.

Yazarlıkta hoplayıp zıplamak, bağırıp çağırmak yok, antrenörlükse aksine böyle bir performans gerektiriyor.

Yani iki meslek birbirinden çok farklı. Hattâ ilk bakışta taban tabana zıt bile denebilir.

Gene de benzer yanları var. Meselâ yazar denen kişi birilerinin hikâyesini yazıyor. Antrenör denen kişi de öyle yapıyor aslında. "Bak oğlum, bu top." deyip karşına aldığı bir çocuğu eğitiyor, ona bir şeyler katıyor, kendi cevherini keşfetmesi için yol ve yordamlar öğretiyor ve bir zamanlar "Bak oğlum, bu top." dediğin çocuğa bir zaman sonra herkeslerin bakıp bakıp "Aa, ne kadar iyi bir sporcu." demesine vesile oluyorsun. Bu da bir romandır bakış açısına göre.

Ve iyi bir şeydir antrenörlük. Kazanmayı öğrettiği kadar kaybetmeyi de öğretir, insan kazanmayı zaten öğretir ve kayıplar karşısında yıkılmamayı öğretir.

Antrenörlüğün bana katkısının çok büyük olduğunu biliyorum bugün.”
(Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018)
cevabını verir.

Yazarlıkla antrenörlüğün kendisine göre benzer yanlarına değinen Kaymaz, antrenörlüğün kendisine çok katkısı olduğunu belirtmiştir.

Yazarın ailesinde, yazarlıkla ilgili geçmişi olan biri yoktur. Kişisel görüşmede otobiyografisinden bahsederken böyle bir noktaya değinmemiştir. Yazmaya başladığında da yazdığı romanları ve hikâyeleri eşi dostu okumuş ve okuyup beğenenlerden biri, ilk romanının çıkmasına vesile olmuştur. Ailesinde veya geçmişinde yazarlık bağlantısı bulunan biri olmadığı için Kaymaz'a kendi belirlediği bir ustası olup olmadığı ve örnek aldığı bir ismin bulunup bulunmadığı sorulduğunda;

“Yok. Kimseyi örnek almadım, almak da istemem. Herkes kendisidir, herkes kendisi gibi yazmalıdır, öbürü gibi değil.

Beğendiğim edebi sima var elbette, çok fazla var, saysam bitiremem. Ama ne ben onları örnek alayım, ne de onlar beni alsın. Ben köşemde oturur, onları beğenmeye devam ederim, onlar beni ister beğensin ister beğenmesin, kimseye bir zararım yok.

Herhangi bir akımın üyesi olup olmadığını bilmiyorum. Açıkçası, bu akım şeylerinin kitapçı raflarında yığılı binlerce kitap arasında aranan kitapların yeri kolay bulunsun diye son derecede pragmatik amaçlarla icat edildiğini düşünenlerdenim. Yazarı bir akımın içine hapsedmek ve onun hep öyle, o şekil yazacağını vehmetmek hoş gelmiyor kulağıma.

Tür olarak Can Kozanoğlu (İletişim'den editörüm) "Fantastik Kurgu" demişti üstünde tepindiğim türe. Ben de "Fantastik kısmı iyi de kurgu kısmı olmadı be Can." demiştim.

Kurmadan, giriş gelişme sonuç planlamadan, ne yazacağımı asla bilmeden, bir sonraki satırda ne olacağından, romanın nasıl biteceğinden bîhaber, aklıma estiği gibi yazarım gitsin. Bu yüzden kurgu yakıştırmaları bana göre değil. Kurmam ki adı kurgu olsun." (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) şeklinde cevap alınmıştır.

Örnek aldığı biri olmayan ve kurgu lafından çok da hoşlanmayan Kaymaz, kendine has bir üsluba sahiptir.

Kaymaz için; “postmodernizmle gelişen fantastik türün içerisinde yer alan yazarlardandır” demek yanlış olmayacaktır. Bir çalışmada fantastik edebiyatın oluşma şekliyle ilgili; “Birincisi fantastiğin yaşanan dünyada, bilinen gerçekliğin içine bilinmeyen girmesiyle meydana gelmesi; ikincisi bilinen insan, mekân, zaman modelli evrenden farklı evrenlerin anlatılması.” (Özlük, 2010: 13) ifadeleri kullanılmıştır. Kaymaz’da da birincil dünya denilen, yaşanan, içinde bulunan dünyaya ait olmayan unsurlar yaşanan dünyada görülür. Örneğin, Kaymaz’da hayaletler vardır. Bu hayaletler, insanlarla fani dünyada günlük yaşam içinde konuşur. Hayalet oldukları da bazı kahramanlar tarafından bilinir. Kaymaz’daki diğer fantastik olaysa köpeklerin konuşmasıdır. Köpekler, insani davranışlarda bulunup insanlarla konuşur. Birbirleriyle konuştukları sahneler de vardır; ancak burada fantastik olarak nitelendirilebilecek olan köpeklerin insanlarla konuşması ve insanların bu durumun farkında olmasıdır. Kaymaz, yaşanan dünya haricinde öbür dünyayı da sıklıkla anar. Kaymaz’ın sadece cennette geçen romanı (Ateş Canını Yapışsın) bulunmaktadır. Kaymaz, cennetteki hayatı, cennetin nasıl bir yer olduğunu, oradaki varlıkların ilişkilerini, Allah’ı anlatır. Hepsini konuşan, cennette hayat sürdüren varlıklardır. Müslüman olan toplumlardaki cennet kavramı, Kur’an’a göre tanımlamaları verilse de tam olarak bilinmeyen bir yerdir. Oysa Kaymaz, cenneti öyle detaylı anlatmıştır ki yaşanan dünya gibi okuyucunun gözleri önünde canlandırmıştır. Bilinmeyen bir yer olan cennet ve ölümle dünya

arasındaki diğer yer, yukarıdaki tanıma göre fantastik ögelerden sayılır. Bu yüzden, Kaymaz için fantastik tür yazarı denilebilmektedir.

Kaymaz'ın bir şeyleri dert etmeyerek yazan havası vardır. İnsanlara ya da okurlarına bir şey öğretmek, bir mesaj vermek gayesinde değildir. O dışarıdan bakar gibi, tıpkı kameranın görevini yaparak izlediklerini yazdığını söyler. Bundan dolayı, olaylara ve karakterlere müdahale etmediğini de belirtir. Bu yüzden, romanlarında argoya, ağız kullanımlarına rastlanması normaldir; çünkü argo ve ağız kullanımları sorulduğunda Kaymaz, karakterlere müdahale etmediğini, onların canları istedikleri gibi konuştuğunu ve davrandığını söylemiştir. Kaymaz'ın poetikasını oluşturan kavramlarda yer alan argo ve romanlarında görülen ağız kullanımları kendine has üslubunun birer parçasıdır.

Kaymaz'da görülen başka bir durum ise, romanlarında birçok karakterin olması ve birçok olayın farklı yerlerde aynı anda yaşanmasıdır. Birbirlerini hiç tanımayan insanlar, romanların sonunda ortak bir olaya ve yere bağlanıp hiçbirisi havada kalmayacak şekilde ortak bir sona birleştirilir. İlginç tarafı ise bu kadar çok karakterin başarılı bir şekilde ortak bir olaya bağlanıp sonuçlandırılabilmesidir. Romanları çoğunlukla eğlenceli diye adlandırılacak cinsten olsa da çoğu zaman sonunda hüznendirip ağlatır. Yine bu durum da Kaymaz'ın romanlarının kendine has özelliklerindedir.

Kaymaz, Türk edebiyatına şimdiye kadar on bir roman ve dört hikâye kitabı kazandırmıştır. İlk romanının 1997 yılında basıldığı düşünülecek olursa, yaklaşık yirmi sene içerisinde Türk edebiyatına sayıca çeşitli (roman, hikâye) eserler kazandırmıştır. Bu bakımdan Kaymaz, Türk edebiyatında aktif ve verimli bir yazar olarak düşünülebilir. Kaymaz'a eserleri arasında kendisine göre öncelikli olabilecek eseri olup olmadığı; “Hepsinin yeri ayrı. Bir düşündüm sen sorunca ama öncelik göremedim” (Sezgin Kaymaz, kişisel görüşme, 17 Kasım 2018) cevabı alınmıştır.

Kaymaz, herhangi bir akıma veya görüşe bağlı olmadığından onun adına böyle bir şeyden bahsetmek yanlış olacaktır. Kendisi de bir akıma bağlı olma durumunu çok sevmediğini belirtmiştir. Kaymaz; bulunduğu dünyadan, şehirden, çevresinden, belki kendi yaşadıklarından kesitler sunar. Bazen de tamamen öbür

taraftan, cennetten, ölümden bahsederek olağanüstü olaylara ve kişilere yer verir. O yüzden, Kaymaz'ın sunduğu olaylar ve çevre, bir şeyin etkisi altında kalmadan yazılmıştır. Modern hayatı yansıtmaması, olaylar ve kişiler üzerinden düşündürmesi, okura ders verme gibi bir amacı olduğundan değildir. Kaymaz, sadece farklı bir bakış açısı getirir. Bu durum da onun romanlarının kendine has özellikleri arasına girmiştir.

Kaymaz, Ankara'ya üniversite yıllarıyla beraber gelmiştir ve o yıllardan beri Ankara'da yaşamaya devam etmektedir. Kaymaz'ın yoğun ve tempolu olan spor camiasındaki görevinin sonlanmasının ardından bundan sonraki zamanını sadece yazmaya ayıracaktır.

1997'de çıkan ilk romanından önce yazmaya başlayan Kaymaz, hiçbir zaman ilk romanını roman olarak çıkarmaya karar vermemiştir. Yazmayı çok sevmiş, yoğun iş temposuna rağmen yazmaya hep vakit ayırmıştır. İlk romanının çıkmasıyla beraber peş peşe roman ve hikâye kitabı çıkarmıştır. Bu eserleriyle Türk edebiyatında yer edinmeyi başaran Kaymaz'ın romanları, fantastik türde değerlendirilebilir. Olağanüstü öğeleri, öbür tarafı, konuşan hayaletleri ve köpekleri ele alması, onun fantastik tür yazarı olarak adlandırılmasına sebep olmuştur.

Kaymaz'ın üslubu sürükleyici ve kendine hastır. Kaymaz, romanlarında ve hikâyelerinde günlük konuşmalara başvurur. Yazdığı hikâyeler, olaylar ve karakterler günlük yaşantıdan seçilmiştir. Onun karakterlerini, anlattığı yerleri ve olayları herhangi bir insan kendi çevresinde veya günlük hayatında görebilir. Bu yüzden, karakterler ve olaylar için tanıdık demek yanlış olmayacaktır.

Kaymaz'ın hakkında ansiklopedik bilgi bulunmadığından, elektronik posta üzerinden 17 Kasım 2018'de sonlanan kişisel görüşmede, Kaymaz'a sorular sorulmuş ve çalışmada bahsedilen cevaplar alınmıştır. Bu cevaplar, kendi ağzından olduğu için otobiyografik niteliktedir. Kaymaz ve romanları hakkında, forum denen internet sayfalarında birçok yazı bulunmaktadır ve yine dergi ve gazete sayfalarında röportajlar yer almaktadır. Kaymaz'ın bu mecrada da ciddi bir takipçi kitlesi oluşmuş, sevilen ve yazdıkları okurları tarafından merakla beklenen bir yazar olduğu görülmüştür.

1.3. Eserleri ve İncelenen Romanların Konuları

Kaymaz, İletişim ve April yayınlarında çıkmaya devam eden ve bugüne kadar yayımlanmış on bir romanı ve dört hikâye kitabıyla son dönem edebiyatında popüler yazarlar arasında yer edinmiştir. Romanları;

- Uzunharmanlar'da Bir Davetsiz Misafir (Roman/ 1997/ İletişim)
  - Geber Anne (Roman/ 1998/ İletişim)
  - Kaptanın Teknesi (Roman/ 1999/ İletişim)
  - Lucky (Roman/ 2000/ İletişim)
  - Zindankale (Roman/ 2004/ İletişim)
  - Ateş Canına Yapışsın (Roman/ 2008/ İletişim)
  - Kün (Roman/ 2013/ İletişim)
  - Deccal'in Hatırı (Roman/ 2014/ İletişim)
  - Kısas (Roman/ 2014/ İletişim)
  - Son Şura (Roman/ 2015/ April)
  - Farfara (Roman/ 2017/ April) şeklindedir.
- Hikâyeleri ise;
- Sandık Odası (Hikâye/ 2005/ İletişim)
  - Medet (Hikâye/ 2007/ İletişim)
  - Bakele (Hikâye/ 2015/ April)
  - Bugün Bize Kim Geldi (Hikâye/ 2016/ April)'dir.

Bu çalışmada, romanları ele alındığından kısaca romanlarından bahsedilecektir:

1.3.1. Uzunharmanlar'da Bir Davetsiz Misafir

Yazarın ilk romanıdır. Musa adında bir başkarakterin Uzunharmanlar'a taşınmasıyla olaylar gelişir. Musa'nın ilginç komşuları, ilginç bir evi vardır. Komşuları Musa'yı baştan beri evden çıkarmaya ve mahalleden göndermeye çalışır. Bu evde, bir süre sonra ortaya çıkan Aspendos adında hayalet kadını yaşamaya başlar. Romanın sonlarına doğru, Musa'nın aslında ölümle yaşam arasında bir yer olan Uzunharmanlar'da bulunduğu, çevresindeki herkesin hayalet olduğu ve onu yaşama geri döndürmeye çalıştıkları ortaya çıkar. Olayların aslında

sadece 1 saatte geçtiği, Musa'nın intihar etmesi üzerine Uzunharmanlar'a geldiği anlaşılır. Musa, romanın sonunda yaşama geri döner.

1.3.2. Geber Anne

Geber Anne, İsmailoğlu ailesinin başına gelenleri anlattığı ve fantastik öğeler barındıran romanlarından ikincisidir. Melek adındaki ailenin annesi olan kadının ölmesiyle olaylar başlar. Melek, kendisinin kocasına ve ailesine ihanet ettiğini sanan oğlu Tayfun'un "Geber Anne" demesiyle o günün gecesinde intihar eder; çünkü oğluna durumun ihanet olmadığını bir türlü anlatamaz. Melek'in öldüğü gün doğan Kerem; gizemli, herkesi kendisine hayran bırakan, büyümüş de küçülmüş diye adlandırılan bir çocuktur. Melek ve Kerem'in ortak bir özelliği vardır. Melek'in öldüğü gün doğan Kerem, içinde Melek'in ruhunu taşımaktadır. Bundan dolayı Kerem, her şeyi onun buyruğuyla yapmakta, adeta Melek'in erkek hali gibi davranmaktadır. Kerem'in Melek'in ailesini bulması, Tayfun'a rüya, zaman ve ölümle ilgili hiç bilmediği şeyler anlatarak annesinin ölümüne götürmesi ve Kerem'in içinden Melek annenin artık korkusuzca konuşup her şeyi anlatması olayı çözüme kavuşturur.

1.3.3. Kaptanın Teknesi

Kaymaz'ın bu romanında ana fikir ve odaklandığı şey ölümdür. 'O' diye anılan bir karakter, Selen ve Cavidan'ın hayatına girer. 'O' ile beraber Selen adlı karakterin nasıl kendi içine döndüğü, kendini sorguladığı; ölümle yüzleşince çevreye ve insanlara karşı davranışların nasıl değiştiği anlatılır. Çünkü 'O', ölümün ta kendisidir. Selen ve Cavidan üniversitede okuyan iki genç kızdır. Onların atışmaları, olaylar ve durumlar karşısındaki düşünceleri, komik cümleleri ve diyalogları romanın en canlı ve ilgi çekici kısımlarındandır. Romandaki olaylar, sadece üç günden ibarettir. Üç gün boyunca bir kadın dilinden aktarılan olaylarla 'O'nun kim olduğuna dair merak, roman boyunca sürdürülür. Kaymaz'ın bu romanı da öncekiler gibi metafiziki öğeler barındırmakta, zamanla ve ölümle ilgili farklı bakış açıları ortaya koymaktadır.

1.3.4. Lucky

Lucky adlı Doberman cinsi bir köpeğin hikâyesidir. Kaymaz'ın Lucky'le beraber, çevresindeki insanları ve hayatları kesişen farklı insanların hikâyelerini anlattığı romanıdır. Çevre ve mekân; Ankara'dır. Lucky, köpek olarak çok özel ve duyguları olan bir köpektir. Adeta, insan gibi davranmakta ve tepkiler vermektedir. Öyle huyları vardır ki aksi, huysuz, bir şeyi beğenmesi zor insanlardan daha beterdir; ama bir o kadar da duygulu ve hassastır. İnsanlar, çevre ve olaylar, Lucky'nin gözünden verilir. Lucky'nin gözünden anlatılan bu kısımlar, ilgi çekicidir. Kaymaz'ın bu romanında da diğerleri gibi olağanüstü durumlar vardır. Ruh, hayalet, ölüm, ölü gibi metafiziki ve olağandışı öğeler de bulunmaktadır. Lucky, Kaymaz'ın köpekleri ön planda tuttuğu romanlarından biridir.

1.3.5. Zindankale

Kaymaz'ın rüya, kader, ölüm, zaman temalı olan bu romanı, sayfa sayısı olarak diğerlerine kıyasla en fazla olanıdır. Dil olarak diğer romanlarına göre daha farklı ve daha üst düzeydedir. Birçok olayı ve insanı birlikte verdiği bu romanında, korku ve gerilim de mevcuttur. Başkahramanlar olan Davut ve Çiğdem, farklı yerlerde aynı rüyayı görmektedir. Rüyanın ardında birçok insan vardır ve bu insanların ardında belli belirsiz ve korkuya neden olan gölgeler ve ışık topları vardır. Bu rüyayla başlayan roman, olağanüstü, fantastik öğeleri ve korku-gerilim içeriğiyle Kaymaz'ın farklı sayılabilecek eserlerindedir.

1.3.6. Ateş Canına Yapışsın

Cennetteki hayatın ve düzenin anlatıldığı romanda, Azazil adlı şeytanın ilk insan olan Âdem'le yarışı ele alınmıştır. Azazil şeytana dönüşene kadar bütün cennete, Âdem'den üstün olduğunu kanıtlamaya çalışır; ancak başarılı olamaz. Her yaptığı işi eline, yüzüne bulaştırır. Azazil'in adı iblise dönüşür ve iblis, iblisliğini yaparak Âdem'i cennetten kovdurmayı başarır. Cennetten kovulma hikâyesi, yazarın kendine has üslubuyla bir önceki romanlarındaki gibi eğlenceli olarak anlatılır.

1.3.7. Kün

Köpeklerin, korkunun, olağanüstü olayların, Ankara'nın, Konya ağzının, rüyanın, değişik birçok tipin olduğu diğer romanları gibi sürpriz bir sona sahip olanlardan biridir. Ömer, Hüdai Ağa ve Konya ağızlı Çeto adlı köpeğin konuşmaları, vurucu ve ilgi çekicidir. Konya ağzını iyi bilen Kaymaz, bu romanda Konya ağzına sıkça başvurmuştur. Bu ağızla konuşan karakterlerin yapmış oldukları din tartışmaları, romanın asıl konusunu içermektedir. Özellikle sokak köpeği Çeto'nun Konya ağzıyla konuştuğu kısımlar, verilmek ve düşündürülmek istenen mesajları okuyucuya iletir. Yazarın bu romanında da diğer romanlarında olduğu gibi gezinen, konuşan ölümler ve konuşan köpekler vardır. Kün, fantastik tarzda değerlendirilebilecek bir romandır. Birçok olay ve insan tek sonda keşitirilerek bitirilir. Kün'deki köpek kavramı da Lucky ve Farfara romanlarındaki gibi önemli bir yere sahiptir.

1.3.8. Deccal'in Hatırı-Kısas-Son Şura

Deccal'in Hatırı, Kısas ve Son Şura, "Sevinç Kuşları" adlı serinin parçalarıdır ve bu seriye üç kitaptan oluştuğu için üçleme denilebilir. Deccal'in Hatırı'yla başlayıp Son Şura'yla biter. Deccal'in Hatırı'nda olan karakterler artarak yenileri eklenir ve aradan geçen zamanla karakterlerin hayatında neler olduğu ve neler değiştiği Son Şura'da verilir. Kaymaz'ın göstermiş olduğu hayatın içinden insan manzaralarını, yeni maceraları ve kendine özgü mizah ve eğlenceli yanıyla dostluğu, arkadaşlığı, iyiliği, kötülüğü ele aldığı romanlarıdır. Bu üç romanda da yarı ölümler, konuşan ölümler, ölü oldukları bilindiği halde normal görülen ölümler, transseksüeller, sokak çeteleri gibi karakterler yer almakta; bir başka deyişle toplumdan soyutlananlar, dışlanmışlar, garipsenenler romanların karakterlerini oluşturmaktadır. Kaymaz, vermek istediği mesajları ya da göstermek istediklerini diğer romanlarındaki gibi bu üç romanda da 'farklı' veya 'değişik' denilen insanlarla, ölümlerle veya hayvanlarla ortaya koyar. Bu insanlar arasında ilişkiler, diyaloglar hem duygusal yönlü hem de düşündürücüdür. Okuyucunun hayatına bu insanları sokarak onlara ve olaylara karşı başka açılardan bakmalarını sağlamak ister.

1.3.9. Farfara

Lucky, Lucky adlı romanın sonunda ölür. Farfara'da ise, Lucky'nin doğum yaparken ölmesi ve yavrularının hikâyesi yer alır. Lucky'nin yavrularından biri, aynı Lucky'e benzemekte ve adeta kendisini doğurmuş diye anılmaktadır. Lucky'nin bu yavrusunun adı da Lucky olmuştur. Yavru Lucky'nin çevresindeki birçok insanla ilişkisinin, çevresine bakışının verildiği olayın ve insanın birleştiği romandır. Yavru Lucky'nin davranışları, annesininkilerin aynısıdır. Romanın sonunda, yavru Lucky'nin annesine niye bu kadar benzediği sürpriz bir şekilde ortaya çıkar. Bu romanda diğerlerinde olduğu gibi fantastik öğeler taşımaktadır. Yazarın çalışma sırasında kullanılan romanlarından en son yayımlananı Farfara'dır.

2. SÖZ VARLIĞI

2.1. Söz Varlığının Tanımı

Dünya üzerinde konuşulan ve yazılı olarak kullanılan birçok dilin olduğu bilim adamları tarafından tespit edilmiştir. Tespit edilemeyenler dışında veya yazılı olarak kullanılmayıp sadece sözlü dil olarak konuşulan kabile dillerinin de (özellikle Afrika, Güney Amerika, Avustralya vb. gibi) varlığı düşünüldüğünde dünyadaki dil sayısı tespit edilenden çok daha fazladır. Zeynep Korkmaz da dünyadaki dil sayısı mevzusunda;

“Diller, her kavmin kendi toplum yapısına göre şekillenmiş özel birer anlaşma sistemi olduğu için dünyadaki kavim sayısınca dil var demektir. Bugün yeryüzünde kaç dil konuşulduğunu kesin bir sayı ile belirtmek güçtür. Bu güçlük, yeryüzünün daha yeterince tanınmamış olan bölgelerinde işlenip incelenmemiş veya henüz bir yazı dili durumuna gelmemiş birtakım dillerin varlığından ileri gelmektedir. Bunun yanında, bir dile veya dil ailesine bağlılığı henüz kesinleşmemiş bulunan diller de vardır. Bununla birlikte dil bilimi alanında yapılan çeşitli tespit ve sayımlara göre, dünyada ölü veya yaşayan 3000’in üzerinde dil bulunmaktadır.” (Korkmaz, 2007: 27) şeklinde yorumda bulunmuştur.

Diller üzerinde yapılan söz varlığı çalışmalarında yazılı metinler üzerinden gidilmesi tercih edilen bir yoldur. Sözlü malzeme toplamanın zorluğu ve ulaşma koşulları düşünüldüğünde söz varlığı çalışmaları çoğunlukla yazılı metinler üzerinden yapılmaktadır. Söz varlığı çalışmalarında Türkiye’de akla ilk gelen isimlerden biri Doğan Aksan’dır. Söz varlığının tanımı, Aksan dışında birçok çalışmacı tarafından da yapılmıştır.

Aksan’ın tanımı; “Sözvarlığı, bir topluluğun diline ait olan sözcükleri, terimleri, yabancı dillerden gelen öğeleri ve bu sözcüklerle oluşturulmuş olan deyim, atasözü gibi kalıp ifadeleri kapsayan anlamlı birlikler bütünüdür.” (Aksan, 2002: 13) şeklindedir. Aksan’ın tanımından hareketle söz varlığı öğeleri olarak tüm sözcükler, terimler, yabancı sözcükler, deyimler, atasözleri ve kalıp sözlerin bu sınıflandırmada olduğu anlaşılır. Söz varlığıyla ilgili;

“Fransızca’da vocabulaire, İngilizce’de vocabulary, Almanca’da wortschatz ve wortbestand terimi ile karşılanan söz varlığı; kelime hazinesi, kelime serveti, kelime dağarcığı, sözcük dağarcığı, sözcük serveti, kelime kadrosu, vokabüler kavramlarından daha geniş bir kavramdır. Söz varlığı, neredeyse tamamı eş anlamlı olan bu kavramların hepsini toplayan en üst aşamadır diyebiliriz.”

(Baş ve Karadağ, 2012: 81) ifadeleri Aksan'ın tanımı gibi geniş kapsamlı bir açıklama sunar.

Korkmaz, söz varlığıyla ilgili “Bir dilin sözcüklüğünün temelini kökler oluşturur.” (Korkmaz, 2007a: 107) ifadelerini kullanmıştır. “Dil, kalıplaşmış, değişmez, durgun (statik) bir yapıya sahip değildir. Aksine, kendi yapı ve işleyişinin gerekli kıldığı özelliklere, tarihi, sosyal ve kültürel şekillenmelere bağlı olarak, zaman içinde az çok değişip gelişerek yol alan sürekli bir akış halindedir.” (Korkmaz, 2007: 5) ifadeler de dilin nasıl bir düzen içerisinde olduğunu açıklar niteliktedir. Osmanlıcayla ilgili;

“Osmanlıca genel olarak sanıldığı gibi başka dillerden sadece kelime almamıştır. Uzun süren ilişkiler sırasında hemen hemen dilin her alanında etkilenmeler olmuştur. Ancak sanılanın tersine Osmanlı döneminde Türkçe sadece alıcı dil durumunda olmamıştır. Her şey önce Anadolu yanında güneydoğu Avrupa, Kuzey Afrika gibi geniş bir alanda devletler ve değişik halklar arasında iletişim aracı olduğu için hâkimiyet alanında kalan bölgedeki bütün dilleri yoğun biçimde etkilemiştir. Yapılan çalışmalar sadece başka dillerden Türkçeye değil Türkçeden de diğer dillere çok canlı bir akış olduğunu göstermektedir.” (Demir ve Yılmaz, 2012: 114) sözleri de bir dilin tarihi süreci boyunca geçirmiş olduğu durumları örnekleyici niteliktedir.

Başka bir araştırmacı; “Dil ilk bakışta kelimelerden, kelime gruplarından ve cümlelerden ibarettir. Fakat esas itibariyle cümlelerden ibarettir. İnsan konuşurken, yazarken dil birbirini takip eden cümleler halinde akıp gider, cümleler halinde ortaya çıkar. İnsanlar duygularını, ...cümleler halinde aktarır, cümleler halinde konuşur, cümleler halinde yazarlar.” (Ergin, 2002: 175) şeklinde ifade eder. Kelimelerle oluşan cümlelerin dildeki önemini vurgulamıştır. Dilin kapsamında yer alan kelimeyle ilgili diğer bir çalışmacı ise, “İşitme duyusuna bağlı işaretler sistemi olarak tanımlanan dil, olmuş ve tamamlanmış bir olgu değil, sürekli değişen ve gelişen bir olgudur. İşaretler sisteminin temelini bir dilde yer alan kelimeler oluşturur. Bir dilin ve o dile ait sözlüğün temel ögesi kelimedir.” (Doğan ve Kaya, 2010: 191) sözlerine vurgu yapmıştır. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük'ün vermiş olduğu tanıma göre söz varlığı; “Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, sözcük hazinesi, söz dağarcığı, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler.” (TDK Türkçe Sözlük, 2011: 2158) şeklindedir. Bu tanım da söz varlığıyla ilgili genel nitelikte yapılan tanımlar arasındadır.

Doğan Aksan, “Türkçenin Sözcük Varlığı” adlı eserinde söz varlığının içerdiği ögeleri;

“1. Temel Sözcük Varlığı

2. Yabancı Sözcükler

3. Deyimler

4. Atasözleri

5. İlişki Sözcükleri (Kalıp Sözcükler)

6. Kalıplaşmış Sözcükler

7. Terimler

8. Çeviri Sözcükleri.” (Aksan, 2015: 34-46) başlıkları altında toplamıştır.

Farklı araştırmacılar tarafından yapılan söz varlığının tanımı; bir millete ait dilin kapsadığı tüm kelimeleri ifade eder. Bu yüzden, söz varlığının genişliği ve detaylı oluşu dilin zenginliğini gösterir. Kelimelerin tarih olarak da çok eskilere dayanması, bu dilin kaç yıldır dünya üzerinde var olduğunu gösterir niteliktedir.

2.2. Türkçenin Söz Varlığı ve Zenginliği

Türkçenin ilk yazılı belgeleri olan Orhun kitabelerinden başlanacak olursa 700’lü yıllarda yazıya geçirilen bu kitabelerden hareketle Türkçenin tarihi için 1300 yılı aşkın denilebilir. Kitabelerde görülen dil, geçirilen zaman dilimi, Türklerin yaşadığı sosyal, siyasi ve coğrafi değişimler, etkileştiği kültürler, devletler ve yabancı dillerle birlikte günümüze kadar değişerek ve daha da gelişerek bugünkü halini almıştır. Türkler bu zamana kadar birçok alfabe kullanmışlar, bu alfabelerle beraber dil de gelişimini sürdürmeye devam etmiştir. Türklerin coğrafi olarak çok geniş bir alana yayılması dillerinin de çok geniş bir coğrafyada ve alanda yayılmasını sağlamıştır. Ercilasun da Türkçenin kullanım sahasıyla ilgili “Türkler dünya üzerinde çok geniş bir yer kaplar. Doğuda Moğolistan ve Çin içlerinden batıda Yugoslavya içlerine; kuzeyde Sibiryadan ve Moskova yakınlarındaki Kazan şehrinde, güneyde Bağdat, Lübnan sınırı ve

Kıbrıs içlerine kadar uzanan büyük coğrafyaya yayılmışlardır.” (Ercilasun, 2007: 67) ifadesini kullanmıştır. Görüldüğü üzere, Türklerin yaşadığı coğrafya dünyanın doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine kadar çok büyük bir alanı kapsar. Bu da beraberinde ilin geniş coğrafyalara yayılmasına sebep olmuştur. Bundan dolayı kendileri ve dilleri, dünyanın birçok yerinde başka milletlerle ve dillerle karşılaşmış, bu karşılaşma sonucunda dilleri hem değişmiş hem gelişmiştir.

Türkçe, dünya dilleri arasında tarihi geçmişiyle çok önemli bir yere sahiptir. Özellikle bulunan ilk yazıtların yabancılar tarafından keşfi ve çözülmesiyle Türkçeye olan ilgi giderek artmıştır. Tarihinin bu kadar eskilere dayanması ve söz varlığı bakımından çok zengin olması, Türkçenin önemini artıran bir durumdur.

Sözlükler bir dilin zenginliğini gösteren en önemli kaynaklardır. Türk Dil Kurumu'nun 2011 baskılı Büyük Türkçe Sözlüğü, 2523 sayfadan oluşmaktadır. Sözlükle ilgili, “Sözlükte 104.481 sözcük varlığı, madde başı ve madde içi toplam 77.407 söz, 3700 yeni söz, 6400 yeni anlam, Türk edebiyatından seçilmiş 29.040 örnek cümle, 1.236.484 sözde oluşan sözlük metni bulunmaktadır.” (TDK, 2011: 12) ifadeleri TDK Büyük Sözlük'ün fiziki özelliklerini gösterir. Türk dilinin zenginliğini gösteren en büyük kanıtlardan biri olan Büyük Türkçe Sözlük'ün 2011 son basımı halen geliştirilmeye devam etmektedir.

Söz varlığı denilince akla gelen en önemli isimlerden biri olan Aksan bu konuda, birçok araştırma yapmış ve açıklamalarda bulunmuştur.

“Bir dilin sözcük sayısı esas alınarak o dilin zengin olup olmadığı kanısına varılmaktadır. Buna göre, Türkçede köklere eklenen eklerin teker teker değişik görevleri yüklenebilmesinin dili zenginleştirdiğini, Türkçenin dile getirilmesi zor olan ayrıntı sayılabilecek kavramları son derece canlı imgelerle anlatan ifadeleriyle insan zihninde canlı imajlar yaratabildiğini savunan Aksan, bunların da göz önünde bulundurulmasıyla birlikte Türkçenin de zengin bir dil kabul edilebileceğini savunmaktadır.”(Aksan, 1990: 220) ifadeleridir. Bu ifadelerle Türkçenin ve anlatım özelliğinin zenginliği vurgulanmaya çalışılmıştır.

Korkmaz da Türkçenin kök ek özelliğinden bahsederek zengin dil oluşuna vurgu yapmıştır. Konuyla ilgili;

“Türkçenin bir başka yapı özelliği de, dildeki bütün değişme ve gelişmelerin kök ek birleşmesine dayanmış olmasıdır. Bu yapı özelliği

aynı zamanda dilin işleyişini sağlayan bir özelliktir. Şekil bilgisinin temel öğeleri kökler ve ekler olduğuna göre, bunların belirli kurallar çerçevesinde bir araya gelmesinden binlerce yeni kelime ortaya çıkmış ve dilin sözvarlığını oluşturmuşlardır.”(Korkmaz, 2003: 5) sözlerini kullanmıştır.

Türkçenin yapısındaki kök ek birleşmesiyle birçok yeni kelime türetilmekte ve böylece söz varlığı sürekli olarak genişlemektedir. Türkçenin söz varlığıyla ilgili;

“Cumhuriyet öncesi Türkçesinin sözvarlığı aşırı bir sayıya göre % 60 Arapça, % 20 Farsça olarak gösterilir. Türk Dil Kurumunun kurulmasından bir yıl önce 1931 yılında, gazete haber dilinde ortalama ancak % 60,5 Türkçe sözcük kullanılır olur. 70’li yıllarda bu sayı daha da artar ve ortalama % 70’i bulur. Böylece 14 Türkiye Türkçesi giderek gelişir. Ülkenin ulusal bağımsızlığına koşut olarak dil devrimi de ilerler.” (Bozkurt, 2002: 261) ifadeleri dilin geçmişten beri sürekli geliştiğine bir kanıttır.

Söz varlığının zenginliğini ortaya koymak için çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan ilki Ömer Asım Aksoy’un yapmış olduğu çalışmadır. Bu çalışmayla ilgili;

“Kelime hazinesi üzerine ülkemizde yapılmış ilk araştırma, Ömer Asım Aksoy tarafından, 1936 yılında hazırlanan, Bir Dil Öğrenmek İçin En Lüzumlu Kelimeler ve Bu Kelimelerin Belirtme Usulü adlı çalışmadır. Aksoy, Mr. Bridge’nin Türkiye’de yaptığı 15.000 kelimelik sıklığa sahip bir listeyi, araştırmacıdan temin etmiştir. Yakup Kadri’nin Yaban, Reşat Nuri Güntekin’in Kızılıcak Dalları romanları ile Türk Tarih Kurumunun tarih kitabını kaynak alan Aksoy; Bridge’den temin ettiği romanlardan ve tarih kitabından çıkardığı üç farklı kelime listesini değerlendirmeye sunmuştur.” (Baş ve Karadağ, 2012: 93) şeklindeki ifadeler, büyük önem arz eder. İlk olması yönüyle diğer çalışmacılara da yol göstericidir.

Türkçedeki zenginliğe örnek gösterilebilecek olan renkler ve aile-akraba isimlerinin çeşitliliğine bakılacak olursa, bahsedilen ufak örneklerden bile ne kadar zengin bir dil olduğu anlaşılır. Örneğin; anne, baba, kız kardeş ve erkek kardeş isimleri haricinde akrabalar için kullanılan anneanne, babaanne, dede, büyükbaba, büyükanne, torun, nine, teyze, dayı, hala, yenge, amca, enişte, kuzen, yeğen, kayınbaba, kayınvalide, kayınço, kayınbirader, bacanak, kaynata, kayınpeder, kaynana kelimeleri akrabalar konusunda dilin ne kadar detaylı bir kelime kadrosuna sahip olduğunu gösterir. Oysaki günümüzde dünya dili olarak kabul edilen İngilizce’de mother, father, sister, brother, mum, dad dışında akrabalar için sadece grandmother, grandfather, nephew, niece, cousin, aunt,

uncle, grandson kelimeleri kullanılmakta olup gösterilen ufak örnek üzerinden karşılaştırma yapıldığında bile Türkçenin ne kadar zengin olduğu görülmektedir.

Türkçenin söz varlığının temel özellikleri;

“1. Türkçenin türetme ve birleştirme yeteneği, ona somut ve soyut, çeşitli kavramları kolaylıkla oluşturma, ayrıntılara inen bir kavramlaştırma gücü vermiştir.

2. Türkler, değişik toplumlarla kurdukları ilişkiler sırasında yabancı dillerin etkisinde kalmışlardır. Bu etkiler sonucunda Türkçedeki birçok yerli ögenin kaybolup unutulmuş yabancılarının yerleştiği görülmüştür.

3. Türkçe türetme ve birleştirme yeteneği ile kavramlaştırma sürecinde daha çok somut nesnelere ve doğaya ağırlık vermiştir.

4. İki kelimelerin sıkça kullanımı, Türkçenin anlatımına güç verir.

5. Türkçe sözcükler, en eski dönemlerinden beri çok anlamlılık özelliği göstermektedir.

6. Türkçede eş anlamlı sözcükler oldukça sık kullanılmaktadır.

7. Bugün Türkiye Türkçesinde unutulmuş olan birçok sözcük, Türkçenin değişik lehçe ve ağızlarında yaşamını sürdürmektedir.” (Aksan, 2004: 43-44) özetle 7 maddede toplanabilir.

Türkçenin eksiklikleri konusunda; “Türkçe yeryüzündeki dillerle kıyaslandığında pek çok dilden daha zengindir. Ancak İngilizce, Almanca, Fransızca gibi dillerle kıyaslandığında sözcük sayısı, bilimsel terimler ve soyut kavramlar yüzünden Türkçenin bazı eksiklikleri olduğu düşünülmektedir.” (Hengirmen, 2002: 41) şeklinde ifade kullanılmıştır; ancak Türkçe gelişme göstermeye devam eden bir dildir. Bu eksikliklerin de zamanla tamamlanacağı öngörülmektedir.

Türkçenin kullanım ve yayılış alanı, yapısı, türeme şekli, geçirdiği zaman dilimi, kullandığı çeşitli alfabeler gibi özellikleri ne kadar zengin bir söz varlığına sahip olduğunu gösteren en önemli kanıtlardandır.

2.3. Sezgin Kaymaz’ın Romanlarındaki Söz Varlığının İçerdiği Ögeler

2.3.1. Yabancı Sözcükler

Bir dilin içerisinde yabancı sözcüklerin bulunmaması düşünülemez. Çünkü toplumlar veya ülkeler sürekli olarak birbirleriyle etkileşim halindedir. Bu ifadeye

benzer bir diğeri de; “Toplumların çeşitli nedenlerden dolayı birbirleriyle etkileşim içine girmeleri sonucu aralarında sözcük alışverişi yaşanmasını meydana getirir.” (Morina, 2015: 15). “Balkan coğrafyasını, yüzyıllar boyunca iç içe yaşayan farklı dil, din ve etnik yapıya sahip halkların harman olduğu bir coğrafya olarak görmek mümkündür. Tabiatıyla Balkan coğrafyasında dil etkileşimi kaçınılmazdır. Hatta bu etkileşimin iki veya çok dillilik ortamı içinde gerçekleştiğini...” (Günşen, 2010: 468) örneği, Balkan coğrafyasında yaşanan dil etkileşimini gösterir. Devletler birbirleriyle ithalat ve ihracat gibi ekonomi alanında işler yapmaktadır. Bütün bu yollarla toplumların dilleri de birbirinden etkilenir. Her dilin içerisine yabancı sözcükler girer. Özellikle son yıllarda internetin çok fazla kullanılması ve internet sayesinde dünyanın her yerinden haberdar olunması dillerdeki yabancı sözcük sayısının artmasına neden olmuştur. Örneğin, Japonya’da yeni üretilen bir ürün diğer ülkelere ihraç edilirken o ülkeye ismiyle birlikte gider. Bazı toplumlar ihraç ürünleri, kendi dillerinde yeni bir isimle adlandırarak kullanmalarını sağlarlar, bazı toplumlar ise bu hususta yeteri kadar başarılı olamayıp yabancı sözcüğü dillerine alırlar. Bu yollarla dillerde yabancı sözcük sayısı artmaktadır.

Türkçedeki yabancı sözcüklerle ilgili olarak;

“En eski Türk toplumlarında ilk defa Orhun ve Yenisey kitabelerinde %1 dolayında yabancı sözcük alınmıştır. Daha sonra Arapça ve Farsçadan önemli ölçüde sözcük alımı yapılmıştır. Tanzimat ile birlikte Fransızcadan alınan sözcükler de yadsınamayacak derecededir. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ve bugün hala devam eden İngilizce sözcüklerin dilimizdeki etkisi görülmektedir.”
(Karababa, 2013: 24) ifadeleri kullanılmıştır.

Türkçenin tarihi gelişim sürecinde, yabancı sözcük sayısı artmıştır. Bunun en büyük nedenlerinden biri, Türklerin Orta Asya’daki en saf ve öz hallerini, göçebe hayatları sonucu farklı toplumlarla karşılaşp yeni devletler kurarak kaybetmelerinden ötürüdür. Özellikle Osmanlı Devleti’nin imparatorluk olması, birçok yabancı milleti bünyesinde barındırdığını gösterir. Bu milletlerin kültürlerinden, dillerinden ve yaşayışlarından etkilenmemesi mümkün değildir. İmparatorluk sürecinde, kültürel boyutta oldukça gelişme gösteren Osmanlı İmparatorluğu, Arapların ve Farsların dillerinden edebi alanlarda etkilenme yaşayarak Osmanlı Türkçesine yabancı sözcüklerin girmesine sebep olmuştur. Yıllar geçtikçe devletin yapısı değişmiş, etkilendiği toplumlar da farklılaşmış,

edebiyat ve dil sahasında Batı örnek alınmaya başlanmış ve bu da Batı dillerinden sözcüklerin alınmasına neden olmuştur.

Modern Türkçe düşünüldüğünde içinde barındırdığı yabancı sözcüklerle ilgili;

“Modern Türkiye Türkçesindeki yabancı sözcükler yoğunluğuna bakıldığında ilk sırayı Arapça, ikinci sırayı Fransızca kökenli sözcükler almaktadır. Ardından sırasıyla Farsça, İtalyanca, İngilizce ve Yunanca kökenli sözcükler gelmektedir. Türkçede; Latince, Almanca, İspanyolca, Rusça, Macarca, Slovakça, Ermenice, Moğolca, Portekizce, Bulgarca ve Japonca kökenli sözcükler de bulunmaktadır. Son elli yılda Fransızca kökenli sözcüklerin yerini İngilizcenin aldığı görülmekle birlikte, Fransızca kökenli sözcüklerin oranı hala çok yüksek; İngilizce sözcüklerin oranı ise sanılanın aksine, düşüktür.” (Eker, 2003: 157) ifadeleri bilgi vericidir.

Son yıllarda İngilizcenin dünya dilleri üzerindeki etkisi büyüktür. Dünya dili olarak kabul edilen İngilizcenin etkisi, Türkçede de son yıllarda artmıştır. Görüldüğü üzere, Türkçede kullanılan yabancı sözcük oranları dönemden döneme değişmektedir. Yabancı sözcüklerin kişiden kişiye kullanım oranlarıyla ilgili (yazarlar bağlamında) bir çalışma yapılmış ve bu çalışmada “Sait Faik Abasıyanık’ın yapıtlarında Türkçe kullanma oranı %67, Reşat Nuri Güntekin’in %74, Agâh Sırrı Leved’in %78, Necati Cumalı’nın %81, Oktay Akbal’ın %86, Behçet Necatigil’in %86, Hasan Eren ve Nurullah Ataç gibi araştırmacı ve yazarlarda %90’ı geçmektedir.” (Aksoy, 1975: 86-89) verileriyle farklı yazarların yabancı sözcükleri kullanım oranı ortaya koyulmuştur.

Aksan söz varlığının içerdiği öğelerle ilgili çalışmasında yabancı sözcüklere de yer vermiştir. Bu çalışmada, yabancı sözcükleri yerleşmiş ve yerleşmemiş sözcükler olarak ele almıştır. Yabancı sözcüklerle ilgili;

“Yabancı sözcükler, girdikleri dilde sesten başka biçim ve anlam değişikliğine de uğrarlar. Girdiği dilde yerleşerek o dilin ses, yasa ve eğilimlerine uyan sözcüklere yerleşmiş yabancı sözcükler diyoruz. Yerleşmemiş yabancı sözcükler olarak nitelediğimiz öğeler ise yabancılığımı, özellikle ses yönünden belli eden sözcüklerdir. Türkçenin ünlü uyumu kuralına uymadığı ilk bakışta göze çarpan gazino, stereo, lokomotif, iletişim gibi öğeler, işte bu türün örneklerindedir.” (Aksan, 1991: 120-121) açıklamalarda bulunmuştur.

Korkmaz, yabancı sözcüklerle ilgili başka bir sınıflandırma yapmıştır. Bu sınıflandırma; “... Bunlardan bir kısmı Türkçeleşerek artık alıntı (...) durumuna

geçmişse de bir kısmı daha yabancılik özelliğinden kurtulamamıştır. Bu nedenle yabancı sözcükleri alıntı sözcükler ve gerçek yabancı sözcükler olarak ikiye ayırmak gerekir.” (Korkmaz, 1992: 167) şeklindedir.

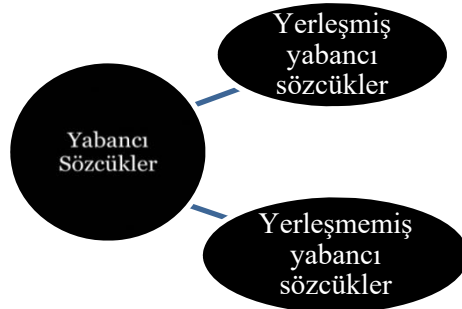
Aksan ve Korkmaz yabancı sözcükleri iki gruba ayırmış; fakat farklı adlandırmalar yapmışlardır. Aksan’ın tanımı daha net ve anlaşılır durmaktadır. Yabancı sözcüklerin dillere yerleşmesi ise;

- “Yabancı kökenli sözcük; tamamen ya da kısmen sesçe ve anlamca yerleşebilir,
- Sözcük anlam ve biçimce değiştirilmeden aynen alınır,
- Sözcüğün yalnızca anlamı alınır.” (Eker, 2003: 151-152) yollarıyla gerçekleşir.

Sonuç olarak, yabancı sözcükler her dilde belli oranda görülen ve toplumlar arası etkileşimden dolayı görülmesi doğal olan sözcüklerdir. Bu sözcüklerin dildeki bulunma oranı önemlidir. Bir dilde çok fazla yabancı sözcük olması, dilin yapısının bozulmasına ve özünün kaybolmasına neden olabilmektedir. Bu yüzden, yabancı sözcüklere mümkün olduğunca her toplumun kendi dilinde karşılık bulması gerekmektedir.

Şekil 3’de, Sezgin Kaymaz’ın romanları üzerinden yapılan çalışmada, yabancı sözcükler sınıflandırması aşağıdaki gibi somutlaştırılmıştır:

Şekil 3: Yabancı Sözcüklerin Sınıflandırılması

Sınıflandırma, Kaymaz’ın romanlarından elde edilen örneklerle incelenecektir:

2.3.1.1. Yerleşmiş Yabancı Sözcükler

- “İnsanoğlunun düşünemeyeceği kadar derin, analitik, felsefi, karamsar, kötümser, yakıcı, azap verici, özeleştiril.” (ACY, 5).
Azap, Arapça kökenli bir kelimedir.
- “... gitti Bakkal Kamuran’a yavşayıp gönlünü aldı...” (K, 9).
Bakkal, Arapça kökenli bir kelimedir.
- “Sen tutar, “Edep yahu!” dersin.” (DH, 7).
Edep, Arapça kökenli bir kelimedir.
- “‘O’ydu elbette!...” (KT, 5).
Elbette, Arapça kökenli bir kelimedir.
- “... zamanın ve zamanlamanın önemi üstünde çok durmasa ve o melek yüzüyle, ama buyurucu sesiyle, ışıklar saçarak gülümseyerek...” (GA, 5).
Melek, Arapça kökenli bir kelimedir.

Yukarıdaki örneklerde bulunan altı çizili yabancı kelimeler, Arapça kökenlidir. Bu sözcükler, “yabancılığı belli olmayan yerleşmiş yabancı sözcükler” olarak değerlendirilebilir.

- “... arkada iki göz iki çeşme ağlayan Mücella Hanım...” (F, 9).
Çeşme, Farsça kökenli bir kelimedir.
- “Kir, toz içinde, leş gibi bir odadaydılar...” (Z, 5).
Leş, Farsça kökenli bir kelimedir.
- “Pencerenin önüne dizilmiş çocuklarının arasındaki mevziini genişletmeye çalışarak kızıyla sağa sola devindi.” (UBDM, 9).
Pencere, Farsça kökenli bir kelimedir.
- “... komşu evlerin perdeleri de birer ikişer aralanmaya başladı.” (UBDM, 9).
Perde, Farsça kökenli bir kelimedir.
- “‘Sen şimdilik şöyle bırak ustacım!’ ” (UBDM, 9).
Usta, Farsça kökenli bir kelimedir.

Yukarıdaki örneklerde bulunan altı çizili yabancı kelimeler de Farsça kökenlidir. Bunlar da “yabancılığı belli olmayan yerleşmiş yabancı sözcükler”dir.

- “Gözler, bu oyunbaz ışık demetini takip etmeye başlıyordu gayriihtiyari.” (Z, 5).

Demet, Rumca kökenli bir kelimedir.

- “...Batıkent Çiğdem Sitesi’ndeki kapısız mutfaklı kapısız tripleksin önünde lastiklerini yakarak durduğunda...” (F, 9).

Site, Fransızca kökenli bir kelimedir.

Rumca ve Fransızca kökeni olan yukarıdaki iki örnek de “yabancılığı belli olmayan yerleşmiş yabancı sözcüklerden”dir. “Yabancılığı belli olmayan yerleşmiş yabancı sözcük” örneklerinde, yapı ve ünlü uyumları ile ilgili problemlere rastlanılmamaktadır. Yukarıda verilen örnek kelimelerin hepsi, büyük ve küçük ünlü uyumlarına uymaktadır. Yapı olarak da Türkçeye uygun gözükmektedirler. Bu sözcüklerin kökeni, başka dillerden olduğu için yabancı sözcükler sınıflandırmasının yerleşmiş yabancı sözcükler kategorisinde değerlendirilmiştir.

- “... onun canına da O’nun aşkını ekmiş değiller miydi?” (ACY, 5).
Aşk, Arapça kökenli bir kelimedir.
- “Sapına kadar erkek bir pala, ‘Sapına kadar erkeğiz evelallah’” böbürünü bu mikroskopik kimyaya borçlu olduğunu bilmez.” (KÜ, 7).
Kelime, Arapça kökenlidir.
- “Saatlerle başı hoş değildi.” (GA, 5).
Kelime, Arapça kökenlidir.
- “‘Vaktini, saatini bilmelisin sarım...’ ” (GA, 5).
Kelime, Arapça kökenlidir.
- “... durduğunda villanın önünde bir kıyamet koptu.” (F, 9).
Kelime, Arapça kökenlidir.
- “Islak, yumuşacık, ateş gibi bir dudak?” (GA, 5).
Ateş kelimesi de Farsça kökenlidir.
- “... çocukların bahçeye kaçırdıkları topları kestiydi üç beş...” (K, 9).
Bahçe kelimesi, Farsça kökenlidir.
- “... hepsini beraberinde getirdi ‘O’.” (KT, 5).
Beraber, Farsça kökenlidir.
- “‘sahip olmayan pişman, sahip olan çok pişman’ bir köpekti.” (L, 5).

Kelime, Farsça kökenlidir.

- “Her masum günaha koşar. İmandır bu.” (DH, 7).

Kelime, Farsça kökenlidir.

- “ ‘Yeni kare as mı topluyon yoksa?’ ” (K, 9).

Kelime, Fransızca kökenlidir.

Yukarıdaki altı çizili sözcükler, “ikinci bir karşılığı ilk bakışta bulunamayan ya da olmayan” olarak değerlendirilebilirler. Bu sözcüklerin yerine başka bir sözcük koyulmaya çalışıldığında kolay olmamaktadır. Bu da dile yerleşmelerinin büyük oranda olduğunu gösterir.

- “ ‘Dünya’nın direği, saatinin zembereğinde gizlidir’ demese, kol saati de kullanmazdı.” (GA, 5).

Dünya, Arapça kökenlidir.

“... yağladı yüzledi erzak da aldı adamdan...” (K, 9).

Erzak, Arapça kökenlidir.

- “Baha, Erdem, Dinçer, Ensar, Foto, Memiş ve Okan gün yüzüne, gün yüzü eşref-i mahlûkata uzandıydı.” (SŞ, 9).

Eşref kelimesi, Arapça kökenlidir.

- “Kötülük, hayırsız evlat Mustafa kılığında Kübra’ya, pezevenk Orhan kılığında Seher’le Berna’ya uzandıydı.” (SŞ, 9).

Evlat, Arapça kökenlidir.

- “Her masum günaha koşar. İmandır bu.” (DH, 7).

Kelime, Arapça kökenlidir.

- “ ‘Hayır, fena köpek de değilmiş aslında... naapsak ki?’ ” (L, 5).

Fena, Arapça kökenlidir.

- “Nadiren aşığa kısmet olur maşuk.” (DH, 7).

Kelime, Arapça kökenlidir.

- “... rahmet sularında kendinden geçmiş değil miydi?” (ACY, 5).

Kelime, Arapça kökenlidir.

- “Kötülük, hayırsız evlat Mustafa kılığında Kübra’ya, pezevenk Orhan kılığında Seher’le Berna’ya uzandıydı.” (SŞ, 9).

Kelime, Arapça kökenlidir.

- “Uzun kuyruklu siyah ve de direksiz şevrole Batıkent Çiğdem Sitesi’ndeki kapısız mutfaklı kapısız tripleksin önünde lastiklerini yakarak durduğunda...” (F, 9).
Kelime, Farsça kökenlidir.
- “Şahit ürktü.” (Z, 5).
Kelime, Farsça kökenlidir.
- “Soför arabadan atlayıp kasanın arka kapağını açarken komşu evlerin perdeleri de...” (UBDM, 9).
Kelime, Fransızca kökenlidir.

Yukarıdaki sözcükler de “zamanla dilde yabancı sözcük olduğu hissedilmeyenler” şeklinde isimlendirilebilirler. Yabancı sözcük olmalarına rağmen sık kullanılmaları ve dile yerleşmeleri sonucu, yabancı sözcük olduklarının çoğunlukla farkına varılmaz.

Yerleşmiş yabancı sözcükler, dili kullananlar tarafından yabancı bir kelime olduğu sezilmeden kullanılır ve toplumun her kesimince yazılı ve yazılı olmayan dilde yer edinir.

2.3.1.2. Yerleşmemiş Yabancı Sözcükler

- “Ayık kişi yoktur âlemde.” (DH, 7).
Âlem kelimesi, Arapça kökenlidir.
- “İnsanoğlunun düşünemeyeceği kadar derin, analitik, felsefi, karamsar, kötümser, yakıcı, azap verici, özeleştirel.” (ACY, 5).
Analitik kelimesi, Fransızca kökenlidir.
- “... şimdiki cesametinden ben diyeyim on dokuz bin, sen de yirmi bin misli büyüktü.” (KÜ, 7).
Cesamet, Arapça kökenlidir.
- “Çünkü, öbürünün yanında fecaatten bile sayılmaz bu.” (KÜ, 7).
Fecaat, Arapça kökenlidir.
- “İnsanoğlunun düşünemeyeceği kadar derin, analitik, felsefi, karamsar, kötümser, yakıcı, azap verici, özeleştirel.” (ACY, 5).
Felsefi, Arapça kökenlidir.

- “Gözler, bu oyunbaz ışık demetini takip etmeye başlıyordu gayriihtiyari.” (Z, 5).
Gayriihtiyari, Arapça kökenlidir.
- “Komodinin üzerinde duran horozlu çalar saati, yaz boyunca hiç kurmamıştı.” (GA, 5).
Komodin, Fransızca kökenlidir.
- “İspiyoncu ve yalancıydı, şerefsiz ve haysiyetsizdi.” (L, 5).
Kelime, Arapça kökenlidir.
- “İspiyoncu ve yalancıydı, şerefsiz ve haysiyetsizdi.” (L, 5).
Kelime, Fransızca kökenlidir.
- “... dışarıdan aklı başında birinin kasten tuttuğu bir el fenerinin ışığıymış gibi gezinip duruyordu odada.” (Z, 5).
Kelime, Arapça kökenlidir.
- “Kadınlar iki ‘X’, erkekler bir ‘X’ bir de ‘Y’ kromozomu taşırlar.” (KÜ, 7).
Kromozom, Fransızca kökenlidir.
- “Baha, Erdem, Dinçer, Ensar, Foto, Memiş ve Okan günyüzüne, Günyüzü eşref-i mahlûkata uzandıydı.” (SŞ, 9).
Kelime, Arapça kökenlidir.
- “Yolda yol alanlara mahrem, yurdu...” (ACY, 5).
Mahrem kelimesi, Arapça kökenlidir.
- “ ‘Dünya’nın direği, saatinin zembereğinde gizlidir’ demese, kol saati de kullanmazdı.” (GA, 5).
Zemberek, Farsça kökenli bir kelimedir.
- “Nadiren aşğa kismet olur maşuk.” (DH, 7).
Kelime, Arapça kökenlidir.
- “... psikiyatristimiz Edip Karahan stuporlu melankoli üzerinden, Veysel ise AIDS üzerinden aşka uzandıydı.” (SŞ, 9).
Kelime, Fransızca kökenlidir.
- “Pencerenin önüne dizilmiş çocuklarının arasındaki mevziini genişletmeye çalışarak kıcıyla sağa sola devindi.” (UBDM, 9).
Kelime, Arapça kökenlidir.
- “... erkek milletinde kırk altı tane mikroskobik ‘XY’ kromozomu var demektir.” (KÜ, 7).

Kelime, Fransızca kökenlidir. “Kötülük, hayırsız evlat Mustafa kılığında Kübra’ya, pezevenk Orhan kılığında Seher’le Berna’ya uzandıydı.” (SŞ, 9)
Kelime, Ermenice kökenlidir.

- “... psikiyatristimiz Edip Karahan stuporlu melankoli üzerinden, Veysel ise AIDS üzerinden aşka uzandıydı.” (SŞ, 9).

Kelime, Fransızca kökenlidir.

- “Puştı, dalavereciydi, üçkağıtçıydı, yılan ruhluysa.” (L, 5).

Kelime, Farsça kökenlidir.

- “Uzun kuyruklu siyah ve de direksiz şevrole Batıkent Çiğdem Sitesi’ndeki kapısız mutfaklı kapısız tripleksin önünde lastiklerini yakarak durduğunda...” (F, 9).

Kelime, Fransızca kökenlidir. Türkçe kelimelerde, iki ünsüz yan yana gelmez.

- “... durduğunda villanın önünde bir kıyamet koptu.” (F, 9).

Kelime, İtalyanca kökenlidir.

Yabancı sözcükler, romanların ilk sayfası temel alınarak örneklendirilmiştir. Bu sözcükler seçilirken ekler, fiiller, bağlaçlar ve Türkçe kelimeler elenmiştir. Seçilen yabancı sözcüklerin kökenleri de TDK sözlükten bulunmuştur. Yerleşmiş yabancı sözcüklere bakıldığında, yerleşmemiş olanlara göre daha çoktur. Yerleşmemiş yabancı sözcükler, yapı olarak da ilk bakışta yabancı olduklarını yerleşmiş olanlara göre daha çok belli ederler. Yerleşmemiş olanlar, dilde zorunlu kullanım sonucu ortaya çıkar. Genellikle teknoloji, yenilik, din vb. konulardaki söz varlığı kaynak dildeki şekliyle ya da hedef dilin ses uyumlarına bağlı olarak yer alır.

2.3.2. İlişki Sözleri (Kalıp Sözler)

İlişki sözleri veya kalıp sözler adından da anlaşılacağı üzere, tarihi süreç içerisinde kalıplaşarak gelen sözler olarak nitelendirilebilir. Bu sözler, bir toplumun bireylerinin iletişim halindeyken belli durumlar karşısında kullandıkları standartlaşmış ve kalıplaşmış olan kelime gruplarıdır ve o toplumdaki herkes tarafından anlaşılır, bilinir, yaygın olarak kullanılır. Kalıp halinde oldukları için belli bir forma sahiptirler. Kalıp sözler; “Bireylerin birbirleriyle ilişkileri sırasında kullanılması adet haline gelen birtakım sözler.” (Aksan, 2015: 42) olarak

tanımlanabilir. Aksan'ın çalışmasında kalıp sözlere; “İnsanların sabahleyin karşılaşılmca birbirlerine söyledikleri *günaydın* kelimesinden *afiyet olsun, affedersiniz* gibi...” (Aksan, 2015: 42) örnekler verilmiştir. Söz varlığının öğelerinden olan ilişki sözleri, bir toplumun kültürüne, geleneğine ve göreneğine ışık tutması yönünden önemli bir yere sahiptir.

Kalıp sözler öğrenilirken, dilin ait olduğu milletin kültüründen de parçalar görülür. Bu yüzden, kültüre ait ipuçları veren bu sözler, düşünüldüğünden daha önemlidir. Kalıp sözlerin önemiyle ilgili; “Bugün dil öğretiminde bu öğelere özel bir önem verilmesi bir yandan bu türlü öğelerin her dilde, her an insan ilişkilerinde gerekli olmalarından, bir yandan da dili öğrenilen toplumun kültürü içine girebilmek için öğrenilmesi gerekli sözler sayılmalarından kaynaklanmaktadır.” (Aksan, 2015: 201) 'dır.

Söz varlığı ögesi olan kalıp sözlerin kapsadığı alanla ilgili olarak; “Ölüm, doğum, evlenme gibi özel durumlarda duygularımızı açıklamak, belirtmek için...” (Özdemir, 2000: 173) görüşündedir. Bu tanım biraz daha dar kapsamlıdır; çünkü bahsedilen durumlar dışında günlük hayatın pek çok yerinde kullanılan çeşitli kalıp söz vardır. Kalıp sözlerin kullanımlarıyla ilgili; “Mecazsız ve herkesçe büyük bir sıklıkla kullanıla kullanıla artık tek kavramın karşılığı olan birliktelikler.” (Yüceol-Özezen, 2001: 877) olduğu belirtilmiştir. Bir başka tanım ise; “En az iki sözcükten oluşan, içindeki sözcükleri temel (düz) anlamlarını yitirmeden yeni bir kavramı, durumu, eylemi karşılayan söz öbekleri.” (Çotuksöken, 1994: 8) dir. Bu tanımda, kalıp sözlerin en az iki sözcükten oluşması yönünden belirtilmesi, yapısı hakkında bilgi vericidir. Kalıp sözlerle ilgili başka bir tanım olarak; “Önceden belirli bir biçime girip öylece hafızada saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak ve eğer gerekiyorsa bazı ekleme ve çıkarmalar yapılarak kullanılan, kalıp ifadeler.” (Gökdayı, 2008: 106) olarak gösterilebilir.

Kalıp sözler, her çalışmacı tarafından ayrı ayrı sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Bu sınıflandırmalardan biri;

“1.Doğrudan Kalıp Cümleler (*Laf Aramızda, Affınıza Mağruren*)

1) *Kalıp Cümle Yapısındaki Ünlem Cümleleri (Vay Anasını!, Bu ne hal!)*

- 2) *Kalıp Cümle Yapısındaki Hayır Dualar (Eline Sağlık, Başın Sağ Olsun)*
- 3) *Kalıp Cümle Yapısındaki Beddualar (Canın Cehennem)*
- 4) *Çeviri Yoluyla Dile Giren Bazı Kullanımlar.” (Zülfikar, 2007: 349-350) şeklindedir.*

Farklı bir araştırmacının yapmış olduğu sınıflandırmadan örnek verilecek olursa;

“1) *Hayır–Dualar*

2) *Beddualar*

3) *Selamlaşma Sözleri*

4) *Yeminler*

5) *Günlük Hayatta Kullanılan Çeşitli Kalıp Sözler*

6) *Atalar Sözü Şeklinde Meşhurlaşmış Sözler*

7) *Anlatımı Süslemek İçin Kullanılan Takımlaşmış Sözler*

8) *Küfür Gibi Kullanılan Kalıp Sözler*

9) *Kızılan Kişilere Söylenen Kalıp Sözler*

10) *Cevabı Beklenmeyen Sorularda Kullanılan Kalıp Sözler*

11) *Benzetme Amacıyla Kullanılan Kalıp Sözler*

12) *Bir şey Rica Ederken, Bir İsteğe Bulunurken, Yalvarırken Kullanılan Kalıp Sözler*

13) *Karşılıklı Konuşmalarda Kullanılan Kalıp Sözler*

14) *Günlük Hayatla İlgili İyilik Dileyen Kalıp Sözler*

15) *Misafire veya Bir Yerden Gelene Söylenen Kalıp Sözler*

16) *Masal ve Hikâyelerde Kullanılan Kalıp Sözler*

17) *Halk Ağzındaki Şarkı, Türkü ve Oyunlarda Geçen Kalıp Sözler*

18) *Güreşlerde Söylenen Pehlivan Duaları*

19) *İnsanlara Hitap Etmek İçin Kullanılan Kalıp Sözler*

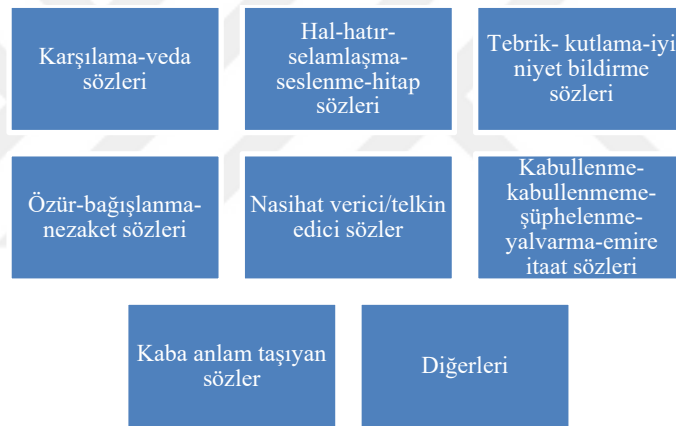
20) *Hayvanlara Seslenirken Kullanılan Kalıp Sözler*

21) *Sevgi ve Aşk İçin Kullanılan Kalıp Sözler.” (Bulut, 2012: 1142-1149) şeklinde ana başlıklar altında toplanmıştır.SS*

Kalıp sözlerle ilgili gösterilenlerden farklı sınıflandırmalar da mevcuttur. Kalıp sözler ya da ilişki sözleri; bir toplum için kültürü, geleneği, göreneği ve inançları bakımından ipucu verir nitelikte olmalarından dolayı önemli bir yere sahiptir. Bu sözleri inceleyerek bir toplumdaki insanların iletişimleri sırasında nasıl bir davranış veya incelik-kabalık içerisinde oldukları tespit edilebilir ya da yorumlarda bulunulabilir. Böyle bir öneme sahip oldukları için araştırmacılar tarafından kalıp sözler incelenmeye devam edilecektir.

Sezgin Kaymaz'ın on bir romanı üzerinden tarama yapıldıktan sonra kalıp sözler tespit edilmiş ve bir sınıflandırma altına sokulmuştur. Bu sınıflandırma, aşağıdaki şekilde somutlaştırılmıştır:

Şekil 4: Kalıp Sözlerin Sınıflandırılması

2.3.2.1. Karşılama-Veda Sözleri

Görüşürüz

“ ‘İyi,’ dedi. ‘Sonra görüşürüz o zaman.’ ” (KT, 16).

Güle güle

“Selahattin ‘İyi o zaman’ deyip yerleşti yerine. ‘Hadi güle güle sen.’ ” (F, 70).

Hoş bulduk

“ ‘Hoş bulduk!’ deyip duvar sıra yürüdü Kasap Selim...” (F, 68).

Hoş geldin

“ ‘Hoş geldin kardaş.’ dedi Selahattin.” (F, 68).

Hoş geldiniz

“ ‘Hoşgeldiniiz...’ deyip elini uzattı. ‘Gülsüm Hanım’ de de mi?” (KÜ, 117).

Uğurlar olsun

“ ‘Brravo! Hadi canım... uğurlar olsuun.’ ” (KT, 16).

“Görüşürüz, güle güle ve uğurlar olsun” sözleri veda sözleri olarak değerlendirilir. “Hoş geldin, hoş geldiniz (çoğul kullanım) ve hoş bulduk” sözleri de karşılama anında kullanılan kalıp sözlerdendir. Kalıp sözlerin kullanıldığı örnek cümlelerde, standart dil dışı kullanımlarına (ünlü-ünsüzlerin uzun kullanımı) rastlanır. Günlük dil konuşmalarını bu standart dışı kullanımlarla romanlara olduğu gibi aktarmıştır.

2.3.2.2. Hal-Hatır-Selamlaşma-Seslenme-Hitap-Sitem Sözleri

Allasen

“Günaydın günaydın... Ne öfkesi allasen!” (Z, 30).

Günaydın

“... bir günaydın demeden ‘Gene mi işedin?’ diyorsun.” (Z, 30).

N’aber

“ ‘N’aber Celil?’ dedi Hoca. ‘Motor nasıl?’ ” (K, 25).

Nasılsın

“ ‘Aloo! Selam Kamil! Nasılsın kardeşim?’ ” (Z, 32).

Selam

“ ‘Aloo! Selam Kamil! Nasılsın kardeşim?’ ” (Z, 32).

“N’aber ve nasılsın” sözleri hal-hatır sorarken ve “günaydın ve selam” sözleri hitap ederken kullanılır. “Allasen” ise daha çok sitem veya kızgınlık içeren cümlelerde kullanılır. “Allasen ve n’aber” kelimeleri de günlük dile ait olan ve romanlara olduğu gibi aktarılan kullanımlardır. Standart dil dışı kullanımlarına girer.

2.3.2.3. Tebrik-Kutlama-İyi Niyet Bildirme Sözleri

Aferin

“Alto bir kadın sesiydi bu. Vakitlice kalkıp... Aferin bak!” (UBDM, 25).

Afiyet olsun

“Erzurumlu Teyze kabahatini bilir gibi baktı Musa’ nın içilmemiş çayına. ‘Afiyet olsun evladım...’ dedi.” (UBDM, 164).

Afiyet şeker olsun

“Kadın gene dambır dumbur gelip çayını bu defa daha nazik -‘Al canım, afiyet şeker olsun!’- uzatırken de sordu.” (UBDM, 100).

Başınız sağ olsun

“ ‘Başınız sağ olsun Veysel Bey,’ diye ekledi.” (K, 40).

Canın sağ olsun

“Bilirim bilirim seni de meşgul ettik. Canın sağ olsun.” (K, 37).

Geçmiş olsun

“... Şeref Çavuş’ a bir şey olduğu yoktu. Veya olan olmuştu, geçmiş olsun.” (KÜ, 9).

Gözün aydın

“... Arasaydı biri... Hadi gözün aydın deseydi...” (F, 81).

Güle güle büyüsün

“Güya güle güle büyüyecekti, ağlaya ağlaya büyüyordu.” (SŞ, 23).

Toprağı bol olsun

“... ne kadar polis vars yerden kaldırdıkları Sermiyan’a ‘Toprağın bol olsun,’ der gibi baktılar.” (DH, 63).

“Aferin ve gözün aydın” sözleri, tebrik ve kutlama anlarında kullanılır. “Afiyet olsun, afiyet şeker olsun, başınız sağ olsun, canın sağ olsun, geçmiş olsun, güle güle büyüsün ve toprağı bol olsun” sözleri; yemek sırasında, ölümden hastalıkta, doğumda vb. gibi durumlarda kullanılır. Dilde çok sık rastlanan kullanımlardır. Sezgin Kaymaz da romanlarına hayatı taşıdığından bu tür kalıp yapılarla sıklıkla rastlanır.

2.3.2.4. Özür-Bağışlanma-Kusur Bildirme-Nezaket Sözleri

Af buyur

“ Haa, gömleğim nasıl? Yakışmış mı?

Af buyur? ” (UBDM, 33).

Affedersin

“... kaldırımları mesken tutmuş, afedersin ibnelerle geceleyin grup yapmadıklarını hiç kimseye anlatamadılar.” (DH, 15).

Affınıza mağruren

“Affınıza da mağruren, temizletemedik ama bugün yarın hallederiz inşallah.” (UBDM, 33).

Ayıp olmasın

“...yanıp tutuşuyormuş gibi sevinçle el salladı. Ayıp olmasın diye Osman da ona salladı.” (L, 10).

Kusura bakma

“İki gün kafamızı dinlesek gider kendimiz itiraf ederdik; kusura bakma Ortak falan.” (SŞ, 17).

Lafı bile olmaz

“ ‘Tabii tabii... buyursun gelsin... ne demek? Lafı bile olmaz!’ ” (L, 19).

Özür dilerim

“ ‘Özür dilerim Büyük Usta,’ dedi. ‘İtiraz etmek istememiştim.’ ” (ACY, 8).

Pardon

“ ‘Sigarayı şey yapsak biraz.’

‘Haa, pardon.’ ” (F, 222).

Teşekkür ederim

“Eşinize bir daha iş çıkarmayın isterseniz. Teşekkür ederim.” (KÜ, 118).

“Af buyur, affedersin, affınıza mağruren, kusura bakma, özür dilerim, pardon” sözler; özür ve kusur bildirme anlarında kullanılır. “Ayıp olmasın, lafı bile olmaz ve teşekkür ederim” sözleri ise nezaket bildirirler.

2.3.2.5. Nasihat Verici/Telkin Edici Sözler

Boş ver

“Boşver. Dünya küçük. Bir yerde karşılaşırız nasıl olsa.” (DH, 23).

Takma kafana

“Takma kafana diyorum ya... ben aranızı yapıcım Lucky’ le...” (L,25).

Örnek sözlerin tümü, nasihat verici/telkin edici sözler kapsamında değerlendirilebilir. Bu sözcükler, hayatın içinde insan ilişkilerinde sıkça kullanılan sözlerdir ve Kaymaz da karakterleri arasındaki ilişkide de bunları kullanmayı es geçmemiştir.

2.3.2.6. Kabullenme-Kabullenmeme-Şüphelenme-Yalvarma-Emre İtaat Sözlere

Baş üstüne

“ ‘Başüstüne müdürüm. Demek işi hallettiniz?’ ” (DH, 44).

Bu işte bir bit yeniği var

“Bu işte bir bit yeniği vardı ama! Dur bakalım!” (GA, 50).

Emrine amade

“... diz çökmüş, her emrine amade olduğumu söyler buldum. Öyle güzeldi ki!” (ACY, 59).

İki gözüm önüme aksın

“... iki gözüm önüme aksın, hepsi bunun başının altından çıkmıştır...” (KT, 87).

Kaderine razı

“Deccal kaderine razı, ‘Öyle olsun,’ dedi.” (K, 32).

Kafasında kırk tilki

“Hacı Muhtar’ ın kafasında kırk tilki dolanıyordu.” (KÜ, 115).

Kel alaka

“... kötü sonuç çıkması ihtimali bakımından çok kel alaka bir yaş.” (Z, 17).

Kurban olurum

“... ne güzel gülüyodu yav, kurban olurum kurban, dönüp çıktı.” (K, 34).

Kurbanın olayım

“... kulun kurbanın olayım, kurtar beni bu kabustan!” (L, 21).

Ne pahasına olursa olsun

“ ‘İkisi de bana emanet. Ne pahasına olursa olsun.’ ” (DH, 48).

Olacak iş değil

“Olacak iş değildi. Olacak işse bile, zamanı değildi.” (GA, 24).

“Baş üstüne, emrine amade, kaderine razı, ne pahasına olursa olsun” sözleri; kabullenme ve emre itaat anlamlarında kullanılır. “Bu işte bir bit yeniği var, kafasında kırk tilki, kel alaka” sözleri ise şüphe duygusu içerir. “İki gözüm önüme aksın, kurban olurum ve kurbanın olayım” sözleri daha çok yalvarma anlamlarında kullanılır. “Olacak iş değil” sözü de bir olayı kabullenmeme, olduğuna inanmama anlamında kullanılır. Dolayısıyla Sezgin Kaymaz, hayattaki ilişkiler yumağını eserlerine taşıırken bu tür kullanımları, romanlarının söz varlığına almıştır.

2.3.2.7. Kaba Anlam Taşıyan Sözler

De get

“ ‘De get lan eşşoğlueşşek! diye gürelemişti.’ ” (GA, 50).

Dingonun ahırı

“Kim izin verdi sana? Dingonun ahırı mı burası?” (GA, 62).

Oh olsun

“ ‘... oh olsun! Muhatap olur musun?’ ” (KT, 17).

Örnek sözler, kötü ve kaba anlam taşırlar. “De get ve dingonun ahırı” kaba anlam taşır. “Oh olsun” sözü de kaba içerikli karşı tarafın başına gelen şeye karşı memnuniyet içerikli söylemdir. Bu örnekler de günlük dil konuşmalarına aittir ve günlük diyaloglarda başvurulan sözlerdendir.

2.3.2.8. Diğerleri

Sezgin Kaymaz, yukarıdaki sınıflandırmaların dışında da “eyvah olsun, kaşla göz arasında, sittin sene” sözlerini romanlarında kullanmıştır. Bunlar, yukarıda verilen sınıflandırmaların dışında kalır.

Eyvah olsun

“ ‘Başıma iyi şey geldi, şükür olsun, kötü şey geldi, eyvah olsun!’ demenin asıl eyvah olduğunu görebilme gözüdür...” (ACY, 26).

Kaşla göz arasında

“Kaşla göz arasında, evvelce Cennet’te hiç duyulmamış, dayanışma ruhuyla taban tabana zıt, yepyeni bir deyim icat etti İblis...” (ACY, 121).

Sittin sene

“Sen gibi sittin sene bu evde yaşamayacak ki bu.” (SŞ, 24).

“Eyvah olsun” panikleme, “kaşla göz arasında” çok kısa bir zaman dilimi ve “sittin sene” hiçbir zaman anlamlarını taşırlar. Bunlar bir kategorinin altına sokulamamış; bu yüzden “diğerleri” başlığı altında toplanmıştır.

İlişki sözleri de denilen kalıp sözlere Sezgin Kaymaz romanlarında fazlaca rastlanır. Bu yüzden, bütünü çalışmada göstermek mümkün olmayacağından her romandan ortalama dört ya da beş farklı kalıp söz bulunmaya çalışılmış ve bu örnekler üzerinden bir sınıflandırma yapılmıştır.

Kalıp sözler veya ilişki sözleri, yukarıdaki kategorilerden başka daha çeşitli kategorilere de ayrılabilir. Buradaki kategoriler, eldeki malzeme üzerinden yapılmıştır. Kalıp sözler, günlük hayatın çok içinde olan, her gün sıkça kullanılan sözlerdir. Hayatın içinde böyle doğal ve büyük yer kaplayan sözlerin bir milletin söz varlığının içine girmemesi düşünülemez. Bu yüzden kalıp sözler, söz varlığı öğelerinin içinde önemli bir yere sahiptirler. Sezgin Kaymaz’da kalıp sözlerin sayıca çok ve çeşitli olarak bulunması, günlük dilde kullanılan bu sözlere hâkim olmasıyla ilgilidir. Kaymaz, bu sözleri çevresinden duymuş ya da küçükten beri etkisinde kaldığı çevre olan birinci derece aile fertlerinden, büyüklerinden, akrabalarından veya komşularından öğrenmiş olabilir. Kaymaz bu sözleri duyup kullanmasa bile onları hafızasında bir yerlerde biriktirmiş olacak ki doğru yerde ve doğru anlamlarıyla kullanabilmiştir. Kaymaz için “halktan uzak, halk dilini ve kullanımlarını bilmeyen bir yazar değildir.” denilebilir. Sıradan bir vatandaş gibi her gün kullanılan kalıp sözleri kullanmakta ve bilmektedir. Bu yüzden, bütün bunlar Kaymaz’ın günlük dil kullandığının ve karakterleri konuştururken günlük dile başvurduğunun bir ispatıdır.

2.3.3. Deyimler

Söz varlığının önemli öğelerinden olan deyimler için Aksan; “Belli bir kavramı, belli bir duygu ya da durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür.” (Aksan, 1982: 37) der.

Deyimi Zeynep Korkmaz; "Gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım özelliğine sahip olan kelime öbeği." (Korkmaz, 1992: 43) olarak açıklar. İki tanımdan da anlaşıldığı gibi deyimler, gerçek anlamından farklı anlamlar taşırlar ve genellikle birden çok kelimenin bir araya gelmesiyle kurulurlar. Ahmet Topaloğlu da “Çekici bir anlatım özelliği taşıyan, genellikle gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış kelime öbeği.” (Topaloğlu, 1989: 55) olarak tanımlayarak deyimlerin benzer özelliklerine değinir. Ali Püsküllüoğlu da; “Anlatıma akıcılık, çekicilik katan çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan genellikle de birden çok sözcüklü dil ögesi, kalıplaşmış sözcük topluluğu.” (Püsküllüoğlu, 1995: 7) sözleriyle deyimlerin kullanım yönü üzerinde vurgulama yapmıştır. Vardar ise; “Bir tür sözlüksel birim oluşturan anlambirim toplama; genellikle öz anlamından az çok ayrı bir anlam içeren kalıplaşmış sözdür.” (Vardar, 2002: 71) ifadeleriyle deyim tanımlamıştır. Bir başka çalışmacı; “Anlatım gücünü artırmak, anlatımı renkli, canlı kılmak için birden çok sözcükle kurulmuş, kiminde de mantık dışı, mecazlı ve kalıplaşmış anlatım birimleri.” (Bolulu, 1998: 17) sözleriyle deyim tanımlarına bir ekleme daha yapmıştır. Deyimler deyince, akla ilk gelen isimlerden olan Ömer Asım Aksoy’un Türk edebiyatına kazandırmış olduğu önemli iki çalışma vardır. “Deyimler Sözlüğü ve Atasözleri Sözlüğü” adlı çalışmaları, alanla ilgili önemli eserlerdendir. Bu yüzden Ömer Asım Aksoy, deyimler ve atasözleri denilince akla gelen ilk isimlerden olmuştur. Aksoy deyimler konusunda; “Çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük toplulukları.” (Aksoy, 1984: 49) olduğu görüşündedir.

Araştırmacıların tanımlarından deyimlerin büyük çoğunlukla kelime öbeği oldukları, başka bir ifadeyle birden çok kelimenin birleşmesiyle kuruldukları, kelimelerin gerçek anlamları dışında kullanıldıkları ve çekici bir anlatım özelliği taşıdıkları görülmektedir. Aksoy ise deyimlerin biçim özellikleri hakkında;

- “Deyimler kalıplaşmış sözcükler olduğu için deyimi oluşturan kelimelerin söz dizimi bozulamaz veya kelimeleri değiştirilemez. Bu yönden atasözleriyle ortak bir özellik taşımaktadır.
- Deyimler, kısa ve özlü anlatıma sahip kelime öbekleridir.
- Deyimler, en az iki sözcükle kurulan anlatım araçlarıdır.” (Aksoy, 1993: 16) ifadelerini kullanmıştır.

Deyimler ve atasözleri, kalıplaşmış sözler oldukları için birbirlerine benzemekte hatta bazen karıştırılmaktadır. Ancak ikisi arasında hem biçimsel hem de kavramsal farklar bulunmaktadır. Deyimleri atasözlerinden ayırmak için; “Deyimler atasözleri, kalıp sözler, argo sözler ve birleşik fiillerle sıklıkla karıştırılmaktadır. Mecazlılık-mecazsızlık, genel kural olma-genel kural olmama, çekime girebilme-çekime girememe, yaygın olarak bilinme-bazı kesimlerce bilinme gibi ölçütlerle deyimleri diğer kalıp anlatımlardan ayrı tutmak gerekir.” (Yüceol Özezen, 2001: 879) sözleri, aralarındaki farkları anlamak için ipuçları sunmuştur.

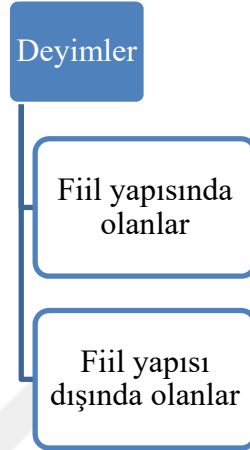
Türkçe, deyimler açısından oldukça zengin bir dildir. Deyimler, bir toplumun kültürünü, tarihini, yaşanmışlıklarını yansıtmaya açısından önemli bir yere sahiptir. Ayrıca kısa ve özlü anlatımı sayesinde, bir dilin söz varlığı açısından ne kadar zengin olduğunun da göstergesidir.

Sezgin Kaymaz’ın romanlarından alınan deyimler, her romanından kırkar sayfa aralıklarla taranarak elde edilmiştir. Bunun nedeni, çalışmada ilk kitap taranırken (Uzunharmanlar’da Bir Davetsiz Misafir) bütün deyimler çıkarıldığında, deyim sayısının üç yüzü aştığı görülmüştür. Bu şekilde, her romandan bütün deyimlerin aktarılması hem mümkün değildir hem de örnek vermek açısından sayı olarak fazla görülmüştür. Bu yüzden aralık olarak romanların da sayfa sayısının az olmamasından dolayı kırk sayfa seçilmiş, taranmaya başlandığında da çıkan malzemenin yeterli olduğu görüldüğünden kırk sayfa aralıklarla taranmaya devam edilmiştir. Romanlardan alınan deyimler, anlamları ve örnekleriyle verilecektir. Örnekler, Ömer Asım Aksoy’un “Deyimler Sözlüğü” ndeki sıralama şekli örnek alınarak sıralanmıştır. Bu sıralama, “abece sıralamasında arka arkaya gelen sözcükleri, tek ve bitişik düşünerek yazılmasıyla yapılmıştır.” (Aksoy, 2017: 522) şeklindedir.

Kaymaz'ın romanlarından elde edilen deyimlerin gruplandırılması aşağıdaki gibi somutlaştırılabilir:

Şekil 5: Deyimlerin Sınıflandırılması

Yukarıdaki şekilde gösterilen deyimlerin sınıflandırması, deyimlerin biçim özelliğine göre yapılmıştır. Türkçede deyimlerin farklı farklı biçimleri olduğundan bu çalışmadaki deyimler de biçimleri dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Fiil yapısında ve bunun dışında olan deyimler, örnek cümlelerle desteklenmiştir.

2.3.3.1. Fiil Yapısında Olanlar

Fiil yapısında olan deyimler “duygu içerikli olanlar, düşünme eylemi içerikli olanlar, vücut ve organ isimleriyle kurulanlar, durum gösterir içerikli olanlar ve diğerleri” olarak beş gruba ayrılır.

2.3.3.1.1. Duygu İçerikli Olanlar

Acı çekmek: “Uzun süren acı, üzüntü içinde bulunmak.” (Aksoy, 2017: 524).

“O kadını tanımaktan, çektiği acılarla tanışmaktan korkuyorum ben...” (GA, 281).

Yaşamış olduğu üzüntülerden, acılardan söz edilmektedir. Üzüntü, acı, keder vb. duygularla alakalı deyimdir.

Canı çekmek: “İstek duymak.” (Aksoy, 2017: 673).

“...etrafında dört dönüyorlarmış canın bir şey çekiyor mu diye de aman da zaman diye.” (K, 281).

Bir isteği, arzusu olma durumudur. İstek duyma, arzulama duyguları için kullanılır.

Canı sıkılmak: “1) Yapacak işi olmadığından içinde bir sıkıntı duymak.

2) Bir olaya üzülmek.

3) Bir kimseye öfkelenmek.” (Aksoy, 2017: 676).

“Dördüncü tutamdan sonra canı sıkıldı, kolayına kalkabilecek gibi de değildi daha...” (K, 201).

Üzgün, sıkıntılı olma durumları için kullanılmıştır. Üzüntü, sıkıntı duygularıyla ilgili deyimdir.

Canı yanmak: “1) Bir yeri acımak.

2) Bir zarara uğramak.” (Aksoy, 2017: 676).

“Ölüyordu Fehiman. Canı yanıyordu...” (K, 201).

Acı içinde olma durumu için kullanılmıştır. Acı, ızdırap duygularıyla ilgili deyimdir.

Canını sıkmak: “Bir kimse, bir şey, bir olay, kendisine sıkıntı, üzüntü vermek, neşesini kaçırmak, keyfini bozmak.” (Aksoy, 2017: 675).

“ ‘Lüzumsuz lüzumsuz konuşup da benim canımı sıkma sabah sabah,’ dedi.” (Z, 81).

Sıkıntılı, üzüntülü duruma girme hali için kullanılmıştır. Sıkıntı, üzüntü, keyifsizlik duygularıyla ilgili deyimdir.

Gönül (hatır) almak (Hatır almak): “Gücenmiş olsun olmasın bir kimseyi, güzel sözle, uygun davranışla, bir armağanla hoşnut etmek, sevindirmek.” (Aksoy, 2017: 802).

“ ‘Nekahat süresince kalır sonra kendi evime geçer, Müjde’nin de gönlünü alırım...’ (K, 81).

Kalbini kırdığı kişiyle arasını düzeltmek için kullanılmıştır. Mutlu etme, sevindirme, gönlü hoş etme duygularıyla ilgili bir deyimdir.

Gönül vermek: “Sevgi ile bağlanmak.” (Aksoy, 2017: 803).

“ ‘Kimin kızına gönül vermiş o temiz yüzlü çocuk?’ ” (L, 361).

Kişinin sevdiği kıza yönelik kullanılmıştır. Bu kişi kıza gönül vermiştir. Sevme, aşkla sevme, bağlanma duygularıyla ilgili bir deyimdir.

İfrit olmak (kesilmek): “Delirircesine kızmak, öfkelenmek.” (Aksoy, 2017: 873).

“Çalıkıran, dersinin bölünmesine ifrit olur.” (KT, 7).

Kişinin kızgınlığı için kullanılmıştır. Kızgınlık, öfkelenme duygularıyla ilgili bir deyimdir.

Keyfi açmak: “Neşesi bozulmak.” (Aksoy, 2017: 926).

“Ramazan Şerif’in kaşları çatılmış keyfi kaçmış, ‘Ben tamamım.’ demişti.” (SŞ, 120).

Kişinin bulunduğu duygu durumu için kullanılmıştır. Neşesiz, memnuniyetsiz olma duygularıyla ilgili bir deyimdir.

Merak etmek: “Üstüne düşerek yapmak istemek.” (Aksoy, 2017: 964).

“ ‘Merak etme sen,’ dedi. ‘Rüyamda karşıdan karşıya geçerken, sağıma soluma bakarım.’ ” (GA, 321).

Kişinin bulunduğu duygu durumuna karşı kullanılmıştır. Meraklı olma duygusuyla ilgili bir deyimdir.

Ödü patlamak: “Ansızın çok korkmak.” (Aksoy, 2017: 992).

“...müşteri kaçacak diye ödün patladı de mi demiş...” (F, 280).

Kişinin bulunduğu duygu durumu için kullanılmıştır. Korkma, ürkme duygularıyla alakalı bir deyimdir.

Yanıp tutuşmak: “1) Büyük bir aşk içinde olmak.

2) Elde etmek için güçlü bir istek duymak ya da elde edemediği, kaçırdığı için derin bir üzüntü ile harap olmak.” (Aksoy, 2017: 1106).

“Muhakkak, şu anda o da yanıp tutuşmaktaydı...” (GA, 160).

Kişinin bulunduğu duygu durumu için kullanılmıştır. Sevgi, aşk vb. duygular için kullanılan deyimdir.

Yüreği (ciğeri) parçalanmak (parça parça olmak): “Birinin üzücü durumuna pek çok acımak.” (Aksoy, 2017: 1131).

“ ‘...çok üzuldüm. Yüreğim parçalandı.’ ” (KT, 241).

Kişinin bulunduğu duygu durumuna karşı kullanılmıştır. Büyük üzüntü duyma, acıma duygularıyla ilgili bir deyimdir.

Duygu içerikli deyimler, bir duygu anlatan veya bildiren eylemlerdir. Kaymaz duygu ifade ederken deyimleri de kullandığının bir göstergesidir.

2.3.3.1.2. Düşünme Eylemi İçerikli Olanlar

Akıl etmek: “Akıllıca bir iş yapmak, bir önlem almak.” (Aksoy, 2017: 549).

“...o benim yerimde olsaymış öyle yaparmış. Biz o kadarını akıl edemiyorduk çünkü.” (SŞ, 120).

Bir durum karşısında mantıklıca düşünmek anlamında kullanılmıştır.

Akıl vermek: “Bkz. “Akıl öğretmek.” “Bir kimseye kendi eğilimine ya da çıkarına uygun bir davranış yolu göstermek.” (Aksoy, 2017: 550).

“Hele akıl vermese hiç olmazdı.” (K, 121).

Bir şeyi kendi istediği veya düşündüğü gibi yaptırmaya yönelik söylenen sözler için kullanılmıştır.

Aklı basmak: “Kavramak, algılamak.” (Aksoy, 2017: 552).

“Nasıl daha kolay kabullenebileceklerine ancak senin aklın basar.” (Z, 521).

Kişinin durumu/olayı anlayabilmesi durumu için kullanılmıştır.

Aklı durmak: “Şaşırıp, düşünemez olmak.” (Aksoy, 2017: 553).

“...bi de fena horluyor ki aklın durur...” (L, 201).

Kişinin olay karşısında düşünemeyecek durumuna gelme hali için kullanılmıştır.

Aklı ermek: “Ne olduğunu anlayabilmek.” (Aksoy, 2017: 553).

“ ‘Gelgelelim, daha nelere aklımın ermediğini bir söylesem, Hoca’yla birbirimize gireriz şimdi burda.’ ” (KT, 361).

Kişinin bir durumu/olayı anlayamadığı, algılayamadığı halinde olmasıdır.

Aklı karışmak: Bkz. “Zihni karışmak.” “Düşündüğü şeyler altüst olmak, ne yapacağını şaşırarak.” (Aksoy, 2017: 1144).

“Adamın aklını karıştırıyordu bu adam.” (KT, 361).

Kişinin düşüncelerinin karışması anlamında kullanılmıştır.

Aklına esmek: “Daha önce düşünmemiş olduğu bir şeyi birden yapmaya karar vermek.” (Aksoy, 2017: 554).

“Aslan gibi bir U çekivermişti aklına estiği gibi.” (L, 481).

Kişinin bir anda aklına gelmesi, bir anda bir şeyi yapmayı düşünmesi anlamında kullanılmıştır.

Yukarıdaki örneklerde deyimler, “akıl” kelimesiyle kurulmuştur. Bu deyimler anlamında düşünme eylemi gibi zihinsel bir süreç olduğu görülür.

2.3.3.1.3. Vücut ve Organ İsimleriyle Kurulanlar

Avucunu yalamak: “Umdüğünü ele geçirememek.”(Aksoy, 2017: 594).

“ ‘Girişinler de görelim.’ Dedi. Avuçlarını yalarlar.” (UBDM, 240).

Baş başa bırakmak: “Görüşmeleri için iki kişiyi yalnız bırakmak.” (Aksoy, 2017: 617).

“...ruhunun akli kendisini çarçabuk terk edip onu beynini akıyla baş başa bıraktı.” (ACY, 200).

Başı göğge ermek: “Uğraşa uğraşa layık olmadığı şeyi elde ettiğinden çok sevinip böbürlenmek.” (Aksoy, 2017: 619).

“ ‘Bulacaanız da başıyız göğge mi erecek? Bulmayıvırın.’ ” (KT, 281).

Başının etini yemek: “Bir kimseden sürekli olarak ve rahatsız edersine bir şey istemek.” (Aksoy, 2017: 625).

“...Kayhan’ın başının etini yemekle meşguldü.” (K, 80).

Benzi atmak: “Korkudan, heyecandan birdenbire benzi sararmak.” (Aksoy, 2017:635).

“ ‘Betiniz benziniz attı... kötü haber mi?’ ” (L, 360).

Boy göstermek: “Bir iş yapmayarak sadece gösteriş için bir yerde bulunmak.” (Aksoy, 2017:659).

“İri bir gölge, Beyler Sigorta’nın salona açılımlı sekreter odasında, mutfağında, asansöründe boy gösterdi.” (Z, 600).

Burnu düşmek: “Burnuna koklanmayacak kadar pis bir koku gelmek, böyle bir kokudan burnu görev yapamaz olmak.” (Aksoy, 2017: 665).

“...bir kere denesen burnun mu düşer?” (KT, 41).

Burun buruna gelmek: “İki ayrı yönden gelirlerken birbirlerine çok yaklaşmak.” (Aksoy, 2017: 667).

“...köye gelen bu yabancıya dik dik bakan imamla burun buruna geldi.” (KT, 241).

Burun kıvrırmak: “Beğenmeyip küçümsemek.” (Aksoy, 2017: 667).

“İhsan Beyit burun kıvırdı.” (GA, 360).

Canına kıymak: “Acımadan öldürmek.” (Aksoy, 2017: 674).

“...Kübra Abla bir çekilip yatsa canına kıymaya karar veriyor...” (DH, 201).

Canını almak: “(Tanrı) Öldürmek.” (Aksoy, 2017: 674).

“ ‘...beni bulamazsan, bu, başka birinin canını aldın anlamına gelir...’ (GA, 320).

Dişini sıkırmak: “Sıkıntıya, darlığa dayanma çabası içinde olmak.” (Aksoy, 2017: 726).

“Sıktı dişini, lafın değişmesini bekledi.” (K, 361).

Göğsü kabarmak: “Övünç duymak.” (Aksoy, 2017: 797).

“Deccal’ın gözüne girme zamanı gelmişti. ‘Kawasakiler.’ Göğsünü gururla kabarttı.” (SŞ, 241).

Göğüs geçirmek: “İçini çekmek, üzüntü ile derin soluk almak.” (Aksoy, 2017: 798).

“ ‘Neyse...’ dedi, göğüs geçirerek...” (Z, 40).

Göz atmak: “Uzun uzadıya üzerinde durmayıp şöyle bir bakmak.” (Aksoy, 2017: 807).

“Zeki belli belirsiz göz attı masadakilere.” (SŞ, 281).

Göz kulak olmak: “1) Korunması gereken kimseyi ya da şeyi görüp gözetmek.

2) Görme, işitme yoluyla bilgi edinmeye çalışmak.” (Aksoy, 2017: 811).

“Ulan bir ufacık yavruya göz kulak olamadın be Kemalettin!” (F, 240).

Göz süzmek: “Göz kapakları birbirine yaklaşmak.” (Aksoy, 2017: 813).

“...patilerini şuh bir edayla öne öne uzatıp göz süzmüş, patronun onu kaşımamasını talep etmişti.” (L, 400).

Gözden geçirmek: “1) Okumak.

2) Niteliğini anlamak için her tarafına bakmak.

3) Durumu incelemek.” (Aksoy, 2017: 808).

“Sözleşmeyi bir de ben gözden geçireyim deyip öylesine bakarken görüvermişti büyük yanlış.” (DH, 240).

Gözden kaybolmak: “Görülmede olan kişi, şey, görülmez olmak.” (Aksoy, 2017: 808).

“...birkaç gönüllü avcıyı da tırmalayıp gözden kaybolmuştu.” (K, 160).

Gözleri kan çanağına dönmek: “Uykusuzluk, ağlama, kızma gibi nedenlerle gözleri çok kızarmış olmak.” (Aksoy, 2017: 812).

“Kızından önce, gözleri ağlamaktan kan çanağına dönmüş, yüzü utançtan patlıcan moruna dönmüş...” (L, 281).

Gözleri parlamak: “Yüzünde sevinç ve umut belirtileri görülmek.” (Aksoy, 2017: 813).

“Hasan Çokar’ın gözleri parladı.” (GA, 360).

Gözüne girmek: “Anlayışlılığı, çalışkanlığı, becerikliliği ile büyüğünün sevgi ve güvenini kazanmak.” (Aksoy, 2017: 819).

“Deccal’ın gözüne girme zamanı gelmişti. ‘Kawasakiler.’ Göğsünü gururla kabarttı.” (SŞ, 241).

Gözünü ayırmamak: “Bir şeye sürekli olarak bakmak.” (Aksoy, 2017: 820).

“Celil Asaf’tan gözünü ayırmadan cevapladı: ‘Senle ne alakası var Zeki?...’ ” (SŞ, 281)

Gözyaşı dökmek: “Ağlamak.” (Aksoy, 2017: 824).

“İğil iğil gözyaşı dökmeye başlamıştı.” (Z, 241).

Kan ter içinde kalmak: “Sırılsıklam ter içinde kalmak.” (Aksoy, 2017: 907).

“... kan ter içinde çay servisi yapmaya çalışıyordu.” (Z, 441).

Kaş yapayım derken göz çıkarmak: “Küçük bir iyilik yapayım derken büyük zarar vermek.” (Aksoy, 2017: 915).

“Durum fenaydı, kaş yapalım derken göz çıkarmışlardı ama çıkarmış da sayılmazlardı ona bakarsan...” (F, 240).

Kaşlarını çatmak: “Kaşlarını birbirine yaklaştırarak öfkesini belli etmek.” (Aksoy, 2017: 915).

“ ‘Sakin deme!’ der gibi kaş çatıyor, Buse kabahatli kabahatli somurtuyor...” (F, 240)

Kulak kabartmak: “Belli etmemeye çalışarak dinlemek.” (Aksoy, 2017: 944).

“Bankonun gerisinden kırıla döküle kulak kabartan resepsiyoncu çocuğa sert bir ‘Ne bakıyon lan?’ nakışı attıktan sonra...” (K, 160)

Omuz silkemek: “Aldırmamak, umursamamak, benimsememek.” (Aksoy, 2017: 987).

“ ‘Ben evlenmeyeceğim!’ demişti sertçe omuz silkerek.” (GA, 81).

Suratını ekşitmek: “Bkz. ‘Yüzünü ekşitmek’. Yüzüne memnun olmadığını belirten bir anlam vermek.” (Aksoy, 2017: 1137).

“Suratını ekşitip dişlerini sıktı, Yaradan’a sığındı...” (L, 121).

Yukarıdaki deyimler, vücut ve organ isimleriyle kurulmuşlardır. Bu gruptaki örnekler, yoğunluktadır. Bu deyimler aynı zamanda bir kişinin hali ve hareketiyle ilgili de bilgi vericidir. Bu deyimler çoğunlukla mecaz anlamlıdır.

2.3.3.1.4. Durum Gösterir İçerikli Olanlar

Anasını ağlatmak: “Bir kimseye çok eziyet etmek, çok sıkıntı çekmek.” (Aksoy, 2017: 574).

“Hani bir defa evde yalnız bıraktıydık da evin anasını ağlattıydı ya?..” (L, 201) (cansız varlığa karşı kullanım; dağıtmak, bozmak, zarar vermek vb.)

Kişinin evi dağıttığı, karıştırdığı kastedilmiştir.

Bağdaş kurmak: “Sağ ayağını sol, sol ayağını sağ uyluğunun altına koyup oturmak.” (Aksoy, 2017: 610).

“Az ötede, tekli koltuğun önüne bir yer minderi atıp üstünde bağdaş kurmuş karısı Nazik...” (Z, 320)

Kişinin minderde oturduğu şekil anlatılmıştır.

Bir dediği iki olmamak: “Her istediği hemen yapılmak.” (Aksoy, 2017: 645).

“Kapıcı Durali bir dediklerini iki etmiyordu şimdilik.” (DH, 160).

Kişinin insanlara karşı, onların her dediğini yaptığı kastedilmiştir.

Bozuntuya vermemek: “Farkına vardığı bir yanlışı ya da hoşuna gitmeyen bir durumu anlayamamış gibi davranmak.” (Aksoy, 2017: 662).

“Davut, bozuntuya vermeden gülümsedi.” (Z, 160).

Kişinin, bir durumu anlasa da anlamamazlığa gelerek haline devam ettiği kastedilmiştir.

Caka satmak: Bkz. “Çalım satmak.” “Bir üstünlük gösterişi takınmak, bir durumundan dolayı büyüklük taslamak.” (Aksoy, 2017: 686)

“...kimi Zigana’sıyla caka satan bıçkınlara olabildiğince ölgün bakmaya çalıştı Uğur.” (K, 321).

Kişilerin hava yaptığı, üstünlük gösterdiği durum için kullanılmıştır.

Can vermek: “1) Ölmek.

2) Bir şeyi, hayatını onun uğruna feda edecek kadar çok istemek.” (Aksoy, 2017: 678).

“Ölüyordu Fehiman. Canı yanıyordu, can veriyordu.” (K, 201).

Kişinin ölmek üzere olduğu anlatılmıştır.

Demir atmak: “1) Bir yerde kalacak gemi, çapasını denize salmak.

2) Bir kimse bir yerde uzun süre kalmak.” (Aksoy, 2017: 711).

“...Akil Bey’imin sakin sularına demir attım.” (KT, 240).

Yukarıdaki anlamlarından biraz daha farklı kullanılan bu deyim, huzurlu, sakin, mutlu gibi tanımlanabilecek bir kişinin yanında bulunduğu anlatılmıştır.

Dik dik bakmak: “Sert sert, öfkeli öfkeli bakmak.” (Aksoy, 2017: 718).

“...dik dik bakan imamla burun buruna geldi.” (KT, 241).

Kişinin karşısındaki nasıl baktığı ifade edilmiştir.

Dört dönmek: “Bir iş yapmak için durmadan şuraya buraya koşmak.” (Aksoy, 2017: 732).

“Niye dolandığını unutup dört dönmeye başladı kapılı mutfakta...” (F, 200).

Kişinin mutfakta ne yaptığını bilmeden dolanıp durduğu anlatılmıştır.

Dört elle sarılmak: “1) Bir işi iyice benimseyerek ve eksiksiz yapma kararıyla ele almak.

2) Desteklemesinden ya da yardımından yararlanmak için bir kimse ile sıkı bağ kurmak.” (Aksoy, 2017: 732).

“...beraber olmaktan eskisi kadar sevinç duyabilecekleri ümidiyle dört elle sarıldıkları kaçınıcı tatildi bu?” (DH, 241).

Kişilerin tatilden bir şeyler umduğu için bu tatilden bir şeylerin umulduğu, onu iyi değerlendirmek için tatille bir bağ kurulduğu, bu tatilde bir şeyler yapılmaya çalışıldığı anlatılmıştır.

El atmak: “1) Yeni bir işe başlamak.

2) Birisinin işine karışmak.” (Aksoy, 2017: 749).

“ ‘Ay Kemoş... bırak şimdi onu da şu kürek kemiğimin oraya bir el at!’ ” (L, 401).

Kişinin karşısındakinden yaptığı işi bırakıp başka bir şey yapmasını istediği ifade edilmiştir.

Gık dememek (gıkı çıkmamak): “Bir davranış karşısında hiç sesini çıkarmamak.” (2017: 794).

“Bak bizim çocuklar da gık diyemiyordu.” (K, 401).

Kişilerin sesinin çıkmama durumu için kullanılmıştır.

Gönlü olmak: “Razı olmak.” (Aksoy, 2017: 801).

“ ‘Gönlü oldu da çıkarttı sonunda hapşerağa. Zaten makinayı açacaktım bugün.’ ” (Z, 40).

Kişinin bir şey yapmayı canı ister hale gelmek durumu anlatılmıştır.

G.tünü yırtmak: “Bkz. “Kıçını yırtmak.” 1) İlle yapacağım diye didinip uğraşmak.

2) Bağırıp çağırmak.” (Aksoy, 2017: 927).

“...elma elma diye g.tünü yırtan kimdi?” (UBDM, 160).

Kişinin bir isteğini aşırı şekilde isteme hali ve bağırıp çağırma durumudur.

Günaha girmek: “Davranışıyla, dince suç sayılan bir iş yapmak.” (Aksoy, 2017: 826).

“ Öyle dime... Günaha giriyon. Rabbi Mukit, yaradıp da Őo dünyaya saldığı her gulunun azığını da virir hakkını da.” (KT, 400).

Kişinin yaptığı davranış yüzünden dini boyutta günaha girme durumudur.

Günahını almak: “Bkz. “Günahına girmek.” Bir kimseye, yapmadığı kötü bir iş, söylemediği kötü bir söz yüklemek.” (Aksoy, 2017: 826).

“ ‘Bana da günahını aldırđın bizim oğlanın,’ dedi.” (K, 121).

Kişinin karşısındaki kişiye boş yere laf söyleyip dini boyutta onun günahının kendine geçmesidir.

Haberi olmak: “Bilmek, bilgisi bulunmak.” (Aksoy, 2017: 833).

“Haberin olsun da benden beter kahrol!” (Z, 41).

Kişinin bir durum karşısında bilgisi olma durumudur.

İki çift laf (söz) etmek: “Birkaç söz söylemek.” (Aksoy, 2017: 875).

“Şu resepsiyoncuya iki çift laf edecekti.” (K, 160).

Kişinin karşısındakine kızma veya ders verme içerikli birkaç söz söylemesidir.

İŞ başa düşmek: “BaŐkasının yardımından umudunu keserek işi kendisi yapma zorunda kalmak.” (Aksoy, 2017: 884).

“İŞ başa düŐüyordu anlaşılan... Bu korku filmini Senem baŐlatmıŐtı ama ben sona erdirecektim.” (KT, 201).

Kişinin bir Şeyi yapması durumunda kalmasıdır.

Kabak tadı vermek: “Bir konunun sık sık yenilenmesi, artık usandırıcı, bıktırıcı olmak.” (Aksoy, 2017: 895).

“ İtikat güzeldir, ama körü körüne de kabak tadı verir.” (KT, 400).

Bir durumun sonunda sıkıcı, bıktırıcı duruma gelmesidir.

Kendine gelmek: “DüŐünebilecek duruma gelmek, ayılmak.” (Aksoy, 2017: 922).

“Kendime geldiğimde, bu kez kendi evimizin banyosundaydım ve suratım yine sopuk suyla oğuşturuluyordu.” (KT, 201).

Kişinin ayılması, kendinde olma durumu ifade edilmiştir.

Kılını (bile) kıpırdatmamak (oynatmamak): “Bir olay karşısında en ufak bir davranışta bulunmamak.” (Aksoy, 2017: 928).

“Tayfun sokağa kadar yolcu etti ağabeyini. Kerem, kılını bile kıpırdatmadı.” (GA, 321).

Kişinin bir durum karşısında hiçbir şey yapmaması, yerinden kalkmaması ifade edilmiştir.

Kokusu çıkmak: “Gizli kalmak üzere yapılan iş, herkesçe anlaşılmaya başlamak.” (Aksoy, 2017: 935).

“ ‘Neyse... yakında kokusu çıkar nasılsa...’ ” (Z, 120).

Bir olayın zaman içinde herkes tarafından öğrenileceği veya anlaşılacağı ifade edilmiştir.

Kül yutmamak: “Dalavereye aldanmamak.” (Aksoy, 2017: 951).

“Dudakları, alay edercesine çarpılmıştı. ‘Sen bana kül yutturamazsın...’ ” (KT, 81).

Kişinin karşındakine kanmaması durumu ifade edilmiştir.

Muradına ermek: “Çok istediği şeye kavuşmak.” (Aksoy, 2017: 969).

“ ‘Hadi gözün aydın...’ dedi Musa bozuk bozuk. ‘Muradına ermişsin.’ ” (UBDM, 280).

Kişinin çok istediği şeyin gerçekleştiği ifade edilmiştir.

Ok yaydan çıkmak: “Geri dönmeyecek bir iş yapmak.” (Aksoy, 2017: 985).

“Ok yaydan çıkmış, ipin ucu yumağa dolaşıp kördüğüm olmuştu.” (KT, 321).

Bir işin artık dönülmeyecek bir duruma geldiği anlatılmıştır.

Oralı (oralarda) olmamak: “Anlamazlıktan gelmek, sezmemiş görünmek, önemsememek.” (Aksoy, 2017: 988).

“Hiç oralı olmadı Celil. Döndü Zeki’ye...” (SŞ, 441).

Kişinin karşısındakinin sözünü veya davranışını takmaması, tepki vermemesi ifade edilmiştir.

Pişmiş kelle gibi sırtmak: “Dişlerini göstererek anlamsız anlamsız gülmek.” (Aksoy, 2017: 1013).

“...içinden söverken, suratına pişmiş kelle gibi sırtırdın, uyanmazdı.” (KT, 281).

Kişinin karşısındakine anlamsızca biraz da dalga geçer gibi gülmesi ifade edilmiştir.

Pot kırmak (Gaf yapmak): “Bilmeyerek sakıncalı bir davranışta bulunmak ya da bir söz söylemek.” (Aksoy, 2017: 1014).

“... ‘altı üstü bir cerrahsın’ kısmında tutmuştuk kendimizi, demin bir pot kırmıştık...” (SŞ, 280).

Kişinin söylememesi gereken bir şeyi söylemesi durumudur.

Sabahı etmek (bulmak): “Bir konu ile bütün gece uğraşarak sabaha yetişmek.” (Aksoy, 2017: 1020).

“Velasıl, sabahı sabah ettik baba...” (L, 200).

Kişinin bir şeyi düşünme düşünme günün ertesi sabaha varması ifade edilmiştir.

Sadede gelmek: “Temel konuya dönmek; (ayrıntılar üzerindeki konuşmayı yeter bulup).” (Aksoy, 2017: 1022).

“Eninde sonunda sadede geliyordu çünkü.” (DH, 281).

Kişinin sonunda asıl istediği veya söylemeyi amaçladığı şeye varması ifade edilmiştir.

Sahip çıkmak: “1) İlgilenip korumak. (Birini)

2) Kendisinin olduğunu ileri sürmek.” (Aksoy, 2017: 1025).

“ ‘Sana bi çocuk geliyor... ona iyi sahip çık.’ ” (GA, 41).

Kişinin başka bir kişiyle ilgilenmesi, koruması anlamında kullanılmıştır.

Sesini kesmek: “1) Söylemekte olan bir kişi, artık bir şey söylemez olmak.

2) Bir kişiyi artık söyletmemek.” (Aksoy, 2017: 1033).

“Sen sadecene sesini kesip yutmuş gibi yapacan.” (Z, 80).

Kişinin konuşmaması durumunu ifade eder.

Sopa yemek: “Bkz. “Dayak yemek” . Sopa ile dövülmek.” (Aksoy, 2017: 707).

“Efraim Yücetürk sopa yiyor, Ertuğrul Batıkent’e doğru direksiyon sallıyordu.”
(F, 241).

Kişinin dayak yediği anlatılmıştır.

Sövüp saymak: “Küfürler ve kötü sözler sıralamak.” (Aksoy, 2017: 1042).

“Devam etmiş, gün bir Allah bir sövüp saymaya başlamıştı melek gibi bir köpeğe.” (F, 121).

Kişinin karşısındakine küfürler, kaba sözler söylemesi ifade edilmiştir.

Söz dinlemek: “Söylenen bir sözü, verilen bir öğüdü kabul etmek, davranışlarını bunlara uydurmak.” (Aksoy, 2017: 1044).

“ ‘Niye iki?’ diye düşünüyordu Uğur. ‘Söz dinlemedik: Bir. Başka?..’ ” (SS, 440)

Kişinin bir başka kişi tarafından verilen ya da denilen şeyi yapmaması durumu ifade edilir.

Tepesi atmak: “Birdenbire çok öfkelenmek.” (Aksoy, 2017: 1071).

“Batıkent’teki Çiğdem Sitesinin villa tipi komşu evlerinde tepeler atmaya başlamıştı.” (F, 240).

Bahsedilen evlerde yaşayan kişilerin kızgınlığı, öfkeleri ifade edilmiştir.

Uykusu kaçmak: “1) Uyuyacak durumda iken ya da uyuması gerekirken bir nedenle uyuyamamak.

2) Bir durumdan kaygılanmak.” (Aksoy, 2017: 1086).

“...o olaydan sonra uykun kaçmıştır diye çok üzüldüm.” (KT, 241).

Kişinin uykulu durumunun bozulması ifade edilmiştir.

Yoldan çıkmak: “Düzeniz bir yön almak.” (Aksoy, 2017: 1122).

“Çocuk, annesini cürmü meşhut görmese, yoldan çıkmayacak...” (GA, 201).

Kişinin hayattaki düzeninin bozulması, iyi/düzenli olmayan bir yola sapması durumu ifade edilmiştir.

Yolunu kesmek: “Yürüyen kimsenin önüne geçip yürümesini durdurmak.” (Aksoy, 2017: 1124).

“Ekrem zar zor doğrulmuştu. Alev’in yolunu kesti.” (F, 321).

Kişinin karşısındaki hareket halinde olan kişiyi durdurması durumu ifade edilmiştir.

Yukarıdaki alt başlıktaki deyimler durum gösteren, bir kişinin, olayın o anki durumunu bildirir anlam taşırlar. Bu gruptaki deyimler kullanım açısından oldukça yoğundur. Bu durum, Kaymaz’ın karakterlerinin, olayların durumlarını detaylı bir şekilde gösterdiğinin bir kanıtıdır.

2.3.3.1.5. Diğerleri

Ateşe atmak: “Çok tehlikeli bir işe sokmak.” (Aksoy, 2017: 590).

“Taşkın ağır ağır girdi kapıdan. ‘Kendini de ateşe attı.’ dedi.” (SŞ, 440).

Tehlikeli, zor bir duruma/yere girme kastedilmiştir.

Bağrına basmak: “1) Göğsü üzerine yaslanıp sevmek.

2) Birini sevgi ve şefkatle yanına alıp korumak, yetiştirmek.” (Aksoy, 2017: 611).

“...damadını kucaklayıp bir çocuk gibi bağrına basmış, ‘Her şeyi biliyorum oğlum!’ demişti Buse’nin şaşkın bakışları altında.” (L, 281).

Bağrına basmak deyiimiyle bir kucaklama, sarılma eylemi kastedilmiştir.

Çekip çevirmek: “1) Bir yönetimi dağınıklıklıktan kurtarıp düzenli duruma getirmek.

3) Bir kişiyi, bir işletmeyi gereksiz giderlerden kurtarıp tutumlu bir yöntem içine sokmak.” (Aksoy, 2017: 690).

“İki bebeyi nası çekip çevirecek kendine bakmaktan aciz adamcaaz?” (Z, 640).

Kişinin bebeklerin bakımı için yapacağı davranışlar, hareketler vb. şeyler için kullanılmıştır.

Görücüye çıkmak: “Evlenmesi söz konusu olan kız, görücünün oturduğu odaya gelip görünmek.” (Aksoy, 2017: 804).

“Elvan Abla görsün diye kasanın orda oyalayıp görücüye çıkar...” (L, 81).

Kişi evlenme amacıyla birine gösterilmek anlamında kullanılmıştır.

Haraç kesmek (bağlamak): “Bir kimseye, belli zamanlarda kendisine belli miktarda para vermesini zorbalıkla kabul ettirmek.” (Aksoy, 2017: 841).

“Ankara’yı haraca kesenler bunlar aslanım.” (SŞ, 281).

Zorla para almak anlamında kullanılmıştır.

Hararet basmak: “1) Vücut ateşi yükselmek.

2) Susamak.” (Aksoy, 2017: 842).

“Oğlan gelmeyince de bunu bir hararet basmış, o kadar su içtiği halde boğazı kazık kesildiğinden ezanı okurken köhür köhür öksürmüştü.” (KÜ, 201).

Susamak, sıcaklamak, vücut ısısı yükselmek anlamlarında kullanılmıştır.

Pas geçmek: “Üzerinde durmamak, vazgeçmek.” (Aksoy, 2017: 1008).

“Pazartesi-Çarşamba-Cuma zulümlerini pas geçi geçivermelerden...” (DH, 320).

Bir konu üzerinden durulmadan geçildiği anlatılmıştır.

Satıp savmak: “Gereken parayı sağlamak için mal ve eşyasını satmak.” (Aksoy, 2017: 1029).

“...Yeşilbayır mezarlığına iki yüz metre mesafeye kadar ne varsa satıp savmış...” (KÜ, 41).

Kişinin elindeki malı, mülkü, her şeyi sattığı kastedilmiştir.

Yukarıdaki deyimler, diğerleri başlığı altında toplanmıştır. Bu deyimler aynı zamanda “kimi, neyi” sorularına cevap verebilenlerdir. Bu açıdan bakıldıklarında, hareket fiili olarak değerlendirilebilirler. Bunların sayısı, eldeki malzeme üzerinden kıyaslandığında daha azdır. Romanlarda hareket ağırlıklı bir olay akışı olmadığına dair bir ipucu olarak düşünülebilirler.

Fiil yapısında kullanılan deyimlerin sayısı, doksan sekizdir. Toplamda yüz otuz altı deyim üzerinden yapılan sınıflandırmanın büyük çoğunluğu fiil yapısında değerlendirilmiştir. Kaymaz’ın daha çok fiil yapısında deyim kullanması -bu fiiller hareket, durum, duygu, düşünme vb. anlamlarında olsun- deyimlerin cümlede ana yapı olmasını sağlamıştır. Deyimler, bu cümlelerde yargıyı bildiren durumundadır. Kaymaz, günlük dil kullandığı romanlarında günlük hayatta insanlar tarafından sıkça kullanılan bu deyimleri de romanlarına taşımıştır. Ayrıca, deyimlerin standart dışı dil kullanımının da olduğu örnekler vardır. Bunlar da günlük hayatta insanlar arasındaki diyalogların Kaymaz tarafından olduğu gibi aktarıldığının örnekleridir.

2.3.3.2. Fiil Yapısı Dışında Olanlar

Fiil yapısı dışında olanlar, cümledeki kullanım şekillerine göre sınıflandırılmıştır. Böylece “cümlede zarf görevinde olanlar, ayrı bir cümle gibi kullanılanlar ve diğerleri” olarak üç gruba ayrılmıştır.

2.3.3.2.1. Cümlede Zarf Görevinde Olanlar

Allah'ın günü: “Her gün.” (Aksoy, 2017: 565).

“Verdin, Allah'ın günü verdin, yığıdın, yıktın önüne, anasını s... çocuğun.” (UBDM, 120).

Ardı sıra: “Arkasından, onu izleyerek.” (Aksoy, 2017: 580).

“Komiserin yanı sıra kule gibi, ardı sıra kömürcü gibi bir adam yürüyordu.” (DH, 81).

Boşu boşuna: “Gereksiz yere, büsbütün boşuna” (Aksoy, 2017: 658).

“...beyni zonklayarak yerlerde boşu boşuna cam kırığı aradı.” (UBDM, 81).

Dostlar alışverişte görsün: “Amaç iş yapmak değil, yapıyor görünmek.” (Aksoy, 2017: 731).

“Zaten götürmüştüm koca koca hamburger köftelerini, sırf dostlar alışverişte görsün diye oturuyorum yani...” (KT, 41).

Durduğu (durduk) yerde: “1) Emek harcamadan.

2) Gereği yokken.

3) Suçu olmamasına karşın.” (Aksoy, 2017: 734).

“Durduk yerde keraneyi hatırlayıp darlanan Elvan gibi...” (F, 121).

El yordamıyla: “1) Bakmadan, bulunduğu yeri tahmin edip elle yoklayarak.” (Aksoy, 2017: 766).

“Sonra, el yordamıyla şişenin nasıl olup da zıncı diye durabildiğini anlamaya çalışarak...” (KT, 200).

Eli sıkı: “Kolay kolay para harcamayan, cimri.” (Aksoy, 2017: 761).

“...sıra buna gelince nedense eli sıkı davranmış...” (ACY, 7).

Feleğin çemberinden geçmiş: “Başından çok iş geçmiş, çok deneyimler edinmiş, her işin altından kalkar.” (Aksoy, 2017: 780).

“Hem o yüzden, hem de Mustafa Usta’nın feleğin çemberinden geçerken para getirmeyecek meseleleri ağırlık etmesin diye...” (UBDM, 41).

Göz açıp kapayıncaya kadar: “Çok kısa bir zamanda.” (Aksoy, 2017: 806).

“Ayaklanıp hızlı hızlı çıktı mutfaktan, göz açıp kapayıncaya kadar da ağzında bir sigarayla geri geldi.” (Z, 40).

Helal süt emmiş: “Çok doğru, çok temiz bir kişi.” (Aksoy, 2017: 852).

“Menderesler, hadi o helal süt emmiş çıktı, onu koy bir tarafa, Aşutlar, Efraimler mi yığılırdı başımıza? ” (KT, 400).

İçten içe: “Gizli gizli.” (Aksoy, 2017: 873).

“...içten içe ‘Geldik son raddeye!’ diyordu kendine.” (F, 161).

İki büklüm: “Eğilmekle ya da yaşlılıktan beli çok küçülmüş” (Aksoy, 2017: 875).

“Çocuk iki büklüm oldu sinirinden.” (GA, 281).

İki gözü iki çeşme: “1) Durmadan ağlayarak.

2) Sürekli olarak gözyaşı döküyor.” (Aksoy, 2017: 876).

“Kasap Selim, arkada iki göz iki çeşme ağlayan Mücella Hanım, onun da kucağında titreyip duran...” (F, 9).

İte kaka: “İteleyerek, zorlayarak, güçlüklerle.” (Aksoy, 2017: 891).

“Dünya, önüne kattığı son birkaç kişiyi ite kaka indirmiş...” (SŞ, 400).

Kaşla göz arasında: “Çok az bir zaman içinde.” (Aksoy, 2017: 915).

“Kaşla göz arasında, evvelce Cennet’ te hiç duyulmamış, dayanışma ruhuyla taban tabana zıt...” (ACY, 121).

Medine fukarası gibi (dizilmek): “Yapılacak işleri bulunan kişiler sıra sıra dizilip beklemek.” (Aksoy, 2017: 963).

“Yavrum, yemek masasına Medine fukarası gibi oturmuş...” (KT, 40).

Ömrü billah: “Hiçbir zaman.” (Aksoy, 2017: 995).

“Ömür billah bunun onsuz, onun bunsuz bir günü geçmemişti sanki.” (DH, 161).

Peşi sıra: “Bkz. “Ardı sıra”. Arkasından, onu izleyerek.” (Aksoy, 2017: 580).

“ ‘Ben...’ diye bağırarak peşi sıra seğirtti Adem’in.” (ACY, 80).

Tepeden turnağa: “(İnsan ve hayvanlar için) Bütün vücudu, her yanı.” (Aksoy, 2017: 1071).

“...Ninja misali tepeden turnağa kapkara giyinmiş bir genç irisi...” (KT, 7).

Tez elden: “Çarçabuk.” (Aksoy, 2017: 1073).

“Sonra da tez elden göçüp gitti.” (Z, 240).

Üç alt başlığa ayrılan fiil yapısı dışındaki deyimlerden örneğine en yoğun rastlanan cümlede zarf görevinde kullanılanlar olmuştur. Kaymaz yukarıdaki örneklerle çeşitli deyimler kullandığını ve deyimlerin zarf görevine de girerek eylemleri nitelemeye, vurgulamaya yaradıklarını göstermiştir.

2.3.3.2.2. Ayrı Bir Cümle Gibi Kullanılanlar

Emir büyük yerden (gelmek): “Çok sevilen, sayılan bir kimse, bir işin yapılmasını istemiş olmak.” (Aksoy, 2017: 766).

“ ‘Eh...’ dedi Kemalettin ‘...emir büyük yerden... kaşıycas mecbur...’ ” (L, 41).

Fol yok yumurta yok: “Ortada konu ile ilgili hiçbir belirti yokken varmış gibi bir havaya giriliyor.” (Aksoy, 2017: 786).

“Erkendi daha... ortada fol mu vardı yumurta mı? Sırıtarak, çok şey anlatmışım gibi iç çektim.” (KT, 40).

Helal ü hoş olsun (helal olsun): “1) Bu nesneyi onun olsun diye, isteyerek verdim. Güle güle kullansın.

2) Emeğimin karşılığını istemiyorum; ona gönlümden kopan bir yardımdır.” (Aksoy, 2017: 852).

“Amma, değer o yavrum için de... helal-i hoş olsun!..” (GA, 360).

Kurban olayım: “1) Canım feda olsun.

2) Yalvarırım.” (Aksoy, 2017: 945).

“Yettim Mücella Teyze... yettim kurbanın olurum!” (L, 481).

Lamı cimi yok: “Başka yolu yok, bahane istemez, her halde yapılmalı.” (Aksoy, 2017: 956).

“Aradan çekilmesi lazımdı. En kesin şekilde. Lamı cimi yoktu.” (DH, 201).

Özrü kabahatinden büyük: “Suçunu bağışlatmak için bildirdiği özür, daha büyük bir suçtur.” (Aksoy, 2017: 1000).

“Özürün kabahatinden büyük, sus, Allah belanı versin, sus!” (UBDM, 121).

Sağlık olsun: “Bir zarara uğradık; ama canımız sağ olsun, kapatırız.” (Aksoy, 2017: 1024).

“Kaybımız on dörttü. Sağlık olsundu.” (SŞ, 160).

Seni gidi seni: “Çok yaramaz, çok kurnazsın.” (Aksoy, 2017: 1031).

“ ‘Git be!’ cevabını alıp ‘Seni gidi seni!’ dedi...” (SŞ, 160).

Tadı tuzu yok: “Bkz. “Tatsız tuzsuz.” “Çok tatsız.” (Aksoy, 2017: 1067).

“Yoktu canım! Hiç tadı tuzu yoktu.” (Z, 320).

Tövbeler tövbesi: “Bin kez ve kesinlikle tövbe, tövbe.” (Aksoy, 2017: 1078).

“Bununki de vicdansızlıktı anam; tövbeler tövbesi!” (DH, 200).

Bu gruptaki deyimler cümlede ayrı bir cümle gibi hareket etmişler veya ayrı bir cümle olarak kullanılmışlardır. Deyimlerin çeşitli şekilde kullanıldığına örnek olan bu örnekler de Kaymaz tarafından kullanıldığı görülmüştür.

2.3.3.2.3. Diğerleri

Can düşmanı: “Öldürmeyi bile düşünen düşman.” (Aksoy, 2017: 672).

“...can düşmanının başparmağıyla işaret parmağının birleştiği yere kara bir bağ makası gibi dalıp kalınca bir et parçası koparttı...” (K, 241).

“Can düşmanı” deyimini isim yapısında kullanılmıştır.

Canı cehenneme: “İstemiyorum; gitsin, uzaklaşsın ve ne kadar kötü bir duruma düşerse düşsün, umurumda değil.” (Aksoy, 2017: 672).

“Ne beklenirdi onlardan? Hepsinin de canı cehennemeydi.” (GA, 80).

“Canı cehenneme” deyimini isim yapısında kullanılmıştır.

Canına minnet: “Bu, onun arayıp da bulamadığı şeydir. Onu büyük gönül borcuyla karşılar. Krş. “Dünden razı.””(Aksoy, 2017: 674).

“Hem bu hayat cennet canına minnetti ondan...” (DH, 160).

“Canıma minnet” deyimini isim yapısında kullanılmıştır.

Eşek şakası: “Kaba, incitici şaka.” (Aksoy, 2017: 771).

“Sevim Hanım, konuyu kazasız belasız değiştiren bu eşek şakasından hoşnut...” (Z, 40)

“Eşek şakası” deyimini isim yapısında kullanılmıştır.

Sürüsüne bereket: “Maşallah pek çok.” (Aksoy, 2017: 1055).

“...ama gördüğüm hayvanat, maşallah, sürüsüne bereket.” (ACY, 161).

“Sürüsüne bereket” deyimini isim yapısında kullanılmıştır.

Taban tabana zıt: “Biri ötekinin büsbütün karşıtı.” (Aksoy, 2017: 1062).

“...bir saniye önceki şen şakrak haline taban tabana zıt bir ciddiyete bürünüverdi.” (KT, 81).

“Taban tabana zıt” deyimini sıfat görevinde kullanılmıştır.

Topu topu: “(Çok az olan şeyin) Hepsi.” (Aksoy, 2017: 1077).

“Bunlar topu topu on kişilermiş, ayıp olur, biz de on kişi çikalım sahaya diyecek değildi rakip takım.” (SŞ, 361).

“Topu topu” deyimini sıfat görevinde kullanılmıştır.

Tuzu kuru: “İşi, kazancı yolunda, kaygılanacak bir durumu yok.” (Aksoy, 2017: 1080).

“Benim tuzum kuruydu nasılsa. ‘O’ beni seçmişti bir kere.” (KT, 80).

“Tuzu kuru” deyimini isim yapısında kullanılmıştır.

Diğerleri grubundaki deyimler, cümlede yüklem, nesne vb. öğeler olarak görülmüştür. Yapı olarak da isim, isim soylu sözcükler vb. olarak görülen bu gruptaki örnekler de deyim çeşitliliğini gösterenlerdendir.

Fiil yapısı dışında olan deyimlerin sayısı ise otuz sekizdir. Bu deyimler, cümlelerde daha çok zarf görevinde kullanılmış ve fiili niteleyerek dikkati fiile çekmiştir. Bazı deyim örneklerinde ise isim ve ayrı cümle olarak kalıp söz gibi görevler üstlenerek günlük hayatın içindeki konuşmalardan örnekler sunmaktadır. Zarf görevinde olan deyimlerle cümlelerin önemli ögesi olan yüklemi niteleyerek anlatımı güçlendirmiştir. Fiil yapısı dışındaki örneklerde de günlük konuşma dilinden kesitler görülür. Kaymaz’ın karakterleri sıradan, normal, her gün çevrede görülen diye nitelendirilebilecek insanlardır; bu yüzden konuştukları dil de bu insanlara uygun olmalıdır.

Sezgin Kaymaz, deyimleri sıklıkla kullanarak Türkçenin anlatım gücünden faydalanmıştır. Deyimlerin anlamları, daha çok mecaz özelliği gösterdiğinden bilinçli olarak kullanılmıştır. Bu yüzden, Kaymaz’ın deyimleri çok ve sıklıkla kullanması, dili iyi kullandığının bir göstergesidir. Deyimleri, doğru yerde ve anlamına uygun kullanması elbette ki deyimlerin kullanımına hâkim olmasıyla

alakalıdır. Bazı deyimler, günlük hayatta sık kullanıldığından deyim olduğunun farkına varılmaz. Hatta deyim olduğu bile bilinmez. Böyle deyimler, çoğu insan tarafından bilinir ve anlaşılır. Bunların dışında, anlamı herkes tarafından bilinmeyen ve sık kullanılmayan deyimler de vardır. Bu tür deyimler de Kaymaz'ın kullanımları arasında görülmüştür. Bütün bunlar, Kaymaz'ın deyim bilgisinin geniş olduğuna bir kanıttır. İsim, fiil, zarf, sıfat görevlerinde olan deyimler, cümlelerde anlatıma çekicilik kazandırmıştır. Anlatımı güçlendirerek verilme, istenen duyguyu daha iyi ifade etmekte önemli bir yere sahiptirler. Ayrıca deyimler günlük konuşma dilinde de çok kullanıldığından günlük dil kullanılan bu romanlarda çok görülür. Kaymaz, karakterlerinin diyaloglarında deyimleri kullanmayı ihmal etmemiştir.

2.3.4. Atasözleri

Atasözleri, söz varlığının içerdiği diğer ögeler gibi bir milletin söz varlığında önemli yere sahip olan unsurlardandır. Atasözleri; deyimler ve kalıp sözler gibi bir milletin kültürüne, tarihine, geleneğine ve göreneğine dair ipuçları verir. Bu sözler, ulusun ortak görüşünden çıktığı için o milletin insanları tarafından sorgusuz sualsiz kabul edilirler. Bununla birlikte, atasözleri her ulusun deneyimi ve bilgeliğiyle oluştuğundan o ulusun kültürü, olaylar karşısındaki bakış açıları, değerleri vb. hakkında bilgi verici niteliktedir. Çoğunlukla hiç değişmeden kuşaktan kuşağa aktarılırlar; ama zaman içerisinde değişenleri ve unutulup gidenleri de vardır. Örneğin; 11. yy Kaşgarlı Mahmud'un Divan'ında görülen atasözleri örneklerinden günümüzde değişen ve unutulanlarla ilgili;

“Divan'da “tag tagka kavuşmas, kişi kişiye kavuşur” şeklinde geçen atasözü günümüzde yaygın olarak kullanılan “dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur” biçimindedir. Karga karısın kim bilir, kişi alasin kim tapar? (I, 425- Karga yaşlısını kim bilir, insanın içinden geçeni kim sezebilir?) atasözü ise unutulanlar arasındadır.”
(Aksan, 2015: 41-193) örnekleri verilebilir.

Atasözünün birçok araştırmacı tarafından tanımları yapılmıştır. Atasözü; “Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, deme, mesel, sav, darbimesel.” (TDK, 2005:140) şeklinde tanımlanır. Söz varlığı denilince akla gelen ilk isimlerinden biri olan Aksan da; “Bir dilin söz varlığı içinde yer alan atasözleri, bir toplumun bilgeliğini, deneyimlerini, dünya görüşünü ve anlatım gücünü yansıtan, yüzyıllarca

yaşayabilen sözlerdir.” (Aksan, 2015: 41) diyerek atasözünün bir millet için önemini vurgulayan bir tanımı araştırmalarına eklemiştir. Atasözünün önemini vurgulayan bir başka açıklama ise; “Atalardan kalmış olarak kabul edilen, anonim özellikte olan ve bir toplumun yüzyıllar boyunca geçirdiği deneyimlerden, ortak düşünce, tutum ve davranışlarından oluşan, genel kural niteliği taşıyan kalıplaşmış kısa sözlerdir.” (Korkmaz, 1992: 15) şeklindedir.

Ömer Asım Aksoy, deyimler gibi atasözleri denilince de akla gelen ilk isimlerden biridir. Atasözlerinin şekil ve kavram özellikleri ile ilgili;

- “Atasözleri kalıp sözlerdir; bu yüzden oluştuğu sözcükler başkalarıyla değiştirilemez ve şekil olarak da bozulamaz.
- Atasözleri kısa ve özlü sözlerdir.
- Çoğu bir veya iki cümleden oluşur. Bundan daha kısa olanı nadir görülür.” (Aksoy, 1993: 15-16) der.

Şekil özellikleri verilen atasözlerinin kavram özellikleri de Aksoy tarafından detaylıca açıklanmış ve bu özellikler;

- *“Atasözlerinden bazıları, karşılaşılan bir durumun uzun gözlem ve deneyimler sonucu oluştuğunu anlatır. Örneğin, “Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer.”*
- *Atasözleri tabiat olaylarının oluşumlarıyla ilgili bilgi de verir. “Mart yağar nisan övünür, nisan yağar insan övünür.”*
- *Doğrudan ahlak dersi ve öğüt veren atasözleri de bulunmaktadır. “Ayağını yorganına göre uzat.”*
- *Bilgece düşünceler içeren yol gösterici nitelikte atasözleri de vardır. “Ak akça kara gün içindir.”*
- *Uzun gözlem ve deneyimler sonucu oluştuğunu anlatan atasözleri bunlardan ders almak gerektiğini de hatırlatır. “Öfke ile kalkan zarar ile oturur.”*
- *Adetleri, gelenek ve görenekleri içeren atasözleri de vardır. “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.”*
- *İnanış bildiren atasözleri de vardır. ‘Ananın bahtı kızına.’ ” (Aksoy, 1993: 16-20) şeklinde özetlenebilir.*

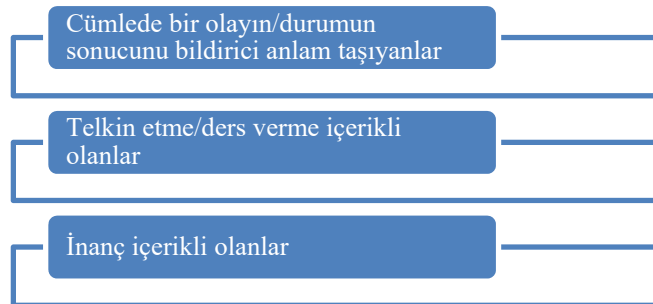
Atasözlerin nitelikleri hakkında; “Atasözleri, kalıplaşmış ifadelerdir. Bir atasözünden kelime çıkarmak veya eklemek, aynı manaya gelecek bir kelime ile sözdeki kelimedeki değişiklik yapmak onun özelliğini bozar. Kelimelerin sırası

değiştirilemez.” (Kaya, 2010: 114) ifadeleri kullanmıştır. Atasözlerinin biçim özellikleri hakkında ise; “Atasözlerinin biçim bakımından akla gelen ilk özellikleri, belli bir kalıp içinde söylenmiş söz öbeği olmalarıdır. Dolayısıyla, bir atasözünde yer alan kelimeleri değiştirip yerlerine ... başka kelimeler koymak ya da söz dizimini bozmak, o atasözünü atasözü olmaktan uzaklaştırır.” (Albayrak, 2009: 35) sözleri söylenmiştir. Her iki çalışmacı da atasözlerinin belirli bir kalıp içerisinde olduğunu ve bir atasözündeki kelimenin eş anlamlısıyla değiştirilemeyeceğini veya çıkarılıp atılamayacağına vurgu yapmıştır. Türk Halk Edebiyatı El Kitabı'nın atasözleriyle ilgili bölümünde, biçim özellikleriyle ilgili; “Atasözleri, kalıplaşmış, klişe haline gelmiş sözlerdir. Her atasözü, belli bir kalıp içinde, belli kelimelerle söylenmiş olup donmuş bir biçimdir. İçindeki kelimeler değiştirilemeyeceği gibi, cümle kuruluşu da bozulamaz.” (Oğuz vd., 2005: 149) ifadeleri kullanılmıştır. Bu ifadelerde de atasözlerinin kalıplaşmış bir yapıda bulunduğu vurgulanmıştır.

Sonuçta atasözleri denilince akla gelebilecek en önemli özelliği, kalıplaşmış olmalarıdır. Sözlü edebiyatın ürünleri arasında yer alan atasözleri, bir milletin değerleri, değerleriyle ilgili düşünceleri, bir konudaki yorumlamaları hakkında ipucu verir nitelikte taşırlar. Bu yüzden, önemli bir yere sahip olan bu kalıplaşmış sözlerin, Türk edebiyatında ilk yazılı metinlerden itibaren örnekleri görülmüş ve atasözleri, insanların birbirleriyle olan iletişimlerinde ve hayatlarının içinde yer almışlardır.

Sezgin Kaymaz'ın on bir romanı üzerinden yapılan çalışmada ortaya çıkan tüm atasözleri sınıflandırılmıştır. Bunlar aşağıdaki tabloyla somutlaştırılabilir:

Şekil 6: Atasözlerinin Sınıflandırılması

Kaymaz'ın romanlarında kullandığı atasözleri gösterilen üç başlık altında toplanmıştır.

2.3.4.1. Cümlede Bir Olayın/Durumu Sonucunu Bildirici Anlam Taşıyanlar

Ağaç yaş iken eğilir: “Çocuklar küçük yaşta kolay eğilir. Büyük insan kolay kolay eğitilemez.” (Aksoy,2017: 119).

“Hem ağaç yaş iken eğilir, çocuklar daha kolay öğrenir kesin.” (F, 45).

Buse, atasözünü kullanarak yapacakları şeyin sonunda ne olabileceğini bu atasözünü gösterme amacındadır.

Alışmış kudurmuştan beterdir: “Alıştığı işten vazgeçemeyen kişi, kudurmuştan daha azgındır. O işi saldırcasına yapar.” (Aksoy, 2017: 137).

“Ya alışıyordum ya değişiyordum ya da değişmeye alışıyordum... Ayrıca biliyordum ki alışmış, kudurmuştan beterdin.” (KT, 251).

Selen, bir duruma karşı alışkanlığının gelişmesi sonucu ne olabileceğini kullandığı atasözünü göstermiştir.

Arslan yatağından (yattığı yerden) bellidir: “Bir kimsenin kişiliği, oturup yattığı yerin niteliğinden, temizliğinden, düzeninden anlaşılır.” (Aksoy, 2017: 154).

“...üstelik, bu adamın yaşadığı evi de görmüş olacaktım. Ne demişler? ‘Arslan yatağından belli olur.’...” (KT, 109).

Selen, O adli karakterin evini görerek ne elde edeceklerine atasözünden örnek vererek açıklama getirmiştir.

Azıcık aşım, kaygısız (ağrısız, kavgasız) başım: “Evimde kalabalık olmazsa işim az olur, uğraşma, didişme de olmaz.” (Aksoy, 2017: 170).

“...arabası onun olsun... şurdan paşa paşa bineriz otobüsümüze, gideriz... azıcık aşım, kaygısız başım... di mi ama Cavidan? ” (KT, 31).

Selen’le Cavidan’ın arasında geçen konuşmada, Selen Cavidan’a otobüse binmelerinin daha iyi olacağını söylemiş, sonucunda kafalarının daha rahat olacağını ifade ederken atasözünden örnek vermiştir.

Bir musibet, bir nasihatten yeğdir: “Bkz. “Bin nasihatten bir musibet yeğdir.” Yanlış yolda olan bir kişiye verilen yüzlerce öğüt, onu doğru yola getirmek için yararlı olmaz da tuttuğu bu yolda başına gelen bir yıkım, uyanmasına yarayan bir ders olur.” (Aksoy, 2017: 198).

“Tek o değil, onunla birlikte üç yüz milyon kişi daha içti ve bin nasihatten yeğ bir musibet, o taraftan bu tarafa doğru yola çıktı.” (KÜ, 11).

Şeref’in yaptığı davranışın yanlış olduğu sözle anlatılamazken atasözünden örnek verilerek yaşadığı olayla başlarına gelecek şeyin herkese daha iyi bir ders olacağını ifade etmiştir.

Çivi çiviye söker: “Güç bir şey, güç bir şeyle yenilir.” (Aksoy, 2017: 220).

“İstersen soğuk bir şey açayım. Motoru yakma?”

Bir kahkaha daha.

“Yok yok... Çivi çiviye söker biliyosun. Sen bana çay ver çay.” (Z, 212).

Gökhan, Suna’dan çay isteyerek sıcaklamış haline çözüm bulmaya çalışırken bu çözümün daha iyi olacağını atasözüyle anlatmıştır.

Çocuktan al haberi: “Gizli şeyler çocuğun yanında konuşulursa çocuk bunları öğrenir ve gizlilik kavramını bilmediğinden olduğu gibi başkalarına söyler.” (Aksoy, 2017: 222).

“Hem, öz babasına, ağabeyine bile yüreğini açmayan Tayfun, bu çocuğa açmış olabilir miydi hiç? Yine de, çocuktan al haberi demişler, dayanamadı, ateş kırmızısı dudakları birazcık aralamaya kalktı.” (GA, 124).

Tufan, Kerem’den bir şeyler öğrenmeye çalışırken çocuğun gerçekten istediği şeyi bilip bilmediğiyle ilgili kendi aklında muhakeme yapmaktadır. Sonunda

atasözünü aklına getirerek çocuktan gereken bilgiyi alabileceğini düşünüp çocukla konuşmaya başlar.

Deli deliyi görünce değneğini (çomağını) saklar (gizler): “Saldırgan kimse, kendisi gibi birine saldırmaktan çekinir.” (Aksoy, 2017: 231).

“Yer olsa arkalarına saklanacak gibiydi. Deli deliyi görünce hakikaten saklıyordu değneğini.” (DH, 33).

Sabahat Hemşire, Veysel’in daha kızgın, öfkeli olduğunu görünce doktorun arkasına dikilmeye çalışır ve bu durum atasözünü ifade edilir.

Derdini söylemeyen (saklayan) derman bulamaz: “Bizim çözüm yolunu bulamadığımız birçok güçlükler başkaları çözüm bulabilirler. Ancak sıkıntımızın ne olduğunu kimseye söylemezsek bunun giderilmesi yolunu gösteren bulunmaz. Derdimize derman bulabilmek için, bize yardımcı dokunabilecek kimselere söylemeliyiz.” (Aksoy, 2017: 235).

“Hadi derdini söyle sen. Biliyorsun, derdini söylemeyen dermanını bulamaz.” (KT, 65).

Selen, Haldun’u konuşturmak için atasözünü kullanır ve eğer konuşmazsa derdini çözemeyeceklerini ifade eder.

Hazıra dağlar dayanmaz: “Hazırdan yemeye dağ kadar para olsa dayanmaz. Onun için insan bir yandan yerken bir yandan da kazanmalıdır.” (Aksoy, 2017: 305).

“İster o, ister bu, hazıra dağ dayanmaz biliyon, elinin ekmek tutması lazımdı.” (K, 9).

Sermiyan’ın maddi durumuyla ilgili söylenen atasözünde, kişinin maddi durumu iyi olsa da çalışıp kazanmadığı sürece bir gün bunun biteceği atasözünü kullanarak ifade edilmiştir.

Hesapsız kasap, ya bıçak kırar ya masat: “İşinin ehli olmayan, ne yapacağını önceden iyi düşünmeyen kişi, işin içinden bir türlü çıkamaz. Bu uğurda başvurduğu araçları da heder eder.” (Aksoy, 2017: 314).

“İttirip kaktırmadan kızcağızı uzaklaştırmanın imkânı kalmamıştı. ‘Hesapsız kasap, gözüne sıçrar masat!’ dedi içinden ki bu sözü ömr-ü hayatında ilk defa duyuyordu.” (Z, 262).

Atasözü kalıbı günlük dilde değiştirilerek kullanılmıştır. Davut bir işi yapmayı düşünürken aklından geçen atasözleriyle yapacağı işin sonunun ne olabileceğini ifade etmiştir.

İt ürür, kervan yürür: “Doğru yolda olanlara çatanlar, kervana ürüyen itlere benzerler. Bu tür karşı koymalar, yürüyüşü engelleyemez.” (Aksoy, 2017: 335).

“ ‘Biz burada kaç senedir, sen ev kedisi gibi sus pus otururken senin onurun için savaş verelim, sen orda usul usul malı götür ha?.. İt ürür kervan yürür ha?’ ” (L, 280).

Buse’nin Kemalettin’in yapmış olduğu davranışa yönelik açıklamayı bu davranışla ve sonucuyla ilgili atasözünden örnek vererek yapmıştır.

İyi insan sözünün üstüne gelir: “Yokluğunda kendisinden söz edilen kimse, konuşmanın üzerine gelirse, o iyi bir insandır, denilir.” (Aksoy, 2017: 336).

“ ‘Ona öyle demezler hayvancığım. İyi insan, laf üstüne gelir, derler.’ ” (KT, 160).

Cavidan Selen’i düşünürken Selen onu aramıştır ve Cavidan da onu düşündüğünü, bunun üzerine arandığını Selen’e söylemiştir. Selen de kendisinin iyi biri olduğu sonucunu atasözleriyle doğrulamaya çalışmıştır.

Kedi uzanamadığı (yetişemediği) ciğere, pis (murdar) der: “Kişi, elde edemediği şeyi istemiyormuş, beğenmiyormuş gibi görünür.” (Aksoy, 2017: 355).

“ ‘Ay aman...’ dedim. ‘Safi tevazusunuz beyefendi... ama sizle işim yok benim... böyle biline...’

Cavidan, beni biraz rahatlattı:

‘Hıh... kedi, uzanamadığı ciğere b.k atar tabiatıyla...’ ” (KT, 157).

O adlı karakterin Selen'e yapmış olduğu davranışa yönelik Cavidan Selen'i destekleyerek atasözünü O'nun davranışına yorum getirmiştir.

Korkunun ecele faydası yoktur(yok): “Kişi korkmakla kendisine gelecek bir zararı önleyemez. Olacak olur. Bunun için boş yere korkup üzüntü çekmemelidir.” (Aksoy, 2017: 369).

“Git git... Sen git Hüdayi Aa. Git bi anla noolmuş ne bitmiş. Gorkunun ecele faydası yok biliyon.” (KÜ, 240).

Çeto, Hüdayi Ağa'nın gitmekten korkması üzerine onu ikna ederken söylediği atasözünü sonuca karşı yorumda bulunmuştur.

Öfke baldan tatlıdır: “Sinirlendirici bir durum karşısında bağırıp çağırmak, içini boşaltmak, insana ferahlık, dahası zevk veren tatlı bir şeydir.” (Aksoy, 2017: 405).

“Çalışma masası işgüzar hizmetçisi tarafından ‘toplanan’ Einstein gibi diken dikendi ve öfke baldan tatlıydı.” (KÜ, 120).

Yedi karakterin Yeşilbayır mezarlığındaki olaya karşı ruh durumlarının nasıl değişeceği atasözünü örnek verilerek gösterilmiştir.

Öfkeyle kalkan zararlar oturur: “Kişi, öfkeli zamanında duygusunun etkisi altındadır. İyi düşünemez; yaptığı taşkınca işin nasıl bir sonuç doğuracağını hesap edemez. Sonunda bu ölçüsüz, yanlış davranışının zararını görür.” (Aksoy, 2017: 405).

“‘Öfkeyle kalkan, zararlar oturur. Hep senin yüzünden.’ ” (UBDM, 251).

Musa kızgınken bir işe kalkışmıştır ve düşmüştür. Kızgınlıkla yapılan işin sonunun neye varacağını atasözünü ifade eder.

Mızrak çuvala sığmaz: “Herkesin gözü önündeki gerçekler örtbas edilemez.” (Aksoy, 2017: 390).

“Neden sırtıttığımı o saat anladı tabi. Belki de ‘mızrak çuvala sığmaz’ düşüncesiyle, dışından da sövmeye hazırlanıyordu, fakat ‘O’ engel oldu.” (KT, 75).

Cavidan'ın Selen'e kızgın olması ve Selen'in Cavidan'ın kızgın olduğunun dışardan belli olduğunu düşündüğünden bunu atasözleriyle örnekleyerek de Cavidan'ın Selen'e olan kızgınlığını sözlere dökmeye karar verirken kullanılmıştır.

Ölmüş eşek kurttan korkmaz: “Her şeyini yitirmiş olan kişinin saldırgana bir şey kaptırmaktan korkusu olmaz.” (Aksoy, 2017: 407).

“Ölecek miydik lan, neydik? Yüreği ağzında, ölmüş eşek kurttan korkmaz, koşa koşa daldı mutfağa.” (UBDM, 82).

Musa evdeki seslerden korkup kendini bahçeye atmıştır; ancak dışarda durmanın da güvenilir olmadığını düşünüp tekrar eve girmiştir. Mutfaktan tekrar ses duyması üzerine atasözünü kullanarak Musa mutfağa dalmıştır.

Su testisi suyolunda kırılır: “Bir kişi, ya da şey, hangi amaca hizmet ediyorsa o uğurda bir kazaya uğrar; yok olur.” (Aksoy, 2017: 434).

“Derdi Orhan denen kadın satıcısıyla suç ortaklarının can güvenliği falan değildi. Su testisi suyolunda kırılırdı; ona ne? ” (DH, 67).

Hayri, Orhan'ın yapmış olduğu davranışların sonucunun ne olacağını atasözleriyle yorumlamıştır.

Ummadığın taş baş yarar: “Elinden bir şey gelmez sandığımız kişi, kendisinden umulmayan önemli işler yapabilir.” (Aksoy, 2017: 453).

“Hem kalkıp gidesi vardı hem de oracıkta çakılıp kalası. Anlayamıyordu. ‘Ummadık taş baş yarar, beklemek lazım.’ diye avuttu kendini.” (Z, 154).

Çiğdem'in kendi kendine düşünürken karşısındaki adam ve davranışları için atasözleriyle yorum yapmıştır.

Yukarıdaki atasözleri bir cümlede bir olay hakkında konuşurken o olayın ne olacağına dair ipucu veren, yorum getiren anlamları taşır. Kaymaz da en çok bu alt başlığa ait olanları kullanmıştır. Konuşma diliyle yazılan Kaymaz romanları; günlük, sıradan bir hayattan olan insanları ve onların diyaloglarını içerir ve bu insanlar atasözlerini konuşmalarında kullanırlar. Bazıları örneklerde ölçünlü dil

dışı kullanımla görülmüş, bazıları da kelime değişikliklerine uğramıştır. Konuşma dilinde olduğu için bu değişimler ve ölçünlü dil dışı unsurlar kabul edilebilir durumdadır. Kaymaz, sıradan insanları anlattığı çoğu romanında bu insanların arasındaki ilişkilerde ve konuşmalarda, çoğu insan tarafından bilinen ve kullanılan atasözlerini kullanmayı ihmal etmemiştir.

2.3.4.2. Telkin Etme/ Ders Verme İçerikli Olanlar

Beterin beteri var: “Çok kötü bir duruma düşen kimse, bundan daha kötü bir durumun da bulunduğunu düşünerek avunmalıdır.” (Aksoy, 2017: 186).

“Beter bir haldeydi ve dedesinden çok duymuştu, beterin de beteri vardı.” (Z, 283).

Davut, Suna’ya yapmış olduğu davranışı düşünürken kendisini avutmaya çalışmaktadır ve atasözünü kullanmıştır.

Çıkmadık candan umut kesilmez (çıkmadık canda umut var(-dır): “Elden gittiğini sandığımız bir şeyle ilgimiz büsbütün kesilmemişse, gereken çabaları harcayarak onun elimizde kalmasını sağlayabileceğimizi umabiliriz.” (Aksoy, 2017: 218).

“Pes etmemiştim henüz. Çıkmamış candan umut kesilmezdi.” (KT, 117).

Selen, kendi kendini durum karşısında telkin etmeye çalışırken kullanılmıştır.

Isıramadığın (bükemediğin) eli öp başına koy: “Düşmanını yenemiyorsan ona hoş görünmeye çalışarak kötülüğünden kendini koru.” (Aksoy, 2017: 318).

“Yani şanını yüceltmek için bir şey yapmasına gerek yoktu arkadaşım; bileğini bükemediklerinin elini öpüp başına koyan çökücü tayfası onun yerine yapıyordu bu işi...” (DH, 69).

Deccal’ın çökücü tayfasından daha kötü bir adam olduğu ve bu durumun çökücüler tarafından kabullenilmesi ötürü yaptıkları davranış atasözüyle gösterilmiştir.

Köprüyü geçinceye kadar ayıya dayı derler: “Kişi kendisinden yardım beklediği aşağılık kimseye işi bitinceye kadar “soylusun, boylusun” diye dil döker.” (Aksoy, 2017: 372).

“ ‘Al tembel...’ dedi, ‘...başımın gözümün sadakası olsun...’

Köprüden geçene kadar, ayıya akraba muamelesi çekecektik mecburen.” (KT, 18).

Atasözünün kalıbı değiştirilerek kullanılmıştır. Selen’in Cavidan’a karşı yapmış olduğu davranış üzerine kendi kendini telkin etmeye çalışırken kullandığı atasözüdür.

Sabah ola, hayır ola: “Bkz. “Akşamın hayrından sabahın...” İşinizi akşamüzeri ya da gece yapmayın, sabaha bırakın. Çünkü gece iş yapmanın kötü yönleri daha çoktur ve gündüz sağlanabilen olanaklar gece sağlanamaz.” (Aksoy, 2017: 417).

“Neyse, hadi sen git yat da yarın bir olsun bakalım... Sabah ola hayrola...” (L, 270).

Elvan Abla, Kısmet’i sakinleştirmeye çalışırken kullandığı atasözüdür.

Vakit nakittir: “Zaman para gibi değildir. İşe yaratılmadan geçirilen her saat, bir daha ele geçmemek üzere yitirilen bir hazinedir. Para kazanmanın, daha değerli varlıklar elde etmenin en önemli ögesi de zamandır. Bundan dolayı küçük bir zaman parçası bile boş geçirilmemeli, gereği gibi değerlendirilmelidir.” (Aksoy, 2017: 458).

“...vakit nakittir, kalk Allah’ımı seversen... zaman geçirmeyelim daha fazla!” (GA, 182).

Hasan Çokar, İhsan Beyit’e hızlanması için kullandığı atasözüdür.

Yukarıdaki atasözleri de ders verme ve telkin etme anlamlarında kullanılmıştır. Bu atasözleri de çoğu insan tarafından bilinir; ancak atasözü olarak değerlendirildikleri bilinmeyebilir. İnsanlar tarafından sıklıkla kullanılan yukarıdaki atasözleri, Kaymaz’ın kahramanlarının konuşmalarında da geçmiştir.

2.3.4.3. İnanç İçerikli Olanlar

Allah'tan umut kesilmez: “En umutsuz durumlarda bile kötümserliğe kapılmamalı, Tanrı'nın bir lütufta bulunabileceği düşünülmelidir.” (Aksoy, 2017: 140).

“Biz dedik ki, Allah'tan ümit kesilmez. Her karanlığın sonunda bir aydınlık vardır dedik.” (Z, 634).

Atasözünde bir kelime (umut-ümit) değiştirilerek kullanılmıştır. İnançları yönünde Allah'a olan güveni ifade ederken bu atasözüne başvurulmuştur.

Düşmez kalkmaz bir Allah: “İnsanoğlu zengin iken yoksul düşebilir; sağlık içindeyken hastalanabilir; yüksek bir iş başında iken düşebilir... Bunların tersi de olabilir. Gücünü, yüceliğini yitirmeyen tek varlık, Tanrı'dır.” (Aksoy, 2017: 254).

“ ‘Evlerden ırak,’ deyip deyip tahtaya vuracaldı. ‘Allah'ın gücüne gitmesin,’ diyecek, ‘Düşmez kalkmaz bir Allah,’ falan diyeceklerdi.” (SŞ, 25).

Karakterin inancına bağlı olarak bu evrende bir tek Allah'ın değişmez olduğunu vurgulamaya çalışırken atasözü kullanılmıştır.

Güzele bakmak sevaptır: “Güzel şeylere bakarken hayranlık duyar, Tanrı'nın neler yarattığını düşünerek büyüklüğünü düşünürüz. Onun için güzele bakmak sevaptır.” (Aksoy, 2017: 297).

“Güzele bakmak sevaptır koçum. Sevaba girmek için bakıyorum.” (UBDM, 106).

Karakter yaptığı işe bahane bulmaya çalışırken dini inancı yönünde atasözünü kullanarak yaptığının Allah katında iyi bir şey olduğu ifade edilmiştir.

Kul sıkılmayınca Hızır yetişmez: “İnsan, başı dara düşmedikçe bütün gücüyle çalışıp sıkıntısına çare bulmaz.” (Aksoy, 2017: 377).

“ ‘Kul sıkışmadıysa Hızır aleyhisselam imdada yetişmezmiş... He he hee...’ Şadımın Beyefendi, sallanmayı kesmeden sert bir bakış attı Uzun Sedat'a. Tek gülmeyen oydu.” (Z, 281).

Örnekteki atasözü, standart dil dışı kullanımında görülmektedir. Karakter bir durum karşısında sıkılması üzerine atasözünü örnek vererek inancı yönünde açıklamada bulunmuştur.

Üçüncü alt başlıktaki atasözleri, içerisinde dine ait kelimeler barındırır. Romanlardaki karakterler de bu atasözlerini bilen karakterlerdir. Günlük hayatta sıklıkla kullanılan bu alt başlıktakiler, Kaymaz'ın romanlarına girerek insan ilişkilerinin ve diyaloglarının ne kadar bilindik ve çevremizdeki hayattan olduğunu gösterirler.

Atasözlerinin doğrulanmasında ve anlamlarının bulunmasında tek kaynak olarak Ömer Asım Aksoy'un "Atasözleri Sözlüğü"nden faydalanılmıştır. Atasözlerini abece sıralamasında da Ömer Asım Aksoy'un bu çalışmasındaki yöntem uygulanmıştır. Bu yöntem; "arka arkaya gelen sözcükleri bitişikmiş ve tek sözcükmiş gibi düşünerek yazmaktır." (Aksoy, 2017: 104). Görüldüğü üzere, romanlarda, atasözlerine diğer söz varlığı ögelerine göre daha az karşılaşılmıştır. Toplam on bir roman üzerinden yapılan tarama ve incelemelerde, yukarıdaki atasözlerine rastlanmıştır. Kaymaz'ın on bir romanından ikisinde hiç atasözüne rastlanmamıştır. Atasözleri; ataların, ata sayılan toplumların deneyimleri sonucu oluşmuş sözler olduğundan konuşma esnasında nasihat/öğüt vermek veya ders çıkarmak için kullanılabilirler. Günlük dil kullanılan Kaymaz romanlarında, kalıp sözler, deyimler vb. gibi sık kullanılsa da örneklerdeki atasözleri, çoğu insan tarafından bilinen ve oldukça kullanılanlardır. Kaymaz'ın atasözlerine yer vererek milletin kültürünü, geleneğini ve göreneğini yansıtan atasözlerini göz ardı etmediği görülmektedir. Romanlarda kullanılan atasözleri de 'bir olay üzerine karakterlerden konuşma esnasında çıkmış olduğundan' Kaymaz'ın atasözü hazinesinin var olduğuna bir kanıttır. Atasözlerinin gerçek manada ne anlam taşıdığını bilmek, deyimlere göre daha zordur. Atasözleri, romanlarda diğer söz varlığı ögelerine göre daha az kullanılmasına rağmen kullanılan atasözlerinin anlamlarının bilinmesi, Kaymaz'ın atasözlerine dair bilgisini ispatlar niteliktedir. Kaymaz, üniversite mezunu ve başarılı bir eğitim hayatına sahip olduğundan bu bilgisi eğitimiyle de alakalı olduğu düşünülebilir.

2.3.5. Terimler

Terimler, bir milletin gelişmişliğini, bilim ve sanatta ilerleyişini gösterir nitelikte olduğundan büyük öneme sahiptir. Özellikle bilim ve sanat dünyasında terimler çok kullanılır ve bu terimlerin çokluğu ait olduğu bilim veya sanat dalının gelişme düzeyine dair ipucu verir. Bu yüzden terimler, bilim ve sanat dallarında önemli bir noktada yer alır. Terim kelimesiyle ilgili olarak;

“Terim kelimesinin kökeni ile ilgili farklı görüşler mevcuttur. Terim kelimesinin kökenini dilimizdeki “dermek” fiilinin eski şekli olan “termek” fiiline dayandıranlar vardır. Hamza Zülfikar, “Latince “son, sınır” anlamına gelen “terminus” kelimesine benzetilerek derlemek fiilinin eski şekli olan termek fiilinden –im ekiyle türetildiğini belirterek bu terimin Türk Cumhuriyetlerinde Rusçadaki biçimiyle, “termin” olarak kullanıldığını işaret etmektedir.” (Zülfikar, 1991: 20) ifadeleri kullanılmıştır.

Terimler, buldukları alanın bilim adamları veya uzmanları tarafından kullanılan ve o alanda çalışanlar için etkileşim halindeyken durumu hızlandırabilen kavramlardır. Terimlerin anlamları herkes tarafından bilinmeyebilir ya da hangi dala, alana ait olduğu anlaşılamayabilir; çünkü terimler, daha çok uzmanlık gerektiren kavramlardır. Tanımı yapılacak olursa; “Bilim, teknik, sanat, zanaat alanlarının kavramlarını yansıtan dil öğelerine verilen addır.” (Aksan, 2015: 170). Terimler, söz varlığının bir başka öğelerinden olan ve daha özel anlamı içeriğe sahip olan kelimelerdir.

Terimler, diğer sözcüklerin yanı sıra daha dar bir alana hitap ederler. Bir terim, sadece tek bir kavramı karşılar. Bu yüzden, dildeki çok anlamlılık -mecaz veya gerçek- terimler için geçerli değildir. Aksine, terimlerin tek bir anlama sahip olmasından dolayı özel bir durum söz konusudur. Terimlerin özellikleri;

- “Bir bilimsel kavrama tek karşılığın olması terimlerin en önemli ve başta gelen özelliklerindedir. Feza, astronomi terimi; çatı, dilbilgisi terimi.
- Terimlerin karşıladıkları kavramlar nettir, yanındaki kelimeye veya içinde bulunduğu cümleye göre değişikliğe uğramazlar. Terimlerin bildirdiği anlam sabit ve yoruma açık değildir.
- Terimler halkın söz varlığında bulunmazlar; ancak halkın kullandığı kelimelerden sonradan terim anlam kazanan kelimeler olmuştur.
- Kuyumcu, demirci vb. gibi zanaatkâr halkın kullandığı o sanata ait sözcükler terim kabul edilir.
- Terimlerin gerçek, yan ve mecaz anlamları dışında bir de terim anlamları vardır. Bu yüzden, günlük dilde kullanılan bir sözcüğün terim olarak kullanıldığı görülebilir.

- *Bazı terimler sadece o alanın uzmanları tarafından anlaşılabilir; çünkü bu alana uzak bir insanın bu kelimeyle karşılaşması zor bir ihtimaldir. Bazalt, kimya terimi gibi.” (Zülfikar, 1991: 20-23) ana başlıklarıyla gösterilebilir.*

Bilim ve sanat dalları evrensel nitelikte olduğundan terimler de diller arasında tercüme yoluyla çevrilebilirler. Türkçede çeviri yoluyla giren veya kökeni başka bir dilden olan terimler bulunmaktadır. Tamamen Türkçe terimler bulunması için de Türk Dil Kurumu bilim adamlarıyla beraber sürekli olarak bu konuda çalışmalar yapmaktadır. Konuyla ilgili;

“...dilimiz içerisinde çeşitli bilim ve sanat dallarında çok sayıda terim türetilmiştir. Ancak şurası da bir gerçektir ki, bu türetilen terimlerin dilimizin kurallarına uymasının dışında terim olan kelime ile belirtilmek istenen anlam arasında dil düşünce ilişkisi açısından tabii bir anlam bağının bulunması da şarttır. Bu şartlara yeterince uyulmadığı için bugüne kadar dilimizin imkânları içerisinde türetilen terimlerin büyük bölümü isabetsiz olmuştur.” (Pilav, 2008: 273) sözlerinde, terimlerin Türkçe karşılıklarının henüz yetersiz olduğundan bahsedilmektedir.

Terimlerin dildeki, bilim ve sanattaki hatta insanların bilgisindeki önemi ve yerini vurgulayan başka bir çalışmacı da;

“Terimler; bilim, teknik, sanat dallarında; öğrenimde; felsefe ve dinde, genel kültür dilindeki sözcüklerden daha önemli bir yer tutar. Terimleri kaldırırsanız insan beyninin en yüce ürünlerini de bir anda kargaşalığa atmış olursunuz. Uygarlık da, kültür de yerinde sayar. Bilim ve teknik adamları, filozoflar, sanatçılar, birbirlerinin dilinden anlamaz olurlar; ortak anlaşma aracı ve dayanışma ortadan kalkar.” (Dizdaroğlu 1988: 12) şeklinde ifadeler kullanmıştır.

Terimlerin en önemli özelliği, tek bir karşılığa sahip olmaları ve karşıladıkları kavramların net olmasıdır. Terimlerin bilimsel bir yöne sahip olmasından dolayı halkın kullandığı, halk ağzında olan sözler veya söz gruplarından değildir. Bu yüzden, diğer söz varlığı öğelerinden bu yönden de farklılık göstermektedir. Ancak, insanlar terimleri terim olup olmadığını bilmeden eğitim öğretim hayatlarında öğrenirler. Örneğin, Türkçe dilbilgisinde, matematik ve geometride birçok terim öğrenilir. Terimler yoluyla bilgiler kazanılır. Eğer terimler, insanların hayatlarından kaldırılırsa konuyla ilgili bilgiler de yarım kalmış olur. Bu yüzden; terimlerin önemi, terimlerle hiç işi olmayan ve belki de terim olduklarından habersiz olan insanların hayatında bile büyüktür. Terimlerin ait olduğu alanlara göre ayrı ayrı sözlükler hazırlanır; örneğin, tıp terimleri

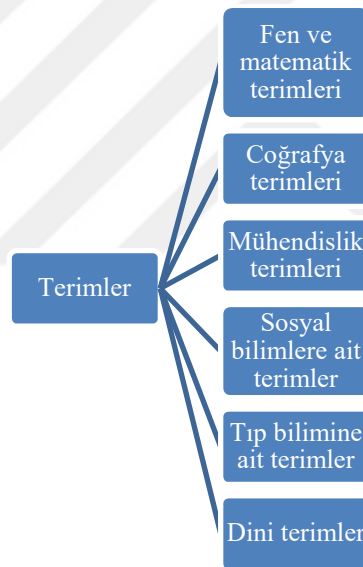

sözlüğü, ekonomi terimleri sözlüğü, hukuk terimleri sözlüğü, bilişim terimleri sözlüğü vs. gibidir. Bu sözlükler, daha dar kapsamlı ve özel nitelikte sözlüklerdir.

Sonuçta, terimler de diğer söz varlığı öğeleri gibi dilde büyük bir yere ve öneme sahiptir. Tek bir karşılığı bulunması açısından terimler, anlam açısından daha dar bir alana hitap eder. Özellikle bilim ve sanat alanlarına ait çoğu terim bu alanlara yabancı insanlar tarafından çoğunlukla bilinmez. Günlük hayatta ve günlük iletişim içinde kullanılma alanları daha azdır. Bu yönleri bakımından da terimler, diğer söz varlığı öğelerinden ayrılır.

Kaymaz'ın romanlarından alınan terimlerin sınıflandırılması aşağıdaki gibi somutlaştırılabilir:

Şekil 7: Terimlerin Sınıflandırılması

Romanlardan elde edilen terimler, altı alt başlığa ayrılmıştır. Bu başlıklar; fen ve matematik bilimlerine ait terimler, coğrafya terimleri, mühendislik terimleri, sosyal bilimlere ait terimler, tıp bilimine ait terimler ve dini terimlerdir.

2.3.5.1. Fen ve Matematik Terimleri

Atom: “Maddenin temel parçacıklardan oluşan ve onun bütün özelliklerini taşıyan bileşeni.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 227).

“Bir cismin **atomunu** parçaladığında açığa çıkan **kuvvet.**” (UBDM, 176).

Atom, fiziğe ait bir terimdir.

Denklem: “Bir kimyasal tepkimeye giren, çıkan ve ara basamaklarda yer alan özküklerin değışimlerini nicel olarak gösteren anlatım türü.”(TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“Buyur burdan yak! ‘**Denklem** mi?’

‘Hıı. Var ya hani, reaksiyona girenle reaksiyondan çıkanın eşit değil ama denk olması hikâyesi.’ ” (UBDM, 121).

Denklem, hem fen hem matematik bilimine aittir. Burada fen bilimlerinden kimyaya ait bir terim olarak kullanılmıştır.

Kuvvet: “Durgunluğu harekete veya hareketi durgunluğa çeviren etken; bir direnci kıran veya bir direnç doğuran özellik.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 1480).

“Bir cismin **atomunu** parçaladığında açığa çıkan **kuvvet**.” (UBDM, 176).

Kuvvet, fiziğe ait bir terimdir.

Kükürt: “Doğada saf veya çeşitli bileşikler halinde bulunan, sarı renkli, kokusuz; atom numarası 16, atom numarası 32,06 olan kimyasal element.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 1486).

“Koku, büyük ihtimalle, çiçeğin toprağından yükseliyor olmalıydı. **Kükürt**, gübre, şu bu...” (GA, 27).

Kükürt, kimya alanına ait bir terimdir.

Hidrojen: “Suyun bileşiminde yer alan, -259,4 derecede katılaşıp, -252,87’de sıvılaşıp, sanayide pek çok sentez tepkimesinde kullanılan, gaz halinde, oldukça hafif basit cisim; atom numarası 1, atom kütlesi 1,008 olan element.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 1065).

“ “Yavaş yaa! Çayımı döktürdün. Ne **hidrojenu** sayıklıyorsun sen?”

“Pardon canım. Üstüne dökülmedi ya, s.k.t.r et. Suyun formülünü söylüyom. Sen hiç iki hidrojen, bi oksijen...” ” (UBDM, 183).

Hidrojen, kimyaya ait bir terimdir.

Oksijen: “Havanın beşte birini oluşturan, solunum için zorunlu olan renksiz, tatsız, kokusuz gaz madde; atom numarası 8, atom kütlesi 16 olan kimyasal element.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 1799).

“Senem ise, ciğerlerindeki **oksijeni** dahi iki saniyeden fazla içinde tutamayacak kadar çelçene...” (KT, 43).

Oksijen, kimyaya ait bir terimdir.

Ölüm: “Canlılarda yeniden başlamamak üzere bütün hayatî olayların son bulması. Mortalité.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“**Ölümden** sonra bir hayat varsa bunların yaşadığı o değildi kesin...” (K, 18).

Ölüm, biyoloji alanına ait bir terimdir.

Rutubet: “Maddenin içerdiği su miktarı.”(TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

Rutubet, kimya alanına ait bir terimdir.

Sperm: “Erkek üreme hücresi.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“**Sperm** hücreleri ölmek için doğarlar, bu yüzden de ölmekten korkmazlardı.” (KÜ, 15).

Sperm, biyoloji alanına ait bir terimdir.

Yavru: “Yeni doğmuş, gelişmesini henüz tamamlamamış hayvan.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 2442).

“Memelere gömülen **yavru** yığınının arasından bayrak direği gibi dikilmiş titreyen beyaz kuyruğu...” (F, 23).

Yavru, biyoloji alanına ait bir terimdir.

Fen ve matematiğin hayatın çokça içinde olan; ancak bu alanlara ait oldukları fark edilmeyen birçok terimi bulunur. Kaymaz da çoğunlukla günlük hayattan insan manzaraları sunduğu romanlarında, bu terimlere de yer vermiştir.

2.3.5.2. Coğrafya Terimleri

Boğaz: “İki denizi birbirine bağlayan, biçimleri, uzunluk ve genişlikleri, üzerindeki akıntı düzenleri gibi özellikleriyle ayrımlı dar su geçidi.”(TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“Niye o zaman, ben sana en temiz duygularıyla içimi döktüğüm halde, Çanakkale **Boğazı** filan diyosun? ” (KT, 45).

Çiftlik: “Tarım ve hayvancılıkla uğraşılan, kimi tarım ve hayvan ürünlerinin işlendiği, tek evle köy arası bir kırsal yerleşme türü.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“... Çamlıdere’ nin Dağkuzören **Köy**ündeki müstahkem **çiftliğine** kapattığından beri Gülbahçe İş Takip’ in sakinlerine kala kala GMK 133’ ün ve Ral Hastanesinin levazım işlerine bakarak olmak kalmıştı...” (SŞ, 41).

Dere: “Boyu, beslenme teknesi ve aşırı taşkın dışında taşıdığı su niceliği ile en küçük akarsu.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“Cennet varlığı, **dere** taşlarından seken billur sular gibi seke sıçraya, karanlık gecelerdeki ateş böcekleri gibi yana ışıldaya...” (ACY, 28).

Irmak: “Genellikle denize dökülen, boyu, beslenme havzasının alanı, özellikle genişliği ve taşıdığı su miktarı bakımından en büyük akarsu. Nehir.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 1107).

“O çok dar gelen gecenin çok zor gelen sabahı, için için, “Aaah, ah!” diye sızlanarak kendini Kevser **Irmağı**’nın kıyısına attığında...” (ACY, 65)

Kar: “Beyaz ve uçucu tanecikler halinde yağan, hafif kristaller biçiminde donmuş su.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 1284).

“Lapa lapa **kar** yağdı o gün.” (F, 16).

Köy: “Belli bir adı, okul, cami, muhtarlık vb. toplumsal ve dinsel kuruluşları, komşu köyden ayrıldığı sınırları, tarla, otlak ve korusu bulunan, halkının yaşamı

aşağı yukarı tümüyle toprağa bağlı olan yerleşim biçimi.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“... Çamlıdere’ nin Dağkuzören **Köy**ündeki müstahkem **çiftliğine** kapattığından beri Gülbahçe İş Takip’ in sakinlerine kala kala GMK 133’ ün ve Ral Hastanesinin levazım işlerine bakarak olmak kalmıştı...” (SŞ, 41)

Nüfus: “Yeryüzünde, sınırları belli geniş ya da küçük bir bölgede insanların toplam sayısı.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“Yol üzerinde o onu öldürdü, bu bunu saf dışı bıraktı da **nüfus** yarı yarıya kırıldı...” (KÜ, 13).

Otlak: “Hayvan otlatılan yer. Yaylak. Mera.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 1832).

“...otların arasında tembel tembel vık vık eden sayısız kınalı kekligi uçuşturmayaya, yakın **otlak**larda geviş getiren pek çok otçulu böğürtüler içinde kaçıştırmayaya...” (ACY, 70).

Plato: “Yayla.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 1938).

Vadi: “İki dağ arasında yer alan uzun çukur, koyak.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994:2407)

“... bir başka deyişle Kükreyen Çimenler **Platosu**’na, bir başka deyişle Tebliğ Düzlüğü’ne, bir başka deyişle Yükselen İniş **Vadisi**’ne baktı.” (ACY, 7).

Yukarıdaki terimlerin tümü, tek başlık altındaki coğrafya alanına aittir. Coğrafya terimleri; hava olayları, çevrede görülen doğa vb. şeylerle alakalı olduğu için insanlar tarafından sıkça kullanılırlar.

2.3.5.3. Mühendislik Terimleri

Briket: Toz karışımlarının uygun kalıplar içerisinde presle sıkıştırılarak küp, dikdörtgen prizması veya silindirik şekillerde paketlenmesi işlemi. (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“Ellerinde baca **briketi** kadar birer telefon, yetmiş tane kameranın önünde birbirleriyle özel bir şeyler konuşuyorlardı.” (SŞ, 27).

Briket, mühendislik başlığı altında malzeme mühendisliği kapsamında yer alır.

Çile: “Çevresi belirli bir uzunlukta olan ıkırığa sarılarak oluşturulan iplik kümesi.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“... gözünü yün **çilesi** gibi dolaşmış enik yıvımına dikti...” (F, 187).

Çile, mühendislik başlığı altında tekstil mühendisliği kapsamında yer alır.

Direksiyon: “Taşıtın doğrultusunu değiştirmek için sürücü tarafından verilen dönüş komutlarını sisteme aktaran düzenek.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“Hemen **direksiyona** sarıldı, zikzak çizmeye başlayan arabayı doğrulttu...” (L, 39).

Direksiyon, mühendislik başlığı altında makina mühendisliği kapsamında yer alır.

Faz: “Bir ışıklı işaret devri içinde, bir ya da birden fazla trafik akışına olanak veren aralık ya da aralıklardan oluşan bölüm.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“... beyaz alarm tabir ettiğim bu aşama, birkaç yoklama sonrasında sona erer ve bir sonraki **faz** başlar.” (Z, 15).

Faz, mühendislik başlığı altında inşaat mühendisliği kapsamında yer alır.

Havaalanı: “Hava araçlarının iniş, kalkış, korunması, bakımı, tamiri, yolcu veya mal alımı ve boşaltımı için tahsis edilen, gümrük tesislerini de içeren yerleşke.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“Burada hayat bomb.k. Durmuş gibi. **Havaalanına** bir indim, yüz milyon derece.” (K, 11).

Havaalanı, mühendislik başlığı altında uçak mühendisliği kapsamında yer alır.

Işık: “Dalga boyu 380-770 nm arasında olan ve insan gözünün algıladığı elektromanyetik ışınım.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“Sızan **ışık** huzmelerinden bir tanesi pek oyunbazdı.” (Z, 5).

Işık, mühendislik başlığı altında enerji mühendisliği kapsamında yer alır.

Kadran: Açısal olarak taksimatlandırılmış gösterge. (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“Melek, sol bileğini dışa doğru bükerek, minyatür saatinin **kadranını** Tayfun’ a gösterdi.” (GA, 11)

Kadran, mühendislik başlığı altında elektrik mühendisliği kapsamında yer alır.

Kriko: “Bir motorlu taşıtı istenen yanından bir miktar yukarı kaldırmaya yarayan aygıt.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“... Maltepe ahalisini levye **kriko** dövmek için örgütlenmeye başlayınca, Maltepe halkı mecbur kalıp bu metoddan sarfı nazar etti ve...” (DH, 15).

Kriko, mühendislik başlığı altında makina mühendisliği kapsamında yer alır.

Salapurya: Eskiden ticaret eşyası taşımakta kullanılmış olan, 10-15 tonluk, üçgen biçiminde yelkeni olan ticaret gemisi. (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“Yüz bin grostonluk akıllara ziyan cüssesiyle **salapuryaların** arasında kendine yol açan bir buzkıran gemisi gibi usul ve kararlı...” (KÜ, 12).

Salapurya, mühendislik başlığı altında denizcilik mühendisliği kapsamında yer alır.

Tavan: Bir odanın üstünü örten, ancak yapısal eleman sayılmayan yüzey. (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“Ağır ağır çevirdi kafasını, gözlerini tavandan yıkıp yere devirdi, öfkeyle, hiddetle...” (ACY, 11).

Tavan, mühendislik başlığı altında inşaat mühendisliği kapsamında yer alır.

Mühendislik terimleri, günlük hayatın içinde konuşma diline kullanma açısından biraz daha uzak durabilirler; ancak bazıları sıklıkla kullanılır, herkes tarafından bilinir ve anlaşılır. Daha az bilinenleri de Kaymaz’ın örneklerinde

vardır. Kaymaz da yukarıdaki örneklerde daha çok bilinenleri kullanmış ve karakterlerin bu terimleri kullanırken anlamlarını bilerek kullandıklarını göstermiştir.

2.3.5.4. Sosyal Bilimlere Ait Terimler

Analitik: “Analize dayanan. Çözümleyici. Analitik zekâ.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 142).

“İnsanoğlunun düşünemeyeceği kadar derin, **analitik**, felsefi, karamsar, kötümser, yakıcı, azap verici, özeleştiril.” (ACY, 5).

Analitik, sosyal bilimlerden felsefe alanına ait bir terimdir. Bu terim aynı zamanda matematik alanında da kullanılır.

Cilt: “Kitapların korunması ve kullanımının kolaylaştırılması için kitaplara geçirilen deri, bez ya da kâğıt kap.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“...nerden baksan iki üç kilo çeker, kara **ciltli** bir Oxford Dictionary idi.” (L, 46)

Cilt, sosyal bilimlerden kütüphanecilik alanına ait bir terimdir.

Finans: “Fon ve sermaye sağlamaya yönelik ticari etkinlik.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“İşin **finans** kısmı benden. Orasını hiç düşünme sen.” (SŞ, 18).

Finans, sosyal bilimlerden iktisat alanına ait bir terimdir.

Metin: “Bir eserin, bir yazının öz ibaresi; ileri sürülen fikri anlatmak için kullanılmış bulunan kelimelerin topu.”(TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“...bilmem kaç sayfa **metni** tahtaya yazıp, teneffüsümüzün bir-iki kıymetli dakikasını daha gasp ederken...” (KT, 10).

Metin, sosyal bilimlerden edebiyat alanına ait bir terimdir.

Milletvekili: “Halkoyuyla seçilmiş, yasama meclisi üyesi, saylav.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“...**milletvekiliyle** de uğraşılmaz ki... belki kayınpeder araya girse filan? ” (L, 38).

Milletvekili, sosyal bilimlerden hukuk alanına ait bir terimdir.

Pedagojik: “Eğitim sağlayan, eğitmeye elverişli ya da eğitsel değeri bulunan; eğitim, öğretim amacı güden.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“ ‘Sevgi görmek gelişim bakımından iyidir de,...’ diyordu Edip sakalını sıvazlayarak ‘...abartılı sevgi, **pedagojik** yönden...’ ” (SŞ, 24).

Pedagojik, sosyal bilimlerden eğitim alanına ait bir terimdir.

Rant: “Üretim faktörlerinden biri olan doğanın üretimden aldığı pay.”(TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“**Rant** kokusunu seneler öncesinden almak gibi bir özelliği vardı Teoman Kemani'nin.” (DH, 13).

Rant, sosyal bilimlerden iktisat alanına ait bir terimdir.

Reklam: “Tüketicilerin zevk ve tercihlerini etkileyerek kendi malına yönelik istemi artırmak amacıyla firmanın yaptığı satış artırıcı etkinliklerden biri.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“Hele de şu **televizyonu** açıp reklam seyretme sırrından sonra yüz milyon kere hayır.” (F, 173).

Reklam, sosyal bilimlerden iktisat alanına ait bir terimdir.

Senato: “Rektörün başkanlığında, rektör yardımcıları, dekanlar, her fakültenin kendi üyeleri arasından üç yıl için seçeceği birer üye ile üniversite ya da fakültelere bağlı her yüksekokulun yönetmeninden ve enstitü müdürlerinden oluşan ve üniversitenin bütününe ilgilendiren yasa, tüzük ve yönetmelikleri hazırlamak, tüm üniversiteye ilişkin konular üzerinde karar vermekle görevli kurul.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018)

“ ‘...yurtdışından gelenlere öğrenim hakkı tanıyan, eski tarihli bir Üniversite Senatosu kararına dayandırdık sonunda.’ ” (KT, 13).

Senato, sosyal bilimlerden eğitim alanına ait bir terimdir.

Şahit: “Yargı önündeki bir olaya ilişkin bilgilerini yetkililere bildiren ve kendisi olayda yandaş olmayan kişi.”(TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“Kir, toz içinde, leş gibi bir odadaydılar... **Şahit** ürktü. Öbür **şahit** de ürktü.” (Z, 5).

Şahit, sosyal bilimlerden hukuk alanına ait bir terimdir.

Yukarıdaki terimlerin tümü, sosyal bilimler altında toplanmış ve çoğu herkes tarafından bilinen ve anlaşılabilir olanlardır. Günlük hayatın içindekileri ve kişileri gösteren Kaymaz, romanlarında da herkes tarafından anlaşılabilir ve bilinenler terimleri kullanması doğal gözükmemektedir.

2.3.5.5. Tıp Bilimine Ait Terimler

Diyabet: “Şeker hastalığı.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 673).

“ ‘Niyeymiş?’ diye çıkıştı **diyabetli** hayalet.” (UBDM, 296).

DNA: “Deoksiribonükleik asit.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“...erkeği erkek yapan ‘Y’ kromozomunun erkek vücudunda bulunan ‘erkek hücrelerindeki’ toplam **DNA** sayısının taş çatlasa kırkta biri olduğudur.” (KÜ, 7).

Gen: “DNA üzerinde belirli bir baz dizisi uzunluğundan meydana gelmiş, bir polipeptit zincirinin veya bir RNA zincirinin üretiminden sorumlu ve bu sentezleri düzenleyen bir regülatör ve bir operatör bölge içeren DNA parçası.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“Onunla birlikte hücreleri, **genleri**, DNA’ları, ona dair ne varsa alayı sapıtır.” (KÜ, 11).

Guatr: “Boyundaki tiroit bezinin aşırı büyümesiyle beliren bir hastalık.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 972).

“Erzurumlu Teyze’nin yumuk gözleri **guatr** krizi tutmuş gibi fırladı yuvalarından...” (UBDM, 296).

Homolog: “Kökteş, benzeş.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“Kadınlar iki ‘X’, erkekler bir ‘X’ bir de ‘Y’ kromozomu taşırlar. Yirmi üç **homolog** çiftten oluşmak şartıyla.” (KÜ, 7).

Kordon: “Bağ.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“...gene **kordonun**, bebeğin göbeğine en yakın olan kısmına bastı, sonra eğildi...” (F, 14).

Narkoz: “Kimi ilaçlarla yapay olarak sağlanan ve vücutta bir veya birkaç görevin azalmasına yol açan uyku durumu.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 1750).

“**Narkoz?** O da neyin nesiydi şimdi? Nereden çıkmıştı? Ne demekti? ” (ACY, 18).

Plasenta: “Döleş.” (TDK Bilim ve Sanat Sözlüğü, 2018).

“Açıkladı: ‘Doğumda **plasantayı** yemesi gerekir annenin. Bu, onun karnındaki yavruları besleyebilmek için koruyup biriktirdiği can özüdür.’ (F, 15).

Stres: “Heyecan, soğuk, hastalık, cerrahi müdahale, travma şoku vb. etkenlerin organizmanın varlığını tehdit eden saldırısının sebep olduğu bozukluk; bu saldırıya karşı organizmanın fizyoloji, metabolizma ve davranış alanında gösterdiği tepki.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 2193).

“Öfke, **stresin** dış basıncına içten karşı koyan bir iç basınçtır zira...” (KT, 28).

Tahlil: “Teşhis amacıyla sıvular ve dokular üzerinde yapılan kimya, bakteriyoloji, sitoloji, seroloji ve histolojiyle ilgili incelemelerin tümü. Analiz.” (Ansiklopedik Sözlük, 1994: 2251).

“Bu yaştan sonra ıslak yatakta uyanmaktan bahsediyorum sana. Vıdı vıdıyı kes de, **tahlil** mi yaptırıyorsun...” (Z, 16).

Yukarıdaki terimlerin tümü, tek başlık altındaki tıp alanına aittir.

Tıp terimleri de çoğunlukla anlaşılması için uzmanlık gerektiren terimlerdendir; Kaymaz daha çok insanlar tarafından anlaşılan ve bilinen bu alandaki terimleri kullanmıştır.

2.3.5.6. Dini Terimler

Cami: “Müslümanların bir araya geldikleri ve içinde bireysel ya da topluca ibadet ettikleri yer.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“Bir cami vardı ötelerde. **Camiden** daha çok namazgâh. Tam ortasından çıkmış kısacık minaresi ekseni gibi duruyordu.” (KÜ, 18).

Cebrail: “Müslümanlıkta, peygamberlere vahiy getiren melek.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“**Cebrail**, önce diğer büyük melekleri, sonra da biz küçük melekleri topladı bir kere daha.” (ACY, 108).

Cennet: “Dinsel inanışa göre bu dünyada iyi, doğru ve güzel iş yapan inançlı insanların, öldükten sonra gidecekleri ve ödüllendirilecekleri yer.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“...**Cennet**'in en büyük meleği Azazil'in o görkemli ayaklarının altında fena halde ezileyazdılar.” (ACY, 18).

Dua: “İnsanın bütün içtenliğiyle şükran, dilek, bağışlanma, hoşnutluk kazanma amacıyla Tanrı'ya yönelerek içsel, sözel ve eylemsel boyutlarda onunla kurduğu özel iletişim.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“ ‘Onu sormuyorum be. Rahmetliye ne okudun diyorum. **Dua** olarak.’ ” (SŞ, 531).

Günah: “Tanrı'nın buyruklarına aykırı olan, öte dünyada cezayı gerektiren, Tanrı'nın hoşnut olmadığı söz, iş ve davranış.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“Her masum **günaha** koşar... sen buna küfür dersin.” (DH, 7).

İman: “Bir dinin, Tanrı'nın peygamberleri aracılığıyla bildirdiği temel ilke ve kurallarının doğruluğunu onaylama, bunlara gönülden inanma ve bunları dil ile ifade etme.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“Dinsiz **imansız** bir ateist olarak ise şöyle: Evren, kendi dokusuna kimi ne zaman katacağına kendi karar verir.” (DH, 12).

Minare: “Ezan okumak amacıyla taş, tuğla ya da ahşap malzemeden yapılan, camiye bitişik, ince, yüksek, kule biçimindeki mimari öge.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“Bir cami vardı ötelerde. Camiden daha çok namazgâh. Tam ortasından çıkmış kısacık **minaresi** ekseni gibi duruyordu.” (KÜ, 18).

Namaz: “İslam'da, Tanrı'ya duyulan sevgi ve şükran duygularını göstermek, Tanrı ile iletişim kurmak amacıyla günün belli zamanlarında belirli bedensel devinimlerle yapılan ibadet; İslam'ın beş temel koşulundan biri.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“...bir de , ‘Kurtlar kuşlar **namaza** durur,’ deyin de, tövbe estağfurullah, olsun bitsin.” (GA, 42).

Peygamber: “İslam'da, Tanrı'nın insanlar arasından özel olarak seçtiği, kendisine vahiy gönderdiği, insanları uyarmak, aydınlatmak, müjdelemek ve doğru yola çağırarak için görevlendirdiği elçi.” (TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2018).

“...ama, ben bir baba olarak, seni, Allah'ın emri, **peygamberin** kavliyle kızıma almaya geldim...” (L, 46).

Yukarıdaki terimlerin tümü, tek başlık altında din bilimi alanına aittir.

Namaz, minare ve cami terimleri, doğrudan İslamiyet'le bağlantılı terimlerdir. Diğerleri ise tüm dinlerde bulunabilecek terimlerdenidir. Kaymaz, farklı insan ilişkileri, diyalogları vb. sunduğu romanlarında dini terimleri kullanmıştır.

Alt başlıklarda, açıklamasıyla birlikte on adet terim ve her terimin altında romanlardan alınan örnek cümleler bulunmaktadır. Romanlarda burada verilen örnek terimlerden daha başka ve daha çok terim bulunmaktadır; ancak bunların hepsini bu çalışmada vermek mümkün olmadığından her romandan on terim alınmıştır. Bu terimler alınırken romanların ilk sayfalarından itibaren seçilmeye başlanmış, bütün romanlarda bu işlem yapıldıktan sonra aynı olan terimler ayrılmıştır. Aynı terimlerin yerine tekrar romanlara dönülmüş, romanlar hangi sayfada bırakıldıysa aynı yerden başlayarak tekrar farklı terimler seçilmiştir. Böylece farklı yüz on terim elde edilmiştir. Bu terimler incelenerek gruplandırılmış ve altı gruba ayrılarak verilmiştir. Bu yüz on terimden sınıflandırma yapılırken dışarıda kalanlar da olmuştur; çünkü bunlar gruplandırılma yapılmaya çalışılırken ayrı bir başlık için yeterli örnek bulunamamıştır. Burada temel alınan kısas, her başlık altında on örnek bulunmasıdır. Romanlardan da farklı on örnek alınmıştır. Yukarıda gruplandırılmaya girmeyen veya fazla olarak nitelendirilen diğer terimler şunlardır:

Sosyal Bilimler Alanında Değerlendirilebilecek Olanlar:

- Dogma (DH, 8)
- Dolar (L, 37)
- Tescil (KT, 11)
- İstimlak (KT, 18)
- Ego (DH, 12)
- Faiz (DH, 29)
- Bulvar (DH, 19)
- Minyatür (GA, 11)
- Diplomasi (GA, 11)
- Diplomat (GA, 11)

- Paradoks (K, 20)
- Cumhurbaşkanı (SŞ, 27)
- Başbakan (SŞ, 27)

Dilbilim Alanında Değerlendirilebilecek Terimler

- Tezat (Z, 10)
- Devrik (ACY, 17)
- İsim (K, 15)
- Misal (K, 15)

Fen ve Matematik Alanında Değerlendirilebilecek Terimler

- Buharlaşıma (L, 37)
- Demir (K, 369)
- Kromozom (KÜ, 7)
- Mıknatıs (K, 369)
- Mide (Z, 7)
- Anason (KÜ, 13)
- Reaksiyon (UBDM, .173)
- Trigonometri (UBDM, 178)
- Hidrojen (UBDM, 183)
- Oksijen (UBDM, 183)
- Doğalgaz (KT, 35)
- Kömür (F, 77)

Spor Alanında Değerlendirilebilecek Terimler

- Antrenör (KT, 51)
- Hakem (F, 13)
- Güreş (F, 13)
- Defans (UBDM, 173)

Mühendislik Alanında Değerlendirilebilecek Terimler

- Ahşap (Z, 6)
- Alarm (Z, 15)
- Dizel motoru (GA, 19)
- Fidan (GA, 19)
- Levye (DH, 15)

Tıp Alanında Değerlendirilebilecek Terimler

- Felç (L, 37)
- Kuduz Aşısı (L, 38)
- Tahlil (Z, 16)
- Gazlı bez (F, 45)
- Neşter (DH, 23)
- Ergenlik (GA, 20)
- Ambulans (K, 15)
- Enfarktüs (SŞ, 27)

Görüldüğü üzere, söz varlığının bir ögesi olan terimlerin romanlarda farklı bilimlere ait örneklerine rastlanmıştır. Terim anlamlı kelimeler veya terimler, günlük dil kullanılan bu romanlarda sayıca ikilemeler, kalıp sözler gibi diğer söz varlığı öğelerine göre daha azdır; ancak roman sayısının on bir olmasından dolayı terimler de altı başlığa ayrılmış ve bunlara örnek gösterilmiştir.

Kaymaz eserlerinde kullandığı terimlerin anlam ve içeriğine de hâkimdir. Örnekler ve bağlam içerisindeki kullanımları, terimlere hâkim olduğunun bir göstergesidir. Başarılı bir öğrenci olması ve birden fazla üniversitede eğitim görmesi, üniversite öncesi öğrencilik yıllarında başarılı bir eğitim hayatı geçirmesi ona bu alt yapıyı hazırlamıştır denebilir. Bunun yanında, girdiği çevrelerden veya edindiği arkadaş çevreleri, diğer meslek gruplarından çevresi; ona bu bilgileri edindirmesi açısından ihtimal dâhilindedir. Tıp terimlerini muhatap olduğu veterinerlerden, coğrafyayı liseden, din bağlamı kelimeleri çevresinden, ailesinden ve Konya'dan, sosyal bilimleri üniversite eğitiminden, fen ve matematiği okul ve günlük yaşamından ve son olarak mühendislik terimlerini yine çevresinden ve günlük hayattan edinmiş olduğu yorumları yapılabilir.

2.3.6. İkilemeler

İkilemeler, Doğan Aksan'ın söz varlığı öğeleri içerisinde yer almamıştır; ancak hayatta konuşma dilinde sık kullanılan kelime gruplarındandır. İkilemeler, birden fazla kelimedenden oluşurlar. Tanımı; “Aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki veya daha çok kelimenin bir tek kelime gibi anlam göstermek üzere yan yana gelmesine denir.” (Korkmaz, 1992: 82). Görüldüğü üzere, birden çok kelimeyle oluşması ve en önemli özelliklerinden biri olan tek bir kelime gibi anlam vermesi, ikilemelerin vurgulanması gereken unsurlarındandır. İkilemelerle ilgili; “İkilemeyi oluşturan kelimelerin en önemli özellikleri ses benzerliğine sahip olmalarıdır. Ses benzerlikleri; ilgili kelimelerin önünde, sonunda veya ortasında bulunabilir.” (Aktan, 2010: 2) görüşü önemlidir. Bu yüzden, bir kelime grubu ikileme diye adlandırılmak isteniyorsa, bu kelime grubunun ses benzerliği özelliği ölçüt alınır. Deyimler de çoğunlukla birden çok kelimedenden oluşur; ancak bu kelimeler arasında ses benzerliği gibi bir durum söz konusu değildir. Ses benzerliği mevzusu, ikilemelerde en önemli ölçütlerden biridir.

İkilemeler konusunda pek çok araştırma ve çalışma yapılmıştır. Bu araştırmacılarından Vecihe Hatipoğlu ikilemeler hakkında;

“İkileme, Türkçenin bilinenden çok daha önemli bir özelliğidir. Türkçede ikileme konusu o kadar yaygın, örnekleri o kadar çoktur ki başka dillere bakarak, olayın ayrıca ele alınmasından, inceden inceye bütün örnekleriyle saptanmasından vazgeçilemez. Çünkü ikileme olayı, yapı bakımından Türkçenin temellerine kadar inen bir özelliktir. Türkçenin yapısı başlı başına ele alınca ikileme olayının önemi ortaya çıkar. İkileme Türkçenin zenginliğidir, yaratma gücüdür. İkileme Türkçenin yüzyıllar boyunca ilişki hâlinde bulunduğu Sanskritçe, Farsça, Arapça, Fransızca gibi dillerde az bulunan bir özelliktir.” (Hatiboğlu, 1981: 9) şeklinde ifadeler kullanmıştır.

Hatipoğlu, ikilemelerin bilinenden çok daha önemli bir durumda olduğundan bahseder; çünkü ikilemenin geçmişi Türk dilinin tarihinde oldukça gerilere uzanır.

İkilemeler, cümlelerde daha çok sıfat veya zarf konumunda olurlar. İsim veya başka bir görevde oldukları örnekler de vardır. Sıfat ve zarf konumundayken anlatımı güçlendirir ve zenginleştirir. Bir durum anlatılırken -isim veya eylem olsun- önüne geldiği şeyi vurgular, dikkati o noktaya çeker ve anlatılmak istenen mesajı daha güçlü verir. Bu yüzden, ikilemeler de Türkçenin zenginliğini ve gücünü gösteren öğelerdendir. Ayrıca, eski ve yeni metinlerde, ikilemelerle karşılaşılır. Bu da yine ikilemelerin gücünü ve çeşitliliğini ortaya koyar. Leyla Karahan'ın “Türkçe'nin Söz Dizimi” adlı eserinde, ikilemelerin özellikleri;

a) Grupta yer alan kelimeler arasında hem şekil, hem de anlam ilişkisi vardır.

b) Tekrarlar, anlamı kuvvetlendirir; nesne ve harekete çokluk, süreklilik ve beraberlik anlamı kazandırır.

c) Bağlama ve çekim edatları dışında bütün kelimelerle tekrar grubu kurulabilir. Ünlemler, tekrara elverişli kelimelerdir.

d) Grubu meydana getiren unsurlar çekim eki taşıyabilir

e) Grup içindeki kelimeler, eş görevlidir. Genellikle kelimeler arasında belirli bir ses düzeni bulunur. Bundan dolayı, tekrar gruplarının birçoğunda unsurların yeri değiştirilemez.

f) Grupta yer alan kelimelerden biri, zaman içinde tek başına kullanımdan düşmüş olabilir.

g) Tekrar grupları, söz dizimi içinde isim, sıfat, zarf ve fiil görevi yapar.

h) Bu grupta her unsur kendi vurgusunu taşır. Kelimeler arasına virgül konamaz.” (Karahan, 2009: 60-62) şeklinde ana hatlarıyla sıralanmıştır.

İkilemelerin oluşum şekilleri farklıdır. İkilemeyi oluşturan iki kelimenin anlam yönünden birbiriyle ilişkili veya ilişkisiz olma durumu vardır. İkilemeler üzerinde çalışma yapan isimlerden olan Mehmet Ali Ağakay, ikilemeleri anlam bakımından;

“1. Eş anlamlı,

2. Yakın anlamlı,

3. Karşıt anlamlı,

4. Anlamca ilişkili,

5. Anlamca ilişkisiz,

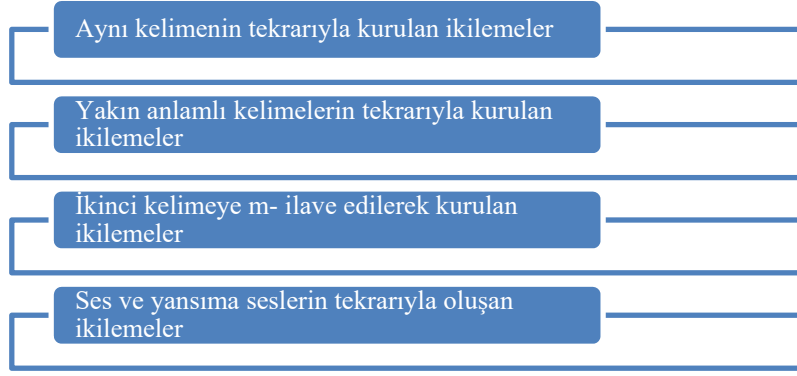
6. Koşuklardan biri anlamsız,

7. Koşuklardan ikisi anlamsız.” (Ağakay, 1954: 97-104) olarak ana başlıklarla yedi gruba ayırmıştır.

Benzer çalışmalar yapan başka araştırmacılar da vardır. Araştırmacılardan bazıları, ikilemeler yerine tekrar öbekleri, ikizleme gibi başka ifadeler de kullanır. İkilemeler romanlar üzerinden tarama yapılırken en çok karşılaşılan kelime gruplarındandır. Bu yüzden, ikilemeler Kaymaz’ın söz varlığı içerisinde değerlendirilmiş ve sayıca çokluğundan ötürü bu kelime grubunun hepsini vermek mümkün olmamıştır. Romanların taranması sonucu alınan veriler doğrultusunda, bir sınıflandırma yapılmış ve bu sınıflandırma yapıldıktan sonra her romandan ikişer örnek verilmiştir.

İkilemeler, eldeki verilere dayanarak dört gruba ayrılmıştır. Bu sınıflandırma aşağıdaki gibi somutlaştırılabilir:

Şekil 8: İkilemelerin Sınıflandırılması

Dört gruba ayrılan ikilemeler, romanlardan alınan örneklerle gösterilecektir.

2.3.6.1. Aynı Kelimenin Tekrarıyla Kurulan İkilemeler

Açık açık

“...sıkıldığını da açık açık söylerdi...” (GA, 9).

İkileme, zarf görevindedir.

Ağır ağır

“...malum pazarlığı birinci viteste ağır ağır seyran ederekten tamamlıyor...” (DH, 14).

İkileme, zarf görevindedir.

Ağlaya ağlaya

“Kemal ağlaya ağlaya sedirden inip odanın ortasına kaçarken...” (UBDM, 10).

İkileme, zarf görevindedir.

Azıcık azıcık

“...bu gene üsteleyince azıcık azıcık almaya başlar gibi oldu...” (SŞ, 16).

İkileme, zarf görevindedir.

Boş boş

“...boş boş bakıp dururken Cavidan’ın bet sesiyle kendime geldim.” (KT, 9).

İkileme, zarf görevindedir.

Buharlaya buharlaya

“Camı buharlaya buharlaya söylendi.” (UBDM, 9).

İkileme, zarf görevindedir.

Buram buram

“Buram buram merhamet kokan, başka hiçbir art niyet taşımayan...” (KT, 8).

İkileme, zarf görevindedir.

Deyip deyip

“ ‘Dur anam, sen çocuk büyütmedin, bilmezsin.’ deyip deyip...” (K, 21).

İkileme, zarf görevindedir.

Dolaşa dolaşa- koklaya koklaya

“Blokların önüne ardına dolaşa dolaşa, yeri göğü kızanda it gibi koklaya koklaya aramaya başlamıştı arkadaşını.” (F, 11).

İkileme, zarf görevindedir.

Eze eze

“Toprağı çıplak ayaklarımla eze eze ilerlemeye devam ettim.” (KÜ, 21).

İkileme, zarf görevindedir.

Fellik fellik

“... hem aman bulaşmasın diye fellik fellik kaçılırdı.” (DH, 9).

İkileme, zarf görevindedir.

Ferah ferah

“... kol kola gelen ferah ferah rezil rüsva olma, buna rağmen kendini dokunulmaz zannetme, isteseymiş uçacakmış gibi...” (KÜ, 11).

İkileme, zarf görevindedir.

Hayran hayran

“Hayran hayran baktı kadına.” (GA, 13).

İkileme, zarf görevindedir.

Işıl ışı

“... ışıl ışı bir gülümseyişle aşağıya, platoya bakmaya başlamıştı bile.” (ACY, 7).

İkileme, zarf görevindedir.

Kımıl kımıl

“... kımıl kımıl böcek dirileri vardı.” (Z, 5).

İkileme, sıfat görevindedir.

Kubuz kubuz

“... bizim itleri orada kubuz kubuz oturur görünce de aklı üstünden gitmişti.” (SŞ, 19).

İkileme, zarf görevindedir.

Kullanıla kullanıla

“... kullanıla kullanıla kasabın et tahtası misali örselenmiş, kıymıklanmış büyük ahşap masaya vurdu.” (Z, 6).

İkileme, zarf görevindedir.

Kuzu kuzu

“Kuzu kuzu bayılıyodun gitsin haliyle.” (K, 10).

İkileme, zarf görevindedir.

Ters ters-Gancık gancık

“Hee... ‘gancık gancık,’ öteki taksicilere ters ters baktı.” (L, 7).

İkileme, zarf görevindedir.

Yılışık yılışık.

“...memurun suratına yılışık yılışık sakız patlatıp...” (ACY, 15).

İkileme, zarf görevindedir.

Yukarıdaki ikilemelerden sadece biri (kımıl kımıl örneği) hariç, cümlede zarf görevinde kullanılmışlardır. Zarflar fiilleri, fiilimsileri niteleme durumunda olduğundan Kaymaz da cümlede bu şekilde kullanmıştır.

2.3.6.2. Yakın Anlamlı Kelimelerin Tekrarıyla Kurulan İkilemeler

Ağzını burnunu

“... lösemili taklidi yaparak ağzını burnunu kirli bir maskeyle sarmalayıp başını kazıtmış...” (Z, 35).

İkileme, isim görevindedir.

Akıllı uslu

“Bir tanecik Foto kalmıştı akıllı uslu, o da bizimle vakit geçirdiğinden daha çok kloş etekleriyle, abiye bluzlarıyla vakit geçiriyordu.” (SŞ, 13).

İkileme, zarf görevindedir.

Alalı bebeli

“Alalı bebeli olanı Demet...” (KÜ, 25).

İkileme, zarf görevindedir.

Ana avrat

“... arabadan atlayıp trafiği daha da kilitleyerek birbirlerine ana avrat söven sürücülerin küfür-sinkaflarına...” (Z, 35).

İkileme, zarf görevindedir.

Aşk meşk

“... dinlemek zorunda mı senin aşk meşk hayatını?..” (KT, 44).

İkileme, isim görevindedir.

Ayan beyan

“Hareket ediyorlardı. Ayan beyan.” (KÜ, 20).

İkileme, zarf görevindedir.

Belini böğrünü

“... belini böğrünü ısıtmakta olan Lucky’ye adeta nefretle baktı.” (L, 9).

İkileme, isim görevindedir.

B.k sidik

“... b.k sidik temizlemekten iflahı kesiliyor...” (K, 23).

İkileme, isim görevindedir.

Çiş kaka

“...üst kattan bodrum kata her bulduğu yere çiş kaka yapmasını mı istersin...” (F, 35).

İkileme, isim görevindedir.

Dağ bayır

“Sokak çocuğu doludur dağ bayır.” (K, 17).

İkileme, isim görevindedir.

Dam saçak

“Her dam saçak buz tutmuş.” (KT, 55).

Tekrar öbeği, isim görevindedir.

Delik deşik

“...elindeki delik deşik olmuş yamaya, onu neresine yamayacağını düşünerek bön bön bakıyordu.” (L, 10).

İkileme, zarf görevindedir.

Derli toplu

“Sevim Hanım, ince-uzun, derli-toplu, tertemiz, pırıl pırıl ama yopyoksul mutfakta dön o yana dön bu yana...” (Z, 38).

İkileme, zarf görevindedir.

Eksiksiz gediksiz

“Ben soracağım sen de dosdoğru cevap vereceksin. Eksiksiz gediksiz.” (UBDM, 148).

İkileme, zarf görevindedir.

Eşe dosta

“... biz de bakınalım sağa sola, eşe dosta danışalım...” (SŞ, 18).

İkileme, isim görevindedir.

Ezik büyük

“Sabır, ezik büyük, kuru kavruk bir sığıntılık, uyuntuluk değil, bilakis haşmetli, azametli, fevkalade bir dikiliş, bir diriliş, bir şahlanıştır.” (ACY, 17).

İkileme, sıfat görevindedir.

Gittiğine gideceğine

“... gittiğine gideceğine pişman olur, sinemadan kaçmak için, devre arasını zor ederdi.” (GA, 43).

İkileme, isim görevindedir.

Güle oynaya

“Güle oynaya döndüler evlerine.” (GA, 33).

İkileme, zarf görevindedir.

İpe sapa

“...deli dediği de hiç ipe sapa gelmediğine, hatta ipteki kırmızı donlara hareket çektiğine göre, psikiyatri ne bilecekti dışarıdaki anormallerden hangisi deli hangisi dahi?” (DH, 11).

İkileme, isim görevindedir.

İşetip s.çirtip

“...oğlanların pipişine dil atıp gıdıklayıp işetip s.çirtip “çiş veya kaka” namına ne çıktıysa yalayıp yutuyordu şifa niyetine.” (F, 37).

İkileme, zarf görevindedir.

Köşe bucak

“Hem ayağının tozuna yüz sürmek için köşe bucak kovalanır, hem aman bulaşmasın diye fellik fellik kaçılırdı.” (DH, 9).

İkileme, zarf görevindedir.

Kuru kavruk

“Sabır, ezik büzük, kuru kavruk bir sığıntılık, uyuntuluk değil, bilakis haşmetli, azametli, fevkalade bir dikiliş, bir diriliş, bir şahlanıştır.” (ACY, 17).

İkileme, isim görevindedir.

Şunun bunun

“...şunun bunun ilgisi yoktu uzak yakın.” (Z, 17).

İkileme, isim görevindedir.

Örneklerdeki ikilemeler; zarf, sıfat ve isim görevlerini taşırlar. Kaymaz, günlük diyaloglarda da sık kullanılan tekrar öbeklerini kullanarak söylemek istediğini daha güçlü vermeye ve biraz da abartma havası katmaya çalışmıştır denebilir.

2.3.6.3. İkinci Kelimeye “m-” İlave Edilerek Kurulan İkilemeler

Acaba macaba

“Şimdi veya sonra , acaba macaba demiyosun ilelebet.” (F, 54).

İkileme, isim görevindedir.

Ameliyat mameliyat

“Bak o kadar ameliyat mameliyat derken aslanlar gibi odasındaydı işte şimdi...” (DH, 47).

İkileme, isim görevindedir.

Arabalı marabalı

“Şöyle zengince bir şirkette arabalı marabalı bir güvenlik müdürlüğü falan. Ayarlayabilirsek bakalım...” (SŞ, 44).

İkileme, sıfat görevindedir.

Aşı maşı

“İki haftaya kalmadan gitti adam...aşı maşı kar etmedi...” (L, 88).

İkileme, isim görevindedir.

Bahşiş mahşiş

“Bir kere kuralları çiğnese ne olurdu? Belki bahşış mahşış? ” (GA, 170).

İkileme, isim görevindedir.

Bekar mekar

“Bekar mekar...Bana ne!..” (UBDM, 12).

İkileme, isim görevindedir.

Beste meste

“ ‘Zor yaparsın sen benle beste meste. Bekle!’ ” (F, 56).

İkileme, isim görevindedir.

Cılız mılız

“Yoksa, hani diyorum, cılız mılız öksürecek olsan derim ki; ciğerler elden gidiyor.” (Z, 67).

İkileme, zarf görevindedir.

Cinayet minayet

“ ‘Bir şey olur, cinayet minayet olur, şahit yazarlar, ipimiz pazara çıkar,’ dedi.” (L, 184).

İkileme, isim görevindedir.

Etek metek

“ ‘Bayaa oğlan mı yani? Etek metek giydirmeyecek miyiz?’ ” (K, 17).

İkileme, isim görevindedir.

Hayat memat

“Onca hayat memat işi yapıp bir de assolist gibi etrafa gülücük dağıtmak zorunda değildi değil mi? (DH, 42).

İkileme, isim görevindedir.

Hayvan mayvan

“Hayvan mayvan kalmadı. Hepsi gitti.” (ACY, 204).

İkileme, isim görevindedir.

Hayvan mayvan

“Hayvan mayvan amma, insandan insan tövbeler olsun!..” (GA, 173).

İkileme, isim görevindedir.

Işık mışık

“Meraktan ölüyordu ama gene ışık mışık görürüm de cayıp geri girerim diye...” (UBDM, 20).

İkileme, isim görevindedir.

İhtiyaç mihtiyaç

“... ihtiyaç mihtiyaç oldu muydu 133’ün önünü iki uçtan kesebileceklerdi.” (SŞ, 73).

İkileme, isim görevindedir.

İt mit

“Beni alakadar etmez... İt mit...” (KT, 32).

İkileme, isim görevindedir.

Kavgadan mavgadan- Köpekten möpekten

“Kavgadan mavgadan, köpekten möpekten korkmazdı Ömer bir kere.” (KÜ, 108).

İkilemeler, isim görevindedir.

Lavman mavman

“ ‘Bu Veysel lavman mavman diye tutturur, aman diyim!’ ” (K, 33).

İkileme, isim görevindedir.

Naziktir maziktir.

“Naziktir maziktir, inceliği kendisine yakıştırmayı pek bilir...” (KT, 42).

İkileme, isim görevindedir.

Sünnet münnet

“Yalnız, bana bak, bugün sünnet münnet var mıydı? ” (Z, 34).

İkileme, isim görevindedir.

Bu gruptaki İkileme daha çok isim görevinde kullanılmıştır. Buradaki ikilemeler de tamamen konuşma dilinden aktarılmıştır. -m ilave eklenerek yapılan ikilemelerde Kaymaz, ikilemeyi oluşturan ikinci kelimeye –m ilave ederek ilk kelimenin benzeri ya da fazlası anlamında bir kullanım sergilemiştir.

2.3.6.4. Ses ve Yansıma Seslerin Tekrarıyla Kurulan İkilemeler

Cart curt

“Yüzünü buruşturmamaya çalışarak cart curt sesler çıkarmaya devam eden melecige platoyu gösterdi.” (ACY, 11).

İkileme, zarf görevindedir.

Cayır cayır

“İki gün sonra, cayır cayır yanan bir sesle tekrar aramıştı İhsan onu.” (GA, 43).

İkileme, zarf görevindedir.

Cızır cızır

“Sesi, sobanın üstüne damlamış su gibi cızır cızır buharlaşıyordu.” (ACY, 12).

İkileme, zarf görevindedir.

Ciyak ciyak

“Dönüp ciyak ciyak meme arayan Sarıbilli’ye hırladı.” (F, 39).

İkileme, zarf görevindedir.

Çatır çutur

“...tren rayları çatır çutur genişliyordu.” (KÜ, 38).

İkileme, zarf görevindedir.

Garç gurç

“... dolanacak garç gurç, bu da sabahımı kabusa çevirecek...” (UBDM, 23).

İkileme, zarf görevindedir.

Gurk gurk

“Odada çınılıyordu baksana gurk gurk.” (DH, 72).

İkileme, zarf görevindedir.

Gürül gürül

“...babasını razı edecez diye, gürül gürül çalıştık, bi tane çocuk yaptık...”
(L, 14).

İkileme, zarf görevindedir.

Haşır huşur

“... klasörünü haşır huşur karıştırıp içinden bir deste kağıt çıkartarak...”
(KT, 74).

İkileme, zarf görevindedir.

Hırıl hırıl

“ ‘Bana bak...’ dedi hırıl hırıl, kesin Naim’in tezgâhıydı bu...” (K, 42).

İkileme, zarf görevindedir.

Hışır hışır

“...ağzını Japon balığı gibi açıp kapatarak hışır hışır soluklanıyor...” (Z, 10).

İkileme, zarf görevindedir.

Homur homur

“ ‘Bilirim ben o dalmaları,’ dedi homur homur.” (K, 47).

İkileme, zarf görevindedir.

Kah kah

“Zila kah kah gülüyordu.” (SŞ, 24).

İkileme, zarf görevindedir.

Kıkır kıkır

“Kıkır kıkır güldü.” (UBDM, 24).

İkileme, zarf görevindedir.

Kıtır kıtır

“Yatırıp kıtır kıtır doğradılarsaydı çocuğu? ” (DH, 81).

İkileme, zarf görevindedir.

Löp löp

“...kalın yap tabakaları löp löp sesler çıkararak döşemeye düştü.” (Z, 12).

İkileme, sıfat görevindedir.

Mırlaya mırlaya

“Vakit kaybetmeden harekete geçerek, mırlaya mırlaya sokuldum.” (KT, 49).

İkileme, zarf görevindedir.

Pat pat

“... sarı, uzun tüylü kuyruğunu yere vurmaya başlamışmış pat pat...” (GA, 14).

İkileme, zarf görevindedir.

Şak şak

“... bir edayla sol avucunun içine şak şak vuran, arada bir yanından geçtiği radyatör peteklerine tırrrrt diye sürttüren...” (KÜ, 9).

Tekrar öbeği, zarf görevindedir.

Şırl şırl

“... şırl şırl döküyordu gözünün yaşını.” (SŞ, 26).

İkileme, zarf görevindedir.

Voç voç

“Nası pörsümüycek, fena emiyodular voç voç.” (F, 17).

İkileme, zarf görevindedir.

Zart zart

“...sıçıncaya kadar zart zart salar hep!” (L, 6).

İkileme, zarf görevindedir.

Yukarıda gösterilen örneklerdeki ikilemelerin tümü, zarf görevindedir. Bu ikilemeler de konuşma dilinden birer parçadır. Kaymaz ses ve yansıma sesleri, ikileme şeklinde kullanarak bunları daha çok vurgulamıştır ya da abartmak için tercih etmiştir.

İkilemelerin konuşma dilinde sık kullanılması, romanlarda da Kaymaz'ın ikilemelere sıkça başvurması romanlarda günlük dil kullanıldığına bir ispat sayılabilir. İkilemeler, cümlede niteleme sıfatı veya durum zarfı gibi görevlere girerler. Böylece ifade edilmek istenen durum, daha da vurgulanarak ortaya konulur. Örneğin, ikilemeler ses ve yansıma seslerden oluşan örneklerde; sesin derecesini, şiddetini veya nasıl bir ses olduğunu vurgulayarak dikkati cümlenin bu noktasına çekmiştir. İkilemeler nasıl olursa oluştun cümlede bir vurgu veya ikilemenin olduğu noktada bir dikkat durumu oluşturur. “Ağlaya ağlaya sedirden inip..., çatır çutur genişliyordu, kakır kakır gülüyordu, çığlık mığlık koptuğu yoktu...” gibi örneklerde de bu durum görülmektedir.

İkilemelere ait grupların altında her romandan ikişer örnek bulunmaktadır. Romanlarda sıkça karşılaşılan ikilemelerden bu çalışmada toplam seksen sekiz ikileme kullanılmış ve her ikileme romanlardan alınan örnek cümlelerle birlikte verilmiştir. İkilemelerin bu çalışmada gösterildiğinden daha fazla olduğu düşünüldüğünde Kaymaz'ın ikileme kullanımına hâkim olduğu söylenebilir.

2.3.7. Din İçerikli Sözler

Din içerikli sözler, söz varlığı konusunda çalışma yapan ve en bilinen isimlerden biri olan Doğan Aksan'ın “Sözvarlığının İçerdiği Öğeler” kapsamında yer almamıştır. Romanlar üzerinden yapılan taramalar sonucu bu sözler, sınıflandırmanın içine dâhil edilmiştir. Böyle bir sınıflandırmaya tabi tutulması ve ayrı bir başlık halinde ele alınmalarının nedeni, din içerikli kelimelerin romanlarda sayıca fazla kullanılmasıdır. Bu sayı dikkat çekici oranda olduğundan ayrı bir başlıkta ele alınmıştır.

Din içerikli kelimelerle kastedilen; Allah'ı hatırlatan, içerisinde Allah geçen, dinle ve İslamiyet'le ilgili olan ve Kuran'dan alıntı dualar gibi kelimeler veya kelime gruplarıdır. Romanlarda özellikle “*Allah cezanı versin, Allah'a şükür*” gibi Allah kelimesiyle başlayan birçok kelime grubu vardır. Din bağlamlı sözler, kalıp sözler ve terimlerin içinde de sınıflandırılabilir. Buradaki ayrı sınıflandırmanın sebebi, sayıca fazla olmaları ve bazılarının iki gruba da girmeyişinden kaynaklanır.

Bir çalışmada, bu çalışmada din içerikli sözler olarak ele alınanlara benzerleri ‘dini kalıp sözler’ olarak ele alınmıştır. “Dinî kalıp sözler, inanılan dinin etkisiyle dile sirayet etmiş kelime veya kelimelerin kalıplaşmasıyla oluşur. Kişinin ruhsal ve davranışsal yapısını oluşturan kaynaklardan biri olan din, aynı zamanda gündelik hayatta kullanılan dilin de kaynaklarındandır.” (Akın vd., 2018: 86). Bu çalışmada din bağlamı sözler, din denilince akla gelen ilk şeylerden olan dua ve beddualarla ilgili olarak sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Dua; “Dua, insanların genellikle zor zamanlarda inandığı tanrıdan veya varlıktan isteklerini, beklentilerini anlatan ifadelerdir.” (Akın vd., 2018: 86). Duaya dair başka bir tanım; “Dua, Tanrıya, herhangi bir tanrısal varlığa, ya da üstün bir şahsiyete yönelik hamd, şükran, rica, dilek veya tövbe içerikli yakarış.” (Güzel, 2008: 440)’tır. Dualar, günlük yaşamın bir parçasıdır; örneğin bir insan gece yatarken, bir işe başlarken, gündelik dini vazifelerini yerine getirirken vb. durumlarda dualara başvurur. Duayla ilgili; “Tarihte ilkelden bu yana, insanoğlu, bir işe başlarken ya da bir şeyin olmasını isterken inancı doğrultusunda tanrı kabul ettiği manevi varlığa karşı çeşitli ritüellerle yakarmış, dua etmiştir.” (Karakaş, 2017: 275) ifadeleri, insanların yüzyıllardır dualarla birlikte olduğunu gösterir. Beddua ise duanın tersi olarak düşünülebilir. Beddualar; “İnsanın şikâyet ettiği, beğenmediği, zarar gördüğü; kişi veya nesnelere karşı söyledikleri sözlerdir. Genellikle insanların öfkeli olduğu zamanlarda söylenen beddualarda belirli kişi veya varlığın zarar görmesini veya yok olmasını isteme arzusu ön plana çıkar.” (Akın vd., 2018: 87). Beddualar da dualar gibi günlük hayatın bir parçası olmuşlardır; çünkü tanımda belirtilen durumları bir insan her gün yaşayabilir ve böylece bir kişiye veya nesneye karşı beddua edebilir.

Kaymaz’ın romanları üzerinden örneklerle yapılan din içerikli sözler gruplandırması aşağıdaki gibi somutlaştırılabilir:

Şekil 9: Din İçerikli Sözlerin Sınıflandırılması

**Din
İçerikli
Sözler**

Dua niteliğinde olanlar

Beddua niteliğinde olanlar

Ne dua ne beddua niteliğinde olanlar

Üç farklı başlığa ayrılan din içerikli sözler; dua niteliğinde olanlar, beddua niteliğinde olanlar ve ne dua ne beddua niteliğinde olanlardır. Dua da beddua da dini çağrıştıran kelimelerdir. Romanlardan örnekler üzerinden yapılan gruplandırmayı dua ve beddua üzerinden değerlendirmek daha uygun görülmüştür.

2.3.7.1. Dua Niteliğinde Olanlar

Allah bağışlasın

“ ‘Allah bağışlasın...’ ‘Oha!’ diye geçirdi içinden.” (L, 12).

Yeni doğan bebekler için söylenir.

Allah bereket versin

“ ‘Allah bereket versin.’ dedi adam. ‘Daha iyi yerlere de göçmek nasip etsin.’ ” (UBDM, 11).

Bir şeyin çoğalması, artması için söylenir.

Allah canını almasın

“Hazreti Mübaarek. Hihhi. Ay Allah canını almasın Ramazaan. Gir kız gir.” (SŞ, 56).

“Allah seni kötü etmesin” anlamında söylenir.

Allah göstermesin

“ ‘Yok Allah göstermesin. Hayri gelesiyeye kadar.’ ” (K, 57).

Başa kötü bir olayın gelmemesi için söylenir.

Allah gözünü kör etmesin

“ ‘Allah gözünü kör etmesin e mi Selim! Ödümü patlattın ayol!’ ” (Z, 29).

Biri tarafından korkutulunca veya biri ummadık bir şey yapınca o kişi için kullanılır.

Allah güle güle oturmak nasip etsin

“ ‘Günaydın evladım. Allah güle güle oturmak nasip etsin...’ ” (UBDM, 26).

Yeni bir ev alındığında söylenir.

Allah hayıra çıkarsın

“ ‘Allah hayıra çıkarsın. Bir rüya gördüm...’ ” (Z, 19).

Olayın iyi, hayırlı vb. sonuçlanması için söylenir.

Allah mesut etsin

“... maşallah maşallah’tı canım, gözümüz yoktu, Allah mesut etsindi.” (K, 45).

İyi, mutlu, huzurlu olunması için söylenir.

Allah muhabbetinizi arttırsın

“Turna bozuldu- ‘Allah muhabbetinizi arttırsın. Hem arkasından konuş adamın, hem de sarıl ağla. Oh.’ ” (SŞ, 66).

İnsanların aralarındaki ilişkilerde, iyi olunması için söylenir.

Allah sana uzun ömürler versin

“ ‘Canına sağlık evladım...’ dedi, ‘Allah sana uzun ömürler versin.’ ” (UBDM, 27).

Bir kişinin uzun ömrü olsun diye söylenir.

Allah senden razı olsun

“Köprüden geçene kadar, ayıya akraba muamelesi çekecektik mecburen. ‘Allah senden razı olsun!’ dedim.” (KT, 18).

Kişinin Allah tarafından iyi bir kişi olarak görülmesi için söylenir.

Allah uzun ömür versin

“Birileri, Allah uzun ömür versin, ölmüşlerse de gani gani rahmet etsin...” (KÜ, 39).

Bir kişinin uzun ömrü olsun diye söylenir.

Allah’a şükür

“ ‘Rahmetliden beş yüz yetmiş beş bin lira maaşımız var Allah’a şükür,’ ” (DH, 28).

Yaşadığı durumdan dolayı Allah’a şükredilir. “Allah bu durumdan daha kötü etmesin” anlamı da taşır.

Allah’ın gücüne gitmesin

“Allah’ın gücüne gitmesin, uyuyor ve geçip gidiyordunuz belki.” (F, 65).

Yapılan veya söylenenden dolayı Allah’ı kızdırmamak veya alındırmamak için söylenir.

Allah’ın selamı üzerine olsun

“ ‘Evet. Cebrail söyledi. Allah’ın selamı üzerine olsun.’ ” (ACY, 109).

Bir kişiye karşı iyi niyet bildirirken Allah’ın da onun yanında olmasını dileyen bir sözdür.

Dua örneği

“Aynı duayı tekrar edip duruyorlardı. ‘Gufraneke Ya Rahman- Gufraneke Ya Rahman- Gufraneke Ya Rahman...’ ” (KÜ, 29).

İslamiyet'te cenaze yıkandıktan sonra söylenen bir duadır.

Elhamdülillah

“ ‘Var da komiserim elhamdülillah... Öyle deme şimdi ama...’ ” (DH, 66).

“Allah'a hamd olsun” anlamındaki Arapça sözdür.

Eyvallah

“Edep, buna ‘Eyvallah!’ diyebilmektir.” (DH, 7).

“Hoşça kal, Allahısmarladık” anlamlarındaki Arapça sözdür.

Hamd olsun

“ ‘Bunları bana bildiren Ulu Tanrı'ya hamd olsun!’ diye göğüs geçirdi.” (ACY, 18).

Bir durumdan ötürü, Allah'a şükür ederken kullanılır.

Hayırlı olmak

“... sana söylediklerimi tavsiye bilip de önemersen senin için daha hayırlı olur.” (ACY, 80).

“Bir şeyin iyisi olsun, Allah tarafından en iyisi gerçekleşsin” anlamlarında kullanılır.

Helal olsun

“Yirmi bir senedir çömez muamelesi yapıyolardı ya, helal olsun.” (SŞ, 70).

Başarılan durumu hak ettiğinde söylenir.

İnşallah

“ ‘Tüü! Alın! Zıkkım yiyin inşallah’ ” (Z, 11).

“Allah isterse olur” anlamında bir istek durumunda söylenir.

Maşallah

“ ‘Ana maşallah guzuma!’ dedi. Şirin diş diş olup gürleyince...” (F, 23).

İyi, güzel, başarılı vb. kimseye veya duruma karşı Allah tarafından nazardan korunması için söylenir.

Selamünaleyküm

“Lucky; ‘Selamünaleyküm’ diyen adamların üstüne atladı, yılıştı, sırnaştı.” (L, 6).

“İslamiyet’te, Allah’ın selamı üstüne olsun” anlamındaki dua niteliğinde bir selamlaşma sözüdür.

Tövbe

“Tövbe Allah’ım! AIDS diyordu yahu!” (K, 40).

İslamiyet’te bir şeyi bir daha yapmayacağına niyet edildiğinde Allah’a tövbe edilir.

Tövbe estağfurullah

“... iltifat ne kelime, hayranlık dolu, şiir gibi, tövbe estağfurullah, mevlit gibi sicil düşmezdi.” (GA, 41).

Bir hata veya yanlışlıkta bunu kabul edip bu davranışı bir daha yapmamaya niyet edildiğinde söylenir.

Vallahi billahi

“ ‘Deli bu kız ayol! Vallahi de billahi de deli.’ ” (Z, 28).

Söylenilen şeye “Allah şahit olsun ki” anlamı katarak çoğunlukla yemin anlamında söylenir.

Görüldüğü üzere, elli tane din bağlamı sözden en kalabalık olan grup, dua niteliğinde olan sözlerdir. Bu sözler tamamen günlük dile aittir ve Kaymaz da günlük hayat içindeki diyaloglarda bu sözleri kullanmıştır. Dua niteliğinde olanların fazla olması, bir başka ifadeyle olumlu anlam taşıyan din bağlamı sözlerin fazla olması, Kaymaz’ın karakterlerinde dini ve Allah kelimesiyle

başlayan sözlerin daha çok olumlu, güzel şeylerde hatırlandığıyla ilgilidir denebilir. Din bağlamında kullanılan bu sözler sadece din içerikli değildir. Olumluluk, doğruluk, iyilik temennilerini de içine alır. Dolayısıyla buradan hareketle Kaymaz, genel olarak iyi (olumlu) taraftadır.

2.3.7.2. Beddua Niteliğinde Olanlar

Allah belanızı versin

“ ‘Höt dedim! Allah belanızı versin!’ ” (Z, 11).

“Karşısındaki kişinin başına bela açılsın” anlamında kullanılan kötü duadır.

Allah canını alsın

“Allah canını alsın senin. Gülmesini bastırmak için zırantayla akrene getirdi konuyu.” (K, 74).

Karşısındaki kişinin “Allah cezasını versin” anlamında kullanılır.

Canı cehenneme

“ ‘Oyunun canı cehenneme!’ ” (GA, 38).

Bir durumun veya kişinin daha da kötü duruma düşmesinin ve bunun umurunda olmaması durumunda kullanılır.

Günahı boynuna

“Günahım boynumaydı ama sakın bu salak, benimle rahat rahat çıkmak için bu işe kalkışmış olmasındı?” (KT, 23).

“Bir kişinin yapılan işte suçu, kabahati varsa günahı onadır” anlamında kullanılır.

Hakkını haram etmek

“... çocuklarını zatürreeden koruyabilecek bir annenin haram ettiği hakkı...” (DH, 84).

İslamiyet'teki helal-haram anlayışına göre hakkı geçtiği bir kişiye bunu haram etmektir.

Beddua niteliğinde olan sözler, diğer iki gruba göre daha azdır. Bu sözler de günlük dilin parçalarındandır. Kaymaz'da bu sözlerin az olması, karakterlerinin konuşmalarında dinin (Allah'ın) olumsuz şeylerle çok da anılmadığı yorumu getirilebilir. Sonuçta, bakış açısı itibariyle olumlu taraf ağır basmaktadır.

2.3.7.3. Ne Dua Ne Beddua Anlamı Olanlar

Alimallah

“ ‘Alimallah, benim ceketlere böyle bi şey yapacak!’ ” (L, 6).

Karşı karşıya olduğun kişiye, doğru söylediğine inandırmak için “Allah da bunu bilir” anlamında kullanılır. Allah buna şahittir gibi bir ifade taşır.

Allah allah

“ ‘Of yaa Ender... Tamam yaa! Allah Allaah... Söz verdik işte.’ ” (F, 25).

Bir ünlem kelimesi olan Allah Allah, bir şeye can sıkılınca veya şaşırılınca kullanılır.

Allah aşkına

“ ‘Ne sayıklıyon Allah aşkına!’ ” (UBDM, 12).

Yalvarırken, ikna etmeye çalışırken vb. durumlarda karşıdaki kişiyi çözmek için Allah adı, Allah sevgisi anılır.

Allah bilir

“Sarıbilli ciyakladı; rüyasında ne görüyodu Allah bilir.” (F, 50).

Bir şeyden şüphelenildiğinde ya da emin olunmadığında bu durum için Allah bilir ancak anlamında kullanılır.

Allah büyük

“Plato, ‘Allah büyüktür!’ diye inledi.” (ACY, 53).

“Allah büyük” sözüyle bir şeyin olması konusunda umutlanırken veya sonucu belli olmayan bir şeyden sonuç beklenirken hayırlısı olsun diye umut verici olarak kullanılır.

Allah hakikati

“Allah hakikatinin yanında senin şahsiyetin nedir ki? ” (ACY, 105).

“Allah diye bir gerçek var ve en önemlisi de bu” anlamlarında kullanılır.

Allah’ı var

“Lucky, Allah’ı var, güzel köpekti.” (L, 6).

“Bu durum, şüphe götürmez doğruluktur, buna Allah da şahittir.” anlamlarında kullanılır.

Allah’ın kulu

“ ‘Bir Allah’ın kulunun da bana gördüğümün aksini anlatmaya cesaret edebileceğini sanmıyorum.’ ” (GA, 36).

Allah’ın kulu sözü, “Gerçek anlamda Allah’a kul olan birini” kasteder.

Allah’ını seversen

“Sonra da bi dudak ver Allah’ını seversen diye koridorun sonuna kadar kovalamıştı bunu.” (K, 79).

Bir işi birine yaptırmak için Allah’a olan sevgisini ne sürerek işi yaptırmaya ikna ederken kullanılır.

Allah’ın sevgili kulu

“Allah’ın sevgili kulu abi... Allah’ın özel kulu... Kız desem değil, oğlan desem değil...” (GA, 42).

Bir insanın başına güzel, iyi vb. gibi durumlar geldiğinde ya da bir durumda şanslı olduğunda “Allah’ın sevgili kulu” diye ifade edilebilir.

Allah’ın izniyle

“Şimdiye kadar kimseyi oturttuk mu orda? Vakitlicene gönderecez Allah’ın izniyle.” (UBDM, 10).

Bir işi yapmaya niyet edildiği zaman, bu işi yapacağını söylerken Allah’ın da izni olursa anlamında kullanılır.

Estağfurullah

“Ne rüyada olduğunun farkındaydı ne de Tahsin Bey’in öldüğünün. ‘Estağfirullah!’ dedi.” (F, 61).

İncelik sözü olarak değerlendirilebilecek “rica ederim, ne demek” anlamlarında kullanılır. Tövbe ederken kullanılan “*tövbe estağfurullah*” şeklinde bir kullanım da örnekler arasında görülmüştür.

Her Allah’ın günü

“... kimi kız kardeşiyle her Allah’ın günü didişir, kimi annesini beğenmez...” (GA, 20).

“Her gün, nerdeyse her gün” anlamlarında kullanılır.

Mahşer günü

“... yeniden doğacağı mahşer gününe kadar, bebeği selamette tutan ana rahmi gibi selamette tutardı onu.” (KÜ, 33).

Mahşer günü, kıyamet günüdür. Kıyamet günü de dünyanın sonunun geleceği gündür.

Mülk Allah’ın

“Kendiliğinden verecek olsaydı ‘Dua et ki vereyim!’ demezdi. Mülk Allah’ındı.” (KÜ, 39).

“Mülk Allah’ındır” sözüyle kastedilen “dünyadaki her şeyin sahibi Allah’tır”.

Yemin

“Hayri birden, ‘Yemin ediyorum,’ deyivermişti afallayarak.” (DH, 47).

İslamiyet’te “yemin” konusu önemlidir. Kötü bir şey yapmamaya yemin etmek veya gereksiz yemin etmek İslam’da günah diye anılan davranışlardır. Bu yüzden, yemin konusu İslam’da hassas bir konudur.

Ayet örneği

“Kur’an’daki ‘Biz erkeği, kadından üstün yarattık.’ ayeti, ne ateist şabalakların...” (KÜ, 9).

“Nisa Suresi’nin 34. Ayeti” nin yorumlanma şekillerinden biridir.

Allah’tan...

“Allah’tan, Çalıkıran hemen şarladı da, tedirginliğimi sırtımdan atıp...” (KT, 8).

Kelimelerin önüne konuşurken “Allah’tan” sözü getirildiğinde, çoğu zaman bu durumdan memnun olunduğu ifade edilir.

Ne dua ne beddua olanlar grubunda; çeşitli şekilde dinle bağlantılı veya Allah kelimesiyle kurulan sözler vardır. Bunlar da diğerleri gibi günlük dilde kullanılan, çevredeki birçok insanın kullandığı, kolay anılan sözlerdir. Zaten bu sözleri kullanım sırasında ilk olarak dini içeriği akla gelmez. Sezgin Kaymaz’ın da bu tespitteki gibi kullanımları oldukça yaygındır.

Din içerikli sözler bölümünde, her romandan dört ya da beş farklı örnek söz verilmiş ve romanlardan cümlelerle desteklenerek yazılmıştır. Sınıflandırmadan sonra ortaya çıkan listede, dua niteliğinde olanlar sayı olarak daha fazla çıkmıştır. Bu da Kaymaz’ın dini sözleri kullanırken daha çok dualarda veya olumlu anlamda bu sözlere başvurduğunun bir kanıtı sayılabilir. Kaymaz, “Ne dua ne beddua

olabilenler” alt başlığında ise, çoğu insan gibi dua veya beddua kullanırken Allah adını kullanarak söz konusu parçaları romana almıştır.

Din içerikli sözler gruplandırmalarında romanlardan örnekler verilmiştir. Örneklerin sayısı romanlarda daha çoktur. Bu durum da günlük dil kullanılan romanlarda, başka bir ifadeyle halk ağzında; dine ait kelimelerin, duaların, bedduaların, Allah adının sıkça geçtiğinin göstergesidir. Bu yüzden, toplumun din ve Allah ile nasıl iç içe ve bunlara ne kadar bağlı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İnançın çok yüksek olduğundan mı yoksa bu sözlerin gelenek, göreneklerden gelerek ağızda yaygınlaşmasından ötürü mü bu kadar çok kullanılır olmaları, tartışılır bir konudur. Bu konuda, kesin hüküm verilemez; ancak yazarın romanlarda bu sözleri sıkça ve yerinde kullanması ya bu sözlere çevresinden, yetiştiği ortamdan ötürü sıkça maruz oluşundan ya da bunları tamamen kendi inancından ötürü bilmesine bağlanabilir. Ya da inancı yönünde kesin bir şey söylenemediğinden din bağlamı sözleri kullanması, bilmesi ve yerinde doğru kullanımıyla ilgili bilgisi çevresinden maruz kalmasına, duymasına bağlamak daha doğru bir yorum olacaktır.

2.3.8. Argo ve Küfür

Argo denilince akla gelen ilk kelimeler söylenecek olsa “pis ve kötü gibi” kelimelerin sıranın başını çekme ihtimali yüksektir. Argo, Doğan Aksan’ın yaptığı söz varlığı ögeleri sınıflandırmasında yer almaz. Ancak romanlarda sıkça yer alması ve tarama esnasında dikkat çekmesi, argonun da ayrı bir sınıflandırmaya tabi tutulmasını gerektirmiştir. Ali Püsküllüoğlu’nun “Türkçenin Argo Sözlüğü” adlı çalışmasında argo kelimesinin kökeniyle ilgili; “ “argo” sözcüğü Türkçeye Fransızca yoluyla girmiş. Kaynaklar böyle söylüyor.” (Püsküllüoğlu, 2004: 7) ifadeleri geçmektedir. Püsküllüoğlu, argonun iki anlamını vererek argoyu;

“1. aynı uğraş alanındaki insanların, kullanılan ortak, genel dilden ayrı olarak, benimseyip kullandıkları, herkesçe anlaşılamayan, kendilerine özgü sözcük ve deyimlerin yer aldığı özel dil ve bu dili oluşturan sözcüklerin tümü. 2. mec. ortak dilden olmakla birlikte her yerde ve her zaman kullanılmaması gereken, külhanbeylerin, serserilerin ya da eğitimsiz kimselerin kullandıkları sözcük, deyim ya da söz.” (Püsküllüoğlu, 2004: 8) şeklinde tanımlamıştır.

Önemli araştırmacılardan biri olan Aksan argoyu; “Her ülkede, her dilde görülen, toplum içinde bir kesimin ya da öbeklerin farklı bir biçimde anlaşmayı sağlamak amacıyla oluşturduğu bir özel dil.” (Aksan, 2007: 89) olarak ifade eder.

İki tanımdan da görüldüğü üzere argo, belli bir kesime ait olan ve genel dilden ayrı olan sözcükler topluluğudur. Püsküllüoğlu'nun tanımlarından ikincisinde, argoyla ilgili akla ilk gelen olumsuz, hoş karşılanmayan, ayıp, kaba vb. anlam içeren kelimelerle bağlantılı ifadeler kullanılmıştır; ama ikinci tanım görüldüğü üzere, argonun mecaz anlamına aittir. Çoğu insanın ise argoyla ilgili aklına gelen ilk tanım bu olacaktır. Bunun nedeni ise, halk arasında argonun hem küfür hem de bahsedilen ayrı dil için genel bir adlandırma olarak kullanımı yaygındır.

Argo üzerine yapılan çalışmalara, Ferit Devellioğlu'nun Türk Argosu ve Hulki Aktunç'un Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü örnektir. Püsküllüoğlu, Ferit Devellioğlu ve çalışması için; “Türkçede bu alanda “sözlük” nitelemesine tam uyan ilk derli toplu çalışmayı ortaya koyan.” (Püsküllüoğlu, 2004: 9) ifadelerini kullanır. “Argonun temelinde gizlilik vardır. Yazı ya geçirildiğinde bu gizlilik ortadan kalkar, argo kelime anlaşılır olunca da argo olmaktan çıkar.” diyen (Gürsoy Naskali ve Sağol 2002: 73) ise ifadeleriyle argodaki kelimelerin değişebilir olduğunu vurgulamıştır. Bu değişimin nedeni, argo bir sözcük herkes tarafından anlaşılmaya başlandığında ve yaygınlaştığında, sözcük genel dile girer. Bu yüzden, argo sözcüklerin bazıları hem deyimler sözlüklerinde hem de Türkçe sözlükte görülebilir.

Argo ve küfür kelimeleri çoğunlukla birbirine karıştırılmakta ya da eş anlamlı gibi kullanılmaktadır. Bu durum, halk arasında oldukça yaygındır. Argo deyince akla ilk olarak küfür gelmektedir. Bu yüzden, Hulki Aktunç bir röportajında argo ve küfürün nasıl ayırt edileceği sorulduğunda bu soruyu;

“Çok kısaca argo şifrelidir, öbürü açıktır. “Has...” dendiğinde onu herkes anlar ama “uza” ya da “ikile” dendiği zaman onu herkes anlamayacaktır. Bu yüzden argo dilin gizli örgütüdür. Bir ara gazetelerde bu çok konuşuldu. Başbakanımız bir vatandaşa “lan” dedi. Sonra da “Halkımız argo sever” dedi. Sayın başbakan argo ne, kaba dil ne bilmiyor. Bu argo değil, kaba dildir. Çünkü lan, ulan ve oğlan kelimesinden bozma bir sözcüktür ve eşcinsel yakıştırması vardır. Bu kaba dildir.” (Aktunç, 2008: 2) şeklinde cevaplamıştır.

Kaymaz'ın romanlarında hem argo kelimeler hem de küfür diye adlandırılacak kaba kelimeler bulunmaktadır. Romanlardan örnekler ise anlamları ve örnek cümleleriyle birlikte verilecektir. Argoya ait yapılan sınıflandırma aşağıdaki tabloyla somutlaştırılabilir:

Şekil 10: Argonun Alt Başlıkları

Argo		
İnsanlara/hayvanlara (canlılara) yönelik söylenenler	Bir durum karşısında söylenenler	Küfür

Argo kelimeler, Kaymaz'ın romanları üzerinden yapılan çalışmada üç alt başlığa ayrılmıştır. Bu kelimeler çoğunlukla Püsküllüoğlu'nun "argo" tanımındaki mecaz anlamına aittir. Bunlar; "insanlara/hayvanlara (canlılara) yönelik söylenenler, bir durum karşısında söylenenler ve küfür" olarak gruplandırılmıştır.

2.3.8.1. İnsanlara/Hayvanlara (Canlılara) Yönelik Söylenenler

Afi kesmek: "Kabadayıca davranışlarda bulunmak, külhanbeyce davranmak, gösteriş yapmak, üstünlük taslamak, fiyaka satmak, övünmek, böbürlenmek." (Püsküllüoğlu, 2004: 20).

" 'Bize afi kesme baba!' diye terslendi ordan Beyabi. 'Buz gibi anlatılır, niye anlatılmasın? Buraya kadar basmışız, alarga mı edelim şimdi?' " (UBDM, 272).

Beyabi adlı karakterin Kırkor Usta adlı karaktere bir tartışma esnasında kullandığı sözdür.

Ağzına s.çmak: "(Birini) Çok kötü bir duruma sokmak."(Püsküllüoğlu, 2004: 21).

"Havvanım hemen sedire diz vurup camın gerisine siper aldı. 'Öyle karga gibi gakla da baban kalksın, ağzına s.çsın.' " (UBDM, 30).

Havvanım adlı karakterin kızı Ayla'ya sesinin çok çıkması üzerine söylenen bir argo kalıptır.

Alengirli: “Gösterişli, fiyakalı, hoş.” (Püsküllüoğlu, 2004: 24).

“Yani diyorum, fırık diyorum...Alengirli, fanfinfonlu.” (UBDM, 77).

Beyabi'nin Aspendos adında bir kadın için kullandığı sözdür. Aspendos, romanda hayat kadını olarak geçer.

A.cık: “mec. Aptal, akılsız, düşük nitelikli (kimse).” (Püsküllüoğlu, 2004: 25).

“ ‘Görüyon mu a.cıkların yaptığını?’ diye tısladı. Dişleri gıcırdayordu. ‘Biliyolar yağmurdan nefret ettiğimi, gıcığına yapıyolar.’ ” (UBDM, 250).

Aspendos adlı karakterin mahalledeki komşulara kullandığı sözdür.

B.k yemek: “Çok kötü ve sinirlendirici, yakışsız bir iş yapmak.” (Püsküllüoğlu, 2014: 41).

“ ‘İyi b.k yedin. Gelip zili monte mi ettin ki zili çalabileyim?..’ ” (ACY, 236).

İblis'e karşı sinirlendirici bir hareket yapan kapı görevlisine, İblis'in bu durumu ifade ederken kullandığı kalıptır.

Dayı: “Gücüne güvenerek çevresinde egemenlik kuran kimse, kabadayı, külhanbeyi.” (Püsküllüoğlu, 2014: 59).

“ ‘İyi madem...’ dedi Mirza dayı dayı.” (SŞ, 30).

Mirza adlı karakterin Kıvırcık adlı karaktere karşı yapmış olduğu tavırlara yönelik olarak kullanılmıştır.

Düdükleme: “(alışverişte, oyunda, kumarda) hileyle aldatmak, kandırmak.” (Püsküllüoğlu, 2014: 65).

“ ‘Sen bu senin rahmetlileri beklerken ben seni çok düdükleirim daha. Bekle bekle, gelirler.’ ” (K, 10).

Beyazıt ve Sermiyan arasında geçen konuşmada, Beyazıt'ın Sermiyan'a söylediği kalıptır. Sermiyan'ı aldatmak, kandırmak anlamında kullanılmıştır.

Feleği şaşmak: “(bir tokat vb. nedeniyle) neye uğradığını anlayamamak, dengesini yitirmek, çok büyük bir darbe yemek.” (Püsküllüoğlu, 2014: 74).

“... daha sert bir laf söylemeliydi ki kapıdan girer girmez feleği şaşsın...” (GA, 58).

Müdür Bey’in Kerem’e vereceği tepki üzerine Kerem’den beklediği durumdur.

Gebermek: “Ölmek.” (Püsküllüoğlu, 2004: 81).

“Dur kızım sen de... Geberme e mi?” (F, 149).

Elvan’ın köpeği uslu durmaması üzerine köpeğine karşı kullanılmıştır.

G.t atmak: “(Bir şeyi elde etmek için) pek hevesli olmak, hevesini belli etmek.” (Püsküllüoğlu, 2004: 84).

“... kırta kırta, g.t ata ata yürüyen hayvanı, cadde cadde gezdirip, sırtta sırata işletmeye götürmüştü.” (L, 6).

Lucky’nin yürümesini anlatırken kullanmıştır.

G.tlek: “Edilgin eşcinsel (erkek).” (Püsküllüoğlu, 2004: 84).

“... şu üçünden ibaret olmak üzere yekun üç g.tlek ettiğine kanaat getirdiler.” (DH, 55).

Orhan, Sarı Memet ve Hüseyin adlı karakterler için kullanılan ve Seher’i rahatsız eden bu üç karaktere söylenmiştir.

G.tü b.klu: “Yeni yetme, toy, acemi (kimse).” (Püsküllüoğlu, 2014: 85).

“İkisi de işinin ehli, ama g.tü b.klu çocuklardı.” (DH, 36).

Sami ve Timuçin için kullanılmıştır.

G.t.nü yırtmak: “(bir şey için) çok uğraşıp didinmek, ille yapacağım diye çabalamak.” (Püsküllüoğlu, 2014: 86).

“Veysel iki gündür g.t.nü yırtıyor iyi bir fikir bulacağım diye...” (SŞ, 18).

Veysel'in çocuklar için yeni bir okul bulmaya çalışırken Veysel için kullanılan kalıptır.

G.tü yememek (bir işi): “Göze alamamak, yapma yürekliliğini kendinde bulamamak.” (Püsküllüoğlu, 2014: 86).

“G.tünüz yiyoduysa kara kışta kendiniz temizleyeydiniz kaya gibi toprağı.” (KÜ, 54).

Behnan'ın Tahir ve grubuna karşı söylediğı sözdür ve Behnan onların yapamadığını yapmış; ama beğenilmemiş ve Tahir'ler tarafından eleştirilmiştir. Behnan da bu davranışları üzerine onlara bu argo kalıbını kullanmıştır.

Kafa yapmak: “(Biriyle) Alay ederek neşelenmek.” (Püsküllüoğlu, 2004: 106).

“... Şadıman Beyefendi'nin 'kavi' dostları bunula kafa yapmaya kalkmışlardı da bu da hadise çıkartmıştı ya?” (Z, 21).

Davut'un dedesinin arkadaşları, Davut'un sabah kalktığında yatağı ıslak diye onunla dalga geçmeye çalıştıklarında söylenmiştir.

Kafayı çekmek: “İçki içmek.” (Püsküllüoğlu, 2014: 106).

“Can sıkıntısından oturup kendi kendine kafa çektiydi bir iki...” (K, 9).

Bu sözle, Sermiyan'ın içki içtiğı ifade edilmiştir.

Kazık (ya da kazığı) yemek: “Güvendiğı, inandığı birisince, beklemediğı bir anda aldatılıp zarara uğratılmak.” (Püsküllüoğlu, 2014: 114).

“... ve de o anda yediğı kazığın o andan sonra yiyecekleri yanında bir hiç olduğunu.” (ACY, 231).

Cebrail'in Âdem'den hiç beklemediğı bir davranış görmesi üzerine bu kazık olarak söylenmiştir.

Kaşar: “Açıkgöz, düzenici, kurnaz, hileci, çok kaşarlanmış (kimse).” (Püsküllüoğlu, 2014: 111).

“... çaylaktan kaşara kıdem sırasına sok, hepsi için o derecede...” (DH, 52).

Üç kadın hemşireyi sıralarken işte en kıdemli için kaşar sözü kullanılmıştır. İşe uzun yıllarını verenler, her yönüyle işi iyi bilip hatta artık işin kurnazlığını da bilenler için kullanılır.

Malak: “Aptal, salak (kimse).” (Püsküllüoğlu, 2014: 130).

“Bu bebek babasız, atasız sürünecek, kendi malakları baba forsuyla yan gelip yatacak!..” (GA, 69).

Müdür Bey’in kendi çocukları için kullandığı argo kelimedir.

Motor: “Orospu.” (Püsküllüoğlu, 2014: 137).

“... alemin motoruna da bacımız filan diyordu?” (DH, 54).

Genel olarak, hayat kadını olanları kasteden bir sözdür.

Nato kafa nato mermer: “Aptal, bön, budala, salak, mankafa, kafasız, akılsız. “Kafa kafa değil mermer, içinde akıl yok” anlamında söylenir.” (Püsküllüoğlu, 2014: 139).

“Bir fert cin bile olsa bu derecede safdil, bön, aval, avanak, nato kafa nato mermer olabilir miydi?” (ACY, 167).

Adem, İblis’e yönelik söylemiştir. Onun salaklık durumlarını görmesi üzerine bu kalıbı kullanmıştır.

P.ç kurusu: “Piç.” (Püsküllüoğlu, 2004: 151).

“ ‘Alın! Alın p.ç kuruları!’ ” (Z, 12).

Hayvan yavruları için söylenmiştir.

Paçoz: “Güzelliğini yitirmiş, yaşlı orospu. Kapatma, metres. Aşağılık, alçak kimse.” (Püsküllüoğlu, 2014: 146).

“... hofu buraya bulaştıran saçaklı, paçoz karısını düşündü önce.” (GA, 67).

Müdür Bey’in eşi için kullandığı sıfat niteliğinde argo sözdür.

Postalamak: “(güvenlik görevlisi) birini yakalayıp karakola, tutukevine vb. götürmek, posta etmek.” (Püsküllüoğlu, 2014: 153).

“Çocuk Şube’ye postalamak üzere karakola götürmüş, kulamparayı da hastaneye yetiştirip...” (SŞ, 19).

Adanı bıçaklayan çocukları, polisler karakola götürürken çocuklar için kullanılan argo kelimedir.

Racon kesmek: “Bir anlaşmazlığı kabadayılık dünyasında geçerli kurallara göre sonuca bağlamak. ... gibi yapmak, rol kesmek, gösteriş yapmak.” (Püsküllüoğlu, 2014: 155).

“Pavyon fedaisi gibi kabara kabara dolanıp racon keserken bununla göz göze geldiği anda mayışıp...” (K, 21).

Gülhan’ın kabadayı hareketleri yapması üzerine Gülhan’a yakıştırılan argo kalıptır.

Sepetlemek: “(bir kimseyi) işten atmak, kovmak ya da bir yerden uzaklaştırmak.” (Püsküllüoğlu, 2014: 160).

“ ‘Sen tilkiysen ben de kuyruğuyum muhtar.’ deyip deyip sepetlemişti bunu.” (KÜ, 49).

Rahmi Dayı’nın muhtarın sözlerini geçiştirip onu yollamaya çalışması bu argo kelimeyle ifade edilmiştir.

Sotada kalmak: “(bir şey) uygun bir yerde olmak. Açmaza düşmek.” (Püsküllüoğlu, 2014: 163).

“O da kalkıp anasının ocağına gittiydi bi müddet sotada kalayım diye.” (K, 9).

Semiyan’ın durumundan bahsederken kullanılmıştır.

Tornistan etmek: “Döneklik etmek, caymak.” (Püsküllüoğlu, 2004: 177).

“... çünkü Lucky, yıldırım hızıyla tornistan etti ve adamın tam da kendisini içine alarak...” (L, 22).

Lucky adlı köpeğin ona sarılmaya çalışanın kollarından kaçmasını anlatırken kullanılmıştır.

Üçkağıtçı: “Dolandırıcı, dolapçı, düzenci, hileci.” (Püsküllüoğlu, 2004: 183).

“Puştta, dalavereciydi, üçkağıtçıydı, yılan ruhluydu.” (L, 5).

Lucky adlı köpeğin sıfatlarından biridir.

Yağ çekmek: “(birini) bir çıkar vb. gözeterek abartılı bir biçimde övmek, dalkavukluk etmek.” (Püsküllüoğlu, 2014: 186).

“Ayrıca kendini sevdirmek için yağ çekip durma bana. Olmaz o iş.” (SŞ, 19).

Celil’in Hoca’ya yaptığı davranışlar için Celil’e kullanılmıştır.

Yağlamak: “(birini) bir çıkar vb. gözeterek abartılı bir biçimde övmek, dalkavukluk etmek.” (Püsküllüoğlu, 2014: 186).

“... gitti Bakkal Kamuran’a yavşayıp gönlünü aldı, yağladı yüzledi erzak da aldı adamdan...” (K, 9).

Sermiyan’ın Bakkal Kamuran’a yaptığı hareket için kullanılmıştır.

Yollu: “Kolayca elde edilen, kötü yola düşmüş(kadın).” (Püsküllüoğlu, 2014: 191).

“Karı yolluya benziyordu, yollu olmasa hamam işletmezdi...” (KÜ, 119).

Muhtar’ın Gülsüm için kullandığı sıfattır.

Zilli: “Adı kötüye çıkmış, gürültücü, edepsiz, şirret.” (Püsküllüoğlu, 2004: 194).

“Poponu badana tenekesine mi bandın kız, zilli! ” (F, 22).

Şirin adlı köpeğin, yavrulardan birinin edepsiz gibi olmasından dolayı kullandığı argo kelimedir.

Yukarıda toplamda otuz üç örnek verilmiştir. Bu örneklerde geçen argo kelime veya kelime grupları, konuşurken insanlar/hayvanlar için kullanılan ya da

insanlara/hayvanlara yönelik söylenenlerdir. Bu argo sözler, tamamen günlük konuşmalardan kesitler sunmaktadır.

2.3.8.2. Bir Durum Karşısında Söylenenler

Alarga etmek: “1) Uzaktan geçmek, uzaklaşmak.

2) İlgiyi kesmek, geri durmak, yanaşmamak.” (Püsküllüoğlu, 2004: 23).

“ ‘Bize afi kesme baba!’ diye terslendi ordan Beyabi. ‘Buz gibi anlatılır, niye anlatılmasın? Buraya kadar basmışız, alarga mı edelim şimdi?’ ” (UBDM, 272).

Beyabi ve Kirkor Usta’nın hararetli bir tartışma esnasında, bir şeyi yapıp yapmama konusunda konuşurken söylenmiştir.

Anam avradım olsun: “Birini bir şeye kesin olarak inandırmak için kullanılan çok kaba bir ant.” (Püsküllüoğlu, 2004: 26).

“... anam avradım olsun, yeni evlileri birbirinden ayırır...” (L, 7).

Osman’ın karşı tarafı ikna ederken kullandığı, argoca yemin gibi bir anlam taşıyan bir kalıptır.

Anasını satayım: “Boşver, aldırma, önem verme! Ne olursa olsun! Oldu olacak!” (Püsküllüoğlu, 2004: 26).

“Ne olacaksa olacaktı anasını satayım. Alan razı satan razı.” (F, 90).

Kemallettin’le Canoş’un herkesi boş verip sevişmeye başladığı an Kemalettin’in duruma karşı kullandığı kalıptır.

B.k: “Hor görülen, küçümsenen, tiksnilen şey.” (Püsküllüoğlu, 2004: 40).

“... ucuzuna indirimli mal kapabilen alışveriş sakinleri, bir boka yarayacakmış, onları mahallelerine, semtlerine vakitlice ulaştırabilecekmiş gibi...” (Z, 36).

İnsanların yaptığı şeyin “bir işe yaramayacağını” ifade ederken kullanılmıştır.

B.k.nu çıkarmak: “Uğraşa uğraşa çok bozuk, çok kötü, zararlı bir duruma getirmek.” (Püsküllüoğlu, 2014: 41).

“... ki yarın buradan arsa alanlar temel kazarken işin b.ku çıkmasın.” (KÜ, 56).

Behnan’ın işi yaparken işe karşı düşündüğü, daha da kötü bir durum olabileceği ifade edilirken kullanılmıştır.

B.mb.k: “Kötüden de kötü, çok kötü, hiçbir işe yaramaz.” (Püsküllüoğlu, 2014: 42).

“Burada hayat b.mb.k.” (K, 11).

Celil Hayri’nin gittiği yerle ve yaşamla alakalı söylediği argo kelimedir.

Çuvallamak: “Yapacağımı sandığı işte başarısızlığa uğramak.” (Püsküllüoğlu, 2004: 56).

“... akrobasi gösterisinde çuvallamanın da hıncıyla, saldıracak yer arıyor...” (Z, 21).

Davut’un dedesi tarafından kandırılması olayı için kullanılmıştır.

Dikizlemek: “Gizlice gözetlemek, sezdirmeden, belli etmeden bakmak.” (Püsküllüoğlu, 2014: 62).

“... havalandıra havalandıra dolanan Zila’yı dikizleyerek Kübra’yı üstten aşağı...” (SŞ, 15).

Zilaya’ya uzaktan ve rahatsız edici şekilde bakan karakterin bakış durumu için kullanılır.

Fos çıkmak: “(bir kimsenin) sanıldığı gibi iyi, yiğit, iş bitirir vb. olmadığı anlaşılacak, belli olmak.” (Püsküllüoğlu, 2004: 78).

“ ‘... ben de duvarlarım yapılsın, Şirin’i alıp koyarım bahçeye.’ deyince bu da fos çıktı diye düşünüp...” (F, 183).

Elvan’ın düşündüğü, yapmak istediği şeyin olmayacağını fark edince duruma karşı söylediği kalıptır.

Hava cıva: “Boş, değersiz, işe yaramaz, önemsiz.” (Püsküllüoğlu, 2014: 93).

“ ‘Peşin peşin sokayım da...’ dedi, maça kızını tutan elini savurdu, ama hava cıva.” (DH, 53).

Sermiyan’ın söylediği sözler ve kumar masasında kâğıt açarken yaptığı davranış üzerine kullanılan kalıptır.

Racon: “Kural, yol, yöntem, yasa, gelenek, töre.” (Püsküllüoğlu, 2014: 15).

“... söylene söylene halı silen Kübra’yı gıdıklıyor, Gülhan’dan racon öğreniyor...” (SŞ, 15).

Gülhan’ın yaptığı kabadayı hareketler için kullanılmıştır.

Yalakalık: “Dalkavukluk, pohpohçuluk, yağcılık.” (Püsküllüoğlu, 2014: 186).

“ ‘Ziyade yalakalık!’ diye düşündü Azazil.” (ACY, 100).

Azazil’in Adem’e yaptığı davranışlar için kullanılmıştır.

Yok deve: “ ‘Daha neler’, ‘çok abartıyorsun’ anlamında söylenir.” (Püsküllüoğlu, 2004: 13).

“Kemalettin, kendi kendine güldü, omuz silkti, içinden, ‘Yok deve!’ falan dedi.” (L, 13).

Kemalettin’in Lucky’nin yaptığı davranışa şaşırması üzerine verdiği tepkidir.

Bu alt başlıkta da on üç tane örnek kelime verilmiştir. Durumlara karşı kullanılan argo sözler, insanlara/hayvanlara yönelik kullanılanlardan daha azdır. Bu da Kaymaz’ın argo kelimeleri kullanırken daha çok insanlara/hayvanlara yönelik kullandığına bir kanıt sayılabilir. Kaymaz’ın argo kelimeleri üzerinden yapılan sınıflandırmada üçüncü alt başlıktaki “küfür”, durumlar karşısında daha çok tercih edilen olmuştur. Bunlar da Püsküllüoğlu’nun Argo Sözlüğü’nde geçmeyen kelimelerdir.

2.3.8.3. Küfür

Çalışmada, küfür ve kaba sözlerin ayrı bir başlık olarak ele alınmasının nedeni, romanlarda küfür diye adlandırılacak kaba sözlerin yoğun olarak

kullanılmasındandır. Ayrıca küfürler, argo sözlüğe girmemektedir. Argo başlığı altında verilenler, argo sözlükten anlamları bulunmuştur; ancak “ananı s..eyim” gibi bir küfür kalıbı direkt bu şekliyle argo sözlükte bulunamamıştır. Sezgin Kaymaz romanlarında, küfürler ve kaba sözler yaygındır. Kün romanıyla beraber bu durumun iyice arttığı dikkat çeken noktalardandır. Yine bir röportajında Kün’de daha çok argo kullanıldığı sorulmuştur. O soruya;

“Bu adamlar. Yani Veysel böyle 1989 da böyle bayrağını açmış dolaşan bir eşcinsel doktor. Şimdi bunun o toplumla çok barışık olmasını ben beklemiyorum zaten, o çağın toplumuyla. Aynı şekilde diğer polislerimiz olsun, sokak çocuklarımız olsun, zaten böyle görüp de çoğu insanın kafasını çevirdiği insanlar. Onların kendi aralarında bir anadil, bir jargon oluşması da normal herhalde. Onlar böyle konutular bizim evde, ben de onları öyle yazdım.” (Kaymaz, 2014: 8) şeklinde cevap vermiştir.

Kaymaz, görüldüğü üzere karakterlerinin argo kelimelerle konuşmasını doğal ve normal bulmaktadır. Bu dilin karakterlerden doğal olarak çıktığını söyleyerek aslında Kaymaz, sanki izleyip de yazıyormuş gibi izlenim verdiğini de anlatmış olur. Yine aynı röportajda;

“...o dili özel olarak çalışmadım. Nerelerde büyüdük, nerelerden geçti işte kimlerle düşük kalktık, bir sürü arkadaşlarımız oldu, bir sürü tanıdıklarımız, birtakım yerlere gittik, farklı kültürlerle böyle harmanlandık, karıştık, onların tozu bize bulaştı, bizim onlara bulaştı, bir şeyler birikti. Bunlar çıkınca da bunlar ortaya çıktı herhalde.” (Kaymaz, 2014: 8-9) diyerek argoyu öğrenerek yazmadığını vurgulamıştır.

Romanlardan küfürlere birkaç örnek ise;

- “Senin ananı s..erim lan!” (KÜ, 12)
- “G.t.mü öp .r.spu şojuu.” (KÜ, 12)
- “Gaç .m.na s.çtıım...Biz ne zaman şey ittik gız?” (KÜ, 16)
- “...boynuna tel takıp dolaştıran a... k.dumun çocukları yok...” (F, 18)
- “ “Kalıbına s.çayım ben onun. Anma diyoz yaa!” ” (UBDM, 102)’ dir.

Son olarak, romanlarda argo ve küfrün fark edilir derecede çokluğu, Kaymaz’ın yarattığı karakterlerle ilgilidir. Argo ve küfür gibi kaba kelimelerin bilgisi de çalışmaktan değil, birikimlerinden gelmektedir. Çevresinde şahit olduğu

olaylardan veya tanıştığı, karşılaştığı, görüştüğü, iş dolayısıyla ilişki kurduğu kişilerden görüp farkında olmadan kendinde birikmiştir. Bunları kullanacak tipler yarattığında da bu birikim ortaya çıkmıştır. Kaymaz'ın argo ve küfür bilgisi tamamen çevre kaynaklı olduğundan bilinç dışı öğrenme sonucu oluşmuştur.

Romanlarının dilinde argo ve küfrün çok olması ve fark edilir olması, kendine has üslubunun bir özelliğidir. Argo kelimeler de yeterli örnek bulunana kadar ve birbirinden farklı olmalarına dikkat edilerek seçilmiştir. Küfürler ve sözlükte geçmeyen kaba kelimeler, argo kelimelerden daha fazladır; ancak küfürler ve kaba sözler yukarıdaki örneklerle sınırlandırılmıştır.

3. ÖLÇÜNLÜ DİL AÇISINDAN SEZGİN KAYMAZ'IN ROMANLARI

Dilin sınıflandırılması bakımından farklı adlandırmalar yapılmıştır. Dille ilgili, “Çok çeşitli görünümleri olan dil, içerdiği kelimeler, kullanıldığı alanlar vb. bakımından halk dili, standart dil, konuşma dili, yazı dili, bilim dili, edebiyat dili, ..., karma dil, özel dil, yapma dil, ana dil, aracı dil, arı dil gibi çeşitli tabakalara ayrılır.” (Topaloğlu 1989: 55). Bu tabakalardan biri olan standart dil, çalışmanın bu bölümünde ele alınacak olan kısımdır. Standart dil, bir dili konuşan insanların arasındaki anlaşmayı en kolay şekilde sağlayabilecek olan dildir. Bu konuda, “Standart dil, bir dilin kullanıldığı saha içinde iletişim alanı en geniş olan biçimdir ve farklı ağızları konuşanlar arasında bir iletişim aracı durumundadır. Standart dilin öğrenilmesi ve kullanılması belli bir saygınlık sağlar.” (Yüksekkaya, 2008: 559) tanımı önemlidir.

Ağız ise bir dilin belli yerleşim bölgelerinde yaşayan insanlara ait olan sadece o yerleşim bölgesindeki insanların konuştuğu dildir. Ağızlar, yerleşim bölgelerine bağlı olarak ortaya çıktığı için bir ülkede sayıca birçok ağız kullanımı görülebilir. Aksan ağızlar hakkında; “Ağızlar, resmi ortamlarda kullanılmaktan kaçınılan, yazılı bir gelenek oluşturamamış, iletişim alanı sınırlı, saygınlığı standart dile göre daha az, okullarda öğretilmeyen yerel konuşma biçimleridir.” (Aksan, 1979: 84) ifadelerini kullanmıştır. Örneğin, Türkiye’de Karadeniz ağızı, İç Anadolu ağızı, Trabzon ağızı, Konya ağızı gibi daha da özel bir alana inen ağız kullanımları görülmektedir. Bu ağız kullanımları, standart dil içerisine girmediği için eğitim hayatında okullarda öğretilmez. Bir insanın doğduğu bölgede bir ağız kullanımı varsa, bu kişi ailesinden ve çevresinden istem dışı bu ağızı öğrenme ihtimali yüksektir. Bölgeye has olma özelliği olduğu için Konya’da doğan biri Trabzon ağızını öğrenmez. Trabzon ağızıyla karşı karşıya kaldığında bunun farklı bir ağız olduğunu anlayabilir; ancak o yörede doğan bir insan gibi bu ağızı öğrenme ve anlama ihtimali düşüktür.

Ağızlarla ilgili;

“Bir bölgenin ağızına dayanan, kendisi de neticede bir ağız olan, bölgeler ve sosyal tabakalar üstü konuma sahip standart dil; ulaşım, iletişim ve eğitimdeki gelişmeye paralel olarak, başka ağız

bölgelerine genişlerken, ağızlar; eğitim hariç, neredeyse aynı araçları kullanarak, iç göçün de yardımıyla asıl konuşuldukları bölgelerinin dışına taşmaktadırlar. Böylece ikisi arasında daha önce söz konusu olmayan karşılaşma ve rekabet ortaya çıkmakta, aralarındaki ilişki daha da karmaşık hâle gelmektedir. Bir dilin standart biçimiyle ağızları, prensip olarak aynı temel dilbilgisel yapıları kullanır. Farklılık, daha çok bu temel dilbilgisinin gerçekleşmesi sırasında ortaya çıkar. Bu çalışma açısından standart dil ile ağızlar arasındaki en önemli fark, standart dilin öncelikle yazılı, ağızların ise öncelikle sözlü kullanılmasıdır.” (Demir, 2017: s.y.) görüşü açıklayıcıdır.

Standart dil ve ağızlar arasındaki en önemli fark; yazılı kullanılma durumlarıdır. Yazılı dilde standart dil kullanıldığı için standart dilin morfolojik kuralları vardır; ancak ağızlarda herhangi bir yazılı kural bulunmamaktadır. Bu durum, ağızların yazılı dilde kullanılma durumları olmamasından kaynaklıdır.

Ağızlar; romanlarda, hikâyelerde, tiyatrolarda edebi metin gereği yazılı veya sözlü olarak kullanılabilirler. Basılı metinlerde -roman ve hikâye gibi- ağız kullanımları görülür. Karakterlerin ağız kullanımları; olaylardan, mekânlardan vb. durumlardan ötürüdür. Bunu yazar, eserinde bile bile kullanmaktadır. Bu da o kurmaca metnin bir parçasıdır. Yalnız, ağızların bu yazılı metinlerde kullanılması tamamen o yazılı metnin özelliğinden veya olay örgüsünden, karakterlerinden dolaydır. Ağızların yazılı dili olması anlamına gelmemektedir.

Her birey, dil edinimini önce en yakın etkileşimde bulunduğu ailesinden sonra çevresinden edinir. Eğitim hayatının başlamasıyla dili sözlü ve yazılı kurallarıyla öğrenmeye başlar. Dil eğitiminde, konuşmanın önemine dair;

“Bu önem iki husustan kaynaklanmaktadır. Birincisi, insanın çocukluktan itibaren ana dili ile tanışması önce dinleme becerisiyle ardından dinlediği dilin seslerini, sözcüklerini ve söz dizimsel yapılarını edindiği konuşma becerisi ile gerçekleşmesidir. Dinleyerek, okuyarak ve yaşantı yoluyla edindiğimiz duygu, düşünce ve tecrübeleri, dili kullanarak anlatabileceğimiz iki alandan birisi olan konuşma da ikinci önemli hususu teşkil etmektedir.” (Sayın ve Karadüz, 2015: 234).

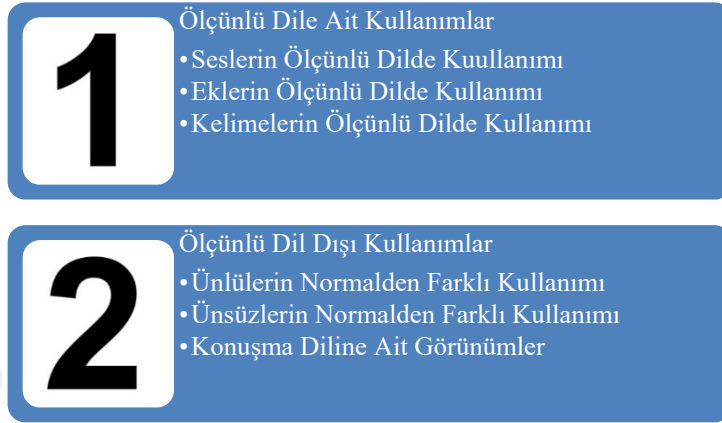
Konuşma, dil öğrenmeye başlandığında başvuru alan ilk süreçlerdendir. Dinleyerek edinilen dil, ikinci aşaması olan konuşma da ağızdan dökülür. Konuşmak eylem olarak, insanları diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerdendir. Duyguları, hisleri, tecrübeleri, gördüğü ve öğrendiği şeyleri insan; konuşma yoluyla çevresine aktarır. Bu yüzden konuşma, dil öğrenme sürecinde en önemli aşamalardan biridir.

Eğitim hayatının ilk basamağı olan ilkokulda, Türkçe dersiyle birlikte Türkçenin standart dil özellikleri öğretilmeye başlanır. Bu standart dil, ölçünlü dil olarak da adlandırılır. TDK Güncel Türkçe Sözlükte ise ölçünlü dil (standart dil); “Kuralları sözlüklerde ve yazım kılavuzlarında tespit edilmiş, eğitim, hukuk, basın yayın alanları ile resm yazışmalarda kullanılan, işlev ve geçerlilik alanı geniş, sosyal sınıf ve yerel iz taşımayan dil türü, standart dil.” (<http://www.tdk.gov.tr/>, Erişim tarihi: 23.01.2019) olarak tanımlanmıştır. Kuralları dile ait kitaplarda yazılı olan bu ölçünlü dilde, bölgesel ve yerel özelliklere rastlanmaz. Okullarda öğretilen ve tüm resmi yazışmalarda kullanılan da ölçünlü dildir. “Türkçe için ölçünlü dilin belirlenmesi tarihsel gelişimine göre şekillenmiştir. Ölçünlü Türkçe genellikle İstanbul ağzına göre biçimlenmiş olan konuşma ve yazı dilidir. Ağız zellikleri taşıyan konuşmalar ve yazılı metinler ölçünlü Türkçenin dışında kalır.” (Korkmaz, 2007: 167). Türkçe için ölçünlü dil kabul edilen, İstanbul Türkçesidir. İstanbul Türkçesini ülkede yaşayan herkes anlayabilir ve ortak iletişim bu ağızla sağlanır. Okullarda dilin konuşma eğitimi kısmında da İstanbul Türkçesi ğretilir. “İstanbul’la ve İstanbul Türkçesiyle kasıt ise bu şehrin herhangi bir noktasında konuşulan dil değil; bir gelenek, bir kurallar ve standartlar zemini olmalıdır. Bu lt değerlendirilirken Türkiye Türkçesi için ve İstanbul ağzı esas alınır.” (Balcı, 2013: 15). Banarlı, İstanbul Türkçesini; “İstanbul Türkçesi de yalnız İstanbul halkı tarafından değil, İmparatorluk coğrafyasının her tarafından gelen Türkler ve Trkleşenler tarafından, Türkçe ve Türkçeleşmiş kelimelerle türlü söz ve söyleyiş incelikleriyle işlenerek, dil güzelliği ve dil musikisi bakımından emsalsiz bir tekmle mazhar olmuş bir lisandır.” (Banarlı, 1997: 758-1118) şeklinde özetlemiştir. Bu yüzdendir ki İstanbul Türkçesi ölçünlü dil olarak temel alınmıştır.

Türkçede konuşma dili ve yazı dili arasında ağızlar gibi unsurlar yüzünden farklılıklar oluşmuştur. Yine de ortak konuşma dili ve herkesin anladığı dil, ölçünlü dil olarak kabul edilen, iletişimde ortak olan İstanbul Türkçesidir. Yazı dilinde ise kurallar vardır. Konuyla ilgili; “lnl dilin temel kuralları dil bilgisel bakımdan belirlenmiş olsa da konuşma dilinde bu dilin sınırlarını belirlemek mümkün değildir. Çünkü konuşma dilinde bireysel telaffuzlar, yöresel tercihler konuşurken seslere, seslemlere, sözcüklere yansır. Bu bakımdan konuşma dilinin özellikleri oldukça zengin bir içeriğe sahiptir.” (Sayın ve Karadüz, 2015: 235) ifadeleri bunu ispatlar niteliktedir.

Sezgin Kaymaz romanlarında da hem ölçünlü dilden hem de ölçünlü dil dışı kullanımlardan örnekler görülmektedir. Aşağıda, bu örnekler sınıflandırılmış ve tabloyla somutlaştırılmıştır:

Şekil 11: Ölçünlü Dil ve Ölçünlü Dil Dışı Kullanımlara Ait Sınıflandırma

Yukarıdaki şekil, ölçünlü dil ve ölçünlü dil dışı kullanımları üzerinden yapılan sınıflandırmaların ana başlıklarını göstermektedir.

3.1. Ölçünlü Dile Ait Kullanımlar

Romanlardan verilecek olan ölçünlü dil örnekleri de sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Bu sınıflandırma, “seslerin ölçünlü dilde kullanımı, eklerin ölçünlü dilde kullanımı ve kelimelerin ölçünlü dilde kullanımı”dır.

3.1.1. Seslerin Ölçünlü Dilde Kullanımı

“Ailenin en büyük çocuğu Ayla, anasının buharladığı camı homur homur silerken cevap yetiştirdi.” (UBDM, 9).

Örnekteki sesler, ölçünlü dilin kurallarına uğrayarak ünsüz yumuşaması kuralına göre yazılmıştır.

“Sarı’yı, ertesi sabah, Melek İsmailoğlu’nun cesedini otopsi için Numune’nin morguna götüreren ambulansın peşinde gördüler...” (GA, 40).

Örnekteki ses, ölçünlü dilin kurallarına uğrayarak ünsüz yumuşaması kuralına göre yazılmıştır.

“Kulak zarlarım içine göçtü.” (KT, 80).

Örnekteki ses, ölçünlü dilin kurallarına uğrayarak ünsüz benzeşmesi kuralına göre yazılmıştır.

“ ‘...Bununla birlikte, hatırlatmama müsaade **edin**, siz pek sevdiğiniz o hamamböceği...” (L, 120).

Örnekteki sesler, ölçünlü dilin kurallarına uğrayarak ünsüz yumuşaması kuralına göre yazılmıştır.

“... “Allahım, güç ver bana!” diyerek için için dua **ediyor**, önünde kapalı duran dosyaya ısınmamış tost makinesine bastırır gibi **bastırıyordu**.” (Z, 160).

Örnekteki sesler, ölçünlü dilin kurallarına uğrayarak ünsüz yumuşaması ve ünsüz benzeşmesi kurallarına göre yazılmıştır.

“Tuzak kapanmıştı.” (ACY, 200).

Örnekteki ses, ölçünlü dilin kurallarına uğrayarak ünsüz benzeşmesi kuralına göre yazılmıştır.

“Varlığı bile şüphe çekmeye yetecekken kime gidip ne deyip ne soracak, ne öğrenecek, bilmiyordu.” (KÜ, 240).

Örnekteki sesler, ölçünlü dilin kurallarına uğrayarak ünsüz yumuşaması ve ünlü daralması kurallarına göre yazılmıştır.

Yukarıdaki tüm örneklerde, kelimelerin koyu ile belirtilen kısımlarındaki sesler uğramış oldukları kurallara göre doğru yazılmıştır. Bu gibi örnekler romanlarda sıkça görülmüştür. Burada örnekler sınırlandırılarak verilmiştir.

3.1.2. Eklerin Ölçünlü Dilde Kullanımı

“Ne var **ki** o koca koca **kutularda**? ” (UBDM, 9).

Bağlaç olan –ki eki ve bulunma hali eki olan –DE eki doğru yazılmıştır.

“...otopsi için Numune'nin morguna götüren ambulansın peşinde **gördüler**, bir **de** son olarak...” (GA, 40).

Görülen geçmiş zaman eki olan -DI ve bulunma hali eki olan –DE eki doğru yazılmıştır.

“ ‘Hava **da** alamıyordum galiba... Ölüyor **muydum** ne?..' ” (KT, 80).

Bulunma hali eki olan –DE eki ve soru eki doğru yazılmıştır.

“Tahsin Bey’in daha **da** geniş **ağızla** güldüğünü...” (L, 120).

Bulunma hali eki olan –DE eki ve edat doğru yazılmıştır.

“Ne **demezdi ki** Çiğdem!” (Z, 160).

Görülen geçmiş zaman eki olan -DI ve bağlaç olan –Kı eki doğru yazılmıştır.

“Öyle bir şey **olmuş olsaydı** bana melekler tarafından söylenmez **miydi?** ” (ACY, 200).

Duyulan geçmiş zaman eki olan –MIŞ, görülen geçmiş zaman eki olan –DI ve soru eki doğru yazılmıştır.

Standart dilin yazılı haldeki morfolojik kurallarından ötürü eklerin yazılma kuralları vardır. Soru, zaman ekleri ve bağlaçlar yukarıdaki örnekte yazılı dilde olan standart dil kurallarına uyarak yazılmışlardır. Romanlarda sayıca çok görülen bu gibi örnekler sınırlandırılarak gösterilmiştir.

3.1.3. Kelimelerin Ölçünlü Dilde Kullanımı

“Kalk ayol! Kalk da aliyim şu ıslakları... Kime **diyoruum!**” (Z, 25).

“Ver **diyorum** ayol! Ver şu ıslakları **diyorum...**” (Z, 27).

İki örnekte verilen “diyorum” kelimesinin hem standart dil hem de standart dil dışı kullanımları görülmektedir.

“**Nerde karım? Nerrrrrdee?**

Karı az ilerideydi...” (KÜ, 14).

İki örnekte verilen “nerde ve karı” kelimelerinin hem standart dil hem de standart dil dışı kullanımları görülmektedir.

“Aman **anneee...**” diye ters yüz edilince ağlayıp kendine acındırmış...”

“Babam değilmiş. **Annemmiş** mesela,” demişti.” (K, 19).

İki örnekte verilen “anne” kelimesinin hem standart dilde hem de standart dil dışında kullanımları görülmektedir.

“Çıkıp; **‘Günaydun!’** diye bağırdı şımarık şımarık.”

“... mutfağın oralardan gelecek **‘Günaydın’** bekledi.” (GA, 6).

İki örnekte verilen “günaydın” kelimesinin hem standart dilde hem de standart dil dışında kullanımları görülmektedir.

“Her yanı b.k. **Oof of.**” (F, 39).

Örnekte verilen “of” kelimesinin hem standart dilde hem de standart dil dışında kullanımları görülmektedir.

“**Rızaaa**, gel oğlum, kahvaltımız hazır.”

“Tosun **Rıza**’yı görmek için karyolanın üstünde biraz daha dineldi Musa.” (UBDM, 25).

Örnekte verilen “Rıza” kelimesinin hem standart dilde hem de standart dil dışında kullanımları görülmektedir.

Yukarıdaki örneklerden romanlarda daha fazla görülmektedir. Burada sınırlandırılarak birkaç örnek verilmiştir. Görüldüğü üzere, romanlarda aynı kelimelerin hem standart dildeki hem de standart dil dışındaki kullanımları bulunmaktadır. Kaymaz’ın dilin her olanağından yararlandığını gösteren bir ispat olduğu söylenebilir.

3.2. Ölçünlü Dil Dışı Kullanımlar

Romanlarda ölçünlü dile ait olmayan kullanımlar da görülmektedir. Bu kullanımlar da sınıflandırmaya tabi tutulmuş ve “ünlülerin normalden farklı

kullanımı, ünsüzlerin normalden farklı kullanımı ve konuşma diline ait görüntüler” şeklinde sınıflara ayrılmıştır.

3.2.1. Ünlülerin Normalden Farklı Kullanımı

“Nursel, “Kapattı **kız!**” diye hayıflanıyordu karşıda.” (UBDM, 13).

Kelimedeki ünlüyü uzatarak tüh, maalesef anlamlarını katmıştır.

“ ‘Öptüm **dee uyandırdım**

Öptüm **dee uyandırdım...**’ ” (GA, 5).

Kelimelerdeki ünlüleri uzatarak şarkı söylenildiği gösterilmiştir.

“ ‘Brravo! Hadi canım... uğurlar **olsuun.**’ ” (KT, 16).

Kelimedeki ünlüyü uzatarak dalga geçme, alaya alma anlamı katılmıştır.

“ ‘La **Endeer...** bi rahat ver la!’ ” (L, 13).

Kelimedeki uzun ünlüyle bıkkınlık hissi verilmiştir.

“Isıyı kontrol altına almalıydı. Aldı. “Yani **sabırrrr...**” diye devam etti daha yüksek perdeden.” (ACY, 19).

Kelimedeki ünlü uzatmasıyla sabır duygusu vurgulanmıştır.

“...ve biri deli demiş, biri şöyle böyle demiş, **hiiiç** s.kinde değildi.” (DH, 12)

Kelimedeki ünlünün uzun kullanımıyla umursamamak anlamı verilmiştir.

“Nezihe Hanım’la kifayet edemeyeceğini anlayıp çocuklarına o kadından önceki Teoman Kemani zamanının Pazartesi-Çarşamba-Cuma buluşmalarını hatırlatmış, “Aman **annee...**” diye tersyüz edilince ağlayıp kendine acındırmış...” (K, 19).

Ünlünün uzun kullanımıyla umursamama, dinlememe anlamı verilmiştir.

“Ay **nooluyo yaa!**” (F, 9).

Ünlülerin uzun kullanımıyla şaşma, korkma anlamları verilmiştir.

“Çok eğlenceli olacak. Bundan sonraki ömrüm boyunca o saf Adem’i günah zannettiği o pişmanlık bataklığına sokup sokup **çıkartmazsaammm!!!**” (ACY, 232).

Kelimedeki ünlü uzatmasıyla hırslanma, inatlaşma anlamları verilmiştir.

Yukarıda gösterilen örneklerdeki ünlü uzatmaları, yazılı dil kurallarına aykırı bir durumdur. Kaymaz tamamen günlük dile ait olan konuşmalardaki ses uzatmalarını olduğu gibi yazıya aktarmıştır. Kelimelerdeki ünlü uzatmalarıyla farklı duygular aktarılmıştır. Kaymaz, günlük dilin bu yönünü de romanlarında kullanmıştır.

3.2.2. Ünsüzlerin Normalden Farklı Kullanımı

“Kayalarımız gibi de adam **maşşallah**, üstüne çullanıyoz, bi tepiyö...” (UBDM, 44).

Ünsüzün uzun kullanımı vurgulama yapmak içindir.

“ “Evet!” dedi hınçla. “Eşeğim ben! Hatta **eşşsek!**” ” (Z, 57).

Ünsüzün uzun kullanılması vurgulama, baskılama anlamında kullanılmıştır.

“Isıyı kontrol altına almalıydı. Aldı. “Yani **sabuırrrr...**” diye devam etti daha yüksek perdeden.” (ACY, 19).

Ünsüz uzun kullanılarak baskılı bir şekilde sabır duygusu verilmeye çalışılmıştır.

“ “Daha geçen gün ‘İyi olmuş, **afferin.**’ dediydin Hacemmi?” dedi kırgın bir sesle.” (KÜ, 54).

Ünsüzün uzun kullanımıyla vurgulama anlamı verilmiştir.

“Zila İrfan’ı alıp suyunu falan hiç süzmeden yapıştı dudağına: “**Aşşkımmm!**” dedi.” (SŞ, 12).

Aşkim kelimesinde ünsüz uzatmasıyla abartma, vurgulama anlamı verilmiştir.

“Veysel’in Bayramı...

Hiç kimsesi olmadığına göre, her kimsesi bu oluyordu bu durumda.

Bayram’ın Veyseli. **Off!**

Neharika bir gündü lan!” (DH, 98).

Of ünlemindeki ünsüz uzatılarak oflama anlamı vurgulanmıştır.

“Çok eğlenceli olacak. Bundan sonraki ömrüm boyunca o saf Adem’i günah zannettiği o pişmanlık bataklığına sokup sokup **çıkartmazsaammm!!!**” (ACY, 232).

Kelimedeki ünsüz uzatmasıyla hırslanma, vurgulama anlamları verilmiştir.

Kelimelerdeki ünsüz uzatmalarıyla o durumu vurgulama, baskılama, abartma, duyguyu daha güçlü verme vb. gibi anlamlar verilmiştir. Kaymaz, ünlü uzatmalarında olduğu gibi ünsüz uzatmalarında da günlük dilden parçalar sunmuştur. Romanlarda karakterlerini ve konuşmalarını olduğu gibi aktarması, Kaymaz’ın günlük dilin kullanım avantajlarından faydalandığına bir ispattir.

3.2.3. Konuşma Diline Ait Görüntüler

“ **Hı...** sana da selam söylediler.’ ” (GA, 24).

Hı, geçiştirme anlamında kullanılmıştır.

“ **Şşşt...** seninki çok çabuk akıllandı kız!’ ” (KT, 9).

Şşşt, seslenme amaçlı kullanılmıştır.

“ **Tüü!** Alın! Zıkkım yiyin inşallah!’ ” (Z, 11).

Tüü, yazıklar olsun, bıkmama, usanma amaçlı kullanılmıştır.

“...arada bir yanından geçtiği radyatör peteklerine **turrrrt** diye sürttüren bir nöbetçi öğretmen gibi beklemektedir ‘sapına kadar’ erkeği.” (KÜ, 9).

Örnek kelimeyle sesin kendisi verilmeye çalışılmıştır.

“**Heh heh**... Gülerdi işte böyle.” (DH, 10).

Heh heh ile tamam tamam, iyi peki anlamı verilmiştir.

“Sermiyan, heves ettiği bütün isimleri sıraladı. Tunç? **I- ih**. Altar? Cık. Cengizhan?” (K, 15).

I ih sesiyle yok, hayır anlamı verilir.

“Sen gelinceye kadar geri dizerim. **Hi hi hi**.” (SŞ, 17).

Hi hi hi, gülme sesi olarak verilmiştir.

Örneklerdeki kelimeler veya sesler TDK Türkçe Sözlükte geçmez ve günlük dil konuşmalarına aittir. Kaymaz bunları da ağızdan çıktığı gibi yazıya aktarmıştır. Günlük dil kullanımlarından yararlandığı noktalardan biri de bu kullanımlardır.

İki ayrı başlık halinde gösterilen ölçünlü dile ait kullanımlar ve ölçünlü dil dışı kullanımlar, romanlardan örneklerle desteklenerek verilmiştir. Günlük dil kullanılan romanlarda, dilin hem ölçünlü hem ölçünlü olmayan kullanımını görmek mümkündür.

4. ROMANLARDA İSİM VE FİİL UNSURLARI

4.1. İsimler

İsimler, bir cümlede fiillerin dışında bulunan, çeşitli alt başlıklara ayrılabilen kelimelerdir. İsimler hakkında; “Nesneler canlı cansız bütün varlıklar, mefhumlar, vasıflar, durumlar hülasa zaman ve mekân içinde insan kafasında mevcut olan bütün maddi ve manevi varlıklardır. İşte isimler bütün bu nesnelerin dildeki karşılıkları olan kelimelerdir.” (Ergin, 1997: 217) ifadeleri isimler için tanımlayıcı niteliktedir. Bir başka tanım; “Geleneksel dilbilgisinde varlıklarla nesnelere, eylemlere, duygulara, niteliklere, görüngülere, vb. gösteren sözcük.” (Vardar, 1998: 14) olarak gösterilebilir. “Çekim özellikleri bakımından durum, iyelik, nicelik (tekil/çoğul/çift) ekleri gibi ulam belirleyici eklerle çekilebilen, tümce içinde belli bir dağılımı olan ve belli sözdizimi işlevlerini yerine getiren sözcük ulamının üyesi; dağılım özellikleri bakımından adöbeğinin baş ögesidir.” (İmer vd., 2011: 11) şeklindeki ifadeler de isimle ilgili yapılan farklı tanımlardan biridir.

Nesneler, duygular, düşünceler ve çevrede görülen hemen hemen her şey isimlerle karşılık bulur. Bu yüzden, isimlerin dildeki önemi hariç insanların hayatında da büyük öneme sahiptirler. İsimlerle ilgili; “Dil içinde önemli görevlere sahip olan isim cinsinden kelimeler stilistik (üslup bilimi) açısından da ayrıca bir öneme sahiptir. Çünkü bir yazarın/şairin seçtiği kelimeler aynı zamanda onun duygu, ruh ve düşünce dünyasının tercümanları, onların sihirli dünyalarını bize gösteren anahtarlardır.” (Arıcan, 2011: 125) ifadeleri, isimlerin hem dil hem de yazarlar ve şairler açısından nasıl bir öneme sahip olduklarını gösterir.

“İsimler bir dili oluşturan ana parçaların biridir. Herhangi bir cümleyi ele alırsak o cümle eğer fiil cümlesi ise, cümle içinde tek bir yargı yani bir fiil bulunur. Diğer taraftan bu cümlede özne, nesne, tümleçten en az bir tane bulunabilir.” (Arıcan, 2011:125) ifadesinde fiil cümlesinde bir fiilin bulunduğu; ancak bu cümlede, fiilden daha çok isim bulunabileceği anlaşılmaktadır.

Sezgin Kaymaz’ın on bir romanının ilk on sayfasında kullandığı isimler yedi grupta incelenmiştir:

4.1.1 Duygu içerikli isimler

4.1.2. Doğa-tabiat isimleri

4.1.3. Soyut isimler

4.1.4. Zamanla ilgili isimler

4.1.5. Vücut ve organ isimleri

4.1.6. Renkler ve renk tonları

4.1.7. Özel isimler.

4.1.1. Duygu İçerikli İsimler

“Zavallı”, “merhamet”, “tuhaf”, tedirginlik”, “aşağılama”, “hoşlanmak”, “anlayış”, “hakaret”, “vicdan”, “hoşluk”, “hoş”, “ezik”, “öfke”, “zevk”, “kıskançlık”, “tasa”, “kaygı”, “merak”, “kapris”, ”üzüntü”, “küs künlük”, “soğukluk”, “hırs”, “huzur”, “aşk”, “delilik”, “sevgi”, “saadet”, “sevinç”, “coşku”, “saygı”, “endişe”, “saygısızlık”, “pişman”, “nefret”, “hırs”, “sıkkın”, “şehvet”, “şaşkın”, “umut”, “hazin”, “arzu”, “korkunç”, “huzursuz”, “sabır”, “inat”...

Yukarıda öne çıkan duygu içerikli isimler verilmiştir. Görüldüğü üzere, Kaymaz romanlarında farklı duygu isimlerine rastlanır duygular görülmektedir. Bunlar üzüntüyü, mutluluğu, aşkı vb. gibi birçok duyguyu anlatan isimlerdir. Kaymaz kendisi de belirttiği gibi karakterlerine müdahale etmeden, onları izleyerek olduğu gibi romanlarına aktardığı için karakterleri sayesinde birçok duygu romanlarında görülebilmektedir. Çeşitli insan topluluklarına yer vermesinden dolayı farklı duygular da ortaya çıkmıştır. İnsanoğlu gerçek hayatta da çok farklı duygular barındırır. İnsanın her gün aynı duygular içerisinde olması mümkün değildir. Bu hayatın doğal akışı içerisinde olan bir durumdur. Kaymaz da hayatın içinden sunduğu insan manzaralarıyla farklı duyguları romanlarında göstermiştir.

4.1.2. Doğa-Tabiat İsimleri

“Çiçek”, “rüzgâr”, “yel”, “sel”, “gök”, “bahar”, “çimen”, “plato”, “düzlük”, “vadi”...

Kaymaz romanlarında, çevre tasviri yoğun değildir. Özellikle dış çevre diye anılabilecek olan doğa betimlemeleri yoktur; çünkü Kaymaz’ın romanları yoğunlukla Ankara ve Konya şehirlerinde geçer. Modern ve büyük şehirlerde geçtiği için romanlar, doğa tasvirleri pek görülmez. Sadece Ankara’nın sokaklarından, caddelerinden, şehirleşmesinden bahsedilir. Bu yüzden, doğa-tabiat isimleri romanlarda sayıca azdır.

4.1.3. Soyut İsimler

“Akıl”, “Allah”, “aşk”, “bahar”, “sıkıntı”, “can”, “cennet”, “dayanışma”, “edep”, “fobi”, “DNA”, “din”, “gönül”, “gün”, “güven”, “hata”, “Hıristiyan”, “hayat”, “huzur”, “hücre”, “iman”, “insanoğlu”, “kulluk”, “kurnazlık”, “küfür”, “maşuk”, “âşık”, “müddet”, “Müslüman”, “namaz”, “nüfus”, “ölüm”, “rüya”, “saat”, “sanat”, “seda”, “sene”, “sevgi”, “soykırım”, “şans”, “şefkat”, “şikâyet”, “Tanrı”, “tatil”, “tehlike”, “tuzak”, “uyku”, “vakit”, “vicdan”, “Yahudi”, “yaz”, “zaman”. “yurt”...

Soyut isimler de Kaymaz’ın romanlarında sayıca fazladır. Kaymaz’ın romanları çoğunlukla fantastik kategorisinde değerlendirilir; bu yüzden daha çok soyut durumların görülmesi normaldir. Ancak soyut kelimelerde fantastik öğeler de sayılan “hayalet, melek, şeytan, sihir, büyü vb.” gibi kelimeler geçmemektedir. Bu gibi fantastik durumlar, olaylar veya karakterler vasıtasıyla gösterilir, okuyucu da karşısındaki durumun veya kişinin fani (gerçek) hayattan olmadığını anlar. Bir hayalet, hayalet olarak söylenmez. Onun bir ismi vardır, örneğin Aspendos. Okuyucu Aspendos’un hayalet olduğunu romanı okudukça anlar. Kaymaz’ın romanları fantastik türde değerlendirilse de bu durum sürekli soyut kelimelerle verilmez. Bu yüzden, romanlardan elde edilen soyut kelimeler fantastik tür değerlendirilmesiyle tam olarak bağdaşmamaktadır. Ancak soyut kelimeler sayıca diğer kelime türlerine göre yoğunluktadır.

4.1.4. Zamanla İlgili İsimler

“Akşam”, “şimdi”, “akşam alacası”, “yaz”, sabah”, “bugün”, “ağustos”, “sene”, “nisan”, “gece”, “gündüz”, “sene 1989”, “sene 1990”, “1991 senesi”, “bir ay”, “her dakika”, “üç gün”, on beş-yirmi dakika”, “12 Ekim Pazartesi”, “kış”, “iki gün iki gece”, “yirmi bin sene evvel”, pazardan pazara”...

Zamanla ilgili veya zamanı hatırlatan isimler de romanlarda az sayıda görülmemiştir. Kaymaz, romanlarında çok olay ve insan sunmuştur, hatta romanlarında bir ileriye bir geriye, bir yaşanan fani dünyaya bir ölümden sonraki dünyaya gidip gelmiştir. Bazı romanlardaki olaylar çok kısa süreler içerisinde geçer; bu sürenin de kısa olduğunu göstermek için saat ve gün gibi detayları kullanılır. Bazı romanları da daha uzun zaman dilimi içerisinde geçer, bunlar da zaman detaylarını kullanarak karakterlerin geçirmiş oldukları değişimleri gösterir. Bu yüzden, Kaymaz’da zaman kullanımı önemlidir denilebilir.

4.1.5. Vücut ve Organ İsimleri

“Diz”, “el”, “burun”, “kıç”, “bel”, “işaret parmağı”, “dirsek”, “eklem”, “göz”, “böğür”, “ayak”, “diş”, “ağız”, “dudak”, “yüz”, “kol”, “sırt”, “kıl”, “meme”, “kulak”, “kasık”, “ayak başparmağı”, “kafa”, “baş”, “yanak”, “çene”, “kaş”, “karın”, “meme ucu”, “mide”, “kalp”, “akciğer”, “nabız”, “bacak”, “göğüs”, “surat”, “alın”, “karaciğer”, “dil”, “tüy”, “karın zarı”, “ense”, “göbek”...

Vücutla ve organ isimleriyle ilgili örnekler yoğundur. Hem organlar hem de vücutla ilgili detaylı şekilde isimler verilmiştir. Görüldüğü üzere, Kaymaz bir durumu anlatırken insan vücudunu, insanların hareketlerini detaylı bir şekilde vermiştir. Detaylı bir şekilde verilen bu isimler, Kaymaz’ın durumlarda ve kişilerin hareketlerinde vücut ve organ isimlerini önemseydiğini gösterir.

4.1.6. Renkler ve Renk Tonları

“Sarı”, “siyahvari”, “açık mavi”, “pembe”, “kara”, “siyah”, “beyaz”, “ela”, “yeşil”...

Kaymaz’da çeşit olarak fazla renk kullanılmamıştır. Kaymaz doğa tasviri vb. yapmadığından renklerin fazla kullanılmadığı düşünülebilir. Bu renkler de

daha çok yüz veya kıyafet betimlemesinde kullanılmıştır. Sarı renkte dikkati çeken başka bir durum vardır. Kaymaz, hayalet olarak gösterdiği kişileri genelde sarı gözlü, sarı saçlı olarak verir. Köpekleri de sarıyla ilişkilendirir. “Sarı” rengini fantastik durumlarda kullanması, Kaymaz’ın kendi düşüncesindeki hayalet tasvirinden kaynaklanabileceği söylenebilir.

4.1.7. Özel İsimler

“Uzunharmanlar”, “Ruşen Sokak”, “Ayla”, “Kemal”, “Musa”, “Remziye Hanım”, “Havvanım”, “Nursel”, “Melek”, “Kallavi Zenith”, “The Who”, “Golden Retriever”, “Tayfun”, “Sarı”, “Tufan”, “Şükran”, “Ankara Adliyesi”, “Opera”, “Kızılay”, “Ulus”, “Ulucanlar”, “Sıhhiye Sağlık Sokak”, “Zübeyde Hanım Kadın Doğum”, “Naim Orhun”, “Kenan”, “Edip”, “Veysel”, “Berna”, “Zila”, “Celil”, “Hoca”, “Hayri”, “İrfan”, “Tandoğan”, “Bahagil”, “Ensar”, “Erdem”, “Güvenpark”, “Kurtuluş”, “Abdi İpekçi”, “Ankara”, “Deccal”, “Çankaya Karakolu”, “Gülhan”, “Kenan”, “Kübra”, “Batıkent”, “Şirin”, “Lucky”, “Kemalettin”, “Kasap Selim”, “Beytepe”, “Cavidan”, “Hamit Çalıkıran”, “Taksici Osman”, “Cinnah”, “Doberman”, “Demet”, “Sermiyan”, “Beyazıt”, “Celil Hayri”...

Kaymaz’da görüldüğü üzere özel isim kullanımı fazladır. Kişi isimleri olan özel isimler, Kaymaz’ın romanlarında ne kadar çok karakter kullandığının bir göstergesidir. “Uzunharmanlar, Kızılay, Ulus, Ulucanlar vb.” gibi yer adları da Ankara ve Konya’ya aittir. Romanlarında Ankara ve Konya’yı çeşitli yönleriyle anan -özellikle Ankara’yı birçok yönü- Kaymaz, ağırlıklı olarak Ankara’nın birçok ilçesine, semtine, mekânına yer vermiştir. Ankara’yı bu kadar sık anması, Kaymaz’daki yerinin önemli olmasına bağlanabilir.

Sonuçta, isimler bir cümlede birden çok bulunabilecek unsurlardandır ve isimler semantik bakımdan farklı başlıklar altında toplanabilir. Yukarıda gösterilen isim sınıflandırması, eldeki veri üzerinden yapılmıştır. Tekrarlı olan isimler bir defa gösterilmiştir. Bir cümlede birden çok göreve giren isimler; bir nesnenin, bir durumun vb. karşılığı olduğu için önemli bir işlevi yerine getirirler.

4.2. Fiiller

Fiiller bir cümlede yargı bildiren sözcüklerdir. Cümlede yüklem görevi olarak yargı bildirir ve cümlenin “fiil cümlesi” olarak adlandırılmasına sebep olur. Fiiller hem yapı hem semantik bakımdan çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulur. Ancak, fiillerin semantik sınıflandırması hakkında;

“Semantik/tematik sınıflandırma üzerinde, Türkiye’de yayımlanmış çok fazla çalışma bulunmamaktadır. 2000’li yıllara kadar yapılan mevcut çalışmalar ayrıntılı hazırlanmamış, 2000 sonrası çalışmalarda ise konuya giriş mahiyetinde derleyici toplayıcı çalışmalar ortaya konmuştur. Bunlar arasında; esas alınan dil, lehçe ya da metne bağlı olarak tabii şekilde farklılaşan leksik veriler haricinde, analitik yorum yapan ve yenilik getiren tespitlerin sayısı çok fazla değildir.” (Yıldız, 2017: 339) ifadeleri, bu çalışmaların Türkiye’de çok da yeterli olmadığını ilgilidir.

Türk dilinde yapılan sınıflandırmaların tarihiyle ilgili;

“Türk dilinin tarihi metinlerinde kelimelerin tematik sınıflandırılmalarından söz edilmeye başlanması Memlûk dönemi Kıpçak sözlüklerinden önceye gitmez. Memlûk Kıpçakçasına ait sözlüklerdeki sınıflandırmalar isim temellidir. Bunun dışında, Türkçenin tarihi metinleriyle ilgili bazı çalışmalarda, döneme yönelik tematik sınıflandırma denemeleri yapılmıştır. Bu sınıflandırmalar eldeki veri malzemesine bağlı olarak oluşturulmuş söz varlığı temelinde yapılmış olup, bir dönemin tüm söz varlığını içermezler.” (Yıldız, 2017: 346) şeklinde sözler de yapılan sınıflandırmaların tarih olarak çok gerilere uzanmadığını gösterir.

Sınıflandırmayla ilgili bir çalışmada fiiller isteme göre incelenmiştir. “İstem kimi sözlüksel unsurların, özellikle fiillerin katılanlar (participants) adı da verilen zorunlu ve seçimli tamlayıcılardan belirli sayıda ve türde gerek duyduğu veya istediği doğal kapasitesi olarak tanımlanabilir.” (Doğan, 2016: 252). Bu ifadeyle kastedilen, fiillerin cümlede istedikleri zarflar, nesnelere veya edatlar olarak düşünülebilir. İsteme göre yapılan fiil sınıflandırması;

- “Hareket (Behavioural) fiilleri
- Konuşma-İletişim (Verbal) fiilleri
- Düşünme-İdrak (Mental) fiilleri
- Durum (Material) fiilleri.” (Koç, 2018: 80) dört başlıkta toplamıştır.

Sezgin Kaymaz romanlarının ilk on sayfasındaki fiiller de dört başlığa ayrılmıştır. Bu başlıklar;

4.2.1 Hareket fiilleri

4.2.2 İletişim fiilleri

4.2.3 Düşünme fiilleri

4.2.4 Durum fiilleri şeklindedir.

4.2.1. Hareket Fiilleri

“Aç-”, “al-”, “ara-”, “atla-”, “yık-”, “yap-”, “sev-”, “kovala-”, “etiketle-”, “gör-”, “kes-”, “biç-”, “sok-”, “dik-”, “temizle-”, “bezle-”, “kapat-”, “ye-”, “bil-”, “getir-”, “yaz-”, “bitir-”, “dürt-”, “güt-”, “sızlat-”, “duy-”, “kaybol-”, “seyret-”, “bekle-”, “fark et-”, “taşı-”, “sona er-”, “bekle-”, “harca-”, “çevir-”, “iç-”, “takip et-”, “bırak-”, “yaz-”, “daya-”, “serp-”, “geç-”, “üfür-”, “özle-”, “unut-”, “öp-”, “sık-”, “iste-”, “giy-”, “ver-”, “ısır-”, “götür-”, “okşa-”, “ayır-”, “işaret et-”, “çıkar-”, “bekle-”, “kapat-”, “tuşla-”, “temizle-”, “sil-”, “aç-”, “bastır-”, “zannet-”, “belir-”, “ara-”, “bul-”, “hazırla-”, “tak-”, “yasla-”, “salla-”, “uzaklaş-”, “sürükle-”, “uzat-”, “kavra-”, “sündür-”, “umutlandır-”, “dene-”, “ısır-”, “genişlet-”, “uçuştur-”, “iştir-”, “sıklaş-”, “seç-”, “geç-”, “sağla-”, “giy-”, “kaçır-”, “yolcu et-”, “düzelt-”, “bıçakla-”, “döv-”, “koy-”, “pişman et-”, “kaybet-”, “uyandır-”, “kur-”, “tak-”, “fırlat-”, “sıkıştır-”, “al-”, “kucakla-”, “göster-”, “tut-”, “öde-”, “kapat-”, “sığdır-”, “kov-”, “sayıkla-”, “dirsekle-”, “demle-”, “sür-”, “habersiz koy-”...

Hareket fiilleri, bir hareket bildirdiği için bu fiillerden etkilenen kişiler, durumlar veya nesnelere vardır. Bu hareket fiilleri genellikle cümlede nesnelere beraber kullanılır. Durum fiillerinden sonra en çok kullanılan hareket fiilleri, birden çok olay barındıran Kaymaz romanlarında, önemli bir yere sahiptir. Sık kullanılan ve herkes tarafından bilinen fiiller dışında daha az kullanılan (dirsekle-, üfür- vb.) gibi fiiller de kullanılmıştır.

4.2.2. İletişim Fiilleri

“Anlat-”, “de-”, “sor-”, “(deyip) geç-”, “öğret-”, “sataşp dur-”, “fısılda-”, “şarla-”, “tersle-”, “konuş-”, “yetiştir- (mecaz)”, “cevapla-”, “yanıtla-”, “itiraz et-”, “söyle-”, “bağır-”, “dayılan-”, “söylen-”, “aşağıla-”...

Kaymaz’ın romanlarında daha çok karakterler arasındaki diyaloglarda kullanılan farklı fiillere rastlanır. Anlat-, de-, sor- gibi çok bilinen ve kullanılan iletişim fiillerinden hariç yetiştir- fiilinin mecaz anlamı, şarla- fiili gibi daha az kullanılanlar da görülür. Fiillerden bazıları olumsuz içerikli bir anlam taşır. Örneğin; söylen-, dayılan-, şarla- gibi fiiller olumsuzluk çağrışırlar. Öğret-, anlat- gibi fiiller de olumlu veya ılımlı bir görüntü verir. Kaymaz hem olumsuz bir iletişim hem de olumlu bir iletişim ortamında bu fiilleri tercih ettiği söylenebilir. Bu da romandaki olaylardan ve karakterlerden kaynaklanmaktadır.

4.2.3. Düşünme Fiilleri

“Anla-”, “hatırla-”, “say-”, “gözlemle-”, “(bir şeye) değ-”, “ilgilen-”, “odaklan-”, “cebelleş-”, “çak-(mecaz)”, “planla-”, “öğren-”, “incele-”...

Düşünme fiilleri başlığı altında toplanan fiiller, düşünme eyleminin geçtiği yerde bir düşünme faaliyeti gerçekleştiğini bildirirler. Örneğin; cebelleş- fiili, bir şey hakkında çok düşünerek işin içinden çıkmaya çalışmak anlamında kullanılabilir. Yani bir düşünme eylemi söz konusudur. Bir şeyi planlarken, öğrenirken veya incelerken de düşünme eylemleri gerçekleştirilir. Bu yüzden, yukarıdaki eylemler düşünme fiilleri adı altında toplanmıştır. Yukarıdaki örnekler, Kaymaz’da çeşitli düşünme fiilleri görüldüğünün bir kanıtıdır.

4.2.4. Durum Fiilleri

“Ağla-”, “yürü-”, “sarsıl-”, “gel-”, “kaç-”, “başla-”, “ol-”, “gül-”, “(bir işe) yara-”, “gez-”, “dön-”, “bakın-”, “aralan-”, “başla-”, “çalın-”, “sabret-”, “hisset-”, “tırs-”, “es-”, “bozuk at-”, “üzül-”, “surat as-”, “akıllan-”, “karış-”, “belirginleş-”, “sapıt-”, “zayıfla-”, “kaybol-”, “baş göster-”, “bak-”, “şiddetlen-”, “ilerle-”, “çık-”, “darıl-”, “devam et-”, “zıpla-”, “karar ver-”, “kaşın-”, “kafa basma-”, “git-”, “sevin-”, “küs-”, “dem vur-”, “bez-”, “bahane ara-”, “sırnaş-”, “yılış-”, “utan-”, “kork-”, “çatla-”, “koş-”, “sarıl-”, “yırtil-”, “yuvarlan-”, “göz at-”, “çalış-”,

“yaklaş-”, “uyu-”, “bit-”, “hoşlan-”, “zehirlen-”, “kıyamet kop-”, “sıkış-”, “dayan-”, “uzan-”, “çömel-”, “gir-”, “hırla-”, “dal-”, “hisset-”, “vur-”, “ağla-”, “çalış-”, “ürk-”, “ayrıl-”, “kal-”, “vur-”, “vızırda-”, “kay-”, “kımıldan-”, “benze-”, “uzaklaş-”, “dur-”, “kayna-”, “uzaklaş-”, “sıçra-”, “sön-”, “yoğunlaş-”, “yüksel-”, “ihtiyaç kalma-”, “dol-”, “(surat) as-”, “müsaade et-”, “işe-”, “yapış-”, “dağıl-”, “buhar ol-”, “sabahla-”, “tıkış-”, “adam ol-”, “teşrif et-”, “soyun-”, “uğra-”, “kız-”, “sırt-”, “yanaş-”, “sin-”, “devin-”, “sıyrıl-”, “sıva-”, “soluklan-”, “sırt-”, “heves etmek-”, “patlat-”...

Görüldüğü üzere, Kaymaz’ın romanlarında çeşitli durumlar için kullanılmıştır. Kaymaz’ın romanlarında en çok karşılaşılan durum fiilleri ve hareket fiilleri en sık kullanılanlardandır. Kaymaz’da çeşitli ve çok sayıda karakter vardır. Bu karakterlerin romanlara aktarılmasında ve anlatılmalarında durum fiillerin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bilinen ve sık kullanılan durum fiilleri dışında daha az kullanılan devin-, sin-, kayna- gibi durum fiilleri de görülmektedir.

Sonuç olarak, Kaymaz’ın romanlarından elde edilen fiiller de isimler gibi romanların ilk on sayfası örnekle alınarak Fiillerin tekrarlı halleri de çoktur; ancak örnekler verilirken tekrarlı halleri örneklere yazılmamıştır. Fiiller bir cümlede yargı bildirdiğinden ve yukarıda gösterildiği gibi semantik açıdan cümlede bir anlama sahip olduğundan önemli bir unsurdur. Bir cümle fiille bitiyorsa o cümle “fiil cümlesi”dir. Fiil semantik açıdan hareket de olsa durum da olsa bu fiil cümlesi olması durumunu etkilemez. Fiiller yukarıda gösterilen başlıklardan çok daha farklı başlıklara ayrılabilir. Buradakiler eldeki malzeme üzerinden yapılmıştır.

SONUÇ

Sezgin Kaymaz, son dönem Türk edebiyatına çok sayıda eser kazandıran popüler yazarlardandır. 1997'den beri Türk edebiyatına peş peşe hem roman hem hikâyeleriyle dâhil olmuştur. 1997 yılından bugüne çok uzun bir süre geçmese de Türk edebiyatına bu süre içerisinde on bir romanı, dört hikâyeye kitabı kazandırmıştır. Toplam on beş eser veren Kaymaz, son dönem yazarları içinde farklı konulara yönelmiş pek çok okuyucu için ilginç gelebilecek olaylar, durumlar ve karakterlerle romanlarını yazmıştır.

Kaymaz'ın romanları sırasıyla Uzunharmanlar'da Bir Davetsiz Misafir (1997), Geber Anne (1998), Kaptanın Teknesi (1999), Lucky (2000), Zindankale (2004), Ateş Canına Yapışsın (2008), Kün (2013), Deccal'in Hatırı (2004), Kıyas (2014), Son Şura (2015) ve Farfara (2017)'dir.

Kaymaz'ın romanları okuyucular, bazı editörler ve gazeteciler tarafından fantastik kategorisinde değerlendirilmiştir. Bunun nedeni, Kaymaz'ın romanlarının fantastik ve olağanüstü öğeler barındırmasıdır. Bunlarla birlikte, Kaymaz'da fani dünya (yaşanan) ve öbür dünya (ahiret) aynı anda verilmekte; ölümler konuşmakta, köpekler yorumlarda bulunup düşünebilmektedir. Normal olarak değerlendirilemeyecek olan bu öğelerin sıkça kullanılması Kaymaz'ın romanlarının fantastik tarzda değerlendirilmesine yol açmıştır.

Kaymaz, 1962 Sinop doğumludur ve halen Ankara'da yaşamaktadır. Otuz yılı aşkın bir süre, spor camiasında aktif görev yapmış ve yoğun bir çalışma hayatı yaşamıştır. Bu yoğunluğuna rağmen yazmayı hep çok sevmiş; bir yazar olarak adlandırılmayı ve yazdıklarını basmayı hiç düşünmemiştir. Bir arkadaşı vasıtasıyla ilk romanı “roman” olarak basılan yazar, spor hayatını tamamen bitirdikten sonra sadece yazmaya yönelmiştir.

Çalışmada Kaymaz'ın romanları üzerinden söz varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Romanlar tarandıktan sonra romanların söz varlığı çıkarılmıştır. Söz varlığının içerdiği öğeler ayrı ayrı başlıklar halinde açıklanmıştır. Her bir söz varlığı ögesinin altında romanlardaki örnekler gruplandırılmış ve romanlardan alınan örnek cümlelerle desteklenmiştir. Söz varlığı öğelerinin örnekleri,

romanlardan alınarak sayfa sayılarıyla birlikte hangi romandan alındığı gösterilmiştir. Sınıflandırmalar, şekillerle desteklenerek somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın amacı söz varlığını tespit etmek olduğundan bu bölüm, sayfa sayısı olarak da en hacimli kısımdır.

Romanların söz varlığı ögeleri sekiz başlık altında incelenmiştir. Bunlar ana başlıklarıyla; “yabancı sözcükler, ilişki sözleri (kalıp sözler), deyimler, atasözleri, terimler, ikilemeler, din içerikli sözler ve argo” dur.

Yabancı sözcüklerin kullanımı, yerleşmiş ve yerleşmemiş yabancı sözcükler olarak ikiye ayrılmıştır. Romanlardaki yabancı sözcüklerin tümünün verilmesi, mümkün olmayacağından seçme yapılarak ilk iki sayfa temel alınmıştır. Bu sınıflandırma sonucunda, sayıca yerleşmiş olanların fazla olduğu görülmüştür. Kelimelerin kökenleri yabancı olsa da alınan bu kelimeler Türkçeye uyum sağlamış ve dilde sağlam bir yer edinmiştir.

İlişki sözleri (kalıp sözler), deyimler, ikilemeler ve argo romanlarda sayıca fazladır. Kullanılan malzeme on bir roman olduğundan söz varlığı ögeleri her bir öge için sayıca çok çıkmıştır. Bu durum; kalıp sözler, deyimler, ikilemeler ve argo için de geçerlidir. Sadece tüm romanlarındaki atasözleri gösterilebilmiştir. Atasözleri diğerlerine göre daha az görülmüştür. Küfür gibi kaba kelimeler de fazla olmasına rağmen bunlar da sınırlandırılarak verilmiştir. Din içerikli sözler de sayıca göz ardı edilemeyecek kadar olduğundan ayrı başlık altında sınıflandırılmış ve farklı örneklerle gösterilmiştir.

Çalışmadaki kalıp sözler, sekiz alt başlığa ayrılmıştır. Her romandan farklı olarak seçilen kalıp sözler alt başlıklara ayrıldığından çeşitli olduğu görülmüştür. Kaymaz’ın da kalıp söz kullanımına hâkim olduğu anlaşılmıştır.

Kaymaz’ın deyimlerin kullanımına hâkim olduğu, deyimler alt başlığından anlaşılmaktadır. Çok çeşitli deyimler kullanarak dili iyi kullandığını göstermiştir. Ayrıca deyimlerin çoğunlukla mecaz anlamlı olmasından dolayı bunların anlamlarını bilerek kullandığı görülmektedir. Deyimleri de sıklıkla kullanarak dilin anlatım gücünden faydalanmıştır.

Atasözleri alt başlığında da Kaymaz'ın tüm romanlarında kullandığı atasözleri bulunmaktadır. Farklı durumlar karşısında kullanılan örnek atasözleri, Kaymaz'da yerinde ve anlamı bilinerek kullanıldığının bir ispatıdır. Kaymaz'ın deyimler ve kalıp sözlerde olduğu gibi atasözlerine de hâkim olduğu söylenebilir. Atasözlerini doğru şekilde kullanması ve karakterlerini konuştururken atasözlerine başvurması bunun bir ispatıdır.

Romanlardaki terimler, altı alt başlığa ayrılmıştır. Terimlerin bu alt başlıklara ayrılabilmesi ve çeşitli olması Kaymaz'ın romanlarında yaygın kullanımıyla ilgilidir. Kaymaz, çeşitli çevreler ve geçirmiş olduğu eğitim hayatı sayesinde terimlerle karşı karşıya kalmıştır. Örneklerde bilinen terimlerin olmasıyla birlikte az bilinen terimlerin görülmesi Kaymaz'ın terimlerle ilgili bir alt yapıya olduğunu gösterir.

Din içerikli sözler gruplandırması da günlük dilde kullanılan ve dinle bağlantılı sözleri kapsamaktadır ve Kaymaz, günlük dil içinde bulunan bu sözlere de hâkimdir. Çeşitli ve sayıca az denemeyecek kadar din içerikli söz kullanarak, bunların anlamları, kullanımları vb. gibi unsurlara hâkim olduğunu göstermiştir. Bu durumun yazarın Konya'da uzun süre yaşamasıyla, aile ve çevresiyle bağlantılı olduğu düşünülür.

Söz varlığı ögelerinden son başlık olan argo da sınıflandırılmış, romanlardan argo örnekleri verilmiştir. Kaymaz, argoyu kullanmasını karakterlerinin getirdiği bir sonuç olarak belirtir. Ancak karakterlerinin diyaloglarında geçmesi, Kaymaz'ın argo bilgisiyle alakalıdır. Kaymaz, argo kelimeleri de diğer söz varlığı ögelerindeki gibi anlamlarını bilerek kullanmış olması, argo kelime hazinesinin olduğuna bir kanıttır.

Çalışmanın ana bölümü olan söz varlığından sonra, üçüncü bölümde ölçünlü dil açısından romanlar değerlendirilmiştir. Bu bölümde, hem ölçünlü dil kullanımlarından hem de ölçünlü dil dışı kullanımlarından örnekler verilmiştir. İki ayrı başlık halinde incelenen ölçünlü dil ve ölçünlü dil dışı kullanımlar da alt başlıklara ayrılmıştır. Romanlarda iki başlıktan da örnek bulunması, Kaymaz'ın dilin çeşitli kullanım yönlerinden faydalandığını gösterir.

Tezin son bölümü ise romanlardaki isim ve fiil unsurlarıdır. Romanlar taranırken isimler ve fiillere de bakılmıştır; ancak bu çalışmada hepsinin verilmesi mümkün olmayacağından romanlardan ilk on sayfa temel alınarak veri elde edilmiştir. İsimler farklı alt başlıklara ayrılarak birçok nesnenin, durumun, canlının karşılığı olduğundan Kaymaz'da bir çeşitlilik söz konusudur. Fiillerde de aynı durum söz konusudur. Farklı alt başlıklara ayrılan fiillerden sıkça kullanılmıştır. İsimleri ve fiilleri farklı farklı kullanabilmesi, Kaymaz'ın dili iyi kullandığının ve bunlara hâkim olduğunun bir göstergesidir.

Kaymaz'ın romanları, genellikle sürpriz ve şaşırtıcı bir şekilde biter. Romanlarının sonunda ya beklenmeyen biri olayla ilgili çıkar ya da beklenmeyen bir şekilde roman çözümlenerek sonlandırılır. Bu durum da Kaymaz'ın romanlarına has bir özellik olmuştur. Fantastik ve olağanüstü öğeler barındıran romanlarında, hayvanlar da önemli bir yer tutar. Özellikle romanlarında köpekler çoğunluktadır. Bu durumun Kaymaz'ın gerçek yaşamında da tam bir hayvan sever olmasıyla bağlantılı olabileceği düşünülmektedir.

Romanları günlük dille yazılmıştır. Karakterlerin konuşmaları, aralarındaki diyaloglardan günlük dilin kullanıldığı görülmektedir. Romanlarında sayıca çok karakter, olay ve yer bulunmaktadır; ancak hepsi romanın sonlarına doğru, bir yerlerde kesiştirilerek tek bir sona bağlanmaktadır. Bu durum da Kaymaz'ın birçok romanında görülen özelliklerinden biridir. Kaymaz'ın karakterleri herkesin yaşamında çevresinde, yakınında karşılaşılabileceği, görebileceği veya hakkında bir şeyler duyabileceği nitelikte sıradan insanlardandır. Bunların yanında Kaymaz'ın toplumdan dışlananlar olarak sayılabilecek transseksüeller, sokak çocukları, çeteler, hayat kadınları vb. gibi karakterleri vardır. Kaymaz bu gibi insanları da romanlarında kullanarak okuyucuya farklı yönlerini hatta bu insanların iyi insanlar olabildiğini gösterme çabasındandır denilebilir.

Kaymaz'ın üslup özelliği arasına giren argo ve küfür kullanımları da romanlarda sık görülmektedir. Argo ve küfürün sayıca dikkat çekici oranda olmasından dolayı üslup özelliği olarak ele alınmıştır.

Kaymaz'ın tüm romanlarında epigraflar bulunmaktadır. Bu da yine Kaymaz'a ait bir özellik olarak değerlendirilebilir. Her romanında aralıksız

epigraf kullanımı ve kitaplarının bölümlerini epigrafla başlatmasından dolayı Kaymaz'ın tarzını tamamlayan durumlardan biri olmuştur.

Bu çalışmayla Kaymaz'ın romanları üzerinden söz varlığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan de genel söz varlığı çalışmalarına katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Türk edebiyatına birçok eser kazandıran Kaymaz hakkında, sadece Kaymaz'a ve eserlerine yönelik bir akademik çalışma haricinde başka bir çalışma bulunmamaktadır. Sezgin Kaymaz, yapılan akademik çalışma sırasında bir roman daha yazmıştır. "Nefha" adındaki romanı, çalışmaya başladıktan çok sonra çıktığı çalışmaya dâhil edilmemiştir. Kaymaz, yazmaya devam edeceğini kendi sözleriyle belirttiğinden bu çalışmayla beraber, ileride Kaymaz hakkında yapılacak çalışmalara yol gösterici olunacağı ve kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağakay, Mehmet Ali (1953); "İkizlemeler Üzerine," *Türk Dili*, Cilt 2, Sayı 16, s.189-191.
- Ağakay, Mehmet Ali (1954); "Türkçede Kelime Koşmaları," *TDAY- Belleten*, s.97-104.
- Akay, Hasan (2005); *İslami Terimler Sözlüğü*, İşaret Yayınları, İstanbul.
- Akın, Erhan, Rezan Karakaş ve Hasan Tarhan (2018); "Orhan Kemal'in Baba Evi Romanına Söz Varlığı Açısından Yaklaşım," *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, Sayı 40, s.81-91.
- Aksan, Doğan, (1982); *Her Yönüyle Dil - 3*, TDK Yayınları, Ankara.
- Aksan, Doğan (1990); *Her Yönüyle Dil*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Aksan, Doğan (1991); *Sözcük Bilim: Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Aksan, Doğan (1996); *Türkçenin Sözcük Varlığı*, Engin Yayınevi, Ankara.
- Aksan, Doğan (2002); *Anadilimizin Söz Denzinde*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aksan, Doğan (2004); *Türkçenin Sözcük Varlığı*, Engin Yayınevi, Ankara.
- Aksan, Doğan (2006); *Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri*, Bilgi Yayınları, Ankara.
- Aksan, Doğan (2007); *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Aksan, Doğan (2015); *Türkçenin Sözcük Varlığı*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aksoy, Ömer Asım (1975); *Gelişen ve Özleşen Dilimiz*, Türk Dil Kurumu Yayınları Ankara.
- Aksoy, Ömer Asım, (1984); "Tek Sözcüklü Deyim Var mı?," *Çağdaş Eleştiri*, s. 4-6.
- Aksoy, Ömer Asım (1988); *Atasözleri, Deyimler*, TDK Yayınları, Ankara.
- Aksoy, Ömer Asım (2009); *Bölge Ağzlarında Atasözleri ve Deyimler*, TDK Yayınları, Ankara.
- Aksoy, Ömer Asım (2017a); *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Aksoy, Ömer (2017b); *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

- Aktan, Bilal (2010); “Dîvânu Lügâti’t-Türk’ün Söz Varlığında Yer Alan İkilemeler,” *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 28, s. 1-12.
- Aktunç, Hulki (2008); <http://www.milliyet.com.tr/-argo-dilin-gizli-orgutudur-pazar/haberdetayarsiv/14.08.2010/505782/default.htm>, (Erişim Tarihi: 22.04.2019).
- Aktunç, Hulki (2015); *Büyük Argo Sözlüğü*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Andaç, Feridun (1998); *Romanda ve Öyküde Yeni Açılımlar 1940-1950*, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Cumhuriyet dönemi Türk Edebiyatı Sempozyumu 22-22 Kasım 1998, Edebiyatçılar Derneği Yay. , Ankara.
- Ansiklopedik Sözlük* (1994); Milliyet Gazetecilik AŞ, İstanbul.
- Arıcan, Osman (2011); “Üslup Açısından Süyünbay Eraliyev’in Şiirlerinde İsimler,” *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları*, Sayı 148, s.125-134.
- Arıcan, Osman (2018); “Akbar Rıskul’un Poetikasını Oluşturan Leksikostilistik Görünüşler,” *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı 7/4, s. 2273-2290.
- Arıcan, Osman ve Arzu Oda (2018); “Emile Zola’nın Nana Karakterinde Çevre ve Unsurları,” *Turkish Studies*, Sayı 13/20, s.63-76.
- Arıcan, Osman ve İrem Hatıl (2019); “Sezgin Kaymaz’ın Poetikasını Oluşturan Temel Kavramlar,” *Turkish Studies*, Sayı 14/1, s.35-56.
- Arkan, Özdemir Kaptan (2008); *Argo ve Gizli Dil. Kültür Tarihimizde Gizli Diller ve Şifreler*. Picus Yayıncılık, İstanbul.
- Arslan, Mehmet (2004); *Argo Kitabı*, Kitabevi Yayınları İstanbul.
- Aydın, Gülnihal (2006); *Türkçede Deyimler*, Bahar Yayınevi, İstanbul.
- Bahadınlı, Yusuf Ziya (1994); *Türkçe Deyimler Sözlüğü ve Kaynakları*, Yuva Yayınları, İstanbul.
- Balcı, Mustafa (2013); “Seydişehir Ortaöğretim Kurumları Öğrencilerinin Okul Ortamındaki Konuşmalarında Standart Türkçe Kullanım Durumları ve Yazımlarına Etkisi,” Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Banarlı, Nihat Sami (1997); *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Banguoğlu, Tahsin (2007); *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Baş, Bayram. (2011); “Söz Varlığı Çalışmalarında Kullanılacak Ölçütler,” *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı 29, s.27-61.

- Baş, Bayram (2012); “Türk Masallarının Söz Varlığı Üzerine Bir Değerlendirme,” *Milli Folklor*. Sayı 93, s.125-134.
- Baş, Bayram ve Özay Karadağ (2012); “Söz Varlığı Üzerine Yurt Dışında ve Türkiye’de Yapılan Temel Araştırmalar,” *Milli Eğitim Dergisi*, Cilt 42, Sayı 193, s.81-105.
- Bilgegil, Kaya (1984); *Türkçe Dilbilgisi*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Bolulu, Osman (1998); “Deyimler- Deyimleyemeyenler”, *Türk Dili Dergisi* Sayı 64, s.16-18.
- Börekeçi, Gülenay ve Sezgin Kaymaz (2013); “Sezgin Kaymaz: “Romani yazarken bir taraftan da meraktan ölererek okurum,” <https://egoistokur.com/sezgin-kaymazla-son-romani-kun-uzerine>, (Erişim Tarihi: 23.11.2017).
- Bulut, Serdar (2012); “Anadolu Ağızlarında Kullanılan Kalıp Sözler ve Bu Kalıp Sözlerin Kullanım Özellikleri,” *Turkish Studies*, 7/4, s.1117-1155.
- Cevizci, Ahmet (2003); *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, Paradigma Yayınevi, İstanbul.
- Çotuksöken, Yusuf (1994); *Deyimlerimiz*, Özgül Yayınları, İstanbul.
- Dayanç, Muharrem (2012); “Bir Yenileşme Dönemi Aydını Olarak Ahmet Mithat Efendi,” *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt 47, Sayı 47, s.81-96.
- Demir, Celal (2008); “Türkçede Deyimlerin Söz Dizimsel Özellikleri,” *Türk Dili Dergisi*, Sayı 677, s.428-444.
- Demir, Nurettin (2007); “Edebi Metinlerde Ağız Kullanımı Hakkında Bir Ön Çalışma,” <https://oggitto.com/icerikler/edebi-metinlerde-agiz-kullanimi-hakkinda-bir-on-calisma/26109>, (Erişim Tarihi: 22.04.2019).
- Demirci, Kerim (2010); “Derin Yapı ve Yüzey Yapı Kavramlarından Ne Anlıyoruz?,” *Turkish Studies*, Sayı 5/4, s.291-304.
- Devellioğlu, Ferit (1990); *Türk Argosu İnceleme-Sözlük*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Devellioğlu, Ferit (2002); *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Dilçin, Cem (1983); “Türkiye Türkçesinin Sözvarlığı ve Tarihsel Sözlüğü.” *TDAY- Belleten*, Sayı 1972, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Dilçin, Cem (2009); *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- Dizdaroğlu, Hikmet (1988); *Terimler Üzerine Dil Yazıları I*, TTK Basımevi, Ankara.

- Doğan, Levent ve Nesrin Kaya (2010); *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Kriter Yayınevi, Edirne.
- Doğan, Nuh (2016); “İstem Sözlükleri ve Türkçe,” *The Journal Academic Social Science Studies*, Sayı 42, s.251-268.
- Eker, Süer (2003); *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Ercilasun, Ahmet Bican (2007); *Türk Dili ve Kompozisyon*, Ekin Yayınevi, Ankara.
- Ergin, Muharrem (1997); *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım, Ankara.
- Ergin, Muharrem (2002); *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Bayrak Basım, İstanbul.
- Esen, Nüket (2006); *Modern Türk Edebiyatı Üzerine Okumalar*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Eyüboğlu, E.Kemal (1975); *Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler*, Eren Yayıncılık, İstanbul.
- Fakirullah, Muhammed Ali İsmail (2016); “*Kırgız Türkçesinde Duygu Fiilleri*,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gencan, Tahir Nejat (2001); *Dilbilgisi*, Ayraç Yayınevi, İstanbul.
- Gökdayı, Hürriyet (2008); “Türkçede Kalıp Sözler,” *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 44, s.89–110.
- Gökdayı, Hüseyin (2008); “Türkçede Kalıp Sözler,” *Bilig Dergisi*, Sayı 44, s.89-110.
- Gözler, Fethi (1972); *Türkçe Deyimler ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İnkılâp ve Aka Kitap Evi, İstanbul.
- Gül, Zülküf (2008); “*Fakir Baykurt’un Yılanların Öcü Romanındaki Söz Varlığı*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Gülensoy, Tuncer (2000); *Türkçe El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Günay Erkol, Çimen (2016); “Askeri Darbeler ve Tanıklık Romanları,” <http://t24.com.tr/k24/yazi/darbe-ve-taniklik,811>, (Erişim Tarihi: 09.01.2018).
- Gündüz, Olgun (2002); “Türkiye’nin Batılılaşma Serüveninde Özgün Bir Portre: Ahmet Hamdi Tanpınar,” *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3, s.13-28.

- Gündüz, Osman (2016); “Çağdaş Türk Romanının Sorunları ve Romanda Yeni Açılımlar” *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Edebiyat Dergisi*, Sayı 5/2, s.784-800.
- Günşen, Ahmet (2010); “Rumeli Ağızlarının Söz Dizimi Üzerine-I (Makedonya ve Kosova Türk Ağızları Örneği),” *Turkish Studies*, Cilt 5/1, s.464-494.
- Güzel, Abdurrahman (2008); “Dede Korkut Hikâyeleri Bağlamında Dua,” *Turkish Studies*, Sayı 3/2, s.438-446.
- Hatipoğlu, Vecihe (1963–64); “Atasözleri ve Deyimler,” *Türk Dili Dergisi*, Sayı 152, s.469–471.
- Hatipoğlu, Vecihe (1964); “Kelime Grupları ve Kuralları,” *TDAY-Belleten*, Sayı 222, s. 203-244.
- Hatipoğlu, Vecihe (1981); *Türk Dilinde İkileme*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Hatipoğlu, Vecihe, (1982); *Türkçenin Sözdizimi*, DTCF Yayınları, Ankara.
- Hengirmen, Mehmet (1995); *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınları, Ankara.
- Hengirmen, Mehmet (1999); *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Engin Yayınları, Ankara.
- Hengirmen, Mehmet (2007); *Deyimler Sözlüğü*, Engin Yayınevi, Ankara.
- Hirik, Seçil (2018); “Rol Kuramı ile Fiillerin Anlambilimsel Kategorilerinin İlişkisi: İyi ve Kötü Prens Öyküsü Örneği,” *Türkbilig*, Sayı 35, s.125-142.
- İlkan, İbrahim (2012); “Postmodern Edebiyatta İşlevsellik ve İnsan Unsurunun Konumlandırılması,” *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 27, s.109-116.
- İmer, Kâmile (1991); *Türkçenin Sözvarlığındaki Yeni Öğeler*, Dilbilim Araştırmaları, Hitit Yayınları, s.18–28, İstanbul.
- İmer, Kamile, Ahmet Kocaman ve A. Sumru Özsoy (2011); *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Karababa, Safiye (2013); “Feyza Hepçilingirler’in Romanlarında Söz Varlığı,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Karabulut, Mustafa ve İbrahim Biricik (2017); “Postmodern Edebiyatın “Ne”liği,” *Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi Gelenek ve Postmodernizm Özel Sayısı*, Sayı 3, s.34-45.
- Karaca, Oktay Selim (2011); “Çağdaş Türk Lehçelerinin Söz Varlığındaki Ortaklığa Karşılaştırmalı Bir Bakış,” *Turkish Studies*. Sayı 6/1, s.1379-1390.

- Karadüz, Adnan (2009); “Sözlük, Sözcük Anlamı ve Öğrenme Üzerine,” *Turkish Studies*, Sayı 4/4, s.636-649.
- Karahan, Leyla (2009); *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Karakaş, Rezzan (2017); *Kemal Tahir'in Romanlarında Halk Bilimi*, Gazi Kitabevi Ankara.
- Karataş, Mustafa (2005); “Fuzûli'nin Türkçe Divanı'nın Söz Varlığı,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kartal, Numan (1990); *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Birsan Yayınevi, İstanbul.
- Kaymak, Adem (2006); *Türkçede Deyimler*, İkbiz Yayınevi, İstanbul.
- Kaymaz, Sezgin (2014a); *Deccal'in Hatırı*, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Kaymaz, Sezgin (2014b); *Kıtas*, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Kaymaz, Sezgin (2015a); *Ateş Canına Yapışsın*, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Kaymaz, Sezgin (2015b); *Son Şura*, APRIL Yayıncılık, İstanbul.
- Kaymaz, Sezgin (2016a); *Kaptanın Teknesi*, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Kaymaz, Sezgin (2016b); *Kün*, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Kaymaz, Sezgin (2016c); *Lucky*, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Kaymaz, Sezgin (2017a); *Farfara*, APRIL Yayıncılık, İstanbul.
- Kaymaz, Sezgin (2017b); *Geber Anne*, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Kaymaz, Sezgin (2017c); *Uzunharmanlar'da Bir Davetsiz Misafir*, April Yayıncılık, İstanbul.
- Kaymaz, Sezgin (2017d); *Zindankale*, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Kefeli, Emel (2005); “Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Ev ve Değişen Anlam Yükü Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnu, Kırık Hayatlar,” *İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı 19, s.79-91.
- Kıran, Zeynel ve Ayşe Kıran (2006); *Dil Bilime Giriş*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Koç, Elif (2018); “Azerbaycan Türkçesinde Fiillerin İsteme Göre İncelenmesi,” *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, Sayı 22/2, s.73-87.
- Korkmaz, Zeynep (1992); *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınevi, Ankara.
- Korkmaz, Zeynep (2003); *Türkiye Türkçesi Grameri*, Türk Dili Kurumu Yayınları, Ankara.

- Korkmaz, Zeynep (2007a); *Türk Dili ve Kompozisyon*, Ekin Yayınevi, Ankara.
- Korkmaz Zeynep (2007b); *Türkiye Türkçesi grameri, Şekil Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara.
- Köroğlu, Erol (2002); *Türk Romanında Batıcılığın Yeri, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Modernleşme ve Batıcılık (3. Cilt)*, İletişim Yayınları, s. 499-510.
- Köroğlu, Erol (2012); “Aşırılık, Suç ve Düzeni (Tefrika) Romanda Yazmak: Dürdane Hanım Örneği,” *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt 47, Sayı 47, s. 127-170.
- Kükey, Mahzar (1975); *Türkçenin Sözdizimi*, Kardeş Matbaası, Ankara.
- Moran, Berna (1990); *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış Cilt 1*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Moran, Berna (1994); *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış Cilt 3*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Morina, Fikret (2015); “Reşit Hanadan’ın Romanlarında Söz Varlığı,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Müldür, Fatih (2016); “Noam Chomsky’de Üretici Dilbilgisi: Derin Yapı ve Yüzey Yapı Ayrımı,” *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, Sayı 27, s.59-74.
- Naskali Gürsoy, Emine ve Gülden Sağol (2002); *Türk Kültüründe Argo*, Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi Yayını, Sota.
- Özbek, E. Erdem (2015); “Türkiye’de Söz Varlığı Çalışmaları ve Bunlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme,” *Akademik Kaynak Dergisi*, Sayı 5, s.23-28.
- Özçalışkan, Ebru (2006); “Ahmet Muhip Dranas’ın Söz Varlığı,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özdemir, Emin (2000); *Erdemin Başlı Dil*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Özeren, Mehmet (2017); “Kırgız Türkçesinde Mental Fiiller,” *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 61, s.203-224.
- Özlük, Nuran (2010); “Türk Edebiyatında Fantastik Roman,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özşahin, Murat. (2013); “Kıpçak Söz Varlığında Mevsimler,” *Turkish Studies*, Sayı 8/4, s.1187-1196.
- Öztürk, Esra (2018); “Müge İplikçi’nin Öykücülüğü,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

- Pala, İskender (2002); *Atasözleri Sözlüğü*, L&M Yayınları, İstanbul.
- Parla, Jale (1993); *Babalar ve Oğullar: Türk Romanının Epistemolojik Temelleri*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Parla, Jale (2002); *Don Kişot'tan Bugüne Roman*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Parlatır, İsmail (2008); *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara.
- Pilav, Salim (2008); "Terim Sorunu ve Eğitim Öğretimde Terimlerin Yeri ve Önemi," *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16/1, s.267-276.
- Püsküllüoğlu, Ali, (1995); *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Arkadaş Yayınları, Ankara.
- Püsküllüoğlu, Ali (2004); *Türkçenin Argo Sözlüğü*, Arkadaş Yayınları, Ankara.
- Safa, Peyami (1952); "Terim Davamız" *Dil Davası*, TDK Yayınları, Ankara.
- Saldere, Gülsüm (2003); "Abdurrahim Karakoç'un Sevda Şiirlerinde Kelime Dünyası," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sarioğlu, Aslı ve Sezgin Kaymaz (2014); "Bir Sezgin Kaymaz Karakteri: Sezgin Kaymaz", <http://meseledeergisi.com/2014/11/bir-sezgin-kaymaz-karakteri-sezgin-kaymaz>, (Erişim Tarih: 23.11.2018).
- Sayın, Hüseyin ve Adnan Karadüz (2015); "7. Sınıf Öğrencilerinin Konuşmalarında Ölçünlü Dili Kullanma Durumları," *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s.233-250.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (2006); *Ondokuzuncu Asır Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Tekin, Arslan (2010); *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler Sözlüğü*, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul.
- TDK (2005); *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara.
- TDK (2011); *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara.
- TDK (2019); http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts, (Erişim Tarihi: 09.01.2019).
- TDK Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü (2019); http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&view=bilimsanat, (Erişim Tarihi: 22.04.2019).
- Topaloğlu, Ahmet (1989); *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Topkan, Refik (1979); *Atasözü ve Deyimler*, Efem Basım Evi, Ankara.

- TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü (2019); <http://www.tubaterim.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 22.04.2019).
- Türkben, Tuncay (2012); “Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Söz Varlığı,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1977); *Türkçemiz ve Uydurmacılık*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Uğur, Veli (2011); “Türk Edebiyatında Fantastik Roman,” *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı 42, s.133-155.
- Uğur, Veli (2012); *1980 Sonrası Türkiye’de Popüler Roman*, Koç Üniversitesi Yayınları, 348.
- User, Hatice Şirin (2009); *Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları (Söz Varlığı İncelemesi)*, Kömen Yayınları, Konya.
- Uslu, Mustafa (2007); *Ansiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Yağmur Yayınları, İstanbul.
- Uzun, Leyla Subaşı (1991); *Deyimleşme ve Türkçede Deyimleşme Dereceleri*, Dilbilim Araştırmaları, Hitit yayınları, Ankara.
- Üstünove, Kerime (2010); “Yüzey Yapı-Derin Yapı Kavramları Üzerine,” *Turkish Studies*, Sayı 5/4, s.697-704.
- Vardar, Berke (1998); *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Abc Kitabevi, İstanbul.
- Vurgun, Melike (2006); “Baki Divanı’nda Söz Varlığı,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yılıbır, Şule (2010); “Zâtî Divân’ındaki Kelime Grupları ve Söz Varlığı,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yılmaz, Zeynep (2010); “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın 19’uncu Asır Türk Edebiyatı Adlı Kitabının Söz Varlığı,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yıldız, Hüseyin (2017); “Türk Dilinde Fiillerin Semantik Sınıflandırılması Problemi,” *Journal of Turkish Language and Literature*, Sayı 3/1, s.337-362.
- Yıldız, Hüseyin (2018); “Atabetü’l-Hakayık’ta Algı Fiilleri,” *Karadeniz Araştırmaları Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi*, Sayı 60, s.163-181.
- Yurtbaşı, Metin (1996); *Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü*, Özdemir Yayıncılık, İstanbul.

Özezen, Muna Yüceol (2001); “Türkçe Deyimler Üzerine Birkaç Söz,” *Türk Dili*, 600, 869-879.

Yüksekkaya, Gülden Sağol (2008); *Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri*, TDK Yayınları, Ankara.

Zülfikar, Hamza (1991); *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, TDK Yayınları, Ankara.

Zülfikar, Hamza (1995); *Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Zülfikar, Hamza (2007a); “Dünden Bugüne Türkçe,” *Türk Dili*, 668, s.349-350.

Zülfikar, Hamza (2007b); *Türk Dili ve Kompozisyon*, Ekin Yayınevi, Ankara.

EKLER

EK 1: SEZGİN KAYMAZ'LA YAPILAN KİŞİSEL GÖRÜŞME.

SORULAR

1) Biraz hayatınızla ilgili bibliyografik bilgi verebilir misiniz? Nerede doğdunuz, nerede yaşadınız, okuduğunuz okullar, eğitim hayatınız, şu an nerede yaşıyorsunuz vs?

Sinop doğumluyum. Erfelek ilçesinde doğdum. O zamanlar ilçe denmezdi, kaza denirdi. Demek ki kazara doğdum. Üç abim, bir ablam, bir de annemle birlikte üç buçuk yaşıma kadar Erfelek'te yaşadım, becerebildiğim kadar büyüdüm.

Hayâl meyâl, beş kardeş bir de anne, babamı yola saldığımızı hatırlıyorum o üç buçuk yıl içinde bir yerlerde. Herhâlde ömrümün konuşmayı söktükten sonraki iki senesi, "Babam nereye gitti anne?" ve "Babam ne zaman gelecek anne?" sorusuyla geçmiştir.

Çünkü gitti ve bir daha gelmedi adam.

Yok. Bizi terk etmiş. Benden sonraki en küçük aile bireyi olan ablam bile benden altı yaş büyük olduğu için o da biliyor, ablamdan daha büyük olan abimgil zaten biliyor, bir ben bilmiyormuşum bunu. Annem (Sabiş), "Çocuk bu yaşta kavrayamaz terk edildiğini, babasından nefret eder, en iyisi bir müddet saklayalım biz bunu bundan." demiş, saklamışlar benden. Yedi yaşıma kadar bilmedim babamın bir daha gelmeyeceğini. "Tayini çıktı, işi biraz uzamış." diye atlattılar beni hep. En nihayet, artık sorup durmamdan bıkmış olacak, bir gün oturttu Sabiş beni karşısına, böyleyken böyle deyip anlattı.

O sıra Konya'daydık. Ben de ilkokula başlamıştım. Kendimi acayip eksik hissettim. Sınıftaki herkesin babası vardı, benim yok. Çok bozuldum.

İnsan her şeye alışıyor, alıştım geçti gitti.

Hazır alışmışken de ilkokulu ve koleji bitirinceye kadar Sabiş'in dizinin dibinde, Konya'da yaşadım. Sonra üniversite sınavı, sonra Ankara Hukuk Fakültesi.

Ankara'ya bir geldim, geliş o geliş. O gün bugündür Ankara'dayım.

Hukuk Fakültesi'ni sıkıcı buluyordum, bir taraftan sporcuyum, hentbolcu, bir taraftan da hentbol antrenrym; spor çok daha cazip geliyor, ikinci sınıftan terk edip 19 Mayıs Spor Akademisi sınavlarına girdim.

Kazandım, ama tam kayıt yaptıracalıgım gün, "Yahu nasıl olsa antrenörüm, bir de ekstradan dört sene niye antrenörlük okuyayım?" deyip vazgeçtim ve Hacettepe İngiliz Dilbilimi'ne gidip kaydımı oraya yaptırdım.

Dört sene boyunca çok başarılı bir ğrenci olduğumu itiraf edeyim. Dönemlik kayıtların sonuncusuna gelmiştik. Dördüncü sınıftayım, bahar kaydımı yaptırıp mezun olacağım. Kayıt yenileme için gittim ğrenci İşleri'ne, "Sen nc sınıfın Türkçe dersinden kalmışsın, onu tekrar alacaksın." dediler. Kalmadım dedim, elimde transkript denen niversite dönem karnesi vardı, orada kalmadığımı yazıyordu zaten. "Yok, biz bilmeyiz, burda öyle yazıyor, yüklen şu dersi, mesele çıkarma." dediler.

"Yklenmiyorum." dedim.

"yleyse okuyamazsın." dediler.

"Okumuyorum yleyse." dedim, vurdum kapıyı ıktım.

Oradan da çıkış o ıkış. Bir daha dönmedim.

Ama Hukuk Fakültesi'ne geri döndüm. Kayıt yaptırabilmem için ikinci sınıfın bütün derslerini tek sınavda vermem gerekiyordu. İnat ettim, verdim, gidip kaydımı yaptırdım. Fakat antrenörlükte vites büyütmüş, milli takım antrenörü olmuştum aradan geçen zaman içinde. "Aaamaan, kim uğraşacak şimdi?" deyip Hukuk Fakültesi'ni de bu kez nc sınıftan ve tekrar terk ettim.

Antrenrlğe devam.

alış alış, 2006 yılına kadar faal antrenörlük yaptım, pek çok kulüp takımını, milli takımların bütün kategorilerini çalıştırdım.

2006 yılının başlarında, Türkiye Voleybol Federasyonu'nda İcra Kurulu Koordinatörü olarak göreve başladım. Bir o bir bu derken bir sezon daha hentbol antrenörlüğüne devam ettim, sonunda baktım ikisi birden çok yorucu oluyor, antrenörlük hayatıma son verdim ve Voleybol Federasyonu'ndaki görevimi tam gaz sürdürmeye devam ettim.

Bu da 2012 yılının ortalarına kadar sürdü. Federasyon yönetimi değişince istifa edip "Bundan sonra sadece yazacağım." dedim ve o günden beri de öyle yapıyor, sadece yazıyorum.

Ankara'da yaşamaya devam tabii. Eşim, dört köpek ve on kediyile kocaman bir ailemiz var. KIZIMIZ evlendi. Bir de torunumuz var.

2) Uzun yıllar farklı spor dallarının içinde bulunup antrenörlük yapmışsınız. Biraz o dönemler hakkında bilgi verebilir misiniz?

Ne ararsan var. Sabiş spora teşvik ederdi bizi. Elimden tutup o zamanlar Beden Terbiyesi adıyla anılan Konya Spor İl Müdürlüğü'nün cimnastik okuluna götürdü ilk.

Bir zaman sonra atletizm hoşuma gitmeye başladı. Kolejin de iyi atletleri vardı. "Ben atletizm takımına girmek istiyorum." dedim, Sabiş gene destekledi, okulun beden eğitimi öğretmeni de "Gel buyur." dedi, atlet oldum. Ama kibar bir atlet değildim, cirit, gülle ve çekiç attırdılar bana. Habire halter çalış, habire eline geçirdiğin bir şeyleri öbürlerinin attığından daha uzağa atacağım diye debelen, sıkılıyor insan, ben de sıkıldım, basket oynamaya karar verdim. Ama fazla sert geliyordum basketçilere. "Hoop, öyle ayı gibi çarpılmaz." falan diyorlardı. Sonradan Beden Terbiyesi Genel Müdür Vekili olacak olan beden eğitimi öğretmenimiz Mazhar Vardar gördü bu hâllerimi, "Gel buraya..." dedi, "Tam sana göre bir spor var: Hentbol. Oynamak ister misin?"

"Çarpmak, düşmek kalkmak serbest mi?" diye sordum.

"Serbest." dedi.

Hentbolcu oldum.

Hentbolun Türkiye'deki ilk senesiydi. Çok severek oynuyordum. Mazhar Hoca bir gün gene çağırdı beni, "Sen bu işi çok seviyorsun, bak bu branş daha bebek olduğu için Türkiye'de de hiç antrenör yok, ben senin yerinde olsam bir taraftan da antrenörlük eğitimi alırdım." dedi.

Ben zaten benim yerimdeydim, "Alıyorum o zaman." dedim.

Aldım, oldum. Antrenörlük maceram da öyle başladı.

Ve tamı tamına otuz bir buçuk yıl sürdü.

Voleybol Federasyonu yöneticiliği dönemim apayrı bir dönemdir. Federasyonu yedi yüz milyar lira borçla devralıp altı yıl içinde dört büyük şehre (Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa) dört olimpik salon kazandıran, ülkeye voleybol otelleri ve bir de Mili Eğitim Bakanlığı'na hediye ettiğimiz Voleybol Lisesi kazandıran, ayrılırken de kasada kırk trilyon nakit para bırakan muhteşem bir Başkan'ın, Erol Ünal Karabıyık'ın yanında, emrinde çalıştım. Spor hayatımın en güzel yıllarıydı.

Bir önceki soruda da belirttiğim gibi, 2012 yılında Başkan ayrılınca ben de ayrıldım, öyle bir insanla çalışmışsanız başkasıyla çalışamazsınız çünkü.

3) Okuduğum kadarıyla evli değilsiniz. Evlenmek mi istemediniz? Paylaşmak isterseniz özel sebebi var mı? (Ya da karşınıza böyle bir fırsat mı çıkmadı?)

Her nerden okumuşsan yanlış okumuşsun, gayet evliyim. Aşk ile sevdiğim bir karım var, Hülya, aşk ile sevdiğim bir kızım var, Yağmur, aşk ile sevdiğim bir damadım var, Tarık, aşk ile sevdiğim bir torunum var, Tunç.

4) Antrenörlük ve yaptığınız diğer işlerin yazarlıkla hiçbir ilgisi yok gibi duruyor bence. Sizce ilişkili mi? Varsa nasıl bir ilişki var? Yazarlık serüveniniz nasıl başladı? İlk romanınızı roman olarak çıkarmaya nasıl karar verdiniz?

Sondan başlayayım... İlk romanımı roman olarak çıkarmaya hiçbir zaman karar vermedim ben. Daktilo zamanıydı, bilgisayar pek kullanımda değildi, daktiloda takır tukur yazıp bitirip çekmeceye koymuş, ikinci romanımı yazmaya başlamıştım. Gelip giden eş dost beni daktilo başında gümbürderken görünce

"Naapıyon?" falan diyordu, ben de "Roman yazıyorum, sen naapıyon?" diyordum. "Bakalım ne yazmışsın." diyenler oluyordu. Zaten ben yazacağımı yazmışım, bitmiş, benden çıkmış. "Buyur al bak, orda çekmecede duruyor." diyordum. Eve götürüp bakıp "Ay çok beğendik." deyip geri getiriyorlardı, ben de tekrar basıyordum çekmecenin dibine.

Bu dostlardan biri bakmakla yetinmemiş, "Bu adam inatçıdır, kendi kendine ölse götürmez." diye düşünerek götürüp İletişim Yayınları'nın Ankara ofisine bırakmış. İletişim Ankara beğenmiş kitabı, İstanbul'a göndermiş. O zaman baş editör Can Kozanoğlu. O da okuyup beğenmiş, "Hadi yazarla temas kuralım da basalım." demiş.

Fakat bir bakmışlar yazarın adı yok sanı yok adresi yok izi yok tozu yok.

Bir sene, belki biraz daha uzun süreyle aramış taramış, iz sürmüşler. Bana ulaştıklarında ben üçüncü romanımı da yazıp bitirmiş, gene çekmeceye tepmişim. İstanbul'dan telefon edip "Sen bi gelsene buraya." dediler, gittim, gidiş o gidiş.

Süreç böyle başladı.

İlk soruna gelirsek...

Yazarlıkta kaybetmek, kazanmak diye bir şey yok, antrenörlükse tam tersi, tamamen kazanma odaklı bir iş.

Yazarlıkta hoplayıp zıplamak, bağırıp çağırmak yok, antrenörlükse aksine böyle bir performans gerektiriyor.

Yani iki meslek birbirinden çok farklı. Hatta ilk bakışta taban tabana zıt bile denebilir.

Gene de benzer yanları var. Meselâ yazar denen kişi birilerinin hikâyesini yazıyor. Antrenör denen kişi de öyle yapıyor aslında. "Bak oğlum, bu top." deyip karşına aldığı bir çocuğu eğitiyor, ona bir şeyler katıyor, kendi cevherini keşfetmesi için yol ve yordamlar öğretiyor ve bir zamanlar "Bak oğlum, bu top." dediğin çocuğa bir zaman sonra herkeslerin bakıp bakıp "Aa, ne kadar iyi bir sporcu." demesine vesile oluyorsun. Bu da bir romandır bakış açısına göre.

Ve iyi bir şeydir antrenörlük. Kazanmayı öğrettiği kadar kaybetmeyi de öğretir, insan kazanmayı zaten öğretir ve kayıplar karşısında yıkılmamayı öğretir.

Antrenörlüğün bana katkınının çok büyük olduğunu biliyorum bugün.

5) Yazmak sizin için ne anlama geliyor? Sizi buna iten şey nedir?

Hoşuma gidiyor. Sevdiğim bir şey bu. Kendimi iyi hissetmemi sağlayan bir şey. Bunun haricinde ne diyeyim bilmiyorum. Dünyanın irinli çibanlarına neşter atmak, ölsen de yüz bin sene yaşamak, kalıcı olmak falan gibi fanfirifinfon ahkâmlara kapım kapalı.

Seviyorum ve yazıyorum, hepsi bu. Beni buna iten şey de sevgidir, aşktır, daha ne olsun?

6) Ustanız var mı? Örnek aldığınız, yolunu izlediğiniz? Ya da beğendiğiniz bir edebi sima var mı? Bir akımın üyesiyim diyebileceğiniz bir akım var mı?

Yok. Kimseyi örnek almadım, almak da istemem. Herkes kendisidir, herkes kendisi gibi yazmalıdır, öbürü gibi değil.

Beğendiğim edebi sima var elbette, çok fazla var, saysam bitiremem. Ama ne ben onları örnek alayım, ne de onlar beni alsın. Ben köşemde oturur, onları beğenmeye devam ederim, onlar beni ister beğensin ister beğenmesin, kimseye bir zararım yok.

Herhangi bir akımın üyesi olup olmadığını bilmiyorum. Açıkçası, bu akım şeylerinin kitapçı raflarında yığılı binlerce kitap arasında aranan kitapların yeri kolay bulunsun diye son derecede pragmatik amaçlarla icat edildiğini düşünenlerdenim. Yazarı bir akımın içine hapsedmek ve onun hep öyle, o şekil yazacağını vehmetmek hoş gelmiyor kulağıma.

Tür olarak Can Kozanoğlu (İletişim'den editörüm) "Fantastik Kurgu" demişti üstünde tepindiğim türe. Ben de "Fantastik kısmı iyi de kurgu kısmı olmadı be Can." demiştim.

Kurmadan, giriş gelişme sonuç planlamadan, ne yazacağımı asla bilmeden, bir sonraki satırda ne olacağından, romanın nasıl biteceğinden bihaber, aklıma estiği

gibi yazarım gitsin. Bu yüzden kurgu yakıştırması bana göre değil. Kurmam ki adı kurgu olsun.

7) Edebi dünyanızla ilgili bilgi alabileceğimiz bir isim var mı? Sizi ve edebi yönünüzü dinleyebileceğimiz?

Vardır zâr. Çalıştığım editör arkadaşlar vardır en başta. Can Kozanoğlu (İletişim), Tanıl Bora (İletişim), Nazlı Berivan Ak (April), Çağlayan Çevik (Kırmızı Kedi). Başka kim vardır dersen, okurlar vardır, en iyi müfettiş onlardır.

8) Tez çalışmamla birlikte çok sayıda eserinizin olduğunu öğrendim. Spor ve teknik idari işlerle bu kadar yoğunken bu kadar çok eseri çıkarmayı nasıl başardınız?

Seviyorsan yapıyorsun. Yazmayı sevdiğim için ona her zaman vaktim vardı, hep seveceğim için her zaman da vaktim olacak. Gerçi "Ne iş yapıyorsun?" diye sorup ben de cevap olarak "Yazıyorum." deyince "Yok, onu sormuyorum, asıl işin ne?" diyecek kadar edebiyatı adamdan saymayanların çokça olduğu bir toplumsal örüntümüz var ama ne yaparsın işte, hâl bu.

9) Hayvanları çok seviyorsunuz bunu okuduklarımdan öğrendim artık. Bu sevginizin nedeni nedir?

Baba kasap olursa evlât kuzu sevmeyi öğrenemez. Ben fıkır fıkır hayvan sevgisiyle dolu bir ailede büyüdüm, hiç kasap yoktu bizde. Cıvcivlerimiz vardı, akvaryum balıklarımız vardı, koca koca, kabadayı kabadayı horozlarımız vardı, evin içinde köpek gibi hırlaya hırlaya dolaşan yabani tavşanlarımız vardı, kedilerimiz vardı, köpeklerimiz vardı, güvercinlerimiz vardı, hepsinin bir kimliği, kişiliği, adı sanı vardı. Böyle büyüdüm, hayvan denen güzel varlığın güneşi doğdu her sabah yüzüme, sevmeyi öğrendim hayvanattan, insanlardan öğrendiğimden çok daha fazla insanlık öğrendim.

10) Romanlarınıza gelince çoğu sayfa sayısı olarak kalın diye nitelendirilebilecek cinsten. Bu kadar malzemeyi nasıl çıkarıyorsunuz? Bunca karakter ve hayvanların kaynağı nedir sizde?

İlham.

Her şey bir şeyden kaynaklanıyor, her şey bir şeyi tetikliyor, devindiriyor ve diğer şeyler böylece harekete geçiyor. Sonrası yazara kalmış, onun aktarma gücüne, kalemine, diline.

Romanın uzununa kisasına bakmıyorsun yazarken, kendi biteceği yere ve zamana kendi karar veriyor, roman kahramanları sahneden ne zaman çekileceklerini kendileri belirliyor, sen sadece hayâlinde şahit olduğun şeyleri yazıyorsun, işlerine karışmadan, onlara şöyle yap böyle yap demeden. O zaman da bezan kalın oluyor, bazen orta hâlli, bazen de ince. Ama hepsi roman oluyor.

11) Eserlerinizi okurken en dikkatimi çeken şeylerden biri küfür ve argo. Bu kadar çeşitli sayıda küfürü biliyor musunuz? ya da yazarken kendiliğinden akıyor mu?

Ay sonunda elektrik ve su tahsildarı kapına gelir, sayaçlarını okur ve "Borcunuz şu kadar." deyip faturayı burnuna dayardı benim çocukluğumda, okuyup gidip sonradan eve fatura gönderme çağları gelmemişti henüz. Memur sayacı okuduğu anda bocunu ödeyeceksin, yoksa söker, belindeki kancalı tele takar, sallana sallana yürür giderdi. Babanın terk ettiği, bir tecik annenin beş çocuğu yedirip içirip giydirip okutmakla uğraştığı yok yoksul bir ailede büyüdüm ben. Kemalettin Tuğcu romanlarındaki "garip" çocuklar gibi, ay sonunda elektrik sayacımız sökülmesin diye geceleri mum ışığında, gaz lambası ışığında ders çalışarak büyüdüm. Akşam olup da bütün aile bireyleri bir araya toplanıncaya kadar sobanın yanamadığı, gündüzleri sokaktan daha soğuk bir evde büyüdüm. Doğal olarak da sokakta büyüdüm, koşup oynayınca ısınıyor çünkü insan, üşüdüğünü bilmiyor, hele de çocuksa. Böyle olunca sokağı tanıdım, sokağın dilini öğrendim. Daha doğrusu: Öğrenmişim, haberim yok. Bunu yazmaya başladıktan sonra anladım. Bıçkın bir taksicinin nasıl konuştuğunu biliyorsan ona tutup da Zeki Müren Türkçesi konuşturamazsın. Kimsesiz sokak çocuklarıyla haşır neşir olmuşsan, onların romanını yazarken edebiyat parçalamaz, görgü kuralları çerçevesinde halis bir İstanbul ağzı kullandırmazsın, çünkü olmayacağını, oturmayacağını, yakışmayacağını sokakta staj yaptığın yıllarda öğrenmişsindir. Doğal olanı, kendiliğinden olanı yapar, yürür gidersin. Ben de öyle yapıyorum, tam da senin dediğin gibi, kendiliğinden akıyor. Yazarken kimsenin işine karışmıyorum. Herkes neyse o.

12) Yine dikkatimi çeken şeylerden biri köpek konuşmaları, ölülerin dirilmesi, cennet- cehennem hayatıyla ilgili şeylerin sayıca az olmaması. Yani topluma göre normal olmayan şeyler. Sizde bunların kaynağı nedir? Neden bunları yazıyorsunuz? Ya da özel bir merakınız var da bu mu itiyor sizi?

Özel bir hevesim, merakım, zorlamam yok. Sebeplere de çok takılmam zaten. Hem nasıl olsa sen bu sorunun bir benzerini biraz sonra bir daha sorarsın, o zaman cevaplarım. Sormayacak olursan en sona eklerim, anlaştık mı?

13) Yerel dil kullanımı görülmekte romanlarda. Bu yerel dil kullanımı da bilginizden mi yoksa şahit olduğunuz çevreden mi kaynaklanıyor?

Bunu konuşmuştuk. Bir insan kendini ancak kendisi gibi ifade edebilir. Konya'nın Bozkır ilçesindeki bir rençber, "Nasılısınız efenim, sıhhat ve afiyettesiniz inşallah?" demez, "Nöörüyön gardaş, halın kiyifin nası?" der. Ben şimdi o adamcağıza ona ait olmayan bir dil yapıştırırsam üstünde durur mu? Durmaz. Akar gider. Edebiyatta hikâye anlatmaktan ibaret değildir mesele, esas mesele onu nasıl anlattığıdır, ne kadar gerçek anlattığını. Bunun aksi, Yaşar Kemal'in Çukurovalı'yı Laz gibi konuşturmasına benzer. Olmaz.

14) Romanlarda ölülerle oldukça iç içesiniz. Ölülere olan bu ilgi neden daha hayattayken ve yaşınız gençken?

Soracağımı söylemiştim.

Cevaplıyorum...

İki defa öldüm, dönüp dönüp hayat memat konularına girmem bundan olabilir mi acaba?

İlkini doğduğumda, Sinop'ta ölmüşüm. Morarıp hık demiş gitmişim, az başımda ağlaşıp üstümü tülbentle örtmüşler. Anneannem başucumda dua okurken geri gelip ağlamaya başlamışım. Bunu hatırlamıyorum. Daha doğrusu, başucumda dua okuyan nur yüzlü bir kadın hatırladığımı söylüyorum ama kimse inanmıyor, "Yok canım, biz anlattık da ondan sana öyle geliyor." diyorlar. Öyle olsun.

İkincisini Konya'da öldüm. Bunu hatırlıyorum. Alaaddin Tepesi'nin ordan karşıya geçiyordum. Bir araba çarptı bana. Arada ne olduğunu bilmiyorum ama bebekliğimden başlayarak bütün hayatımı yeni baştan yaşadım o zaman zarfında, her şeyi, her saniyeyi film seyrederek gibi seyrettim, hem de başrolde ben vardım, güzel güzel oynadım. Umumi tuvalette birtakım adamlar, "Dirildi dirildi..." diye bağıyordu gözlerimi açtığımda, "Nefes almaya başladı, çabuk hastaneye."

Yani yabancıyı sayılmam öte tarafın, birkaç defa gitmiş gelmişliğim var gördüğün gibi. Bu beni kodlamış olabilir. Yoksa kasıtlı olarak o konulara girdiğim yok. Baştan beri söylediğim gibi, nerden eserse ordan yazıyorum.

Bazen bir köpekten esiyor, bazen kediden, fareden, bazen ölümden, bazen cennetten.

15) Romanlarınızın giriş kısmında sizin biyografik bilginizden okuduğuma göre Türkçe dersinden kaldığımız için son sınıftan Hacettepe Üniversitesi İngilizce Dilbilimi Bölümü'nü terk etmişsiniz. Türkçe dersinden başarılı olamayıp edebi yönü bu kadar kuvvetli, bu kadar çok eser yazmayı başaran biri olmak çok zıt bir durum gibi değil mi?

Bu soruyu birinci soruyu cevaplarırken cevaplamıştım. Demek ki soracağın içime doğmuş. Tekrar lâf salatası yapmayayım şimdi, sen o kısmı ordan al, buraya yapıştır.

16) Sizin için eserleriniz arasında bir özellik, öncelik durumu olarak nitelendirebileceğiniz bir eseriniz var mı?

Hepsinin yeri ayrı. Bir düşündüm sen sorunca ama öncelik göremedim.

17) Yine romanlarınızın birçoğunda olan ve dikkat çeken epigraflar. Bir bölümün başına epigraf koymak nerden aklınıza geldi? Bunu yapmaya diğer romanlarınızda neden devam ettiniz?

Nerden aklıma geldiğini bilmiyorum, ama o süreç "Geber Anne" romanıyla başladı.

Gene ne yazacağımı bilmeden daktilonun başına oturmuştum, kâğıdın tepesine Mevlânânın Mesnevi'sinden, "Evde düşman gizli, bön örter kapu..." yazdığımı fark ettim. Sonra roman başladı ve bir baktım evdeki düşmandan bahsediyorum.

Öyle başladı, hep öyle gitti o günden sonra.

18) Bir de yazdığınız romanların fantastik kurgu olarak nitelendirilmesinden çok hoşlanmadığınızı okumuştum. ‘Fantastik’ kelimesi mi yanlış sizce yoksa bir grubun içine sokulmaya çalışılması mı?

Bunun cevabını da vermiştim. Hoşlanmadığım "fantastik" sözü değil, "kurgu" yakıştırması. Kurgulamayı bilmem ben. Geldiği gibi yazarım. Bunu bilsinler de ne derlerse desinler, ister fantastik desinler ister absürd. Hiç dert değil.

19) Eğer yazdığınız şeyler –köpeklerin, ölülerin konuşması vs.- fantastik öğeler değilse sizce ne? Normalin dışında şeyler olduğu için biraz da fantastik öğeler deniyor. Bunlar sizin görüşünüzde normal olarak mı değerlendiriliyor?

Sen de hep cevapladığım soruları sormuşsun. Ya da ben senin soracaklarını cevaplamışım. Tekrara düşmeyelim şimdi.

20) 2012'nin sonuna doğru spor camiasındaki görevinizi bırakmışsınız. O zaman tamamen yazarlığa yoğunlaştınız denebilir mi?

Tabii. Aynen öyle oldu zaten.

21) Ne zamana kadar yazmak istiyorsunuz kafanızda bununla alakalı bir plan var mı?

Robert Jordan'ın dediği gibi diyeyim de havam olsun: "Tabutumun son çivisi çakılıncaya kadar yazacağım."

22) Son olarak söylemek istediğiniz şeyler var mı? Beni geri çevirmediğiniz için bir kere daha teşekkür ederim. Cevaplar için de şimdiden teşekkürler.

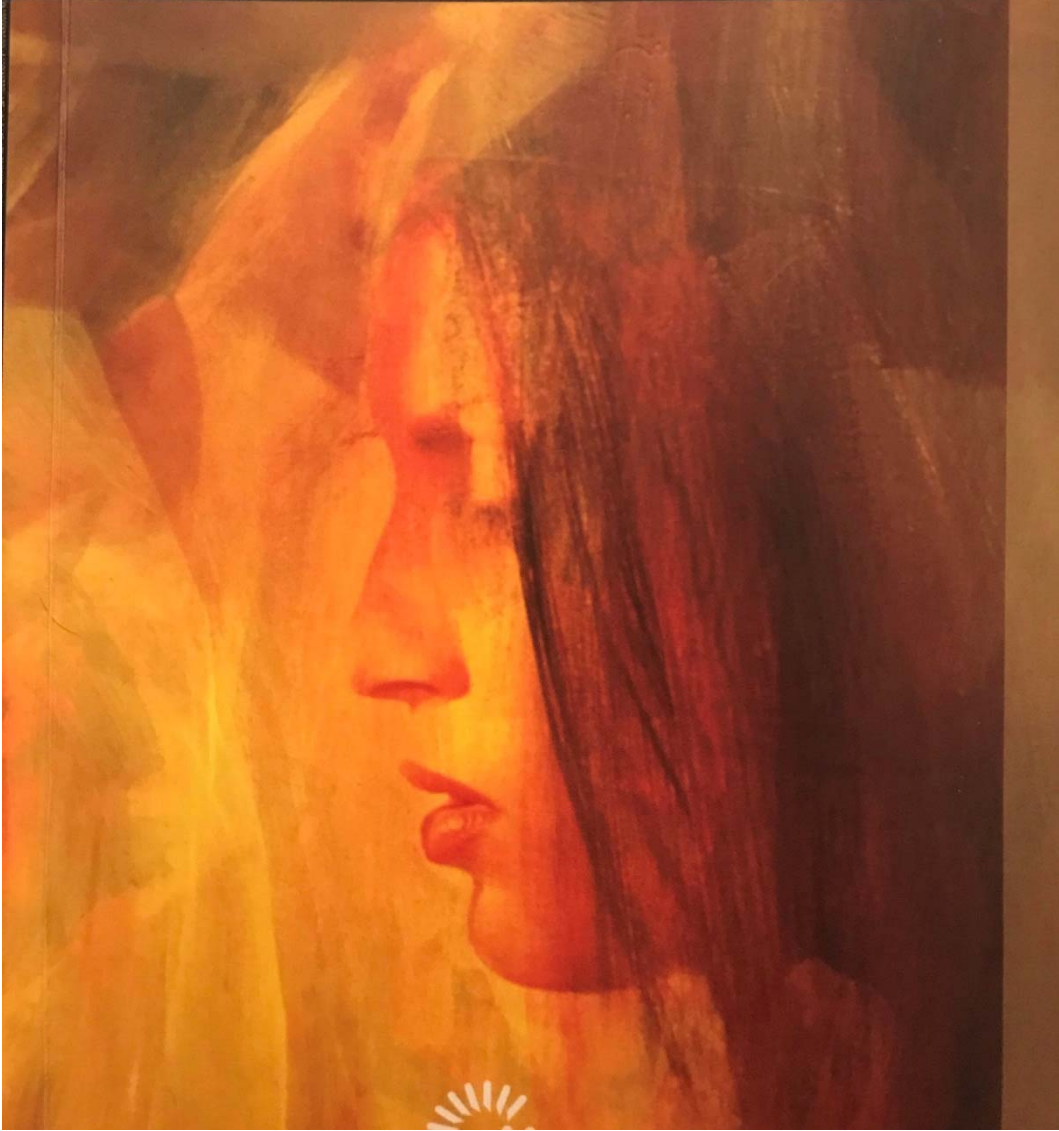
Çok güzel bir okulda okuyorsun, tadını çıkar, hocalara da çok selâm söyle benden.

Sorular güzeldi, dilimi çözdü. Ben de sana teşekkür ederim. Sevgi ve saygı ile.

EK 2: SEZGİN KAYMAZ ROMANLARININ KAPAK FOTOĞRAFLARI.

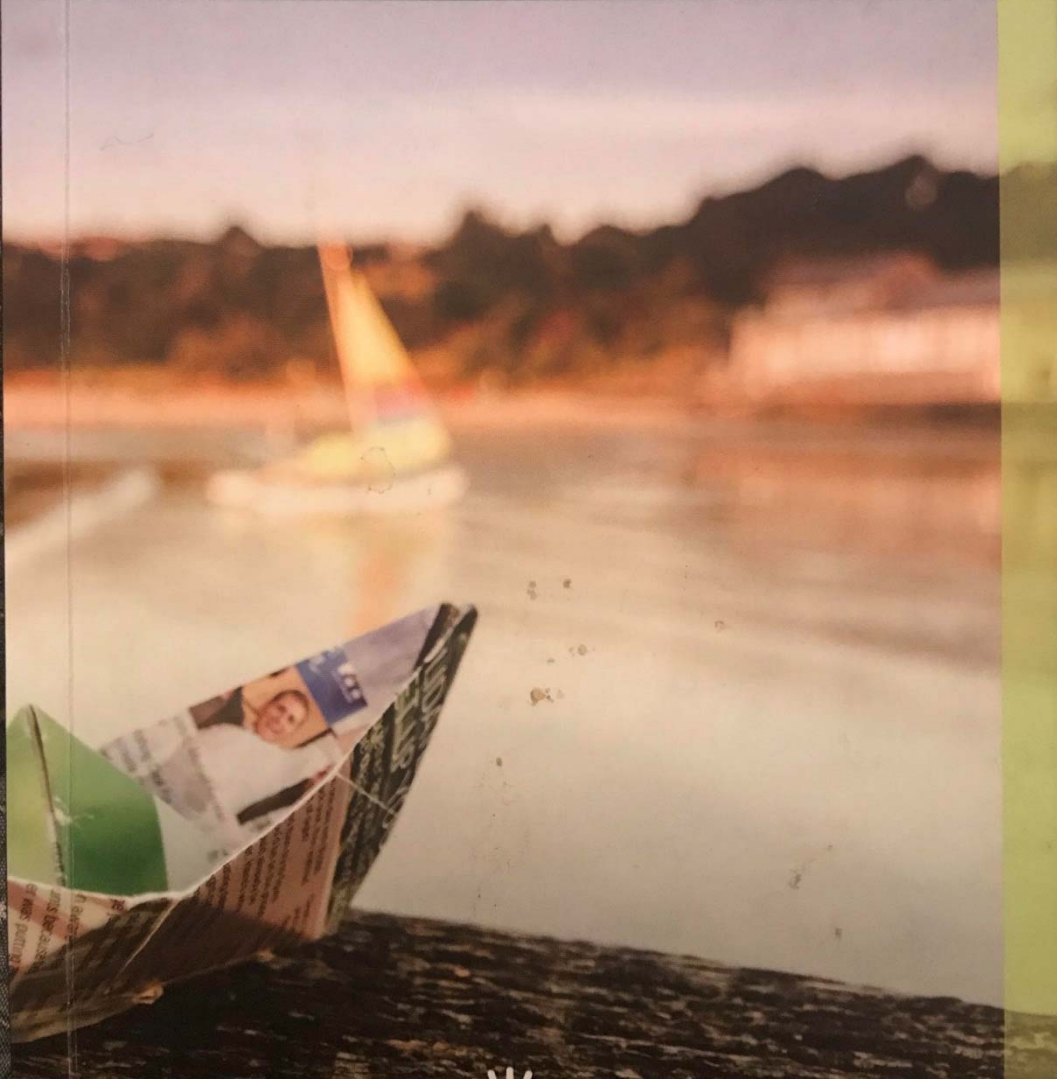

Sezgin Kaymaz
Geber Anne!..

Sezgin Kaymaz

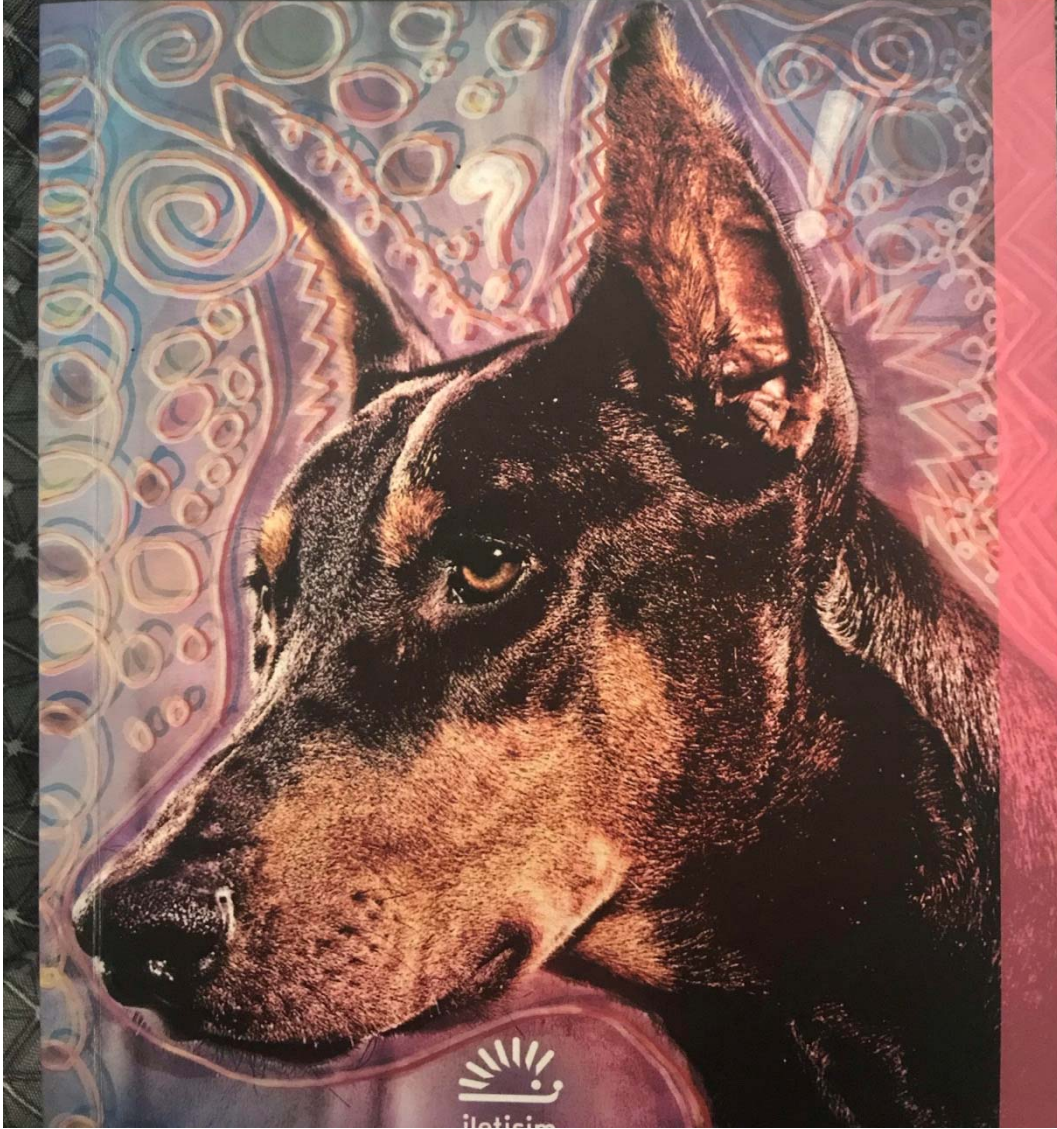
Kaptanın Teknesi

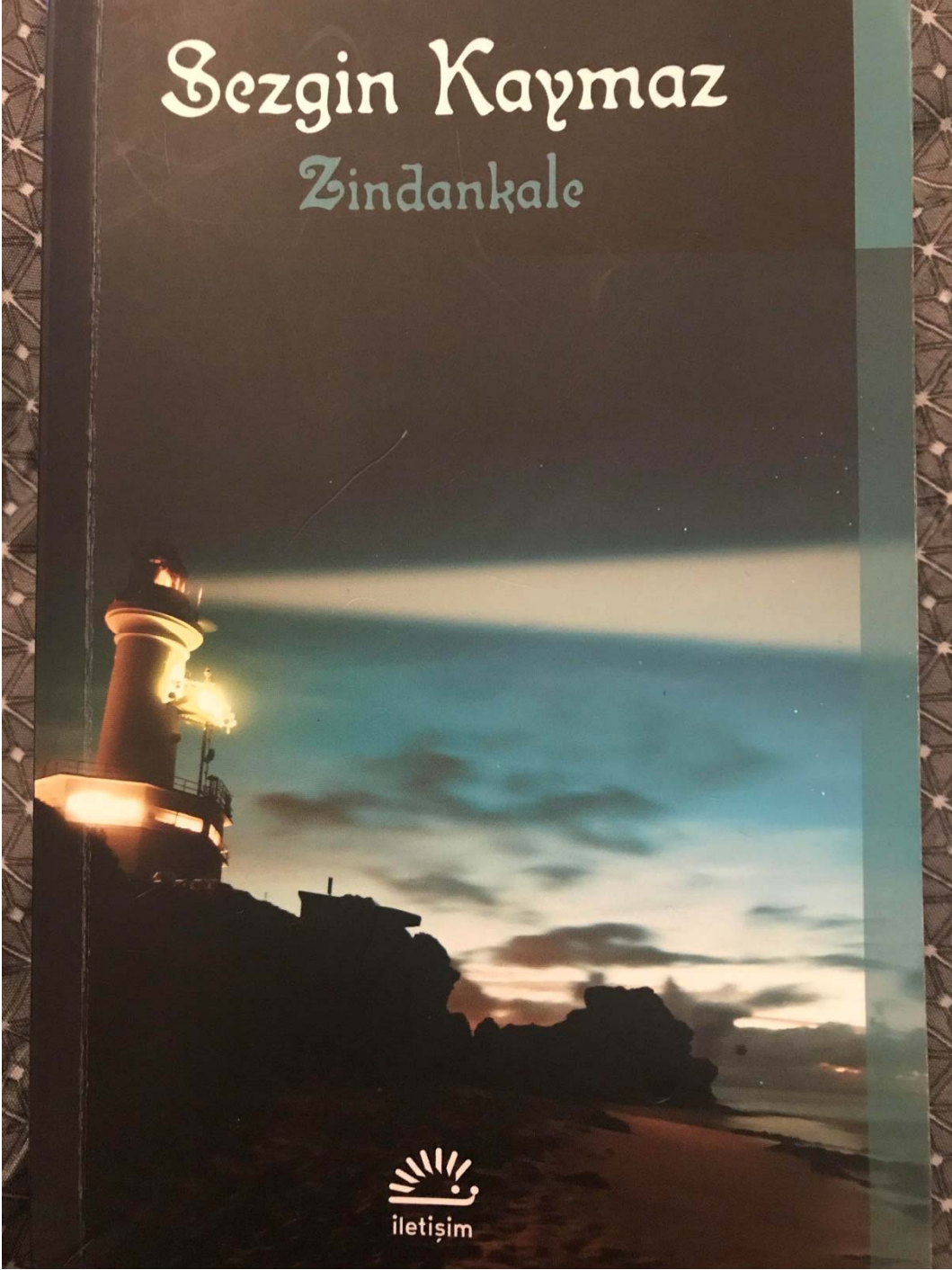
Sezgin Kaymaz

Lucky

Sezgin Kaymaz

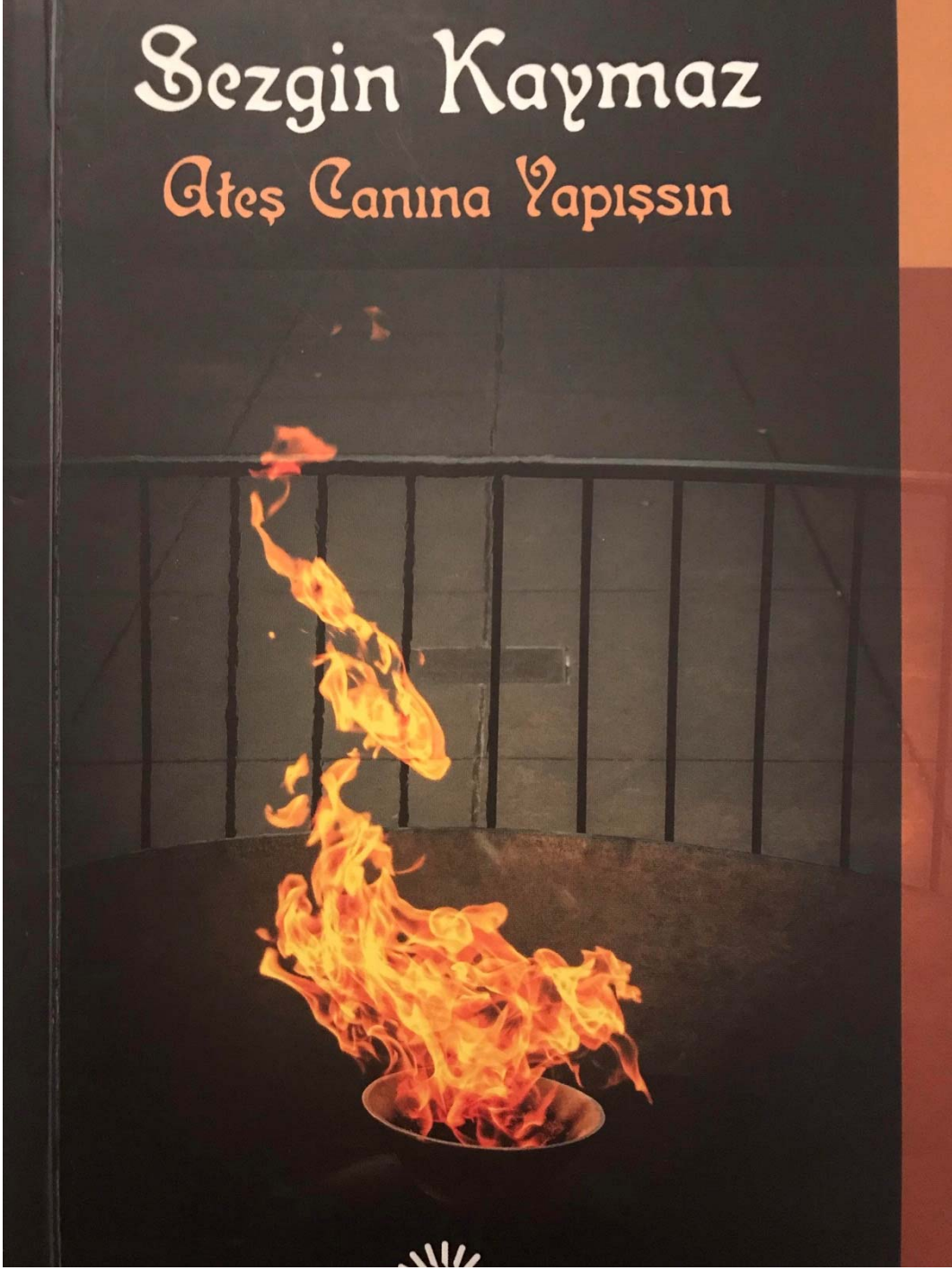
Zindankale

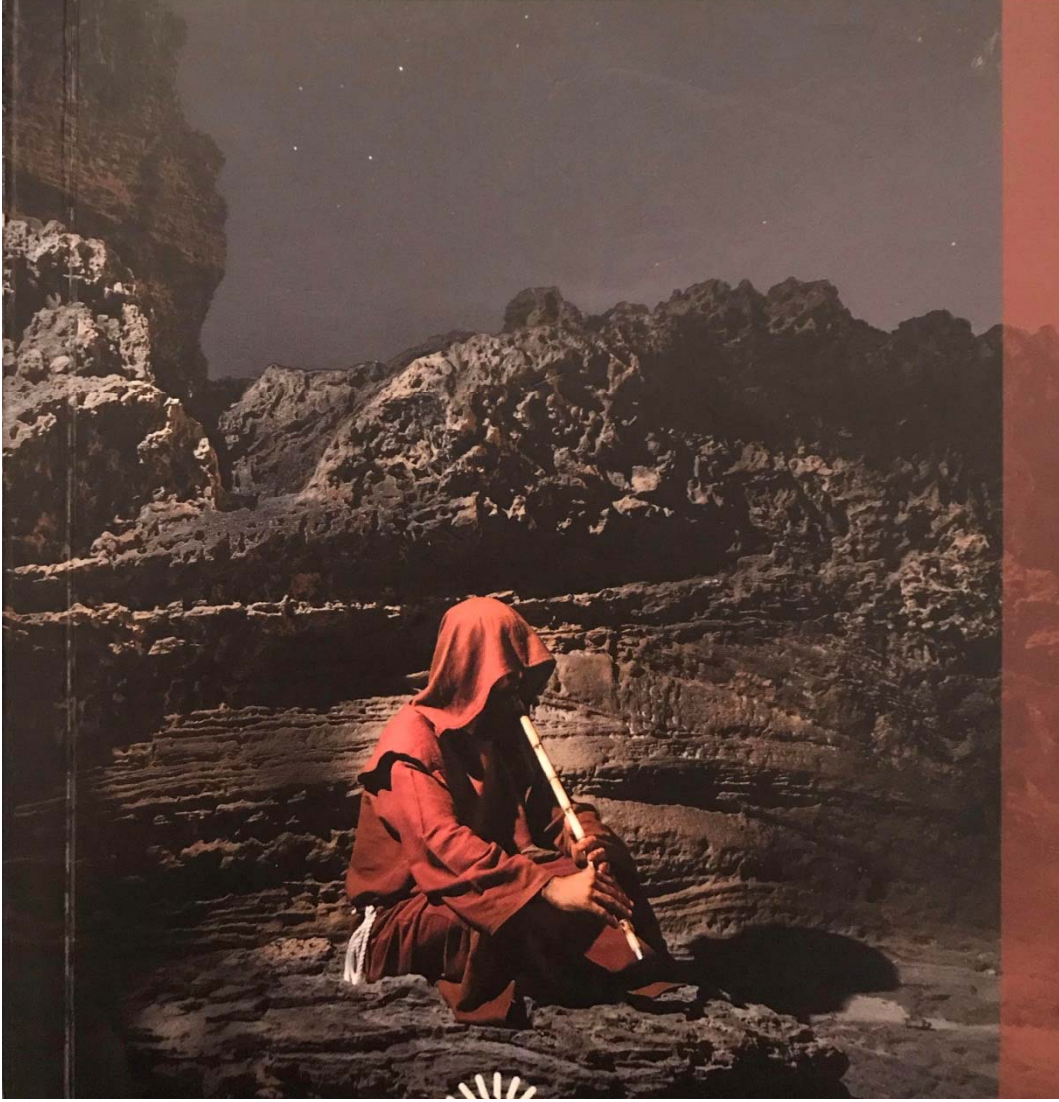
Sezgin Kaymaz

Ateş Canına Yapışsın

Sezgin Kaymaz

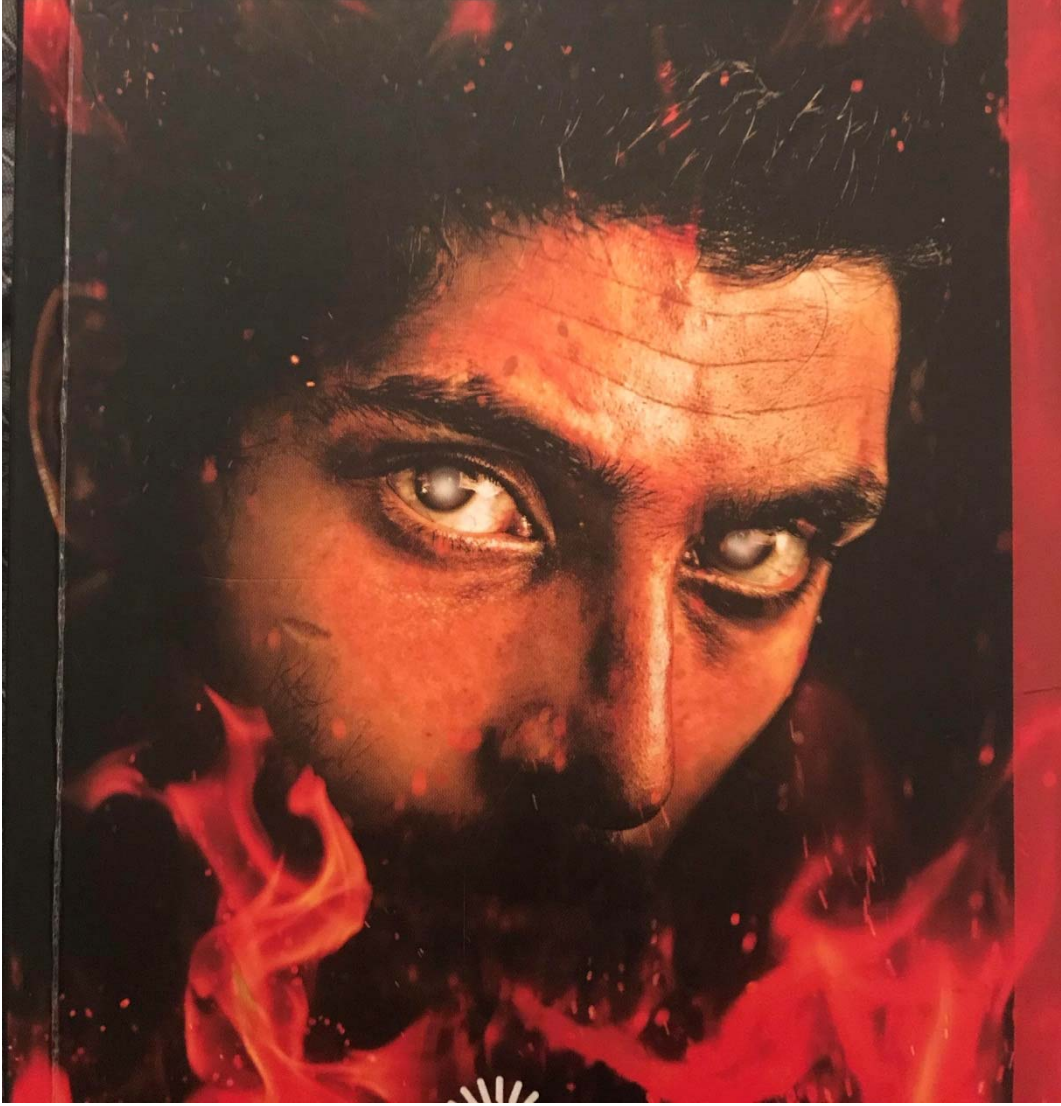
Kün

Sezgin Kaymaz

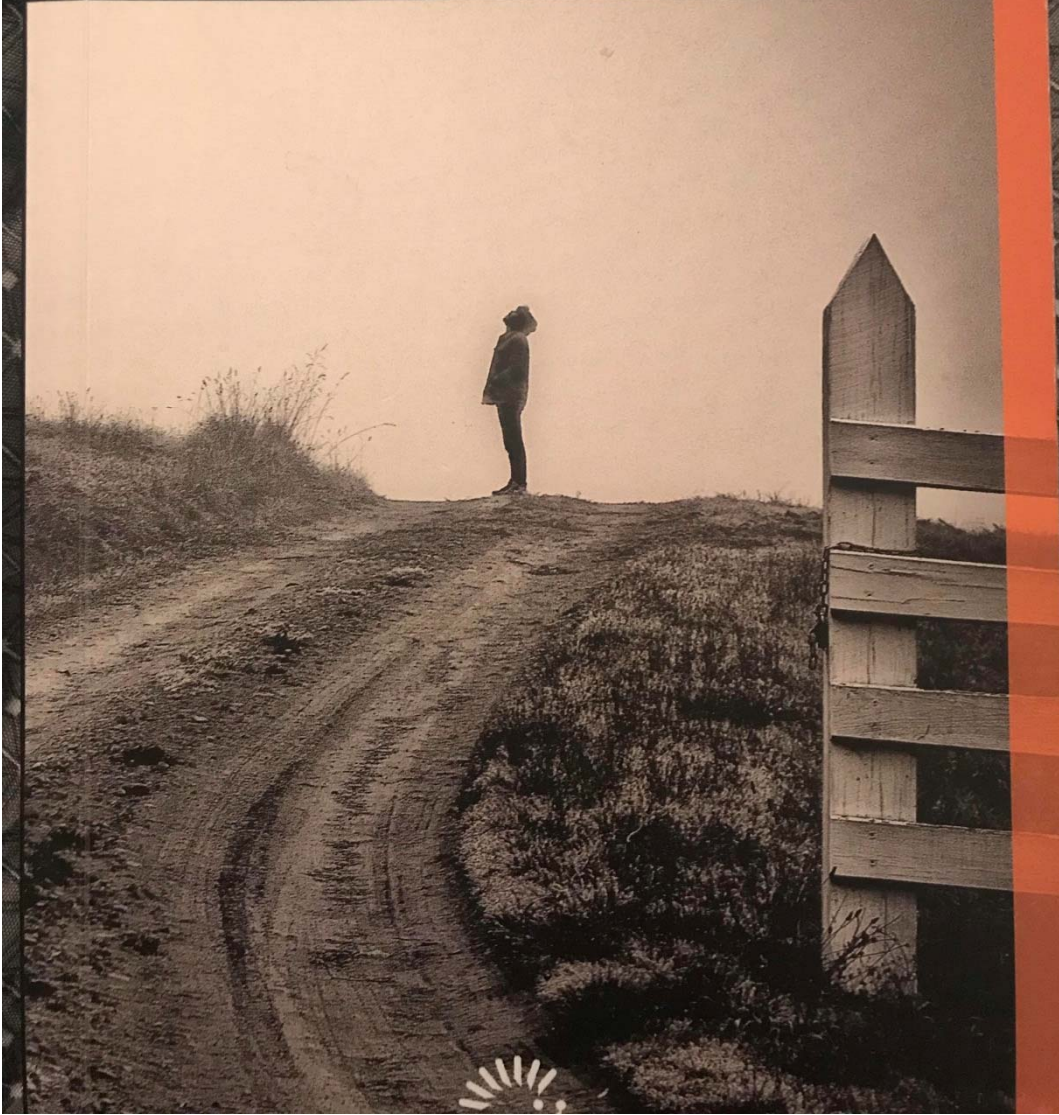
Sevinç Kuşları-I
Deccal'in Hatırı

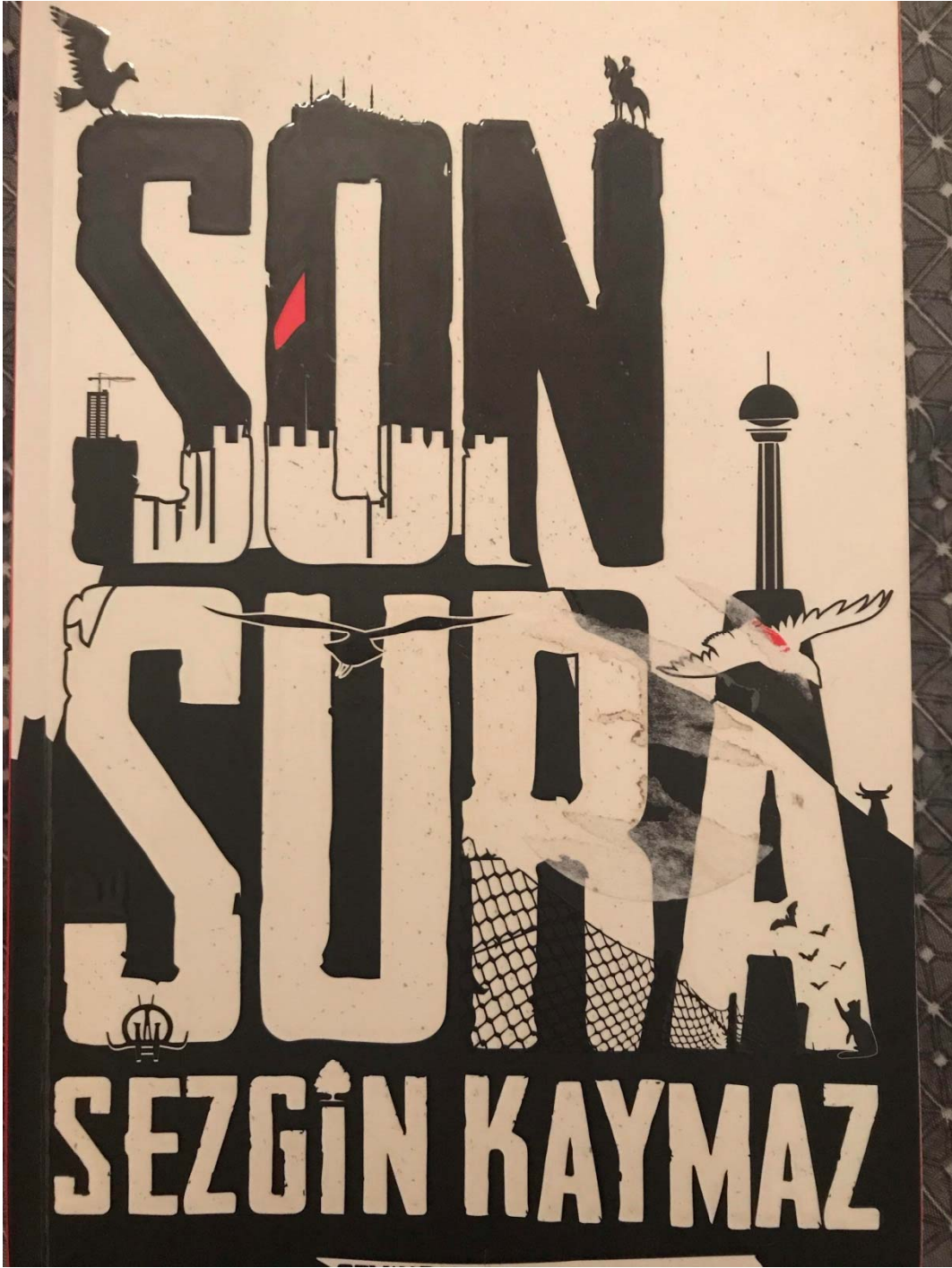
Sezgin Kaymaz

Sevinç Kuşları-2

Kıyas

ÖZ GEÇMİŞ

İrem Hatıl, 1990 yılında Zonguldak'ta doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Zonguldak'ta tamamladı. 2008 yılında Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans eğitimine başlamış, ocak 2014'te mezun olmuştur. 2019'da Bülent Ecevit Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

